

การศึกษาคุณุโลบายการสอนประชาชนให้มีศีลธรรมตามหลักพระพุทธศาสนา
ของครูบาชัยวงศาพัฒนา

**A STUDY OF THE SKILLFUL MEANS OF KRUBA
CHAIYAWONGSAPHATTHANA IN TEACHING PEOPLE TO BE
MORAL ACCORDING TO BUDDHIST PRINCIPLES**

พระทวีศักดิ์ กิตติธนาโณ (วรกัจเจริญวงศ์)

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาพระพุทธศาสนา

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๖๑

การศึกษาคุณโลบายการสอนประชาชนให้มีศีลธรรมตามหลักพระพุทธศาสนา
ของครูบาชัยยะวงศ์ษาพัฒนา

พระทวีศักดิ์ กิตติธำมณ (วรกิจเจริญวงศ์)

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาพระพุทธศาสนา

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๖๑

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

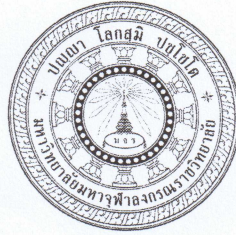
A Study of the Skillful Means of Kruba Chaiyawongsaphatthana
in Teaching People to be Moral according to Buddhist Principles

Phra Taweesak Kittināno (Worakitchareonwong)

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of
the Requirements for the Degree of
Master of Arts
Buddhist Studies

Graduate School
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
C.E. 2018

(Copyright by Mahachulalongkornrajavidyalaya University)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อนุมัติให้นับวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การศึกษาคุณุศลบายการสอนประชาชนให้มีศีลธรรมตามหลักพระพุทธศาสนาของครูบาชัยยะ วงศ์ษาพัฒนา” เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา ตามหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา พระพุทธศาสนา

(พระมหาสมบุรณ์ วุฑฒิกโร, ดร.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการตรวจสอบวิทยานิพนธ์

(พระมหาพรชัย สิริวิโร, ผศ. ดร.)

ประธานกรรมการ

(รศ. ดร.วิโรจน์ อินทนนท์)

กรรมการ

(ผศ. (พิเศษ) ดร.ปกรณ์ มหากันธา)

กรรมการ

(พระอธิการสมนึก จรโณ, ดร.)

กรรมการ

(พระครูสิริสุตานุยุต, ผศ. ดร.)

กรรมการ

คณะกรรมการควบคุมดุขุฎีนิพนธ์

พระอธิการสมนึก จรโณ, ดร.

ประธานกรรมการ

พระครูสิริสุตานุยุต, ผศ. ดร.

กรรมการ

ชื่อผู้วิจัย

(พระทวีศักดิ์ กิตติญาณ)

- ชื่อวิทยานิพนธ์** : การศึกษาคุณุโลบายการสอนประชาชนให้มีศีลธรรมตามหลัก
พระพุทธศาสนาของครูบาชัยยะวงศาพัฒนา
- ผู้วิจัย** : พระทวีศักดิ์ กิตติธมาโณ (วรกัจเจริญวงศ์)
- ปริญญา** : พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (พระพุทธศาสนา)
- คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์**
- : พระอธิการสมนึก จรโณ, ดร., พธ.บ. (พระพุทธศาสนา)
 - ศน.ม. (พุทธศาสตรศึกษา), ศน.ด. (พุทธศาสตรศึกษา)
 - : พระครูสิริสุตานุยุต, ผศ. ดร., พธ.บ. (บริหารการศึกษา)
 - กศ.ม. (บริหารการศึกษา), พธ.ด. (พระพุทธศาสนา)
- วันที่สำเร็จการศึกษา** : ๘ มีนาคม ๒๕๖๒

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์เรื่อง “ การศึกษาคุณุโลบายการสอนประชาชนให้มีศีลธรรมตามหลักพระพุทธศาสนา ของครูบาชัยยะวงศาพัฒนา มีวัตถุประสงค์ในการศึกษา คือ ๑) เพื่อศึกษาประวัติและคำสอนของครูบาชัยยะวงศาพัฒนา ๒) เพื่อศึกษาคุณุโลบายการสอนประชาชนให้มีศีลธรรมตามหลักพระพุทธศาสนาของครูบาชัยยะวงศาพัฒนา ๓) เพื่อเสนอแนวทางการประยุกต์คุณุโลบายของครูบาชัยยะวงศาพัฒนา ในการสอนประชาชนของพระสงฆ์ไทย เป็นการศึกษาโดยการใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์แบบเชิงลึก แล้วนำมาวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา แล้วนำเสนอในรูปแบบพรรณนา

ผลการศึกษาพบว่า ครูบาชัยยะวงศาพัฒนา (พระครูพัฒนากิจจานุรักษ์) วัดพระพุทธบาทห้วยต้ม ท่านเกิดที่ ตำบลหันก้อ อำเภอลี้ จังหวัดลำพูน มีพี่น้องร่วมบิดามารดาเดียวกัน ๘ คน ครอบครัวของท่านเป็นชาวไร่ชาวนาที่ยากจน วิถีชีวิตของครูบาชัยยะวงศาพัฒนาเป็นวิถีชีวิตที่มีความลำบาก คำสอนที่สำคัญของครูบาชัยยะวงศาพัฒนา เป็นคำสอนในเรื่องความเชื่อ ครูบาชัยยะวงศาพัฒนา ท่านเป็นผู้ส่งเสริมให้ชาวเขาเลิกบูชาความเชื่อเรื่องการนับถือผี เลิกทำบาป เลิกประกอบอาชีพที่ไม่สุจริต ท่านสอนให้ปฏิบัติ โดยการเข้าวัดทำบุญ เป็นการปลูกฝังการสร้างความดีให้ชุมชนได้ตระหนักในทาน คือ การให้ การเสียสละ การดำรงชีวิตโดยยึดหลักศีล ๕

นอกจากนั้นครูบาชัยยะวงศาพัฒนา ยังมีคุณุโลบายและการสอนประชาชนให้มีศีลธรรมตามหลักพระพุทธศาสนาโดยการนำหลักพุทธธรรมที่ใช้ในการทำงาน เป็นเรื่องง่าย ๆ ใกล้เคียงชีวิต อธิบาท ๔ มาปรับใช้ในการทำงาน รักรงานที่ทำ ขยันทำงาน รับผิดชอบงาน และรู้จักไตร่ตรองให้ถี่ถ้วน หลักพุทธธรรมกับการปฏิบัติที่ควบคู่กับการพัฒนาให้เกิดความเจริญทั้งทางด้านความคิด

สติปัญญา และการดำรงชีวิต ได้แก่ พรหมวิหาร ๔ ศีล ๕ หลักการมีส่วนร่วม ความสามัคคี สังคหะ วัตถุ ๔ อธิติบาท ๔ หลักธรรมเหล่านี้ล้วนเป็นประโยชน์ต่อชุมชน ในการนำมาพัฒนาชุมชนให้เกิดความเข้มแข็ง และท่านได้ใช้กุศโลบายในการเผยแผ่ธรรมะโดยการเล่านิทาน เพื่อให้ชาวบ้านได้เข้าใจง่ายพูดเป็นภาษากะเหรี่ยงหรือภาษาชาวเขา

กุศโลบายและการสอนประชาชนของครูบาชัยยะวงศาพัฒนา ด้านความเชื่อ ครูบาชัยยะวงศาพัฒนา พยายามที่จะสอนชาวเขาให้เข้าใจในหลักธรรมคำสั่งสอนขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า โดยใช้กุศโลบายต่างๆ เช่น ความเชื่อการนับถือผีปู่ย่า ความเชื่อเรื่องใจบ้าน ความเชื่อเรื่องการแต่งกาย เป็นความเชื่อที่ท่านเป็นผู้แสดงธรรมะ เพื่อให้ชาวกะเหรี่ยงเข้าใจหลักธรรมและน้อมนำมาปฏิบัติ ตาม ทำให้ชาวกะเหรี่ยงเปลี่ยนความคิดและวิถีชีวิตก็เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างเห็นได้ชัด เป็นการใช้เหตุผลบนพื้นฐานความจริง การสร้างกิจกรรมแบบมีส่วนร่วม เพื่อให้ชาวบ้านได้ทำกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาาร่วมกัน อันจะทำให้เกิดความรักสามัคคีในหมู่บ้าน

Thesis Title	: A Study of the Skillful Means of Kruba Chaiya wongsaphatthana in Teaching People to be Moral according to Buddhist Principles
Researcher	: Phra Taweesak Kittiñāno (Worakitcharoenwong)
Degree	: Master of Arts (Buddhist Studies)
Thesis Supervisory Committee	: Phra Athikan Somnuek Carano, Dr., B.A. (Buddhist Studies), M.A. (Buddhist Studies), Ph.D. (Buddhist Studies) : Phrakru Sirisutanuyut, Asst. Prof. Dr., B.A. (Educational Administration), M.A. (Education Administration), Ph.D. (Buddhist Studies)
Date of Graduation	: March 8, 2019

Abstract

This thesis entitled “A Study of the Skillful Means of Kruba Chaiya wongsaphatthana in Teaching People to be Moral according to Buddhist Principles”. There are three objectives as follows: 1) to study the history and teaching of Kruba Chaiya wongsaphatthana, 2) to study the skillful means of Kruba Chaiya wongsaphatthana in teaching people to be moral according to Buddhist principles, and 3) to present the guidelines application of the skillful means of Kruba Chaiya wongsaphatthana in teaching people of Thai Sangha. This study is a qualitative research methodology by collecting data from In-depth interview and then analyze data by analyzing the content and descriptive presentation.

This study found that Kruba Chaiya wongsaphatthana (Phrakru Phatthanakitchanurak) at Wat Phra Phutthabat Huai Tom, he was born in Han Ko sub-district, Li district, Lamphun province that there were eight siblings as the same parents, his family was poor farmers. Lifestyle of Kruba Chaiya wongsaphatthana was hardship lifestyle. The important teachings of Kruba Chaiya wongsaphatthana was belief teaching. Kruba Chaiya wongsaphatthana who was promoted hill tribes to stop worshipping beliefs about ghosts, sin, corrupt career. He taught to practice by going temple for making merit and cultivating goodness in community that realized to donate, including giving, sacrificing and living by adhering to five precepts.

Kruba Kruba Chaiya wongsaphatthana had still stratagem and teaching people towards having morality according to Buddhism principle by applying the principle of Buddhadhamma to work as a simple matters and close to us such as four Iddhipādā in order to adapt to work, love work, diligent working, responsible for work and knowing ponder scrupulously. The principle and practice coupled with development in order to achieve prosperity both thoughts, intellect and living, including the four sublime states of mind, five precepts. The principle of participation, harmony, four Sanghahavatthus, four Iddhipādā. These principles were interested to community in developing community in order to be strong and he used stratagem in Dhamma propagation by storytelling to make villagers for easy understanding that spoke Karen language or the language of hill tribes.

The skillful means and teaching people of Kruba Chaiya wongsaphatthana in beliefs. Kruba Chaiya wongsaphatthana attempted to teach hill tribes to understand the Buddha's teaching by applying various stratagems such as belief in village center (Jai Ban), belief in dress were beliefs that he had shown Dhamma to Karen and understand the Dhamma principles and take to follow that took Karen to thinking change and the way of life had changed clearly. Reasoning based on the truth, making participatory activities in order to allow the villagers to do the Buddhist activities together that will be caused love and harmony in the village.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์เล่มนี้ สำเร็จได้ด้วยอาศัยความอนุเคราะห์ช่วยเหลือเป็นอย่างดียิ่งจาก พระอธิการสมนึก จรโณ,ดร. ประธานกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ และพระครูสิริสุตานุยุต,ผศ ,ดร. กรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ ที่ได้กรุณาเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาให้คำแนะนำชี้แนะตรวจแก้ไขจน ทำให้วิทยานิพนธ์เล่มนี้สำเร็จลงอย่างสมบูรณ์

ผลสำเร็จและคุณประโยชน์อันใดที่เกิดจากการทำงานวิจัยนี้ ผู้ศึกษาขอมอบแต่บิดามารดา ผู้ให้ชีวิต ให้สติ ให้ปัญญา และเพื่อนสหธรรมิกนิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต คณะพุทธศาสตร์ สาขาวิชาพระพุทธศาสนา วิทยาลัยสงฆ์ลำพูนทุกคนที่ให้อำลั่งใจเสมอมา คณาจารย์ ที่ประสาทวิชา ท่านเจ้าของตำราที่ผู้วิจัยใช้เพื่อการศึกษาค้นคว้าทุกท่าน แต่หากว่ามีข้อบกพร่องใดๆ ที่เกิดจากการวิจัยนี้ ผู้วิจัยขอน้อมรับไว้แต่เพียงผู้เดียว

พระวิศักดิ์ กิตติธนาโณ

๒๐ มกราคม ๒๕๖๒

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ค
กิตติกรรมประกาศ	จ
สารบัญ	ฉ
สารบัญแผนภาพ	ช
คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ	ณ
บทที่ ๑ บทนำ	๑
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
๑.๒ คำถามวิจัย	๓
๑.๓ วัตถุประสงค์ของการวิจัย	๔
๑.๔ ขอบเขตการวิจัย	๔
๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย	๕
๑.๖ ทบทวนเอกสารและรายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๖
๑.๗ วิธีดำเนินการวิจัย	๑๓
๑.๘ ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย	๑๔
บทที่ ๒ ประวัติและคำสอนของครูบาชัยยะวงศาพัฒนา	๑๕
๒.๑ พุทธวิธีการสอน	๑๕
๒.๒ วิถีชีวิตของครูบาชัยยะวงศาพัฒนา	๒๓
๒.๓ คำสอนที่สำคัญของครูบาชัยยะวงศาพัฒนา	๓๑
๒.๔ สรุปลองค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย	๔๔
บทที่ ๓ กุศโลบายและการสอนประชาชนให้มีศีลธรรมตามหลักพระพุทธศาสนาของครูบาชัยยะวงศาพัฒนา	๔๗
๓.๑ หลักพุทธธรรมสำคัญที่ครูบาชัยยะวงศาพัฒนานำมาสอนประชาชน	๔๗
๓.๒ วิธีการใช้หลักพุทธธรรมในการสอนประชาชนของครูบาชัยยะวงศาพัฒนา	๕๗
๓.๓ กุศโลบายในการสอนประชาชนให้มีศีลธรรมของครูบาชัยยะวงศาพัฒนา	๖๑
๓.๔ สรุปลองค์ความรู้	๗๐

บทที่ ๔	แนวทางการประยุกต์เทคโนโลยีของครูบาชัยยะวงศาพัฒนาในการสอนประชาชน ของพระสงฆ์ไทย	๗๒
	๔.๑ วิธีการสอนของครูบาชัยยะวงศาพัฒนาที่ควรนำมาใช้	๗๒
	๔.๒ การประยุกต์วิธีการสอนของครูบาชัยยะวงศาพัฒนา	๘๑
	๔.๓ สรุปองค์ความรู้	๘๕
บทที่ ๕	สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ	๘๘
	๕.๑ สรุปผลการวิจัย	๘๘
	๕.๒ อภิปรายผล	๙๒
	๕.๓ ข้อเสนอแนะ	๙๗
บรรณานุกรม		๙๘
ภาคผนวก		๑๐๑
	ภาคผนวก ก หนังสือขอความอนุเคราะห์สัมภาษณ์เพื่อการวิจัย	๑๐๒
	ภาคผนวก ข แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย	๑๑๘
	ภาคผนวก ค ประมวลภาพประกอบการสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย	๑๒๔
ประวัติผู้วิจัย		๑๓๒

สารบัญแผนภาพ

เรื่อง	หน้า
แผนภาพที่ ๒.๑ สรุปลงค์ความรู้คำสอนของครูบาชัยยะวงศาพัฒนา	๔๕
แผนภาพที่ ๓.๑ สรุปลงค์ความรู้วิธีการในการสอนของครูบาชัยยะวงศาพัฒนา	๗๑
แผนภาพที่ ๔.๑ สรุปลงค์ความรู้การประยุกต์วิธีการสอนของครูบาชัยยะวงศาพัฒนา	๘๗

คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ

สัญลักษณ์และคำย่อชื่อคัมภีร์พระไตรปิฎก

อักษรย่อในวิทยานิพนธ์นี้ ใช้อ้างอิงจากคัมภีร์พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๓๙ โดยได้กล่าวถึงแหล่งที่มา/เล่ม/ข้อ/หน้า ตามลำดับ เช่น ขุ.ธ. (ไทย) ๒๕/๑/๒๓. หมายถึง สุตตันตปิฎก ขุททกนิกาย ธรรมบท ภาษาไทย เล่ม ๒๕ ข้อ ๑ หน้า ๒๓

พระสุตตันตปิฎก

อง.ติก.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	อังคุตตรนิกาย	ติกนิบาต
ขุ.ธ.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	ขุททกนิกาย	ธรรมบท
ม.ม.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	มัชฌิมนิกาย	มูลป็นณาสก
อง.ติก.อ.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	อังคุตตรนิกาย	มโนรลปฐรณ
อง.สตรก.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	อังคุตตรนิกาย	สตรกนิบาต
ที.ม.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	ทีฆนิกาย	มหาวัคคปาลี
ขุ.ธ.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	ททกนิกาย	ธรรมบท
อง.ฉก.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	อังคุตตรนิกาย	ฉกนิบาต
ม.อุ.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	มัชฌิมนิกาย	อุปรป็นณาสก
ส.ส.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	สังยุตตนิกาย	สธาวรรค

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

บทบาทหน้าที่ของพระสงฆ์ เป็นบทบาทจริงในทางปฏิบัติ ที่พระสงฆ์ที่ถูกต้องตามพระธรรมวินัยพึงปฏิบัติกัน โดยเฉพาะในด้านหลัก ๔ ด้าน อันได้แก่ ด้านการปกครอง ต้องปกครองโดยธรรม เป็นธรรมาภิบาล ปกครองเพื่อเกื้อหนุนให้เกิดการศึกษา ด้านการศึกษาและการศึกษาสงเคราะห์ ทั้งที่พระสงฆ์ตนเองสอนพระเณรด้วยตนเอง และสงเคราะห์กุลบุตร กุลธิดา เพื่อให้ได้รับการศึกษาที่ถูกต้อง พร้อมทั้งวิชาความรู้ จรรยา ความประพฤติ การศึกษาที่สร้างวิถีคิดที่เป็นสัมมาทิฐิ การเรียนรู้คู่ความสุข หน้าที่บทบาทด้านการเผยแผ่ งานเผยแผ่เป็นงานที่นำคำสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ออกเผยแผ่สู่ประชาชน เป็นภารกิจที่มีความสำคัญ ในสมัยพุทธกาล พระพุทธองค์ใช้คำว่า ไปประกาศพรหมจรรย์ ประกาศวิถีชีวิตอย่างพรหม อันเป็นชีวิตที่ประเสริฐ นั้นหมายถึง พระสงฆ์ต้องเป็นแบบอย่างที่ดีของการดำเนินชีวิต สังคมสงฆ์ต้องเป็นสังคมแบบอย่าง หรือสังคมต้นแบบของสังคมชาวบ้านที่ดีให้ได้ สังคมสงฆ์ต้องเป็นระเบียบ ต้องมีการจัดระเบียบสังคมสงฆ์ให้ดี^๑ ก่อนที่พระพุทธรูปเจ้าจะเสด็จดับขันธปรินิพพานพระองค์ไม่ได้ทรงแต่งตั้งผู้ใดให้เป็นศาสดาสืบต่อจากพระองค์ นอกจากจะทรงประทานพุทธพจน์ที่เปรียบเสมือนเป็นตัวแทนของพระองค์ไว้ว่า พระธรรมและวินัยที่เราแสดงแล้ว บัญญัติแล้วจักเป็นศาสดาของเธอทั้งหลาย เมื่อเราล่วงลับไปแล้วนี้ แสดงว่าในสมัยพระพุทธเจ้ายังทรงพระชนม์อยู่นั้นยังไม่มีพระไตรปิฎกบันทึกคำสอนดังที่เราทราบกันอยู่ในปัจจุบัน พุทธวจนะหรือคำสอนของพระพุทธเจ้ามีชื่อเรียกกันในสมัยนั้น ๒ อย่าง^๒ คือ ๑) เรียก พรหมจรรย์ (พรหมจรรย์) ดังพุทธวจนะที่ตรัสเมื่อครั้งทรงส่งพระอรหันตสาวก ๖๐ รูป ไปเผยแผ่พระศาสนาครั้งแรกว่าจรธ ภิกขเว, จาริกิ พุชฺชนิตาย พุชฺชนสุชาย โลกานุกมปาย, อตถาย หิตาย สุขาย, เทวมนุสฺसानิ เทเสตุ ภิกขเว ธมฺมํ อาทิกถยานิ มชฺเชกถยานิ ปรีโยสานกถยานิ สาทถิ สพทชนิ เภวลปริปุณณิ ปรีสุทฺธิ พรหมจรรย์ ปกาเสสิฯ ภิกษุทั้งหลาย พวกเธอจงเที่ยวไปเพื่อประโยชน์เกื้อกูลแก่พหูชน เพื่อความสุขแก่พหูชน เพื่ออนุเคราะห์โลก เพื่อประโยชน์เกื้อกูล เพื่อความสุขแก่เทวดาและ

^๑ สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส, **วินัยมุข เล่ม ๒**, (หลักสูตรนักรธรรมชั้นโท), (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาราชวิทยาลัย, ๒๕๓๕), หน้า ๘๗.

^๒ วิลักษณ์ ศรีป่าซาง, **ตนบุญล้านนา**, (เชียงใหม่: บริษัท วิทอินดีไซด์ จำกัด, ๒๕๕๓), หน้า ๑๕.

มนุษย์ทั้งหลาย ภิกษุทั้งหลายพวกเธอจงแสดงธรรมอันงามในเบื้องต้น งามในท่ามกลาง งามในที่สุด จงประกาศพรหมจรรย์ พร้อมทั้งอรรถและพยัญชนะ อันบริสุทธิ์บริบูรณ์สิ้นเชิง^๓

ในล้านนาพระสงฆ์ผู้มีศีลอันงดงามไม่ต่างพร้อย มีจริยาวัตรเป็นที่เคารพ แก่คนทั่วไป เป็นผู้ปฏิบัติดี สันโดษบวชตั้งแต่เป็นเณร และเป็นพระ ไม่เคยสึก และมีครอบครัวมาก่อน และถึงเวลาอันสมควรแล้วชาวบ้านทั้งหมดจะพร้อมใจกัน ยกยอเอา พระรูปนั้นเป็นครูบา ครูบาเจ้านั้น เป็นค้ายกย่องในฐานะนักบุญ หรือตบถุ เช่น ครูบาเจ้าศรีวิชัย นักบุญแห่งล้านนา เป็นต้น^๔ และอีกความหมายหนึ่งตามที่บัณฑิตทางอักษรล้านนาบางท่านกล่าวว่า หมายถึง ครูบาที่เป็นเจ้า คือ มีเชื้อทางเจ้านายฝ่ายเหนือ เช่น ครูบาเจ้าเกษม เขมโก วิถีครูบา ซึ่งเป็นแนวทางพระธรรมวินัยของพระสงฆ์หรือครูบา วิธีประพฤติปฏิบัติที่ดี เป็นแบบอย่างที่ดีควรแก่การยกย่องและปฏิบัติตามเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตตามแนวทางพระพุทธศาสนา โดยมีครูบาปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างโดยยึดหลักไม่เบียดเบียนชีวิตของผู้อื่น^๕ ในที่นี้ขอกกล่าวอ้างถึงพระครูพัฒนกิจจานุรักษ์ (ครูบาวงศ์) นับเป็นพระอริยสงฆ์รูปหนึ่งของล้านนา ได้รับฉายานามว่า “เทพเจ้าชาวกระเหรี่ยง” พระคุณท่านได้เจริญรอยตามคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า และได้ทุ่มเทเสียสละให้กับงานพระพุทธศาสนา สงเคราะห์ชุมชนมาตลอดระยะเวลาอันยาวนาน ปรากฏผลงานให้เห็นเป็นประจักษ์จำนวนมาก หากแบ่งงานตามการปกครองคณะสงฆ์ทั้ง ๔ ประการ คือ งานปกครอง งานศึกษา งานเผยแผ่ และงานสาธารณูปการ

วัดพระพุทธบาทห้วยต้ม ตำบลนาทราย ซึ่งเป็นถิ่นกำเนิดครูบาเจ้าชัยวงศาพัฒนา และวัดโบราณต่าง ๆ^๖ โดยเฉพาะบ้านพระบาทห้วยต้ม มีการขยายตัวของชุมชนอย่างรวดเร็ว มีการแยกหมู่บ้านอย่างเป็นทางการและถูกต้องทั้งหมด ๑๐ หมู่บ้าน สาเหตุที่มีประชากรเพิ่มขึ้น คือ การอพยพเข้ามาของชาวเขาตามญาติพี่น้อง เพื่อนฝูงและบอกต่อๆ กัน หมู่บ้านพระบาทห้วยต้มเป็นหมู่บ้านขนาดใหญ่ ส่วนใหญ่เป็นชาวเขาเผ่ากระเหรี่ยง ซึ่งเคร่งครัดในการถือปฏิบัติมั่งสรีรติ จึงเป็นชุมชนที่มีวิถีชีวิตเรียบง่าย ปฏิบัติตนทำคำสั่งสอนของครูบาวงศ์เป็นศูนย์รวมจิตใจ ท่านมีวิธีการสอน ด้วยการทำให้ดูเป็นตัวอย่าง เช่น การไม่ฉันทเนื้อสัตว์ และสอนลูกศิษย์ที่เป็นพระสงฆ์ รวมถึงชาวบ้านว่าการฉันทหรือรับประทานเนื้อสัตว์ นั้นเป็นการเบียดเบียนชีวิตผู้อื่น ทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน การอยู่ร่วมกันจำนวนมาก จึงมีการตั้งกฎกติกาขึ้นในชุมชนเพื่อให้เกิดความสงบสุขและเชื่อฟังปฏิบัติตามคำสอนครู

^๓ วินย. (ไทย) ๔/๓๒/๔๐.

^๔ พระครูอดุลสัสสีกิตติ, ประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนาในล้านนา, (เชียงใหม่: แสงศิลป์, ๒๕๔๔), หน้า ๒๕๘.

^๕ พระครูพุทธธรรมสุนทร (โสดา ทาป็น), “บทบาทของพระครูพัฒนกิจจานุรักษ์ (ครูบาชัยวงศาพัฒนา) ในการสงเคราะห์ชุมชน”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓), หน้า ๑๒๒.

^๖ องค์การบริหารส่วนจังหวัดตำบลนาทราย, อำเภอเถิน จังหวัดลำพูน.

บาววงศ์ อย่างเคร่งครัด คือ ไม่บริโภคเนื้อสัตว์ ไม่ดื่ม ไม่จำหน่ายของมีนเมา และให้ทุกคนมาทำบุญฟังเทศน์ทุกวันพระมีการฟังปาฐกถาและเอื้ออาทรต่อกัน มีความสามัคคีมีการร่วมมือกันเป็นอย่างดี มีการอนุรักษ์วัฒนธรรมของชนเผ่า เช่น การทอผ้า การแต่งกายชุดประจำเผ่าและภาษาพูด ในมุมมองของคนภายนอกมองว่า ชุมชนในอำเภอลีเป็นชุมชนที่ปฏิบัติตัวเป็นแบบอย่างที่ดี คือ ปฏิบัติตนตามศีล ๕ อยู่กันด้วยความรัก อบอุ่น สิ่งที่คุณภายนอกสัมผัสได้ คือ วัฒนธรรมชุมชน การงดกินเนื้อสัตว์ เพื่อไม่ทำบาปและเบียดเบียนสิ่งที่มีชีวิต การถือศีลภาวนา การไม่ดื่มสุราของมีนเมา การใช้ชีวิตอยู่อย่างพอเพียง การรักและดูแลครอบครัว การอยู่ร่วมกันมีประเพณีวัฒนธรรมเป็นตัวเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของผู้คนในชุมชน สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้สมาชิกในชุมชนได้รับการถ่ายทอดองค์ความรู้จนกลายเป็นแบบแผนในการดำรงชีวิต และใน ปี พ.ศ. ๒๕๔๓ หลังจากที่ครูบาววงศ์มรณภาพลง ประกอบกับกระแสทุนนิยมจากภายนอกเข้ามากระทบและแพร่ขยายต่อวัฒนธรรมชุมชนและชีวิตความเป็นอยู่ การปฏิบัติตัว เริ่มเปลี่ยนแปลง เลื่อนรางลงไป แกนนำชุมชนก็คิดหาวิธีการที่จะป้องกันและพยายามกล่อมเกลาจิตใจคนรุ่นหลังให้ประพฤติปฏิบัติเหมือนดั้งเดิมเพื่อให้วิถีชีวิตชุมชนกลับมาเหมือนเดิม ผู้อาวุโส ผู้เฒ่าผู้แก่ ในชุมชนที่ยังยึดมั่นในคำสั่งสอนมีอยู่ ทุกหมู่บ้าน ส่วนใหญ่เป็นลูกศิษย์ครูบาววงศ์และถือปฏิบัติดำเนินวิถีชีวิตตามคำสั่งสอนของครูบาววงศ์จนถึงวันนี้ แต่ก็มีชาวเขาบางกลุ่ม ที่ย้ายมาใหม่หรือเยาวชนรุ่นหลังที่เติบโต ในสังคมที่ต้องช่วยเหลือตัวเอง เพื่อตามกระแสนิยมจนหลงลืมวัฒนธรรมดั้งเดิมของชุมชนตนเองทำให้เกิดปัญหาขึ้นมาภายในชุมชนในอำเภอลี^๗

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาเรื่อง “การศึกษาภาคโลบายการสอนประชาชนให้มีศีลธรรมตามหลักพระพุทธศาสนาของครูบาชัยยะวงศาพัฒนา” เพื่อศึกษาประวัติและคำสอนของครูบาชัยยะวงศาพัฒนา เพื่อศึกษาภาคโลบายและการสอนประชาชนให้มีศีลธรรมตามหลักพระพุทธศาสนาของครูบาชัยยะวงศาพัฒนา เพื่อเสนอแนวทางการประยุกต์ภาคโลบายของครูบาชัยยะวงศาพัฒนาในการสอนประชาชนของพระสงฆ์ไทย เพื่อเป็นแนวทางในการสืบทอดหลักทางพระพุทธศาสนา โดยจะนำไปสู่การอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขของคนในชุมชน รวมถึงการมีความสุขเป็นอยู่ที่ดีมีความสุขอย่างยั่งยืน

๑.๒ คำถามวิจัย

๑.๒.๑ ประวัติและคำสอนของครูบาชัยยะวงศาพัฒนามีอะไรบ้าง

๑.๒.๒ ภาคโลบายและการสอนประชาชนให้มีศีลธรรมตามหลักพระพุทธศาสนาของครูบาชัยยะวงศาพัฒนาเป็นอย่างไร

^๗ พระครูสิริสุตาทิณนธ์ (ศุภชัย สุทธิญาโณ), พระชัยยะวงศานุสสติ, (กรุงเทพมหานคร: ป.สัมพันธ์การพิมพ์, ๒๕๔๐), หน้า ๑๖.

๑.๒.๓ แนวทางการประยุกต์กุศโลบายของครูบาชัยยะวงศาพัฒนาในการสอนประชาชนของพระสงฆ์ไทยเป็นอย่างไร

๑.๓ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- ๑.๓.๑ เพื่อศึกษาประวัติและคำสอนของครูบาชัยยะวงศาพัฒนา
- ๑.๓.๒ เพื่อศึกษากุศโลบายการสอนประชาชนให้มีศีลธรรมตามหลักพระพุทธศาสนาของครูบาชัยยะวงศาพัฒนา
- ๑.๓.๓ เพื่อเสนอแนวทางการประยุกต์กุศโลบายของครูบาชัยยะวงศาพัฒนาในการสอนประชาชนของพระสงฆ์ไทย

๑.๔ ขอบเขตการวิจัย

๑.๔.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา

ในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาขอบเขตเนื้อหาเกี่ยวกับการศึกษากุศโลบายการสอนประชาชนให้มีศีลธรรมตามหลักพระพุทธศาสนาของครูบาชัยยะวงศาพัฒนาเพื่อเป็นแนวทางในการนำไปประยุกต์ใช้สอนประชาชนของพระสงฆ์

๑.๔.๒ ขอบเขตด้านเอกสาร

ในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลจากพระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พุทธศักราช ๒๕๓๙ อรรถกถา และเอกสารที่เกี่ยวข้องที่ปรากฏใน คัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา เอกสารวิชาการ ประเพณีวัฒนธรรมความเชื่อ รายงานการวิจัย วิทยานิพนธ์ ข้อมูลพื้นฐานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

๑.๔.๓ ขอบเขตด้านผู้ให้ข้อมูล

ในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดศึกษาข้อมูลจากบุคคล โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์จากพระสงฆ์ ผู้นำชุมชน ศิษย์ และผู้ที่เกี่ยวข้องกับครูบา จำนวน ๑๕ รูป/คน

๑. พระครูอินทวุฒิกุณ เจ้าคณะอำเภอเถิน
๒. พระครูพินิจสารธรรม เจ้าอาวาสวัดพระบาทห้วยต้ม
๓. พระครูพุทธิธรรมสุนทร รองเจ้าคณะอำเภอเถิน
๔. พระครูถาวรมงคลวัฒน์ เจ้าอาวาสวัดก้อทุ่ง
๕. พระครูอุดมคุณวัฒน์ เจ้าอาวาสวัดแม่ป้อก
๖. นายสมคิด บัวตอง กำนันตำบลนาทราย
๗. นายนคร แก้วอ้าย กำนันตำบลศรีวิชัย

๘. นายกฤษชัย นาทรายกานต์ นายกองค้การบริหารส่วนตำบลนาทราย
๙. นายสมชาย กุลสัมพันธ์ชัย ผู้นำชุมชนบ้านหนองเกียง หมู่ ๑๘
๑๐. นายมนตรี คงคารินทร์ดี ผู้นำชุมชนบ้านพระบาทพัฒนาหมู่ ๒๓
๑๑. นายสมศักดิ์ เทียมเพชร ผู้ใหญ่บ้านม่วงสามปี
๑๒. นายแดง ตาคำ ผู้ใหญ่บ้านบวก
๑๓. นายสุพรรณ ใหม่เส้น ผู้ใหญ่บ้านป่าไผ่
๑๔. สัมภาษณ์ นางบุญยิ่ง ไชยเมืองชื่น สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลแม่ลาน
๑๕. สัมภาษณ์ นายพงษ์ศักดิ์ ก่อเกื้อตระกูล ผู้นำชุมชนบ้านพระบาทห้วยต้ม หมู่ ๘

๑.๔.๓ ขอบเขตด้านพื้นที่

ในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดพื้นที่ที่ใช้ในการวิจัยคือ ในเขตอำเภอลี่ ประกอบไปด้วย ๘ ตำบล คือ ตำบลลี่ ตำบลนาทราย ตำบลแม่ตื่น ตำบลดงดำ ตำบลป่าไผ่ ตำบลก้อ ตำบลแม่ลาน และตำบลศรีวิชัย

๑.๔.๔ ขอบเขตด้านเวลา

ในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยกำหนดระยะเวลาในการทำวิจัยตั้งแต่ เดือนกันยายน พ.ศ. ๒๕๖๑ ถึงเดือน มกราคม พ.ศ. ๒๕๖๒

๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

๑.๕.๑ กุศโลบาย หมายถึง วิธีการหรือกลวิธีในการสร้างคุณธรรม การกระทำความดี วิธีการอบรม อุบายอันแยบคาย โดยงานวิจัยนี้มุ่งหมายถึง อุบายอันแยบคายหรือวิธีการในการสอนของครูบาชัยยะวงศาพัฒนาที่ใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติตนให้กับชาวบ้านในอำเภอลี่ อุบายในการนำหลักธรรมคำสอนพระพุทธศาสนาไปเผยแผ่ให้ประชาชนได้รับนับถือที่เป็นวิธีการเฉพาะที่ครูบาชัยยะวงศาพัฒนาใช้สอนประชาชนให้เกิดการปฏิบัติตามโดยใช้หลักพุทธธรรมเป็นหลัก

๑.๕.๒ ศิลธรรม หมายถึง ศิลเป็นสิ่งที่ดีงาม อยู่ที่กาย ที่วาจา ธรรมอยู่ที่ใจ คือการคงอยู่หรือปฏิบัติในสิ่งที่ดีงาม ระเบียบแบบแผน ซึ่งเป็นข้อห้ามและข้อควรปฏิบัติเพื่อเป็นเครื่องควบคุมกาย วาจา และใจ ให้มีความสงบและความสุข มีขอบเขตแคบกว่าจริยธรรม ซึ่งในงานวิจัยนี้มุ่งนำเสนอศิลปธรรมในมุมมองของการปฏิบัติตนตามหลักพุทธธรรม

๑.๕.๓ หลักพุทธธรรม หมายถึง หลักธรรมคำสอนเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ เป็นคำสอนที่พระพุทธเจ้าตรัสรู้ และนำมาเผยแผ่สั่งสอนบุคคล ทัวไปพุทธธรรมในพระพุทธศาสนามีเป็นจำนวนมากครอบคลุมตั้งแต่เรื่องพื้นฐานในการดำเนินชีวิตจนกระทั่งถึงเรื่องสูงสุดที่เป็นจุดหมายของพุทธศาสนา ซึ่งเป็นหลักที่ครูบาชัยยะวงศาพัฒนานำมาใช้ในการสอนประชาชน เพื่อเป็นกรอบในการปฏิบัติตนของประชาชนในอำเภอลี่

๑.๕.๔ ครูบาชัยยะวงศาพัฒนา หมายถึง ครูบาชัยยะวงศาพัฒนา เป็นอดีตเจ้าอาวาส วัดพระพุทธรูปบาทห้วยต้ม ผู้มีศีลอันงดงามไม่ต่างพร้อย มีจริยาวัตรเป็นที่เคารพ แก่คนทั่วไป ทั้งในจังหวัดลำพูนและใกล้เคียง ซึ่งเป็นพระอริยสงฆ์ที่เป็นที่เคารพนับถือของคนในจังหวัดลำพูนและเป็นพระอริยสงฆ์ที่นำหลักพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้ผ่านวิธีการต่างๆ ในการเผยแผ่และสั่งสอนประชาชนให้มีศีลธรรม การปฏิบัติตนไปในทางที่ดี

๑.๖ ทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา กุศโลบาย การสอนประชาชนให้มีศีลธรรม ตามหลักพระพุทธศาสนาของครูบาชัยยะวงศาพัฒนา ซึ่งผู้วิจัยได้รวบรวมเอกสาร แนวคิดและทฤษฎีต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่จะทำการศึกษา ไว้เป็นแนว ดังนี้

๑.๖.๑ หนังสือ

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต) ได้กล่าวถึงวิถีคิดตามหลักพุทธธรรมไว้ซึ่งในผลงานฉบับนี้ได้ กล่าวถึงว่าระบบคิดมีส่วนสัมพันธ์กับการดำเนินชีวิตเพราะระบบคิดนั้นเป็นเสมือนหนึ่งแผนที่แห่งการเดินทางหรือการดำเนินชีวิตหากมนุษย์มีวิถีคิดที่ผิดย่อมจะดำเนินชีวิตผิดตามไปด้วยแต่อย่างไรก็ตาม หากว่ามนุษย์รู้จักการวางแผนหรือสร้างระบบคิดที่ดีคือระบบคิดที่ประกอบไปด้วยปัญญาหรือสัมมาทิฐิ แล้วก็สามารถที่จะกำหนดทิศทางในการดำเนินชีวิตที่ถูกต้องได้ อนึ่งในผลงานฉบับนี้ได้กล่าวถึงระบบคิดบางระบบที่เกี่ยวข้องกับการใช้อุบายหรือกุศโลบายในการเอาตัวรอดหรือสร้างโอกาสให้กับชีวิต วิธีหรือระบบคิดนั้นก็คือวิถีคิดแบบเห็นคุณโทษและทางออก หมายความว่า การดำเนินชีวิตของมนุษย์นั้นหากไม่รู้จักการแยกแยะว่าอะไรคือคุณ อะไรคือโทษและอะไรคืออุบายที่จะเป็นทางออกของปัญหานั้น มนุษย์โดยมากก็จะติดตันอยู่กับปัญหาไม่สามารถที่จะแก้ไขปัญหาชีวิตได้ เป็นผลงานที่พยายามชี้ให้เห็นว่าการมีอุบายหรือกุศโลบายที่ดีย่อมมีทางออกที่ดีได้เสมอ^๔

Bhikshu Sangharashita ได้กล่าวไว้ในผลงานชื่อว่า *A Survey of Buddhism* ว่าพระพุทธศาสนาไม่ว่าจะเป็นพระพุทธศาสนาในยุคต้นหรือยุคปลาย เราจะพบว่าพระพุทธศาสนาได้กล่าวถึงอุบายอันเป็นกุศลหรือกุศโลบายไว้เหมือนกัน ดังจะพบว่าพระพุทธศาสนาในยุคต้นนั้นพระพุทธองค์ทรงแสดงว่าพระธรรมคำสอนนั้นเป็นเพียงอุปกรณ์หรือเป็นแพไม้ไผ่สำหรับให้คนข้ามเมื่อคนใดอาศัยแพเข้าไปถึงฝั่งแล้วจะไม่สนใจแพเลยก็ได้ ซึ่งนัยนี้มีความหมายว่า การสั่งสอนธรรมหรือการดำเนินชีวิตก็ตามมนุษย์จะต้องมีหลักการบางอย่างเพื่อที่จะก้าวผ่านปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นให้ได้

^๔ พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), *วิถีคิดตามหลักพุทธธรรม*, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สยาม ๒๕๔๒), หน้า ๔๒.

โดยไม่จำเป็นที่จะต้องติดอยู่ในหลักการดังกล่าว ส่วนพระพุทธานุศาสนานุเคราะห์ได้กล่าวถึงหลักการดังกล่าวไว้ในหลักของการใช้ปัญญา ๓ ประการมีอายุ โภคส อปายโกศล และอุบายโกศล ซึ่งหลักการดังกล่าวเป็นหลักการที่สามารถนำมาแก้ไขปัญหาคือชีวิตได้^๙

จิรชาติ สันติยศ ได้กล่าวไว้ว่า ในเชียงตุงคำว่า ครูบา ถูกจัดให้เป็นสมณะศักดิ์ตามระบบพื้นเมืองของเชียงตุง ซึ่งต่ำกว่าชั้นสมเด็จพระราชาธรรมและสูงกว่าชั้นสวามี โดยปกติการถวายสมณะศักดิ์ระดับ ครูบา จะถวายให้สำหรับพระเถระที่มีเกียรติคุณ มีอายุตั้งแต่ ๔๐ ปี พรรษา ๒๐ ขึ้นไป เช่น ครูบาแสงหล้า วัดพระธาตุดอยเมือง ครูบาวัดหัวช่วง เจ้าคณะเมืองยอง เป็นต้น

นอกจากนี้ คำว่า ครูบา ยังเป็นคำที่ใช้เรียกขานพระเถระผู้ที่เป็นที่เคารพนับถือ ไม่ใช่คำที่กำหนดขึ้นเพื่อเรียกขานตัวเอง ผู้ที่จะเป็นครูบาต้องมีเงื่อนไขอยู่ ๓ ข้อ คือ

๑. เป็นพระสงฆ์ที่มีอายุพรรษามาก (ทั้งอายุและการบวช)
๒. ต้องปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ
๓. สร้างสิ่งที่ดีงามกับพระพุทธานุศาสนาซึ่งอาจหมายถึงศาสนสถานทางพระพุทธานุศาสนา^{๑๐}

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต) ได้กล่าวไว้ในหนังสือเทคนิคการสอนของพระพุทธเจ้าว่า ในเรื่องหลักทั่วไปของการสอนนี้จะขอแบ่งเป็น ๓ หมวด คือ

๑. ที่เป็นขอควรคำนึงต่างๆ เกี่ยวกับเนื้อหาหรือเรื่องที่สอนพวกหนึ่ง
๒. เกี่ยวกับตัวผู้เรียนพวกหนึ่ง
๓. ที่เกี่ยวกับตัวการสอนเองพวกหนึ่ง

ซึ่งวิธีสอนที่ดีที่สุดอย่างหนึ่ง คือการทำเป็นตัวอย่าง ซึ่งเป็นการสอนแบบไม่ต้องกล่าวสอนเป็นทำนองการสาธิตใหญ่ แต่ที่พระพุทธเจ้าทรง กระทำนั้นเป็นไปในลักษณะที่ทรงเป็นผู้นำที่ดี^{๑๑}

สรุป การสอนที่ดี คือการทำเป็นแบบอย่าง ในทางพระพุทธานุศาสนาพระพุทธานุองค์ทรง ประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดี โดยปกติการสั่งสอนธรรมหรือการ ดำเนินชีวิตก็ตามมนุษย์จะต้องมี หลักการบางอย่างเพื่อที่จะก้าวผ่านปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นให้ได้ โดยไม่จำเป็นที่จะต้องติดอยู่ใน หลักการดังกล่าว ส่วนพระพุทธานุศาสนานุเคราะห์ได้กล่าวถึงหลักการดังกล่าวไว้ในหลักของการใช้ปัญญา

^๙ Bhikshu Sangharashita, **A Survey of Buddhism**, (Delhi: L.S.Doraiswamy at W.Q.jusdage Press), 1966), pp.229-331.

^{๑๐} จิรชาติ สันติยศ, **ครูบาศรีวิชัยกับคตินิยมแบบครูบาใหม่**, (กรุงเทพมหานคร: บริษัทงานดีจำกัด, ๒๕๕๓), หน้า ๘๒.

^{๑๑} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), **พุทธวิธีในการสอน**, กรุงเทพมหานคร: บริษัท พิมพ์สวย จำกัด, พิมพ์ครั้งที่ ๑๘, (๒๕๕๖), หน้า ๕๕.

๓ ประการมีอายุโกศล อปายโกศล และอุบายโกศล ซึ่งหลักการดังกล่าวเป็นหลักการที่สามารถนำมาแก้ไขปัญหาชีวิตได้ โดยผู้ที่ถ่ายทอดการสอนต้องเป็นแบบอย่างที่ดี เพื่อให้ผู้ปฏิบัติสามารถปฏิบัติได้โดยความเคารพ

๑.๖.๒ งานวิทยานิพนธ์และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ศ.ดร. แสง จันทร์งาม และคณะ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “วิธีสอนของพระพุทธเจ้า” สรุปได้ว่า^{๑๒} จากประวัติพระพุทธศาสนา ที่เริ่มต้น ณ ประเทศอินเดีย จนกระทั่งมีความเจริญรุ่งเรือง ต่อมาได้มีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาไปยังประเทศต่างๆ รวมทั้งประเทศไทย และอาณาจักรล้านนา ซึ่งมีฐานะเป็นประเทศหนึ่งในสมัยนั้น พระพุทธศาสนา มีบทบาทในการหล่อหลอมจิตใจของชาวล้านนา ในฐานะที่เป็นศูนย์รวมจิตใจของศรัทธาประชาชน เป็นสัญลักษณ์ของชาวพุทธ เปรียบประดุจรากเหง้าแห่งความเป็นชาติ มีส่วนช่วยเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาวล้านนา ทั้งด้านสังคมและวัฒนธรรมประเพณีที่มีความโดดเด่นเฉพาะตน

สมชาย เหล็กเพชร ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “วิเคราะห์งานของพระสงฆ์ในฐานะที่เป็นผู้นำพัฒนาชุมชน” สรุปได้ว่า^{๑๓} ความเชื่อ จุดหมาย แนวคิด และวิธีการพัฒนาของพระสงฆ์พัฒนาชุมชนล้านนา และเงื่อนไขที่ทำให้พระสงฆ์พัฒนาชุมชนล้านนา มีแนวคิดความเชื่อและวิธีการทำงานในแต่ละแนวทางพระสงฆ์กลุ่มพระสงฆ์พัฒนาชุมชนล้านนาเข้าไปมีส่วนร่วมในการพัฒนาด้วยความสมัครใจ และมีความตื่นตัว เพื่อกระทำกิจกรรมเพื่อส่วนรวม มีแนวคิดในการพัฒนาที่หลากหลาย ขึ้นอยู่กับประสบการณ์ในชีวิตพระสงฆ์มีหน้าที่ช่วยเหลือมนุษย์ให้พ้นจากทุกข์ พ้นจากสภาพการด้อยพัฒนา ด้อยการศึกษา และความยากจน โดยการพึ่งตนเองของชุมชน ไม่หวังความช่วยเหลือจากองค์กรภายนอกโดยเฉพาะหน่วยงานของรัฐ มีแนวคิดการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ เน้นปากท้องของชาวบ้านเป็นหลัก การพัฒนาที่ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม เพราะพระสงฆ์มาจากพื้นฐานทางจิตใจที่รักษาการทำงานเพื่อประโยชน์ของส่วนรวม ชอบเสียสละประสบการณ์ของพระสงฆ์เองที่ได้ไปพบเห็นชุมชนที่อื่นที่ดีกว่า จึงนำแนวคิดไปใช้ในชุมชนของตนเอง และมองเห็นความสัมพันธ์ระหว่างวัดกับชุมชนที่จะต้องเกื้อหนุนช่วยเหลือกันตามศักยภาพ ส่วนเงื่อนไขหรือปัจจัยที่ทำให้พระสงฆ์ที่มีแนวทางในการทำงานที่ต่างๆกันนั้น มาจากความพร้อมและความต้องการของประชาชน ตามสภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนและการทำงานของพระสงฆ์ได้คำนึงถึงพระธรรมวินัย นโยบายคณะสงฆ์คณะสงฆ์เป็นองค์ประกอบหลัก

^{๑๒} แสง จันทร์งาม, “วิธีสอนของพระพุทธเจ้า”, (กรุงเทพมหานคร: กมลการพิมพ์, ๒๕๒๖), หน้า ๕๖.

^{๑๓} สมชาย เหล็กเพชร, “วิเคราะห์งานของพระสงฆ์ในฐานะที่เป็นผู้นำพัฒนาชุมชน”, วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๓๘).

เนตรชนก โปธารามิก ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “วิธีการประยุกต์ใช้พรหมวิหาร ๔ เพื่อการพัฒนาสังคม” จากการศึกษาพบว่า พรหมวิหาร ๔ คือ ธรรมเป็นเครื่องอยู่อย่างประเสริฐ เรียกอีกอย่างหนึ่งว่าอแปมัญญา คือ ธรรมที่แผ่ไปไม่มีประมาณ เป็นหมวดธรรมที่มีมาตั้งแต่ก่อนพุทธกาล แต่การเจริญพรหมวิหาร ๔ สมัยก่อนพุทธกาล ไม่สามารถนำผู้ปฏิบัติไปสู่ปรมาตถประโยชน์ได้ สำหรับการเจริญพรหมวิหาร ๔ ตามหลักคำสอนของพระพุทธศาสนา มีความสำคัญ หลายประการ คือ เป็นหลักปฏิบัติพื้นฐานในการดำรงชีวิต เป็นคุณธรรมที่เกื้อหนุนกรรมดีทั้งหลายให้บริบูรณ์ เป็นหลักปฏิบัติในการเจริญกัมมัฏฐาน เป็นหลักปฏิบัติซึ่งนำไปสู่สุคติภูมิ เป็นพื้นฐานในการบรรลุธรรมขั้นสูงสุด และสร้างสันติสุขให้แก่สังคม^{๑๔}

พระปลัดประจวบ ทุนผลงาม ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการพัฒนาชุมชนของพระครูพุทธธรรมรักษ์ (บุญเห็น พุทธรกชิต)” ผลการศึกษา พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่ได้ฟัง เข้าใจและปฏิบัติตามคำสอนของท่านพระครูพุทธธรรมรักษ์ในระดับปานกลาง โดยได้ฟังเข้าใจ และได้ปฏิบัติตามหลักสัจจะมากที่สุด รองลงมาหลักขันธ์ หลักจาคะ และหลักทมะ ตามลำดับ และการเปรียบเทียบความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล กับการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการพัฒนาชุมชนของพระครูพุทธธรรมรักษ์ พบว่า ประชาชนที่เป็นเพศชายปฏิบัติตาม คำสอนของพระครูพุทธธรรมรักษ์น้อยกว่าเพศหญิง ในด้านอายุ ผู้ที่มีอายุมากจะปฏิบัติตามคำสอนของพระครูพุทธธรรมรักษ์มากกว่าคนที่มีอายุน้อย ด้านการศึกษาผู้ที่มีการศึกษาสูงจะปฏิบัติตาม คำสอนของพระครูพุทธธรรมรักษ์มากกว่าคนที่มีการศึกษาต่ำ และด้านรายได้ผู้ที่มีรายได้น้อยหรือมากมีความคิดเห็นต่อการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการพัฒนาชุมชนของพระครูพุทธธรรมรักษ์ ไม่แตกต่างกัน

ส่วนหลักธรรมที่พบในทางพระพุทธศาสนาซึ่งสามารถนำเอาหลักธรรมมาพัฒนาตนเอง มีหลักของสติสัมปชัญญะ สปัจริยธรรม สันโดษ หิริโอตตปละ หลักธรรมในการพัฒนาครอบครัวมีหลักของฆราวาสธรรม ทิฐฐธัมมิกัตถประโยชน์ กุลจักริฐฐิตีธรรม นันฐฐควเสนาชินณปฏิสังขรณา ปริมิตปาน โภชนา อธิปัจจศีลวันตสถาปนา พรหมวิหาร โภควิภาค อคติ และยังมีหลักธรรมในการพัฒนาสังคมมีหลักกัลยาณมิตร สปัจริยธรรม พรหมวิหาร อคติ และยังพบว่าบทบาทของพระสงฆ์ที่พัฒนาทั้งตนเองและพัฒนาผู้อื่นด้วยการพัฒนาตนเองของพระสงฆ์คือ การศึกษาเล่าเรียนการปฏิบัติ จนมีความรู้ความสามารถและยังได้พัฒนาสังคมอื่นด้วยการเผยแผ่หลักธรรมให้เข้าใจอย่างกว้างไกล^{๑๕}

^{๑๔}เนตรชนก โปธารามิก, “วิธีการประยุกต์ใช้พรหมวิหาร ๔ เพื่อการพัฒนาสังคม”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสนศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒), บทคัดย่อ.

^{๑๕}พระปลัดประจวบ ทุนผลงาม, “การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการพัฒนาชุมชนของพระครูพุทธธรรมรักษ์ (บุญเห็น พุทธรกชิต)”, *การค้นคว้าอิสระศิลปศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๐).

นายรอบทิศ ไวยสุศรี ได้กล่าวไว้ใน “การศึกษาวิเคราะห์พระเครื่องในฐานะเป็นกุศโลบายในการปฏิบัติธรรม” พระเครื่องเป็นกุศโลบายอันลึกซึ้ง เพื่อดึงดูดให้ผู้สร้างและผู้ใช้พระเครื่องหันมาเข้าวัด ปฏิบัติธรรมตามหลักบุญกิริยาวัตถุหรือหลักไตรสิกขา ซึ่งถือเป็นหลักการปฏิบัติธรรมที่สำคัญในพระพุทธศาสนาได้อย่างครบถ้วนสมบูรณ์^{๑๖}

พระครูปลัดชัชวาลย์ อนุโลโย (ปิ่นแก้ว) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท ๔ เพื่อพัฒนาการเรียนของนักเรียน มัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดสมุทรปราการ” ผลการวิจัยพบว่า

การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท ๔ เพื่อพัฒนาการเรียนของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า มีการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท ๔ อยู่ในระดับมากทุกด้าน ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของนักเรียนต่อการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท ๔ เพื่อพัฒนาการเรียนของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ จำแนกตาม เพศ อายุ สถานภาพทางครอบครัว อาชีพของบิดา และอาชีพของมารดาพบว่า นักเรียน ที่มีเพศ และอายุ ที่แตกต่างกัน มีความเห็นต่อการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท ๔ เพื่อพัฒนาการเรียนของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ และนักเรียนที่มีสถานภาพครอบครัว อาชีพบิดา และอาชีพมารดาที่แตกต่างกัน มีความเห็นต่อการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท ๔ เพื่อพัฒนาการเรียนของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ ไม่แตกต่างกัน

ข้อเสนอแนะการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท ๔ เพื่อพัฒนาการเรียนของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ พบว่า ๑) ควรจัดกิจกรรมให้นักเรียนได้ปฏิบัติงานร่วมกันเพื่อสร้างความสนิทสนม และพยายามเปลี่ยนกลุ่มบ่อยๆ นักเรียนจะารู้จักกันอย่างทั่วถึง ๒) ควรใช้กิจกรรมที่ฝึกการทำงานเป็นทีมบ่อย เพื่อฝึกการเสียละ ๓) ต้องมีข้อตกลงระหว่างนักเรียนถ้าทำงานเสร็จเรียบร้อยจึงจะให้เล่น และ ๔) ฝึกให้นักเรียนรับฟังปัญหาจากเพื่อนและนำข้อมูลมาปรับปรุง ในการแก้ปัญหา^{๑๗}

^{๑๖} นายรอบทิศ ไวยสุศรี, “การศึกษาวิเคราะห์พระเครื่องในฐานะเป็นกุศโลบายในการปฏิบัติธรรม”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๐), หน้า ก-ข.

^{๑๗} พระครูปลัดชัชวาลย์ อนุโลโย (ปิ่นแก้ว), “การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท ๔ เพื่อพัฒนาการเรียนของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดสมุทรปราการ”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖).

พระมหาคัณฑ์พิชิต จานสิทธิโธ (ชัยดี) กล่าวไว้ใน ”ศึกษาบทบาทการเผยแผ่พุทธธรรมของพระวิสุทธาธิปติ (วีระ ภาทจารี)” สรุปได้ความว่า พระวิสุทธาธิปติ (วีระ ภาทจารี) เผยแผ่พุทธธรรมด้วยพุทธวิธีการสื่อสาร อันเป็นกลยุทธ์ในการโน้มน้าวใจให้ผู้ฟังเกิดศรัทธา กล่าวหาญ เลื่อมใส รั้งใจอยากฟังอยากประพฤติปฏิบัติตาม เพื่อความมีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล และเข้าถึงมหาชนหรือกลุ่มเป้าหมายมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้ ท่านได้ใช้สื่อ ๓ แนว คือ สื่อบุคคล สื่อมวลชน สื่อเฉพาะกิจ ท่านประสบผลสำเร็จอย่างสูงยิ่ง สามารถนำไปเป็นแบบอย่าง หรือประยุกต์ใช้ ในการเผยแผ่พุทธธรรมของนักเผยแผ่ในปัจจุบัน เพื่อให้เกิดประโยชน์อย่างยิ่งยวดต่อพระพุทธศาสนาสืบไป^{๑๘}

บุญเพลิน ยาวิชัย ได้จัดทำวิทยานิพนธ์เรื่องวิถีครูบากับการพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็งในชุมชนบ้านห้วยต้ม อำเภอลี้ จังหวัดลำพูน ได้ผลการศึกษาดังนี้^{๑๙}

วิถีครูบาในฐานะเป็นทุนทางวัฒนธรรมวิถีครูบา ในฐานะเป็นทุนทางวัฒนธรรมจากการศึกษาพบว่า วิถีครูบาในฐานะเป็นทุนทางวัฒนธรรม เป็นพื้นฐานให้เกิดแนวความคิดในการนำเอาวัฒนธรรมที่ดั่งงามมาพัฒนาให้เกิดคุณค่าและมูลค่า อันส่งผลต่อวิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดั่งงาม ครูบาชัยยะวงศาพัฒนา เผยแผ่พระพุทธศาสนา ท่านได้อบรมสั่งสอนให้ชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงและชาวเขาเผ่ามอญปฏิบัติตามแนวคำสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า การปฏิบัติธรรมให้ดูเป็นตัวอย่างสร้างอาชีพให้ชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยง พร้อมทั้งดินในการประกอบอาชีพเกษตรกรรมและที่อยู่อาศัย อยู่ร่วมกันเป็นชุมชน ท่านจึงได้สร้างผู้นำชุมชน เพื่อให้ง่ายต่อปกครอง ท่านได้เมตตาสร้างผังเมืองของชุมชนอย่างเป็นระเบียบ ทั้งระบบน้ำ ระบบไฟฟ้า สาธารณูปโภคเพื่ออำนวยความสะดวกแก่ชุมชน มีการสนทนาธรรมกับผู้นำชุมชนและเผยแผ่ธรรมะให้แก่ชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงโดยการเล่านิทานเพื่อให้ชาวบ้านได้รู้จักพิจารณาด้วยตนเองและทำให้ชาวบ้านได้เข้าใจหลักธรรมโดยวิถีธรรมชาติ เพราะธรรมะ คือธรรมชาติ ซึ่งเป็นทุนทางวัฒนธรรม ที่ตรงตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนา

วิถีครูบากับการพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็ง ในชุมชนบ้านห้วยต้ม จากการศึกษาพบว่า ครูบาชัยยะวงศาพัฒนา หลังจากที่ท่านได้เผยแผ่ธรรมะให้แก่ชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงด้วยการเล่านิทาน ท่านได้เผยแผ่พระพุทธศาสนาโดย การเทศนา การอบรมศีลธรรม และการประพันธ์ผลงานการประพันธ์ที่โดดเด่น ในปัจจุบันท่านเป็นตัวอย่างในการกินเจหรืออาหารมังสวิรัต ให้ท่านสนับสนุน

^{๑๘} พระมหาคัณฑ์พิชิต จานสิทธิโธ (ชัยดี), “ศึกษาบทบาทการเผยแผ่พุทธธรรมของพระวิสุทธาธิปติ (วีระ ภาทจารี)”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาธรรมนิเทศ, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๙), หน้า ก-ข.

^{๑๙} บุญเพลิน ยาวิชัย, “วิถีครูบากับการพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็ง ในชุมชนบ้านห้วยต้ม อำเภอลี้ จังหวัดลำพูน”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๙), บทคัดย่อ.

กองทุนวัด โรงเรียน โรงพยาบาล บุรณะศาสนสถาน เพื่อให้ชาวบ้านเข้าใจหลักธรรมมากยิ่งขึ้น รวมไปถึงการส่งเสริมอาชีพโดยการส่งตัวแทนในชุมชนเข้าไปเรียนด้านวิชาชีพต่างๆ กลับมาถ่ายทอดความรู้สู่ชุมชน จนสามารถผลิตเป็นแหล่งเรียนรู้อาชีพมากมาย อาชีพเสริมที่ทำรายได้ให้กับชุมชน สร้างชื่อเสียงให้กับชุมชนจนถึงปัจจุบันนี้ ท่านได้สร้างผู้นำชุมชน เพื่อการปกครองในการพัฒนาชุมชน บ้านห้วยต้มในขณะเดียวกันท่านได้ใช้หลักธรรมพัฒนาจิตใจ เป็นหลักธรรมที่ใช้ในการพัฒนาให้ชุมชนเข้มแข็งต่อไป

คุณค่าเชิงจริยธรรมของวิถีครูบา ในฐานะเป็นเครื่องมือพัฒนาในชุมชน จากการศึกษาพบว่า คุณค่าเชิงจริยธรรมของวิถีครูบา หมายถึง หลักปฏิบัติที่ ครูบาชัยยะวงศาพัฒนา ปฏิบัติโดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นแนวทางในการเผยแผ่ธรรม ควบคู่กับการพัฒนาชุมชนให้เกิดความเจริญทั้งทางด้านความคิด สติปัญญา และการดำรงชีวิต ที่มีหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาเป็นตั้ง เข้มทิศ นำทางชีวิตสู่ความเจริญ ที่ยั่งยืน เป็นคุณค่าเชิงจริยธรรมในทางพระพุทธศาสนา ได้แก่ พรหมวิหาร ๔ ศีล ๕ สังคหะวัตถุ ๔ อิทธิบาท ๔ หลักการมีส่วนร่วมในประชาธิปไตย หลักความสามัคคีและเสียสละ หลักธรรมเหล่านี้ล้วนเป็นคุณค่าเชิงจริยธรรมที่ครูบาชัยยะวงศาพัฒนา นำมาพัฒนาชุมชนให้เกิดความเข้มแข็งตลอดมาจนถึงปัจจุบัน

ผลการสัมภาษณ์ พบว่า ผู้ให้ข้อมูลสำคัญส่วนใหญ่เน้น การบูรณาการหลักธรรมมาปรับใช้ในชุมชนบ้านห้วยต้มในโอกาสต่างๆ และชาวบ้านเกิดความภูมิใจที่มีทุนทางวัฒนธรรมอันล้ำค่าคนในชุมชนบ้านห้วยต้ม ดำรงชีวิตอย่างมีความสุขกับต้นทุนทางวัฒนธรรม ที่พวกเขามี ผู้นำชุมชนมีแนวทางการพัฒนา ชุมชนและองค์กรให้มีความเข้มแข็งยิ่งขึ้น ในขณะเดียวกันได้อนุรักษ์ประเพณี วัฒนธรรม และส่งเสริมอาชีพ เพื่อสร้างรายได้ให้กับชุมชน ทุกคนมีวิถีชีวิตเหมือนกันคือ จะทำงานกันทุกวัน หยุดทำงานในวันพระ หรือวันศีล พาครอบครัวมาร่วมทำบุญตักบาตรผัก ทุกคนที่ปฏิบัติตนรักษาศีล ภาวนา กินเจหรืออาหารมังสวิรัต ล้วนมีความสุขบนคุณธรรมที่ดีงาม

สรุป จากวิทยานิพนธ์และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทำให้ทราบว่า การสอนในทางพระพุทธศาสนา มีรูปแบบที่หลากหลาย แล้วแต่เหตุปัจจัย หรือสถานการณ์ เพราะหลักธรรมทางพระพุทธศาสนานั้น สามารถปรับได้เพื่อการสอนให้เหมาะสมกับบุคคล โดยผู้สอนนั้นจะต้องเป็นผู้ที่ทรงความรู้ และประพฤติตนเป็นแบบอย่างจึงจะสามารถทำให้การสอนมีประสิทธิภาพ นอกจากนั้นแล้วผู้สอนต้องมีกุศโลบายในปรับประยุกต์ หลักพุทธธรรมเพื่อให้ถูกต้องกับจริตของผู้ที่จะสอนอีกด้วย

๑.๗ วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาคุณคโบายการสอนประชาชนให้มีศีลธรรมตามหลักพระพุทธศาสนาของครูบาชัยยะวงศาพัฒนาเป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีการดำเนินการวิจัยตามลำดับ ๕ ขั้นตอน ดังนี้

๑.๗.๑ รูปแบบการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาคุณคโบายการสอนประชาชนให้มีศีลธรรมตามหลักพระพุทธศาสนาของครูบาชัยยะวงศาพัฒนา ผู้วิจัยได้ใช้การวิจัย โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์แบบเชิงลึก (In-dept Interview) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ใช้วิธีการศึกษาวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) สาเหตุที่ผู้วิจัยเลือกใช้การศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพเนื่องมาจากการศึกษาครั้งนี้เป็นการเก็บข้อมูลจึงมุ่งไปที่การสัมภาษณ์มุมมองของพระสังฆาธิการและผู้นำชุมชนที่มีประสบการณ์จริง

๑.๗.๒ ผู้ให้ข้อมูล

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลจำนวน ๑๕ คน โดยการเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลแบบเจาะจง ตามคุณลักษณะของผู้ให้ข้อมูล แบ่งเป็นกลุ่มผู้ให้ข้อมูลได้ดังนี้

- ๑) สัมภาษณ์ พระครูอินทวุฒิกุล, เจ้าคณะอำเภอ
- ๒) สัมภาษณ์ พระครูพิณิจสารธรรม, เจ้าอาวาสวัดพระบาทห้วยต้ม
- ๓) สัมภาษณ์ พระครูพุทธธรรมสุนทร, รองเจ้าคณะอำเภอ
- ๔) สัมภาษณ์ พระครูถาวรมงคลวัฒน์, เจ้าอาวาสวัดก้อทุ่ง
- ๕) สัมภาษณ์ พระครูอุดมคุณวัฒน์, เจ้าอาวาสวัดแม่ปอก
- ๖) สัมภาษณ์ นายสมคิด บัวทอง, กำนันตำบลนาทราย
- ๗) สัมภาษณ์ นายนคร แก้วอ้าย, กำนันตำบลศรีวิชัย
- ๘) สัมภาษณ์ นายภวัชชัย นาทรายกานต์, นายกองค้การบริหารส่วนตำบลนาทราย
- ๙) สัมภาษณ์ นายสมชาย กุลสัมพันธ์ชัย, ผู้นำชุมชนบ้านหนองเกียง, หมู่ ๑๘
- ๑๐) สัมภาษณ์ นายมนตรี คงคารินทร์, ผู้นำชุมชนบ้านพระบาทพัฒนา, หมู่ ๒๓
- ๑๑) สัมภาษณ์ นายสมศักดิ์ เทียมเพชร, ผู้ใหญ่บ้านม่วงสามปี
- ๑๒) สัมภาษณ์ นายแดง ตาคำ, ผู้ใหญ่บ้านบว
- ๑๓) สัมภาษณ์ นายสุพรรณ ใหม่เส้น, ผู้ใหญ่บ้านป่าไผ่
- ๑๔) สัมภาษณ์ นางบุญยั้ง ไชยเมืองชื่น, สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลแม่ลาน
- ๑๕) สัมภาษณ์ นายพงษ์ศักดิ์ ก่อเกื้อตระกูล, ผู้นำชุมชนบ้านพระบาทห้วยต้ม หมู่ ๘

๑.๗.๓ เครื่องมือการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษากุศโลบาย การสอนประชาชนให้มีศีลธรรมตามหลักพระพุทธศาสนาของครูบาชัยยะวงศาพัฒนา ผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือการวิจัย โดยการเก็บข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์ โดยมีแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง

๑.๗.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล

ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ทั้งนี้ข้อมูลที่จัดเก็บรวบรวมในการวิจัยครั้งนี้แบ่งออกเป็น ๒ ประเภท ประกอบด้วย

๑) ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) คือ การเก็บข้อมูลภาคสนามหรือจากพื้นที่ที่ทำการศึกษาวิจัยซึ่งเป็นข้อมูลหลักในการวิจัยครั้งนี้เป็นข้อมูลที่ได้จากกลุ่มตัวอย่างโดยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-Depth Interview) ทั้งนี้เพราะการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกและทำการบันทึกข้อมูลที่ได้จากการสนทนาด้วยเทปบันทึกเสียง

๒) ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) คือ ผู้วิจัยศึกษา ค้นคว้า เอกสารเรื่องราวเหตุการณ์ต่างๆ เกี่ยวกับกุศโลบายการสอนประชาชนให้มีศีลธรรมตามหลักพระพุทธศาสนาของครูบาชัยยะวงศาพัฒนาตั้งแต่ระยะเริ่มต้นจนถึงในปัจจุบัน ของอำเภอลี่ จังหวัดลำพูน โดยการพัฒนาตามวิถีครูบาชัยยะวงศาพัฒนา จากข้อมูลที่ปรากฏในประวัติครูบาวงศ์ และประวัติชุมชนห้วยต้ม รวมถึงข้อมูลอื่นๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการวิจัย เช่น การย้ายถิ่นฐาน การทำมาหากิน

๑.๗.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดรูปแบบเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ซึ่งข้อมูลที่รวบรวมเกิดจากการประมวลเอกสาร และการสัมภาษณ์เชิงลึก ดังนั้นการวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยดำเนินการโดยจัดลำดับเนื้อหาตามวัตถุประสงค์ จากนั้นจึงทำการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) แล้วนำเสนอในรูปแบบการพรรณนา

๑.๘ ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

๑.๘.๑ ทำให้ทราบประวัติและคำสอนของครูบาชัยยะวงศาพัฒนา

๑.๘.๒ ทำให้ทราบกุศโลบายและการสอนประชาชนให้มีศีลธรรมตามหลักพระพุทธศาสนาของครูบาชัยยะวงศาพัฒนา

๑.๘.๓ ทำให้ทราบแนวทางการประยุกต์กุศโลบายของครูบาชัยยะวงศาพัฒนาในการสอนประชาชนของพระสงฆ์ไทย

บทที่ ๒

ประวัติและคำสอนของครูบาชัยยะวงศาพัฒนา

การวิจัยเรื่อง การศึกษาคุณลักษณะการสอนประชาชนให้มีศีลธรรมตามหลักพระพุทธศาสนาของครูบาชัยยะวงศาพัฒนา ในบทนี้ผู้วิจัยได้ศึกษา ประวัติและคำสอนของครูบาชัยยะวงศาพัฒนา ซึ่งสามารถแยกเป็นประเด็นที่เกี่ยวข้องได้ดังนี้

๒.๑ พุทธวิธีการสอน

๒.๒ วิถีชีวิตของครูบาชัยยะวงศาพัฒนา

๒.๓ คำสอนที่สำคัญของครูบาชัยยะวงศาพัฒนา

๒.๔ สรุปองค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย

๒.๑ พุทธวิธีการสอน

หากยกเอาผลงานและพระจริยาของพระพุทธเจ้ามาพิจารณา จะมองเห็นแนวทางการบำเพ็ญพุทธกิจที่สำคัญหลายอย่าง เช่น ทรงล้มล้างความเชื่อถึงมंगายในเรื่องพิธีกรรมอันเหลวไหลต่างๆ โดยเฉพาะการบูชายัญ ด้วยการสอนย้ำถึงผลเสียหายและความไร้ผลของพิธีกรรมเหล่านั้นที่ทำให้คนเห็นแก่ตัว แล้วกลับทรงสอนย้ำหลักการให้ทาน เสียสละ สงเคราะห์ในสังคม ยกเลิกระบบความเชื่อถือระบบวรรณะ ตั้งคณะสงฆ์รับคนทุกวรรณะให้เข้าสู่ความเสมอภาคกัน ซึ่งเป็นเรื่องน่าศึกษาว่าพระพุทธองค์ทรงทำอะไร ทรงให้สิทธิแก่สตรีที่จะได้รับประโยชน์จากพุทธธรรม ทรงสั่งสอนพุทธธรรมด้วยภาษาสามัญที่ประชาชนใช้^๑ ทรงปฏิเสธโดยสิ้นเชิงที่จะทำเวลาให้สูญเสียไปกับการถกเถียงปัญหาที่เกี่ยวกับการแก่งแย่งความจริงทางปรัชญา สิ่งที่รู้ด้วยคำพูด ทรงแนะนำด้วยคำพูด สิ่งที่รู้ด้วยการเห็น ทรงให้เขาดู ทรงสอนพุทธธรรมโดยปริยายต่างๆ เป็นอันมาก มีคำสอนหลายระดับ ทั้งสำหรับผู้ครองเรือน ผู้ดำรงชีวิตอยู่ในสังคม ผู้สละเรือนแล้ว ทั้งคำสอนเพื่อประโยชน์ทางวัตถุ และเพื่อประโยชน์ลึกซึ้งทางจิตใจ^๒ ซึ่งหากมิใช่มหาบุรุษแล้วการกระทำอย่างนี้จะเกิดขึ้นมิได้เลย

๒.๑.๑ ทรงใช้บุคลิกภาพของพระองค์เองเป็นตัวสร้างแรงจูงใจ ปัญจวัคคีย์ได้เกิดความรู้สึกรักไม่พอใจที่เห็นพระพุทธองค์ทรงกลับมาเสวยอาหารอีก จึงพากันหนีมาอยู่ที่ป่าอิสิปตน

^๑ วินย. มหา. (บาลี) ๗/ ๑๘๑/ ๗๐.

^๒ พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงและขยายความ, พิมพ์ครั้งที่ ๖, (กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๘), หน้า ๗-๘.

มฤคทายวัน เมื่อพระพุทธองค์ตรัสรู้แล้ว ด้วยพระมหากรุณาจึงเสด็จมาแสดงธรรม ให้กับปัญจวัคคีย์ ทั้ง ๕ ปัญจวัคคีย์ เห็นพระพุทธเจ้าเสด็จมาแต่ไกล ก็นัดหมายกันไม่ให้ลุกต้อนรับ ไม่ให้ทำการอภิวาท แต่ให้ปูอาสนะไว้ ถ้าทรงประสงค์จะนั่งก็นั่ง แต่ถ้าไม่ทรงประสงค์ก็แล้วไป แต่ครั้งพระพุทธเจ้าเสด็จมาถึงต่างก็ลืมหึกตาที่ตั้งกันไว้ พวกเขาลุกขึ้นรับและอภิวาทกราบไหว้ และนำน้ำล้างพระบาท ตั้งรองพระบาท ผ้าเช็ดพระบาทมาคอยปฏิบัติ พระพุทธเจ้าได้เสด็จประทับบนอาสนะ ทรงล้างพระบาทแล้ว พวกภิกษุปัญจวัคคีย์ก็พากันเรียกพระองค์ด้วยถ้อยคำตีเสมอ คือเรียกพระองค์ว่า อาวุโส พระพุทธเจ้าทรงตรัสห้าม และได้ตรัสว่า ตถาคตมาก็เพื่อจะแสดงอมตธรรมให้ท่านทั้งหลายฟังเมื่อท่านทั้งหลายตั้งใจฟัง และปฏิบัติโดยชอบก็จะเกิดความรู้จนเข้าถึงที่สุดแห่งทุกข์ได้ ภิกษุปัญจวัคคีย์กราบทูลคัดค้านว่า เมื่อทรงบำเพ็ญทุกรกิริยายังไม่ได้ตรัสรู้ เมื่อทรงเลิกเสียจะตรัสรู้ได้อย่างไร พระพุทธเจ้าก็ยังตรัสยืนยันเช่นนั้น และภิกษุปัญจวัคคีย์ก็คัดค้านเช่นนั้นถึง ๓ ครั้ง พระพุทธองค์จึงทรงสร้างแรงจูงใจโดยตรัสให้ระลึกว่า “ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย พวกเธอยังจำได้หรือว่า ถ้อยคำเช่นนี้เราได้เคยพูดแล้วในปางก่อนแต่กาลนี้”^๓ พวกภิกษุปัญจวัคคีย์ก็ระลึกได้ว่า พระองค์ไม่เคยตรัสวาจาเช่นนี้ จึงได้ยินยอมเพื่อฟังธรรม พระพุทธเจ้าเมื่อทรงเห็นว่า พวกภิกษุปัญจวัคคีย์มีความพร้อมตั้งใจที่จะฟังธรรมของพระองค์แล้ว จึงได้ทรงแสดง ปฐมเทศนา^๔ เป็นครั้งแรกที่ทรงแสดงธรรมมีผู้ฟังแค่ ๕ คน เท่านั้น

จะเห็นได้ว่าตอนแรกภิกษุปัญจวัคคีย์ไม่มีความมั่นใจในพระพุทธองค์ โดยการแสดงอภิวาทกริยาต่างๆ ในการต้อนรับ เมื่อพระพุทธองค์จะแสดงธรรม แม้ว่าพระพุทธองค์จะตรัสยืนยันถึง ๓ ครั้ง แล้วก็ตาม ภิกษุปัญจวัคคีย์ก็คัดค้านทั้ง ๓ ครั้ง แต่เมื่อพระองค์ตรัสว่า แต่ก่อนนี้เราเคยตรัสวาจาเช่นนี้หรือไม่ เป็นการกระตุ้นเตือนใจสร้างแรงจูงใจให้เกิดความพร้อมในการที่จะเรียนรู้ ถึงแม้จะไม่มั่นใจในตอนแรกแต่ความศรัทธาและความนับถือในพระพุทธองค์ยังคงอยู่ สังเกตได้ในขณะให้การต้อนรับ เกิดการทำผิดข้อตกลงที่นัดหมายกันไว้ พระพุทธองค์ทรงใช้ความนับถือและความเชื่อถือที่ปัญจวัคคีย์ได้ประสบพบเห็นเมื่อครั้งยังอยู่กับพระองค์มาสร้างแรงจูงใจ จึงเป็นสาเหตุให้การแสดงปฐมเทศนา ประสบความสำเร็จหมุนวงล้อจักรพระพุทธศาสนาจนถึงทุกวันนี้ พระพุทธองค์ทรงใช้บุคลิกภาพของพระองค์เองเป็นตัวสร้างแรงจูงใจ

๒.๑.๒ ทรงใช้คำตรัสในการสร้างความพร้อม^๕ ยสะเป็นบุตรเศรษฐีในกรุงพาราณสี มารดาบิดาหวงแหนรักษาเป็นอย่างดี จนถึงสร้างปราสาทให้อยู่ใน ๓ ฤดู คินวันหนึ่งยสะกุลบุตรนั้น ได้รับความบำเรอให้เป็นสุขด้วยดนตรีต่างๆ บนปราสาทที่มีแต่สตรีล้วน ได้หลับไปก่อน สตรีทั้งหลายผู้

^๓ วินย. มหา. (ไทย) ๔/๑๒/๔๓.

^๔ ดูรายละเอียดใน วินย. มหา. (ไทย) ๔/๑๗-๒๓/๑๓-๑๗.

^๕ ดูรายละเอียดใน วินย. มหา. (ไทย) ๔/๒๕-๓๑/๖๒-๗๑.

บำเรอหลับภายหลัง แต่ยสะกุลบุตรได้ตื่นขึ้นก่อน และได้เห็นอาการต่างๆ ของสตรีผู้นอนหลับ ประดุจดังซากศพ ก็เกิดความเบื่อหน่ายจนถึงอุทานขึ้นว่า ที่นี้วุ่นวายหนอ ที่นี้ขัดข้องหนอ แล้วก็ลงจากปราสาทเดินไปออกประตูเมืองพาราณสีตรงไปยังป่าอิสิปตนมฤคทายวัน แล้วก็เดินบ่นไปอย่างนั้น ในขณะที่นั้นพระพุทธเจ้ากำลังเสด็จเดินจงกรมอยู่ ทรงได้ยินเสียงยสะกุลบุตรบ่นไปอย่างนั้น ตรัสขึ้นว่า “ที่นี้ไม่ขัดข้อง ที่นี้ไม่วุ่นวาย” ยสะกุลบุตรได้ฟังก็มีความยินดีว่า ที่นี้ไม่ขัดข้องไม่วุ่นวายก็นั่งลง พระพุทธเจ้าก็ตรัส อนุปพุททิกถา และอริยสัจ ๔ จบแล้ว ยสะกุลบุตรก็เกิดดวงตาเห็นธรรม

ในการสร้างแรงจูงใจให้กับยสะกุลบุตรที่กำลังเบื่อหน่ายจากการเห็นภาพดูจุปาซัผัสติบของหญิงบริวารทั้งหลาย ขณะที่ตัวเองกำลังเบื่อหน่ายสุดๆ อยู่นั้นก็ไม่ว่าจะจัดการกับตัวเองอย่างไร พระพุทธองค์ทรงใช้ คำพูดนำก่อน คือ ที่นี้ไม่วุ่นวาย ที่นี้ไม่ขัดข้อง มาเถิดยสะ นั่งลงเราจะแสดงธรรมแก่เธอ ทำให้ยสะกุลบุตรเห็นทางมีความร่าเริงบันเทิงใจ^๖ เมื่อพร้อมแล้วพระองค์จึงแสดง อนุปพุททิกถา ในการสร้างความพร้อมเพื่อจูงใจเข้าหาอริยสัจ ๔ ตลอดจนบิดามารดาภรรยาเก่าและสหายของยสะกุลบุตรอีก ๕๕ คน จนทุกคนดวงตาเห็นธรรม เป็นผลให้เกิด พระอรหันต์เพิ่มขึ้นอีก ๕๕ องค์ และอุบาสก อุบาสิกาเกิดขึ้นเป็นครั้งแรกในพระพุทธศาสนา ซึ่งจะอธิบายอนุปพุททิกถาในตอนสรุปท้ายบทต่อไป พระพุทธองค์ทรงใช้คำตรัสในการสร้างความพร้อมก่อนแล้วจึงทรงใช้อนุปพุททิกถาเป็นตัวสร้างแรงจูงใจ ต่อยสะและญาติพร้อมทั้งสหายทั้งหลาย

๒.๑.๓ ทรงใช้คำพูดกระตุ้นใจ^๗ ขณะพระพุทธเจ้าเสด็จไปตำบลอรุเวลา ได้แวะพักผ่อน โคนต้นไม้ข้างทางในป่าแห่งหนึ่ง ได้ทรงพบกับภททวัคคีย์กุมาร มีจำนวน ๓๐ คน ซึ่งมาเที่ยวเล่นกันพร้อมภรรยาของตน แต่สหายคนหนึ่งไม่มีภรรยา ก็นำเอาหญิงโสเภณีมา เมื่อเปลอหญิงโสเภณีก็ลักเอาห่อเครื่องประดับหนีไป พวกกันเที่ยวตามหา ได้เห็นพระพุทธเจ้าประทับนั่งอยู่ ณ โคนไม้ต้นหนึ่ง จึงเข้าไปเฝ้าพระพุทธเจ้า และได้ทูลถามพระพุทธเจ้าว่า เห็นหญิงบ้างไหม พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงย้อนถามว่า พวกเธอจะต้องการอะไรกับผู้หญิง เล่า การแสวงหาผู้หญิงหรือแสวงหาตนนั้นอย่างไร เป็นความดีของพวกเธอ ภททวัคคีย์จึงตอบว่าการแสวงหาตนเป็นความดีของพวกข้าพเจ้า พระพุทธองค์จึงตรัสให้นั่งลง แล้วแสดงธรรม อนุปพุททิกถา แก่พวกเขา เมื่อพระองค์ทราบว่ามีจิตสงบ มีจิตอ่อน มีจิตปลอดจากนิวรณ์ มีจิตเบิกบาน มีจิตผ่องใสแล้ว จึงทรงแสดงอริยสัจ ๔ คือ ภททวัคคีย์ ได้ดวงตาเห็นธรรม สิ่งใดสิ่งหนึ่งมีความเกิดขึ้นเป็นธรรมดาสิ่งนั้นทั้งมวลมีความดับเป็นธรรมดา ได้เกิดแก่พวกเขา

ในการจูงใจแก่ภททวัคคีย์นี้พระพุทธเจ้าทรงใช้คำถามที่กระตุ้นใจก่อน คือ การตามหาผู้หญิงหรือการตามหาตัวเองอย่างไรหนอดีกว่ากัน เพราะทุกคนกำลังวุ่นวายอยู่กับการตามหาหญิงโส

^๖ ดูรายละเอียดใน วินย. มหา. (ไทย) ๔/๒๕/๖๓.

^๗ ดูรายละเอียดใน วินย. มหา. (ไทย) ๔/๓๖/๘๔-๘๖.

เพณีสื่อหาเครื่องประดับไป จิตใจจึงยังไม่พร้อม เมื่อพระพุทธองค์ถามจึงทำให้ฉุกคิด และตอบว่า การตามหาตัวเองดีกว่า เมื่อเห็นว่าพร้อมแล้วพระพุทธองค์จึงชวนให้นั่งลง และได้สร้างแรงจูงใจครั้งที่สองโดยตรัสแสดงอนุพุพิกถา ต่อด้วยอริยสัจ ๔ จนภิกษุทั้งหลายทึ่งหมดดวงตาเห็นธรรม และทูลขออุปสมบท พระพุทธองค์ทรงใช้คำพูดกระตุ้นใจก่อนเมื่อพร้อมแล้วจึงทรงใช้อนุพุพิกถาสั่งสร้างแรงจูงใจแก่ภิกษุทั้งหลาย

๓.๒.๔ ทรงใช้สถานการณ์ในการสร้างศรัทธา พระบรมศาสดาได้เสด็จจาริกจากป่าอิสิปตนมฤคทายวันย้อนไปยังตำบลอุรุเวลาเสนานิคม ซึ่งเป็นตำบลที่ตรัสรู้ มุ่งจะเสด็จไปโปรดชฎิล ๑,๐๐๐ คน ชฎิลเหล่านั้น มีหัวหน้าอยู่ ๓ คน ชื่อ อุรุเวลกัสสปะ คนหนึ่งมีบริวาร ๕๐๐ คน ตั้งสำนักอยู่ตำบลหนึ่ง น้องคนที่สองมีชื่อว่า นทีกัสสปะ มีบริวาร ๓๐๐ คน ตั้งอาศรมพำนักอยู่ถัดไปอีกแห่งหนึ่ง น้องคนสุดท้ายชื่อ คยากัสสปะ มีบริวาร ๒๐๐ คน ตั้งสำนักอยู่ในที่อีกแห่งหนึ่งถัดไป พระพุทธเจ้าได้เสด็จไปยังสำนักของอุรุเวลกัสสปะก่อน อุรุเวลกัสสปะนั้นสำคัญตนว่าเป็นพระอรหันต์ จึงเป็นบุคคลที่มีทิฐิมานะสูงมาก^{๔๘} พระพุทธองค์จึงทรงใช้ อิทธิปาฏิหาริย์ คือ แสดงฤทธิ์ต่างๆ อาเทศนาปาฏิหาริย์ แสดงวิธีตัดใจ ต่างๆ ในการเตรียมความพร้อมเพื่อที่จะสร้างแรงจูงใจ จนอุรุเวลกัสสปะคลายจากความสำคัญผิดนั้น และทูลขออุปสมบท พระพุทธเจ้าก็ตรัสให้ไปบอกบริวารเสียก่อน เมื่อบอกบริวารๆ เห็นชอบด้วย จึงพร้อมกันนำเครื่องสำหรับชฎิลบริวารลอบทิ้งน้ำจมนหมด แล้วทูลขออุปสมบท พระพุทธเจ้าทรงอนุญาต ฝ่ายนทีกัสสปะและคยากัสสปะ เห็นบริวารของพี่ชายและบริวารลอบน้ำมาคิดว่าเกิดอันตรายแก่พี่และคณะก็ตามกันมา เห็นพี่และคณะอุปสมบทเป็นพระภิกษุ ก็พากันลอบบริวารชฎิลของตนทูลขออุปสมบท พระพุทธเจ้าทรงอนุญาต จึงเป็นอันว่าชฎิลรวม ๑,๐๐๐ คน ได้อุปสมบทเป็นภิกษุในพระพุทธศาสนา

การสร้างแรงจูงใจให้กับชฎิล ๓ พี่น้อง พระพุทธเจ้าทรงเริ่มต้นที่อุรุเวลกัสสปะก่อนจะเห็นได้ว่าอุรุเวลกัสสปะเป็นพี่ใหญ่ที่สุด มีบริวารมากที่สุด เป็นผู้นำในหมู่ชฎิล และมีทิฐิมานะอย่างแรงกล้าเพราะสำคัญตนว่าเป็นพระอรหันต์ และเข้าใจว่าพระพุทธเจ้าไม่ได้เป็นพระอรหันต์พระพุทธเจ้าทรงสร้างแรงจูงใจกับอุรุเวลกัสสปะด้วยปาฏิหาริย์ ๓^{๔๙} โดยเริ่มที่อิทธิปาฏิหาริย์ การแสดงฤทธิ์ให้เป็นอัศจรรย์ และอาเทศนาปาฏิหาริย์ การทลายใจต่างๆ จนอุรุเวลกัสสปะหมดทิฐิมานะทูลขออุปสมบทเป็นเหตุให้น้องทั้งสองและบริวารทั้งหมดขออุปสมบทตาม เมื่อเตรียมการขั้นแรกเสร็จแล้ว พระพุทธเจ้าจึงใช้ อนุศาสนีปาฏิหาริย์ คำสอนที่เป็นจริงสอนให้เห็นจริง นำไปปฏิบัติได้ผลสมจริงเป็นอัศจรรย์ พระพุทธเจ้าทรงนำพระภิกษุสงฆ์คณะใหม่ทั้งพรรษาไปเสด็จไปยังตำบล คยาสิสะและ

^{๔๘} ดูรายละเอียดใน วินย. มหา. (ไทย) ๔/๓๗-๕๔/๘๗-๑๐๔.

^{๔๙} ดูรายละเอียดใน วินย. มหา. (ไทย). ๔/๓๗-๕๑/๔๕-๖๐.

^{๕๐} พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม**, พิมพ์ครั้งที่ ๑๒, (กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๖), หน้า ๙๖.

ณ ตำบลนี้พระองค์ได้ทรงแสดง อาทิตตปริยายสูตร^{๑๑} พระองค์ทรงเริ่มพระสูตรด้วยพระดำรัสว่า “สัพพ ภิกขเว อาทิตต” แปลว่า”ภิกษุทั้งหลาย สิ่งทั้งปวงลูกเป็นไฟหมดแล้ว” ชกฺขิลทั้งหลายเป็นผู้บูชาไฟ มีชีวิตเกี่ยวข้องกับไฟมาโดยตลอด ประสบการณ์และความคิดคำนึงต่างๆ ก็พัวพันอยู่กับเรื่องบูชาไฟ แม้เลิกบูชาไฟแล้ว เรื่องพิธีกรรม กิจวัตร ที่เกี่ยวกับไฟก็ยังคงอยู่ในความทรงจำ เมื่อพระพุทธเจ้าตรัสเรื่องเกี่ยวกับไฟ เกี่ยวกับการลุกไหม้เผาผลาญ ก็เป็นที่สนใจ เป็นการสร้างแรงจูงใจชกฺขิลให้เพลนคิดไปตามกระแสธรรมเทศนาได้ง่าย^{๑๒} ผลจากการเทศนาพระสูตรนี้ทำให้เกิดพระอรหันต์ขึ้นในโลกอีก ๑,๐๐๐ องค์ พระพุทธองค์ทรงใช้ปาฏิหาริย์ ๓ และการตรัสเรื่องไฟเป็นตัวสร้างแรงจูงใจกับชกฺขิลทั้งหมด

๓.๒.๕ ทรงใช้บุคคลตัวอย่างในการอธิบาย^{๑๓} พระพุทธเจ้าได้เสด็จมุ่งสู่กรุงราชคฤห์ เพื่อทรงเปลื้องปณฺณญาที่ทรงให้ไว้แก่พระเจ้าพิมพิสาร อีกอย่างหนึ่งเพื่อทรงประดิษฐานพระพุทธรูปศาสนาในที่เจริญก่อน พระเจ้าพิมพิสารพร้อมด้วยพราหมณ์คหบดีชาวมคธ ๑๒ นหุต^{๑๔} เสด็จเข้าเฝ้าพระพุทธเจ้า ครั้นถึงจึงถวายบังคมพระผู้มีพระภาคเจ้า แล้วประทับนั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง ส่วนพราหมณ์คหบดีชาวมคธ ๑๒ นหุต บางพวกถวายบังคมพระพุทธเจ้า บางพวกได้ทูลปราศรัยกับพระพุทธเจ้า บางพวกยกมือไหว้ไปทางพระพุทธเจ้าบางพวกประกาศชื่อและตระกูล บางพวกนั่งนิ่งอยู่ พราหมณ์และคหบดีชาวมคธ ๑๒ นหุตนั้นได้มีความสงสัยว่า ท่านใดระหว่างองค์สมเด็จพระพุทธเจ้ากับอรุเวลกัสสปใครเป็นอาจารย์ใคร พระพุทธองค์จึงลบความสงสัยนั้นโดยตรัสถามอรุเวลกัสสป ว่าเหตุใดจึงเลิกบูชาไฟ อรุเวลกัสสปจึงบอกสาเหตุทั้งหมดแล้วเข้ามาแสดงความเคารพพระพุทธเจ้าพร้อมกับประกาศว่าพระพุทธองค์เป็นพระศาสดาของท่าน และท่านเป็นศิษย์ของพระพุทธเจ้า พราหมณ์คหบดีชาวมคธทั้งหมดจึงเข้าใจ พระพุทธเจ้าจึง **ทรงแสดงอนุปฺพทิกถา** ก่อน เมื่อทรงทราบว่า พวกเขามีจิตสงบ มีจิตอ่อนมีจิตปลอดจากนิวรณ์ มีจิตเบิกบาน มีจิตผ่องใสแล้ว จึงทรงแสดงพระธรรมเทศนาคืออริยสัจ ๔ พราหมณ์คหบดีชาวมคธ ๑๑ นหุต ซึ่งมีพระเจ้าพิมพิสารเป็นประมุข ได้ดวงตาเห็นธรรมพราหมณ์คหบดีอีก ๑ นหุต แสดงตนเป็นอุบาสก

การสร้างความพร้อมให้เกิดขึ้นกับพระเจ้าพิมพิสารและบริวารทั้ง ๑๒ นหุตนั้นพระพุทธองค์ทรงอาศัยพระอรุเวลกัสสป เพราะก่อนที่พระอรุเวลกัสสปจะมาอุปสมบทในพระพุทธศาสนานั้น ได้เป็นอาจารย์และเจ้าสำนักที่ใหญ่มากแห่งหนึ่งในแคว้นมคธ มีผู้นับถือมาก มีบริวารมาก พราหมณ์

^{๑๑} วินย. มหา. (ไทย) ๖/๕๕/๗๘, ส. สพ. (ไทย) ๒๗/๓๑/๒๔.

^{๑๒} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), **พุทธวิธีในการสอน**, พิมพ์ครั้งที่ ๑๑, (กรุงเทพมหานคร: สหธรรมมิกจำกัด, ๒๕๔๙), หน้า ๗๙-๘๐.

^{๑๓} ดูรายละเอียดใน วินย. มหา. (บาลี) ๔/๖๔/๕๖-๖๓.

^{๑๔} พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), **พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์**, พิมพ์ครั้งที่ ๑๑, (กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๖), หน้า ๙๖.

และคบดีทั้ง ๑๒ นหุต จึงมีความล่งเลงสงสัยว่าระหว่างพระพุทธเจ้า^{๑๕} กับพระอรุเวลกัสสป ใครเป็น ศาสตราของใคร เมื่อพระพุทธเจ้าถามพระอรุเวลกัสสป และอรุเวลกัสสปได้ทูลตอบพร้อมทั้งแสดง ความเคารพ และประกาศตนเป็นสาวกของพระพุทธเจ้า ทำให้พราหมณ์คบดีชาวมคธทั้งหมดคลาย ความเคลือบแคลงสงสัย และเกิดแรงจูงใจมีความศรัทธาในพระพุทธเจ้ามากขึ้น เพราะขนาดศาสดา ใหญ่อย่างพระอรุเวลกัสสปยังเป็นสาวก จิตใจจึงพร้อมที่จะฟังธรรมที่พระพุทธเจ้าจะแสดงต่อไป คือ อนุพุทพิกถา ผลของการแสดงธรรมครั้งนี้ทำให้พระเจ้าพิมพิสารสมปฎิญาณ ๕ อย่าง และพราหมณ์คบดีได้ดวงตาเห็นธรรมถึง ๑๑นหุต และอีก ๑ นหุต ได้ประกาศตนเป็นอุบาสก การสร้างแรงจูงใจครั้งนี้พระพุทธองค์ทรงใช้อรุเวลกัสสปเป็นตัวสร้างแรงจูงใจ

๓.๒.๖ ทรงใช้นิทานชาดกในการสอน^{๑๖} สักกชนบทเมื่อเสด็จไปถึง พระญาติมีพระเจ้าสุ ทโธทนะเป็นประธาน ก็ถวายการต้อนรับ และจัดให้ประทับในที่อารามของเจ้าสัถยะองค์หนึ่ง ชื่อว่า นิโครธจึงได้เรียกว่า นิโครธาราม ในชั้นแรก พระญาติชั้นผู้ใหญ่คือผู้ที่สูงอายุกว่า ไม่ยอมถวาย บังคม คือการไหว้ เพราะสักกยะวงศ์เป็นผู้ที่มีมานะแรงมาก ไม่ยอมแสดงความเคารพแก่ผู้ที่มีอายุอ่อน กว่า ท่านแสดงว่าฝนโบกขรพัสได้ตกแปลว่าฝนที่มีสีแดงพระพุทธเจ้าได้แสดง เวสสันดรชาดก^{๑๗} ที่มีความโดยย่อว่า

พระเจ้าสัถยะแห่ง สีวีรัฐ ได้มีพระราชโอรสพระองค์หนึ่ง ทรงพระนามว่า เวสสันดร ประสูติแต่พระนางมุสตี พระเวสสันดรนั้น ครั้นเมื่อมีพระชนม์เจริญขึ้น ก็ได้ทรงอภิเษกกับพระนางมัท รีมี่พระราชโอรสองค์หนึ่งพระนามว่าชาลี พระธิดาองค์หนึ่งพระนามว่ากัณหา พระเวสสันดรเป็นผู้มี พระหทัยกว้างขวาง ทรงบำเพ็ญทานอยู่เสมอ มีพระอัยยาคี้นอนนำวไปในทางบริจาคอย่างไม่อันและ ไม่หยุดยั้ง ได้ประทานช้างเผือกสำหรับพระนครแก่พราหมณ์ชาวกลิงครรัฐไป ชาวเมืองจึงเกิดความไม่ พอใจ ประชุมกันให้พระสัถยะเนรเทศพระเวสสันดร พระเจ้าสัถยะก็จำต้องปฏิบัติตามความ ประสงค์ของประชาชน เนรเทศพระเวสสันดรไปพร้อมกับพระชายาพระโอรสพระธิดาทั้ง ๔ พระองค์ ได้เสด็จไปผนวชเป็นฤชียอยู่ในป่า แต่ก็ยังมีพราหมณ์ชูชกไปทูลขอพระชาลีพระกัณหา พระเวสสันดรก็ ประทานให้ ชูชกก็พา कुमारกุมารีทั้งสองไป แล้วยังมีพราหมณ์มาขอนางมัทรีอีก พระเวสสันดรก็ ประทานให้ไป แต่ว่าพราหมณ์ที่มาขอนางมัทรีนั้น ว่าเป็นพราหมณ์พระอินทร์แปลงมา ขอแล้วก็ถวาย คินไว้ ฝ่ายชูชกพาพระชาลีพระกัณหาไปเฝ้าพระเจ้าสัถยะ พระเจ้าสัถยะก็ทรงรับเอาทั้งสองพระองค์ ไว้ และพระราชทานทรัพย์เป็นการแลกเปลี่ยนพระราชันดดา และพระเจ้าสัถยะก็ทรงพาพระราช

^{๑๕} สมเด็จพระญาณสังวร (เจริญ สุวฑฺฒโน), ๔๕ พรรษาของพระพุทธเจ้า (ฉบับรวมเล่ม), พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร: มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙), หน้า ๔๙.

^{๑๖} ดุราลละเอียดใน ธรรมปท. ๖/๓๑-๓๔.

^{๑๗} ดุราลละเอียดใน ขุ. ชา. (ไทย) ๒๘/๓๖๕/๑๐๔๕, ชาดก. ๑๐/๓๑๕.

นัดตาออกไปรับพระเวสสันดรและพระนางมัทรีเสด็จกลับพระนคร พระญาติที่อาวุโสกว่าเมื่อได้ฟัง และได้เห็นพระพุทธรูปต่างๆ ในที่สุดก็ได้ถวายบังคมด้วยกันทั้งหมด

ในการสร้างแรงจูงใจพระญาติที่อาวุโสกว่าและเป็นผู้ที่มีมานะแรงมาก พระองค์ทรงใช้ ชาติกเรื่องพระเวสสันดรมาเป็นตัวสร้างแรงจูงใจ จะเห็นได้ว่าในเรื่องพระเวสสันดรนั้นกล่าวถึงทาน หรือการให้ ซึ่งเป็นการให้ด้วยความบริสุทธิ์ใจ ให้ด้วยความเต็มใจ ให้โดยไม่หวังผลตอบแทนใดๆ ให้ในสิ่งที่ให้ยาก^{๑๘} ให้โดยไม่หวั่นเกรงปัญหาใดๆ ผู้ที่ให้ในระดับนี้จะต้องเป็นผู้มีจิตใจเมตตาสูง ไม่มีความเห็นแก่ตัว ไม่มีทิฏฐิมานะ เรื่องที่สองก็คือ เมื่อเกิดความผิดพลาดขึ้นพระเวสสันดรก็ยอมรับ ผิดโดยไม่มีข้อแม้ใดๆ พระองค์ทรงยอมลำบากลดตัวเองลงมาเป็นนักบวชธรรมดา อยู่ป่า กินผลไม้ ต่างๆ เป็นอาหาร เป็นการสอนพระประยูรญาติ ของพระองค์ทางอ้อมประกอบกับกริยาอาการที่น่า เลื่อมใสของพระองค์ ทำให้พระญาติอาวุโสทั้งหลายยอมรับ และแสดงความเคารพในเวลาต่อ มานั้นเอง ในเรื่องนี้พระพุทธรูปใช้ชาติกเรื่องทานและการไม่ถือทิฏฐิของพระเวสสันดรเป็นตัวสร้าง แรงจูงใจกับพระประยูรญาติของพระองค์

๓.๒.๗ ทรงใช้อุปกรณ์การสอนที่ง่ายๆ และเหมาะสมในการสอน^{๑๙} วันหนึ่งพระผู้มี พระภาคเสด็จมา ณ ที่อยู่ของสามเณรราหุล สามเณรมองเห็นแล้วปูลาดอาสนะและจัดน้ำล้างพระ บาทไว้ พระผู้มีพระภาคล้างพระบาทแล้วทรงเหลือน้ำไว้ในภาชนะหนึ่ง เมื่อสามเณรถวายบังคม นั่งเรียบร้อยแล้ว พระองค์ได้ตรัสถามว่า “ราหุล เธอเห็นน้ำที่เหลืออยู่หนึ่งหนึ่งในภาชนะนี้หรือไม่” สามเณรราหุลทูลว่า “เห็นพระเจ้าข้า” จึงตรัสว่า “คนที่พูดเท็จทั้งที่รู้อยู่ ก็มีคุณธรรมของสมณะ เหลืออยู่น้อยเหมือนอย่างนั้น เสร็จแล้วทรงเทน้ำนั้นทิ้งเสีย ตรัสถามว่า “เธอเห็นเราเทน้ำหนึ่ง ทิ้งไปแล้วไหม” สามเณรราหุลทูลว่า “เห็นพระเจ้าข้า” จึงตรัสว่า “คนที่ไม่มี ความละเอียดในการกล่าว เท็จทั้งที่รู้อยู่ ก็เป็นผู้ที่คุณธรรมของสมณะออกทิ้งเสียเหมือนอย่างนั้น” แล้วทรงคว่ำภาชนะลง ตรัสถามว่า “เธอเห็นภาชนะนี้คว่ำแล้วไหม” สามเณรราหุลทูลว่า “เห็นพระเจ้าข้า” จึงตรัสว่า “คนที่ไม่มี ความละเอียดในการพูดเท็จทั้งที่รู้อยู่ คุณธรรมของสมณะของเขาก็ชื่อว่าคว่ำไปแล้ว เหมือน อย่างนั้น” แล้วทรงหงายภาชนะขึ้น ตรัสถามว่า “เธอเห็นภาชนะนี้วางเปล่าไหม” สามเณรราหุลทูลว่า “เห็นพระเจ้าข้า” จึงตรัสว่า “คนที่ไม่มี ความละเอียดในการพูดเท็จทั้งที่รู้อยู่ คุณธรรมของสมณะของ เขาก็วางเปล่า เหมือนอย่างนั้น” พระองค์ทรงตรัสเล่าเรื่องข้างต้นที่เข้าสู่สนามรบ ในอาการต่างๆ และสุดท้ายพระองค์ตรัสถามว่า “ราหุล แวนมีประโยชน์อย่างไร” สามเณรราหุลทูลตอบว่า “มีประโยชน์สำหรับสองดู พระเจ้าข้า” ทรงตรัสว่า “อันนั้นเหมือนกัน ราหุล บุคคลควรพิจารณา เสียก่อน จึงกระทำการด้วย กาย วาจา และใจ”

^{๑๘} เสฐียรพงษ์ วรรณปก, *บางแง่มุมเกี่ยวกับพระพุทธรูป*, (กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์บุ๊คเซ็นเตอร์ ,๒๕๔๔), หน้า ๔๗-๕๕.

^{๑๙} ดูรายละเอียดใน *จูฬราหุลวาทีสูตร*, ม. ม. (ไทย) ๑๓/๑๒๕-๑๒๙.

สิ่งที่พระพุทธเจ้าทรงใช้ในการสร้างแรงจูงใจให้กับพระราหุลซึ่งเป็นสามเณรมีพระชนม์ ๗ พรรษา^{๒๐} พระองค์ทรงใช้อุปกรณ์การสอน คือน้ำและภาชนะที่พระองค์ใช้ล้างพระบาท พระองค์ทรงแสดงเป็นชั้นๆ เพื่อให้เด็กอายุ ๗ ขวบเข้าใจง่ายๆ ในการให้เห็นโทษของการพูดมุสา สิ่งเปรียบเทียบกับเป็นนามธรรม พระองค์ก็ทรงใช้สิ่งที่พระราหุลท่านเคยเห็นเคยสัมผัสมาแล้ว ไม่ว่าจะเป็นช้างต้นหรือแวนตา ทำให้พระราหุลนึกตามได้ถูกต้องและเห็นภาพที่พระองค์อธิบายอย่างแจ่มชัดเกิดความเข้าใจอย่างชัดเจน และสามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง พระพุทธองค์ทรงใช้อุปกรณ์การสอนที่ง่ายๆ และสิ่งที่เด็กอายุ ๗ ขวบ เห็นอยู่จนชินตามาเป็นตัวสร้างแรงจูงใจพระราหุล

๓.๒.๘ ทรงสร้างความประหลาดใจในการสอน^{๒๑} พระพุทธองค์ได้สร้างแรงจูงใจให้กับโจรองคูลิมาลตั้งแต่แรกพบที่เดียว เพราะพระพุทธองค์เสด็จมาพระองค์เดียว ซึ่งทางที่จะผ่านป่าที่โจรองคูลิมาลอยู่นั้นไม่มีใครกล้าไปคนเดียวและเมื่อโจรองคูลิมาลคิดจะปลงพระชนม์ พระพุทธเจ้าท่านก็ใช้อิทธิฤทธิ์สังขาร (การปรุงแต่งฤทธิ์ขึ้นทันที, การบันดาลด้วยฤทธิ์)^{๒๒} ทำให้โจรองคูลิมาลวิ่งตามไม่ทัน ทั้งๆ ที่องคูลิมาลมีพลังกำลังมาก เป็นการสร้างแรงจูงใจให้กับโจรองคูลิมาลครั้งที่สอง และเมื่อพระองค์ตรัสว่า เราหยุดแล้ว องคูลิมาล ท่านเล่าจึงหยุดเกิด เป็นการสร้างแรงจูงใจครั้งที่สาม จนเป็นเหตุให้โจรองคูลิมาลต้องหยุดขอฟังคำอธิบาย ซึ่งพระพุทธองค์ก็ทรงตรัสชี้ตรงจุดให้สะดุ้งใจว่า เราวางอาชญาในสรรพสัตว์ได้แล้ว จึงชื่อว่าหยุดแล้วในกาลทุกเมื่อ ส่วนท่านไม่สำรวมในสัตว์ทั้งหลาย เพราะฉะนั้นเราจึงชื่อว่าหยุดแล้ว ท่านยังไม่หยุด จนทำให้โจรองคูลิมาลดวงตาเห็นธรรม และทูลขอบรรพชา พระพุทธองค์ทรงสร้างความประหลาดใจทั้งการเข้าไปเจอ การใช้อิทธิฤทธิ์สังขาร และคำพูดเป็นตัวสร้างแรงจูงใจของคูลิมาล

๓.๒.๙ ทรงสร้างกำลังใจ^{๒๓} มีลูกสะใภ้เศรษฐีคนหนึ่ง ชื่อว่ากิสาคโคตมี ซึ่งมีบุตรคนเดียว ต่อมาบุตรของนางได้ตายลงโดยปัจจุบันทันด่วน นางเสียอกเสียใจจนมีสติวิปลาสไปบ้าง ด้วยความรักและอาลัยในบุตร นางจึงไม่ยอมเอาศพไปฝังหรือเผาอุ้มลูกตระเวนไปตามหมู่บ้าน เพื่อหาหาชูปลูกนางให้ฟื้น เป็นที่น่าเวทนาสำหรับบางคนแต่ก็เป็นที่น่าขบขันสำหรับบางคน นางจะได้ยินแต่คำว่า “ไม่มี” จากทุกบ้านเรือน บางแห่งยังขับไล่ส่งนางเสียอีก เวลาผ่านไปหลายวัน จนศพลูกของนางขึ้นอืด นางก็ยังอุ้มต่อไป วันหนึ่งนางได้พบอุบาสกคนหนึ่ง ซึ่งได้แนะนำให้ไปขอยาจากพระพุทธเจ้า นางรีบไปยังวัดพระเชตะวันทันที เมื่อนางออกปากขอยา พระพุทธองค์ก็ตรัสว่า “ยามี้แน่” นางดีใจอย่างล้นพ้นที่ได้ยินคำว่า “มี” เป็นครั้งแรก นางทูลถามว่ายานั้นประกอบด้วย

^{๒๐} อ. อัมพลัทธิกรราหุโลวาทสูตร, ม. ม. (ไทย) ๑๗/ ๒๗๒.

^{๒๑} ม. ม. (ไทย) ๑๓/๕๒๔/๔๗๙.

^{๒๒} พระธรรมปิฎก (ป. อ.ปยุตโต), พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์, หน้า ๓๕๕.

^{๒๓} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๔๒-๔๓.

อะไรบ้าง พระพุทธองค์ทรงตรัสว่า ประกอบด้วยเมล็ดพันธุ์ผักกาด นางดีใจยิ่งขึ้นเพราะเมล็ดพันธุ์ผักกาดเป็นของหาง่าย ขณะนางจะรีบไปหาเมล็ดพันธุ์ผักกาดนั่นเอง พระพุทธองค์ก็ตรัสว่า ให้ไปหาเมล็ดพันธุ์ผักกาดจากบ้านเรือนที่ไม่เคยมีคนตาย นางออกตระเวนขอเมล็ดพันธุ์ผักกาดจากชาวบ้านอีกครั้งหนึ่ง แต่เดินจนเหนื่อยอ่อนก็หาไม่ได้เพราะทุกบ้านล้วนแต่เคยมีคนตายทั้งสิ้น ในที่สุดแสงสว่างก็เกิดขึ้นในดวงจิตของนางว่า ความตายเป็นของธรรมดา คนในโลกทุกคนต้องตาย ในโลกนี้มีคนตายมากกว่าคนเป็น ลูกของนางก็ไม่มีสิทธิพิเศษอะไร เขาก็เป็นไปตามกฎอันเที่ยงธรรมแห่งจักรวาล ทำให้เกิดความรู้สึกใหม่ขึ้นมา นางจึงนำศพลูกไปฝังแล้วกลับไปเข้าเฝ้าพระพุทธเจ้า ต่อมาก็ได้บรรลุพระอรหันตผล พระพุทธองค์ทรงสร้างแรงจูงใจให้กับนางกิสาคอติมิ เริ่มตั้งแต่สร้างกำลังใจเมื่อตรัสบอกนางว่า ยามีแน่ และให้นางเข้าใจไปตามกระบวนการของประสบการณ์ที่นางพบเห็นเองอย่างแจ่มแจ้ง

๒.๒ วิถีชีวิตของครุบาชัยยะวงศาพัฒนา

หลวงปู่ชัยยะ วงศาพัฒนา (พระครูพัฒนากิจจานุรักษ์) วัดพระพุทธบาทห้วยต้ม ตำบลนาทราย อำเภอเถลี จังหวัดลำพูน ชาตินามเดิม วงศ์หรือชัยวงศ์ นามสกุล ต๊ะแหนม เกิดที่ตำบลหันก่อ อำเภอเถลี จังหวัดลำพูน เกิดเมื่อ วันอังคาร เดือน ๗ (เหนือ) แรม ๒ ค่ำ ปีมลุ ตรงกับวันที่ ๒๒ เมษายน ๒๔๕๖ เวลา ๒๔.๑๕ นาฬิกา โยมบิดาชื่อ น้อย จันต๊ะ (ถึงแก่กรรม เมื่ออายุ ๔๔ ปี) โยมมารดาชื่อ บัวแก้ว (ถึงแก่กรรม เมื่ออายุ ๗๘ ปี) จำนวนพี่น้องร่วมบิดามารดาเดียวกัน ๘ คน ท่านเป็นบุตรคนที่ ๓ มีน้องต่างบิดาอีก ๑ คน รวมเป็น ๙ คน หลวงพ่อเกิดในตระกูลชาวไร่ชาวนาที่ยากจน พ่อแม่ของท่านมีสมบัติติดตัวมาแค่ ๓-๔ ไร่ ควบ ๒-๓ ตัว ทำนาได้ข้าวปีละ ๒๐-๓๐ หาบ ไม่พอกินเพราะต้องแบ่งไว้ทำพันธุ์ส่วนหนึ่ง อีกส่วนหนึ่งเอาไว้ใส่บาตรทำบุญบูชาพระ ส่วนที่เหลือจึงจะเก็บไว้กินเอง ต้องอาศัยขุ่ยไผ่ขุ่ยหลวกมาตำเอาเมล็ดมาหุงแทนข้าวและอาศัยของในป่า รวมทั้งมัน และกลอยเพื่อประทังชีวิต บางครั้งต้องอดมื้อกินมื้อก็มี แม่ต้องไปขออนุญาตพี่น้องๆ เขาก็ไม่มีจะกินเหมือนกัน แม่ต้องกลับมาเมื่อเพล่าพร้อมน้ำตาบนใบหน้ามาถึงเรือน ลูกๆก็ร้องไห้เพราะหิวข้าว แม้ว่าครอบครัวของท่านต้องดิ้นรนต่อสู้กับความอดอยากแต่ก็ไม่ได้ละทิ้งเรื่องการทำบุญให้ท่านข้าวที่แบ่งไว้ทำบุญ แม่จะแบ่งให้ลูกทุกคน คนละปิ่นไปใส่บาตร บูชาพระพุทธทุกวันพระ จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญพบว่า วิถีชีวิตของครุบาชัยยะวงศาพัฒนาเป็นวิถีชีวิตที่มีความลำบาก ซึ่งจะทำให้เห็นปัจจัยสำคัญในการดำเนินชีวิตของครุบาชัยยะวงศาพัฒนา ปัจจัยเหล่านั้นเป็นไปดังที่ผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญกล่าวไว้ว่า

“ครุบาชัยยะวงศาพัฒนาเป็นผู้มีความขยันและอดทน ซึ่งเมื่อถึงหน้าฝนพ่อแม่ออกไปทำนา ท่านก็ติดตามไปช่วยทุกอย่าง”^{๒๔}

^{๒๔} สัมภาษณ์ พระครูพินิจสารธรรม, เจ้าอาวาสวัดพระพุทธบาทห้วยต้ม, ๒๒ ธันวาคม ๒๕๖๑.

ในช่วงที่ท่านมีอายุได้ ๕-๑๐ ขวบ ท่านต้องเป็นหลักในบรรดาพี่น้องทั้งหมดที่ต้องช่วยงานพ่อแม่มากที่สุด เวลาพ่อแม่ไปไร่ไปนา ก็ไปด้วย เวลาพ่อแม่ไปหากลวยขุดมัน หากลูกไม้ในป่า ท่านก็ไปช่วยขุดช่วยหา กลับบ้าน บางครั้งพ่อแม่หลงทางเพราะไปหากลวยตามเนินคอยเนินเขา กว่าจะหากลวยได้เต็มหาบก็ตึก ขากลับพ่อแม่จำทางไม่ได้ ท่านก็ช่วยพาพ่อแม่กลับบ้านจนได้

“หลวงพ่อก็มีความกตัญญูมาตั้งแต่เด็ก ท่านช่วยพ่อแม่ทำงานต่างๆทุกอย่างเท่าที่ทำได้”^{๒๕}

ตั้งแต่อายุได้ประมาณ ๕ ขวบ ท่านก็ช่วยพ่อแม่เฝ้านาเลี้ยงน้อง ตลอดจนช่วยงานทุกอย่างของพ่อแม่ เมื่อเวลาที่พ่อแม่หาอาหารไม่ได้ ท่านก็จะไปรับจ้างชาวบ้านแถบบ้านก่อทำความสะอาดหรือช่วยเฝ้าไร่เฝ้านา เพื่อแลกกับข้าวปลาอาหารมาให้พ่อแม่และน้องกิน ในบางครั้ง อาหารที่ได้มาหรือที่พ่อแม่จัดหาให้ไม่เพียงพอกับคนในครอบครัว ด้วยความที่ท่านมีนิสัยเสียสละและไม่ต้องการให้พ่อแม่ต้องเจียดอาหารของท่านทั้งสอง ซึ่งมีน้อยอยู่แล้วออกมาให้ท่านอีก ท่านจึงได้บอกว่า “กินมาแล้ว” เพื่อให้พ่อแม่สบายใจ แต่พอลับตาผู้อื่นหรือเมื่อผู้อื่นในบ้านลับกันหมดแล้ว ท่านก็จะหลบไปตักน้ำหรือบางครั้งจะหลบไปหาไปไม้ที่พอจะกินได้มาเคี้ยวกิน เพื่อประทังความหิวที่เกิดขึ้น

“ครูบาชัยยะวงศาพัฒนา ผู้มีความเป็นเลิศในการพัฒนาชุมชนอย่างแท้จริงท่านเป็นบุคคลสำคัญทางพระพุทธศาสนาอีกองค์หนึ่งตั้งแต่ชีวิตในวัยเด็ก”^{๒๖}

จากคำกล่าวนี้ทำให้เห็นว่า ท่านเกิดในตระกูลชาวไร่ชาวนาที่ยากจน แม้ว่าครอบครัวของท่านต้องดิ้นรนต่อสู้กับความอดทนลำบาก แต่ก็ไม่ได้ละทิ้งเรื่องการทำบุญให้ทาน ข้าวที่แบ่งไว้ทำบุญแม่จะแบ่งให้ลูกทุกคนๆละปั้น ไปใส่บาตรบูชาพระพุทธทุกวันพระ ท่านเป็นผู้มีความกตัญญูมาตั้งแต่เด็ก และท่านมีนิสัยเสียสละให้ผู้อื่นก่อนเสมอ

“หลวงพ่อก็มีความเมตตากรุณาต่อทุกสิ่งซึ่งเป็นหลักพื้นฐานของพรหมวิหารสี่มาแต่เด็ก”^{๒๗}

เมื่อสมัยที่ท่านเป็นเด็กระหว่างทางไปหาของหรืออาหารป่า ทุกครั้งที่เห็นสัตว์ถูกกับดักของนายพราน ท่านจะปล่อยสัตว์เหล่านั้นให้มีอิสรภาพเสมอ แล้วจะหาสิ่งของมาทดแทนให้กับนายพราน เพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนกับชีวิตของมันครั้งหนึ่งท่านเห็นตัวตุ่นถูกกับดักนายพรานติดอยู่ในโพรงไม้ไผ่ ด้วยความสงสารท่านจึงปล่อยตัวตุ่นนั้นไป แล้วหยิบหัวมันที่หามาได้จากในป่า ซึ่งตั้งใจไว้ว่าจะนำไปให้พ่อแม่และน้องๆกิน ใส่เข้าไปในโพรงไม้ไผ่นั้นแทน เพื่อเป็นการชดใช้แลกเปลี่ยนกับชีวิตของตัวตุ่นนั้น

^{๒๕} สัมภาษณ์ นายสมคิด บัวตอง, กำนันตำบลนาทราย, ๒๐ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๒๖} สัมภาษณ์ พระครูอินทวุฒิจูณ, เจ้าคณะอำเภอเถลี, ๒๐ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๒๗} สัมภาษณ์ พระครูพิณิจสารธรรม, เจ้าอาวาสวัดพระบาทห้วยต้ม, ๒๒ ธันวาคม ๒๕๖๑.

ต่อมาเมื่อวันหนึ่งท่านไปพบปลาตุกติดเบ็ดของชาวบ้านที่นำมาปักไว้ที่ห้วย ท่านเห็นมัน ดิ้นทุรนทุรายแล้วเกิดความสงสารเวทนาปลาตุกตัวนั้นมาก จึงปลดมันออกจากเบ็ดแล้วเอาหัวผักกาด ที่ท่านทำงานแลกมา ซึ่งตั้งใจไว้ว่าจะนำไปให้พ่อแม่และน้อง ๆ กิน มาเกี่ยวไว้แทนเป็นการ แลกเปลี่ยนชีวิตปลาตุกนั้น หลวงพ่อได้เมตตาบอกถึงเหตุผลที่กระทำเช่นนั้นว่า ในเวลานั้นท่านมี ความเวทนาสงสาร สัตว์เหล่านั้นจึงได้ช่วยชีวิตของมันไว้ ท่านมักจะสั่งสอนลูกศิษย์อยู่เสมอว่า

“ชีวิตของใคร ใครก็รักทั้งนั้น เราทุกคนควรจะเมตตาตนเอง และเมตตาผู้อื่นอยู่เสมอโลกนี้ จะได้มีความสุข”^{๒๘}

ด้วยความที่ท่านเป็นผู้ที่ไม่ชอบการผิดศีลมาตั้งแต่สมัยเด็ก เมื่อท่านเห็นว่าคนอื่นจะผิดศีล ข้อปาณาติบาต (การฆ่าสัตว์ตัดชีวิต) ก็รู้สึกสงสารทั้งผู้ทำปาณาติบาตและผู้ถูกปาณาติบาต ซึ่งท่านไม่ อยากรเห็นพวกเขามีเวรมีกรรมกันต่อไป แต่ในขณะที่เดียวกันท่านก็ไม่ต้องการให้ตัวเองต้องผิดศีลโดยไป ลักขโมยของผู้อื่น ซึ่งในเวลานั้นท่านไม่รู้ว่าจะทำอย่างไรดี ท่านจึงต้องหาสิ่งของมาตอบแทนให้กับเขา แต่ในบางครั้งก็ไม่มีสิ่งของมาแลกกับชีวิตของสัตว์เหล่านั้นเหมือนกัน แต่ท่านก็สามารถจะช่วยมันได้ โดยปล่อยมันให้เป็นอิสระ แล้วท่านจะนั่งรอนายพรานจนกว่าเขาจะมาและก็จะขอเอาตัวเองชดใช้แทน ซึ่งท่านได้เล่าว่า บางคนก็ไม่ถือสาเอาความ แต่บางคนก็ให้ไปทำงานหรือทำความสะอาดทดแทนกับที่ ท่านไปปล่อยสัตว์ที่เขาดักไว้ แต่ไม่เคยมีใครทำร้ายทุบตีท่าน อาจจะมีบ้างก็เพียงแต่ว่ากล่าวตักเตือน

“ท่านตั้งจิตอธิษฐานถึงคุณพระศรีรัตนตรัยว่าจะไม่ขอเบียดเบียนชีวิตผู้อื่นไม่ว่าจะเป็นคน หรือสัตว์และจะไม่ขอกินเนื้อสัตว์อีกต่อไป”^{๒๙}

เมื่อท่านอายุได้ ๑๒ ปี ท่านได้พบเหตุการณ์สำคัญที่ทำให้ไม่อยากจะกินเนื้อสัตว์นั้นเลย นับแต่นั้นมา กล่าวคือ มีครั้งหนึ่งท่านได้เห็นพญากวางใหญ่ถูกนายพรานยิง แทนที่พญากวางตัวนั้นจะ ร้องเป็นเสียงสัตว์มันกลับร้องโอย โอยๆ ๆ เหมือนเสียงคนร้อง แล้วสิ้นใจตายในที่สุด และเมื่อท่าน ไปอยู่กับครอบครัวชายฝั่งกำซึ่งไม่ฉันเนื้อสัตว์ หลวงพ่อจึงงดเว้นอาหารจำพวกเนื้อสัตว์ตั้งแต่นั้นมา อีกประการหนึ่ง อาจเป็นด้วยบุญบารมีที่ท่านได้สร้างสมมาแต่อดีตชาติ ประกอบกับได้เห็นความทุกข์ ยากของสัตว์ต่างๆที่ถูกทำร้าย จึงทำให้ท่านเกิดความสลดใจอยู่เสมอ

ท่านเมตตาสอนว่า “สรรพสัตว์ทั้งหลายย่อมรักและหวงแหนชีวิตของมันเอง เราทุกคนไม่ ควรจะเบียดเบียนมัน มันจะได้อยู่อย่างมีความสุข”^{๓๐}

^{๒๘} สัมภาษณ์ นายมนตรี คงคารินทร์ดี, ผู้นำชุมชนบ้านพระบาทพัฒนา, หมู่ ๒๓, ๑๓ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๒๙} สัมภาษณ์ นายสมชาย กุลสัมพันธ์ชัย, ผู้นำชุมชนบ้านหนองเกียง, หมู่ ๑๘, ๑๗ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๓๐} สัมภาษณ์ นายกรวัชชัย นาทรายกานต์, นายกองค้การบริหารส่วนตำบลนาทราย, ๒๐ ธันวาคม

สัตว์ทุกตัวมันก็รักชีวิตของมันเหมือนกัน เมื่อเราฆ่ามันตายเพื่อกินเนื้อมัน จิตของมันไปที่สำนักพญายม ก็จะไปร้องว่าคนนั้นฆ่ามันตาย คนนี้กินเนื้อของมัน ถึงแม้จะไม่ได้ฆ่า คนกินก็เป็นจำเลยด้วยก็ย่อมต้องได้รับโทษ แต่จะออกมาในรูปของการเจ็บไข้ได้ป่วยและความไม่สบายต่างๆ ซึ่งเจ้าตัวไม่รู้สึกรู้เห็นว่าเป็นเรื่องธรรมดา

เมื่อท่านอายุย่าง ๑๓ ปี (พ.ศ. ๒๔๖๘) ด้วยผลบุญที่ท่านได้บำเพ็ญมาตั้งแต่ปางก่อนในอดีตชาติ และได้รับการอบรมสั่งสอนจากพระสงฆ์ครูบาอาจารย์ในชาตินี้ จึงดลบันดาลให้ท่านมีความเบื่อหน่ายต่อชีวิตทางโลก อันเป็นทุกข์ อนิจจัง อนัตตา แห่งนี้ ท่านจึงได้รบเร้าขอให้พ่อแม่ท่านไปบวช เพื่อท่านจะได้บำเพ็ญธรรมะขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า เมื่อบิดามารดาได้ฟังก็เกิดความปีติยินดีเป็นอย่างยิ่งไม่นานหลังจากนั้น พ่อแม่ก็ได้พาท่านไปฝากกับหลวงอา ท่านได้อยู่เป็นเด็กวัดกับหลวงอาได้ไม่นาน หลวงอาจึงพาท่านไปฝากตัวเป็นศิษย์และบวชเณรกับครูบาชัยลังกา (ซึ่งเป็นจุดศรัทธาธรรมฐานรุ่นพี่ของครูบาศรีชัย) ครูบาชัยลังกาได้ตั้งชื่อให้ท่านใหม่หลังจากเป็นสามเณรแล้วว่า “สามเณรชัย ลังกา” เช่นเดียวกับชื่อของครูบาชัยลังกา

“ท่านเป็นผู้ที่มีความขยันหมั่นเพียรและเคารพเชื่อฟังครูบาอาจารย์ตลอดจนผู้สูงอายุ”^{๓๑}

จึงทำให้ครูบาอาจารย์และผู้เฒ่าผู้แก่รักใคร่เอ็นดูมาก จนเป็นเหตุทำให้เพื่อนเณรบางคนพากันอิจฉาริษยา หาวว่าท่านประจบครูบาอาจารย์ เมื่อใดที่ท่านอยู่ห่างจากครูบาอาจารย์เป็นต้องถูกรังแกเสมอ ทำให้การอยู่ปรนนิบัติติดตามครูบาอาจารย์เป็นไปอย่างไม่มีความสุข แต่ด้วยความเคารพกตัญญูต่อครูบาอาจารย์ และต้องการที่จะปฏิบัติธรรมกรรมฐานเพื่อมรรคผลพระนิพพาน ท่านจึงได้ใช้ขันติและให้อภัยแก่พระเณรเหล่านั้น ที่ไม่รู้สึจรธรรมในเรื่องกฎแห่งกรรม

เมื่ออายุ ๒๐ ปี ท่านได้อุปสมบทเป็นพระภิกษุ โดยมีครูบาพรหมจักร วัดพระบาทตากผ้า เป็นอุปัชฌาย์ ได้รับฉายาว่า “ชัยยะวงศา” ในระหว่างนั้น ท่านได้อยู่ปฏิบัติและศึกษาธรรมะกับครูบาพรหมจักร ในบางโอกาสท่านก็จะเดินธุดงค์ปฏิบัติธรรมไปในที่ต่างๆ ทั้งลาวและพม่า ท่านได้อยู่กับครูบาพรหมจักรระยะหนึ่งแล้ว จึงได้กราบลาครูบาพรหมจักร ออกจาริกธุดงค์ไปแสวงหาสัจจะธรรม ความหลุดพ้นจากวัฏสงสารแห่งนี้เพียงลำพัง เพื่อเผยแพร่สั่งสอนธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าให้กับพวกเขาในหลายๆ ดั่งผู้ให้ข้อมูลหลักกล่าวไว้ว่า “ครูบาชัยยะวงศาพัฒนา ท่านได้ออกธุดงค์เผยแพร่ธรรมะแก่ชาวเขา หมู่บ้านกะเหรี่ยงชาวปกากะญอ ทำให้เป็นที่รู้จักของชาวปกากะญอ ให้ความเคารพและเลื่อมใสศรัทธารวมทั้งคนพื้นราบ เป็นจำนวนมาก”^{๓๒} ครูบาชัยยะวงศาพัฒนา ท่านได้เดินทาง จากริก-ธุดงค์ไปตามหมู่บ้านชาวเขาต่างๆ แถวจังหวัดตาก จังหวัดแม่ฮ่องสอน จังหวัดเชียงใหม่และลำพูน หรือเรียกว่า ชาวปกากะญอ ซึ่งมักแต่งกายด้วยชุดสี

^{๓๑} สัมภาษณ์ นายมนตรี คงคารินฤดี, ผู้นำชุมชนบ้านพระบาทพัฒนา, หมู่ ๒๓, ๑๓ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๓๒} สัมภาษณ์ พระครูพินิจสารธรรม, เจ้าอาวาสวัดพระบาทห้วยต้ม, ๒๒ ธันวาคม ๒๕๖๑.

ขาว และมีวิถีชีวิตอย่างเรียบง่ายสมถะ กระทั่งมีด้วยกันหลายกลุ่ม และมีชื่อเรียกต่างกัน ทั้งยังมี ประเพณี ความเชื่อ ความเป็นอยู่ที่แตกต่างกันด้วย หลังจากฟังธรรมะจึงทำให้ชาวเขาเกิดความเคารพ นับถือเลื่อมใสศรัทธาเป็นจำนวนมากในที่สุด

“ครูบาชัยยะวงศาพัฒนา เริ่มงานเผยแผ่พระพุทธศาสนามาตั้งแต่ครั้งที่ท่านอุปสมบทใหม่ ๆ โดยการเดินธุดงค์ไปตามป่าเขาผ่านหมู่ชาวกระเหรี่ยง”^{๓๓}

ครูบาชัยยะวงศาพัฒนา เผยแผ่พระพุทธศาสนาในท้องที่จังหวัดลำพูน เชียงใหม่ ตาก แม่ฮ่องสอน และชายแดนประเทศพม่า ท่านได้อบรมสั่งสอนให้ชาวเขาเคารพนับถือพระพุทธศาสนา ปฏิบัติตามแนวคำสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า จนกระทั่งท่านได้มาจำพรรษาเป็นการ ถาวร ณ วัดพระพุทธบาทห้วยต้ม ท่านก็ได้ดำเนินงานด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนามาโดย ทั้งในด้านการเทศนา การอบรมศีลธรรม และการประพันธ์ผลงานการประพันธ์ที่โดดเด่น เช่น คร่ำวัก้อมคำสอนครูบาวงศ์ธัมมมังคละสร้อย

การเผยแผ่ธรรม แม้ว่าท่านจะไม่นับเป็นนักเทศน์ที่มีความชำนาญเรื่องการเทศนาวิธี แต่พระคุณท่านก็ใช้วิธีการเผยแผ่แบบบูรณาการ คือการแสดงออกทางข้อวัตรปฏิบัติที่สงบเรียบร้อย ตามหลักของพระสงฆ์ผู้เป็นสุปฏิปันโนบุคคล คือ พระผู้ประพฤดี ปฏิบัติชอบ อากัปกิริยาที่สงบเรียบร้อยของท่าน เจริญรอยตามพระอรหันต์ผู้เป็นครูบาอาจารย์ คือ ครูบาชัยลังกา ครูบาพรหมา ผู้เป็นพระอุปัชฌาย์ ครูบาเจ้าศรีวิชัย ครูบาอภิชัยชาวปืผู้เป็นอาจารย์ ก็ทำให้ผู้ที่ได้พบเห็นท่านเกิดความศรัทธาเลื่อมใส ถวายความเคารพนับถือท่าน เหมือนอุปติสสะมานพเห็นกิริยาอันสงบเรียบร้อยของพระอัสสสิแล้วเกิดความเลื่อมใส โดยเฉพาะชาวเขาเผ่ากระเหรี่ยง ที่ยกย่องท่านว่าเป็น “เทพเจ้าแห่งชาวกระเหรี่ยง” ซึ่งก็ไม่ผิดไปจากความเป็นจริงนัก เพราะบ่อยครั้ง ที่เราได้เห็นภาพชาวเขาเผ่ากระเหรี่ยงนอนราบลงกับพื้น ให้ท่านเดินไปบนหลังของเขาด้วยความเชื่อว่าการกระทำดังกล่าว จะส่งผลให้เขาหายจากโรคภัยไข้เจ็บต่างๆ และเป็นสิริมงคลแก่ตัวเขาด้วย อาศัยความศรัทธาของหมู่ชน และกิตติศัพท์แห่งการประพฤดีปฏิบัติชอบของท่าน ดังที่ผู้ให้ข้อมูลหลักกล่าวไว้ว่า “งานด้านการเผยแผ่ ท่านเผยแผ่ธรรมะโดยการเล่านิทาน ปฏิบัติตนให้ดูเป็นแบบอย่างจึงทำให้ชาวบ้านเกิดความศรัทธา”^{๓๔}

การปฏิบัติธรรมให้ดูเป็นตัวอย่างการปฏิบัติธรรมของครูบาชัยยะวงศาพัฒนา นั้นท่าน เจริญรอยตามครูบาอาจารย์ที่ท่านเข้ารับการศึกษาตั้งแต่ครั้งยังเป็นเด็กวัด บรรพชาเป็นสามเณร และอุปสมบทเป็นพระภิกษุ ตามประวัติกล่าวไว้ว่าเมื่อท่านยังเป็นเด็กวัดอยู่นั้น ได้รับการศึกษาอบรม

^{๓๓} สัมภาษณ์ พระครูอินทวุฒิกุล, เจ้าคณะอำเภอเถิน, ๑๘ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๓๔} สัมภาษณ์ นายกรวัชชัย นาทรายกานต์, นายกองค้การบริหารส่วนตำบลนาทราย, ๒๐ ธันวาคม ๒๕๖๑.

จากสำนักของพระอาจารย์พุทธิมา ผู้มีศักดิ์เป็นน้าของท่าน เมื่อบรรพชาเป็นสามเณรนั้น ได้รับการศึกษาอบรมจากสำนักของครูบาชัยลังกา ผู้เป็นพระอุปัชฌาย์ และเมื่ออุปสมบทเป็นพระภิกษุครั้งแรกก็มีพระสุพรหมยานเถร (ครูบาพรหมา พรหมจกโก) วัดพระพุทโธบาทตากผ้า เป็นพระอุปัชฌาย์อาจารย์สอนข้อวัตรปฏิบัติตามแนวของพระสงฆ์ฝ่ายอรัญญวาสี ที่ยึดถือการปฏิบัติธรรมเจริญสมาธิกรรมฐานมาโดยตลอด เป็นเหตุให้พระคุณท่านประพฤติปฏิบัติตามแนวที่ครูบาอาจารย์อบรมสั่งสอนมา ต่อมาเมื่อท่านเจริญด้วยอายุโสฬสพรรษา มีกุลบุตรที่บรรพชาอุปสมบทเข้ามาฝากตัวเป็นศิษย์ของท่าน ก็ยึดหลักปฏิบัติตามท่านมาตลอด โดยเฉพาะการสมาทานมังสวิรัตงดเว้นจากการฉนเนื้อสัตว์ทุกชนิด บรรดาศิษย์ทั้งที่เป็นบรรพชิต และคฤหัสถ์ ถือปฏิบัติตามท่านด้วยความสมัครใจไม่มีใครบังคับ แม้จนกระทั่งปัจจุบันนี้ พระภิกษุสามเณรวัดพระพุทโธบาทห้วยต้ม และประชาชนในหมู่บ้านต่างๆ ที่ตั้งบ้านเรือนอยู่รอบวัดพระพุทโธบาทห้วยต้มจำนวน ๑๐ หมู่บ้าน คือ บ้านห้วยต้ม บ้านเด่นยางมูล บ้านหนอง บ้านหนองนา บ้านเด่นทราย บ้านหนองเกียง บ้านชัยวงศา บ้านพระบาทพัฒนา บ้านศรีเวียงชัย และบ้านหนองปู จากการฟังการเล่านิทานเปรียบเทียบในเรื่องของการฆ่าสัตว์ และเปรียบกับ ถ้าหากสัตว์ตัวนั้นเป็นบรรพบุรุษ ของพวกเจ้ามาเกิดใหม่ในชาตินี้ละ ครูบาชัยยะวงศาพัฒนาให้แนวคิด ชาวบ้านจึงไม่รับประทานเนื้อสัตว์มาจนถึงบัดนี้ โดยเฉพาะบริเวณพระเจดีย์ศรีเวียงชัย วัดหนองวัวเฒ่า เมื่อเราเดินทางจะเข้าไปนมัสการพระเจดีย์ จะมีป้อมยามของเจ้าหน้าที่ในหมู่บ้านคอยสอบถามและตรวจตราดู ยานพาหนะของเรา เพื่อป้องกันการนำเนื้อสัตว์เข้าไปภายในบริเวณดังกล่าว ซึ่งชาวกระเหรี่ยง ถือเป็นดินแดนที่ศักดิ์สิทธิ์ของเขามาโดยตลอด

“ครูบาชัยยะวงศาพัฒนา ท่านได้ออกจุดงค์เผยแผ่ธรรมะแก่ชาวเขา และปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างเพื่อเป็นกุศโลบายให้ชาวกระเหรี่ยงได้เข้าใจด้วยวิถีธรรมชาติ”^{๓๔}

ครูบาชัยยะวงศาพัฒนา ท่านได้ออกจุดงค์เผยแผ่ธรรมะแก่ชาวเขา ทำให้ในสมัยนั้นมีชาวเขาเผ่าปาเกอญอ มาอาศัยอยู่ใหม่ๆ ดินแดนบ้านห้วยต้มแห่งนี้เต็มไปด้วยป่าดงดิบมีสัตว์ป่ามากมาย เป็นเมืองแห่งแล้งไม่มีที่กินทำมาหากิน น้ำไม่มีจะดื่มขุดบ่อลึกถึง ๓๐ ศอกก็ยังไม่มือน้ำ ครูบาชัยยะวงศาพัฒนา ซึ่งขณะนั้นได้มาจำพรรษาอยู่ ณ ดินแดนบ้านห้วยต้มแห่งนี้เป็นเวลาประมาณ ๓๐ ปีมาแล้ว ต่อมาในวันที่ ๒ เมษายน (เดือนแปดเหนือ) พ.ศ.๒๕๑๔ ปีกุน ได้มีชาวเขาเผ่าปาเกอญอ จากอำเภอแม่ระมาด จังหวัดตาก ใช้เวลาเดินทางเป็นเวลา ๕ วัน ๕ คืน ได้อพยพตามครูบาชัยยะวงศาพัฒนาจำนวน ๑๓ ครอบครัว แต่อยู่ที่บ้านห้วยต้มเพียง ๓ ครอบครัวเท่านั้น อีก ๑๐ ครอบครัวได้ไปอาศัยอยู่ที่สวนป่าสัก บ้านแม่เทย เพื่อรับจ้างทำงานหาเลี้ยงชีพ ถ้าว่างก็จะมาช่วยงานก่อสร้างใจบ้านที่บ้านห้วยต้ม หลวงปู่ครูบาชัยยะวงศาพัฒนาจึงได้แต่งตั้งทั้ง ๓ ครอบครัวให้ปฏิบัติหน้าที่โดยมอบหมายให้เป็นผู้ใหญ่บ้าน ๑ ครอบครัว และอีก ๒ ครอบครัวเป็นผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน

^{๓๔} สัมภาษณ์ นายสมชาย กุลสัมพันธ์ชัย, ผู้นำชุมชนบ้านหนองเกียง, หมู่ ๑๘, ๑๗ ธันวาคม ๒๕๖๑.

ท่านได้อบรมสั่งสอนให้คนที่มาอยู่กับท่านทุกคนให้มีการถือศีลกินเจไม่ฆ่าสัตว์ตัดชีวิต ถ้าไม่รักษาศีลไม่กินเจ ดินแดนแห่งนี้จะไม่มีน้ำดื่ม น้ำใช้ หลังจากนั้นได้พาชาวบ้านทางป่าโค่นต้นไม้ต่างๆ ให้เป็นพื้นที่โล่งจนเป็นบริเวณกว้างทำให้เจ้าหน้าที่บ้านเมืองเดือดร้อน โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ป่าไม้ได้นำความไปแจ้งทางราชการ และให้พลเอกณรงค์ กิตติขจร เข้ามาตรวจสอบข้อเท็จจริงที่หมู่บ้านห้วยต้ม และเมื่อได้เข้าพบกับ ครูบาชัยยะวงศาพัฒนาแล้ว จึงได้นำเรื่องกราบทูลให้พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงทราบ

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญพบว่า เมื่อในหลวงทรงทราบก็ได้เสด็จพระราชดำเนินมาที่หมู่บ้านห้วยต้มในปี พ.ศ.๒๕๒๑ ได้เข้าพบครูบาชัยยะวงศาพัฒนา ท่านได้กราบทูลให้ทรงทราบว่า ชาวเขาที่ตามท่านมานี้ ถ้าไม่ได้รับการดูแล คนพวกนี้ ก็จะเป็นเหมือนวัว ควาย ไม่มีข้าวของเป็นคนป่า ไม่มีเจ้าไม่มีนาย เราจะดูแลให้ท่าน โดยให้ชาวเขาเหล่านี้ถือศีลกินเจ รักษาศีลภาวนา ทำบุญทำทาน แต่ในการทำมาหาเลี้ยงชีพต้องพึ่งในหลวงแล้ว พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้เสด็จเยี่ยมเยียนราษฎรหมู่บ้านพระบาทห้วยต้ม ซึ่งอพยพมาจากพม่า จังหวัดตาก จังหวัดเชียงใหม่ และจังหวัดแม่ฮ่องสอนมาปฏิบัติธรรม ถือศีลกินอาหารมังสวิรัตและเคารพครูบาชัยยะวงศาพัฒนาที่จำ

พระราชวัดพระบาทห้วยต้ม และทรงทอดพระเนตรเห็นสภาพพื้นที่ชีวิตความเป็นอยู่ของราษฎรชาวเขาทรงมีพระราชดำริ “หมู่บ้านแห่งนี้ประสบปัญหาขาดแคลนที่ทำกิน มีข้าวไม่พอบริโภคทุกปีชาวบ้านเป็นโรคขาดสารอาหารโดยเฉพาะเด็ก และชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงได้อพยพมารวมกันเช่นนี้เป็นผลดีในการลดการทักล้างทำลายป่า ลดพื้นที่ปลูกฝิ่นทางอ้อม จะได้ไม่ปรับจ้างปลูกฝิ่นให้ชาวเขาเผ่าอื่นอีกด้วย” ทรงมีพระมหากรุณาธิคุณโปรดเกล้าฯ ให้รับหมู่บ้านพระบาทห้วยต้มและหมู่บ้านบ้านผาลาดให้เป็นหมู่บ้านบริวารอยู่ภายใต้มูลนิธิโครงการหลวงตั้งแต่บัดนั้นเป็นต้นมา ดังผู้ให้ข้อมูลหลักกล่าวไว้ว่า

“ครูบาชัยยะวงศาพัฒนา ทรงกล่าวกราบทูลให้พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอย่างผู้ปราดเปรื่องว่า ชาวเขาเหล่านี้ มีอาชีพปลูกฝิ่นขาย ไม่มีความรู้ จะเป็นผลร้ายต่อประเทศชาติในอนาคต ให้ชาวเขาเหล่านี้มาอยู่ในความดูแลของอาณาจักร”^{๓๖}

ครูบาชัยยะวงศาพัฒนา ท่านทรงขอพระราชทานที่ดินทำกินในการประกอบอาชีพให้แก่ชาวเขาเผ่าปาเกอญอ จะสอนเรื่องอาชีพ ให้ความรู้ด้านการศึกษาและสอนหลักธรรมแก่ชุมชนเพื่อให้ชุมชนได้มีการพัฒนาต่อไป ยังมีความคิดเห็นที่สอดคล้อง ดังผู้ให้ข้อมูลหลักกล่าวไว้ว่า

^{๓๖} สัมภาษณ์ นายสมคิด บัวทอง, กำนันตำบลนาทราย, ๒๐ ธันวาคม ๒๕๖๑.

“ชาวกะเหรี่ยงชาวเขาเผ่าปาเกอญอ ไม่มีการศึกษา และยากจนจึงต้องปลูกฝิ่น เพื่อขายหาเงินเลี้ยงชีพ ถ้าสัตว์เพื่อนำเนื้อมาเป็นอาหารเลี้ยงคนในครอบครัว”^{๓๗}

จะเห็นได้ว่า หลังจากทีกะเหรี่ยงชาวเขาเผ่าปาเกอญอ ได้ฟังธรรมะจาก ครูบาชัยยะวงศาพัฒนา จึงได้พากันเดินทางมาขอเข้ามาอยู่ร่วมกันเป็นชุมชนห้วยต้ม แต่ต้องมีข้อยกเว้นคือ ให้ชาวเขาเหล่านี้เลิกปลูกฝิ่นขายฝิ่น เลิกฆ่าสัตว์เพื่อเซ่นไหว้ การนับถือผี ให้ประกอบอาชีพที่สุจริต คือ การทำนา ทำยอดฉัตร งานติดกระจก งานปั้น งานปูน งานแกะสลักและ งานทอเสื่อ ซึ่งเป็นการประกอบอาชีพที่สามารถสร้างรายได้อย่างยั่งยืน รวมไปถึงการให้การศึกษาแก่ชาวบ้านชุมชนอีกด้วย

กล่าวโดยสรุป คือ ครูบาชัยยะวงศาพัฒนา ท่านเป็นผู้ส่งเสริมให้ชาวบ้านในชุมชนประกอบอาชีพที่สามารถสร้างรายได้ ที่สุจริตและมั่นคง มีอาชีพที่เป็นต้นทุนของชุมชนอย่างแท้จริง นำความรู้เดิมมาพัฒนาด้านอาชีพกับวิธีการสมัยใหม่ เป็นการพัฒนาด้านอาชีพสู่สากล จากการดำเนินชีวิตของชาวกะเหรี่ยง ที่ต้องอาศัยอยู่ในป่า หลังจากได้ฟังการบรรยายธรรมะจากครูบาชัยยะวงศาพัฒนา จึงได้ตัดสินใจเดินทางมาอยู่ร่วมกันในชุมชนห้วยต้ม และท่านได้รับพระราชทานที่ดินเพื่อประกอบอาชีพให้แก่ชาวเขา และให้ชาวเขาเลิกบูชาความเชื่อเรื่องการนับถือผี เลิกทำบาป เลิกประกอบอาชีพที่ไม่สุจริต วิถีครูบากับการสร้างอาชีพ สมัยก่อนครูบาชัยยะวงศาพัฒนา จะส่งคนในชุมชนไปเรียนด้านอาชีพด้านนั้นโดยตรง เพื่อให้เป็นมืออาชีพในงานนั้น กลับมาถ่ายทอดอาชีพต่างๆ สู่ชุมชนชาวกะเหรี่ยง เพื่อให้เป็นมืออาชีพในด้านต่างๆกลับมาถ่ายทอดความเป็นมืออาชีพ สู่ชุมชนชาวกะเหรี่ยงและมีข้อตกลงในการอยู่ร่วมกัน

ท่านมีหลักในการสร้างผู้นำชุมชน คือ ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการเลือกผู้นำชุมชนของตนเอง ซึ่งท่านจะเป็นผู้ให้ข้อเสนอแนะอยู่เบื้องหลัง ผู้ที่ถูกเลือกนั้น ต้องเป็นผู้นำหมู่บ้านที่ชาวบ้านยอมรับและให้ความเคารพเชื่อฟังทุกอย่าง สมัยก่อนเรียกผู้นำชุมชนว่า ตะกะ^{๓๘} ผู้นำชุมชนในสมัยก่อนท่านจะพิจารณาผู้ที่มีความประพฤติดี มีปัญญา มีความกล้าหาญและซื่อสัตย์ปฏิบัติตนตามบทบัญญัติของข้อตกลงของการอยู่ร่วมกันของหมู่บ้าน ท่านสนทนาระดม เพื่อให้ ตะกะ นำไปเผยแพร่พระธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนา ให้ชาวบ้านฟังอีกที่แต่บางครั้ง ครูบาชัยยะวงศาพัฒนา จะเล่านิทานให้ชุมชนฟังในวันสัปดาห์ เพื่อให้ชุมชนเข้าใจในหลักธรรมอันดีงาม น้อมนำหลักธรรมนั้นมาปรับใช้กับตนเอง ครอบครัว และชุมชน

ครูบาชัยยะวงศาพัฒนา ท่านได้วางผังเมืองของชุมชนพระบาทห้วยต้ม ไว้ในลักษณะเป็นหมู่บ้านที่สะดวกในการเดินทางไปมาหาสู่และสามารถช่วยเหลือกันได้ตลอดมีระบบไฟฟ้าไว้ใต้ดิน

^{๓๗} สัมภาษณ์ นายนคร แก้วอ้าย, กำนันตำบลศรีวิชัย, ๒๕ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๓๘} ตะกะ คือ ผู้นำชุมชนที่ได้รับการยอมรับจากชุมชนเป็นผู้มีปัญญา เป็นผู้นำชุมชนที่มีความปราดเปรื่อง

มีถังเก็บน้ำไว้ใช้ในการอุปโภค บริโภค และแต่ละบ้านไม่มีการสร้างรั้วบ้าน ทุกคนอยู่ร่วมกันด้วยความรักและความเข้าใจ แบ่งปันและเสียสละ ระบบครอบครัวของกะเหรี่ยงเป็นแบบผัวเดียวเมียเดียว และไม่มีการอยู่ด้วยกันก่อนแต่งงานเป็นอันขาดการหย่าร้างมีน้อยมาก ขณะที่การแต่งงานใหม่ก็ไม่ค่อยปรากฏ ส่วนการเลือกคู่ครองนั้น ฝ่ายหญิงจะเป็นผู้เลือกชายก่อน และบางครั้งฝ่ายหญิงก็ออกค่าใช้จ่ายทั้งหมดในการแต่งงาน สังคมกะเหรี่ยงเป็นครอบครัวเดี่ยว เมื่อลูกแต่งงานก็จะแยกครอบครัวไปลูกบ้านใหม่ถ้าแต่งงานแล้ว ชายจะต้องมาอยู่กับบ้านพ่อแม่ภรรยาเป็นเวลา ๑ ฤดูเก็บเกี่ยว หลังจากนั้นจึงปลุกบ้านใกล้กับพ่อแม่ฝ่ายภรรยาถ้ามีลูกสาวคนเล็กจะต้องอยู่ดูแลพ่อแม่

สรุปคือ คุรุบาชียะวงศาพัฒนา ท่านใช้ไม้เท้าขีดเส้นแบ่งบนพื้นดิน โดยมี ตะเกียบ หรือ ผู้นำชุมชนช่วยกันขีดเส้นแบ่งเขต ตีเส้นแบ่งหมู่บ้านเป็นซอยที่เป็นสัดส่วน ถนนแต่ละเส้นสามารถสัญจรมาพบกันทุกเส้น บ้านแต่ละบ้านจะไม่มีรั้วหรือกำแพงกัน เพราะคนที่ไม่ได้ไปทำงานจะเป็นผู้ดูแล สอดส่องให้เอง ดูแลกันเปรียบเสมือนญาติมิตร สายไฟจะเก็บไว้ใต้ดิน มีถังเก็บน้ำขนาดใหญ่สำหรับให้คนในชุมชนได้เก็บน้ำไว้ใช้อุปโภค บริโภค ท่านได้วางระบบไว้ให้ชุมชนห้วยต้มเพื่อการปกครองและการพัฒนาในอนาคต คุรุบาชียะวงศาพัฒนา ท่านวางแผนไว้ล่วงหน้าเสมอ

๒.๓ คำสอนที่สำคัญของคุรุบาชียะวงศาพัฒนา

การเป็นสังคมเกษตรกรรมที่ทุกคนอาศัยอยู่ร่วมกันเป็นชุมชนในระดับครอบครัว เป็นครอบครัวขยายที่มีคนหลายรุ่นอาศัยอยู่ร่วมกัน คือ รุ่นปู่ย่าตายาย รุ่นพ่อแม่ รุ่นลูก รุ่นหลาน รวมทั้งมีญาติพี่น้องอาศัยอยู่ใกล้ชิดกัน โดยมีศูนย์กลางของชุมชน คือ ศาสนสถาน เช่น วัด ผู้ใหญ่ในชุมชน เช่น พระ ผู้ใหญ่บ้าน ผู้เฒ่าผู้แก่ ได้รับการนับถือและเป็นผู้ตัดสินความขัดแย้งในชุมชน มีขนบธรรมเนียมประเพณี การละเล่น และความเชื่ออันเนื่องมาจากการเป็นสังคมเกษตรกรรม จากการนับถือศาสนาและความเชื่อดั้งเดิมเรื่องการนับถือผีสงเทวดาเมื่อเวลาผ่านไป สังคมมีการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงอันเนื่องมาจากปัจจัยต่างๆ เช่น ความคิด ค่านิยม อุดมการณ์ การเมืองการปกครอง และบรรทัดฐานทางสังคม ซึ่งมีผลให้วิถีชีวิตของคนไทยในสมัยต่างๆ มีความแตกต่างกัน^{๓๙} ดังนี้

๒.๓.๑ คำสอนในเรื่องความเชื่อ

๑) การเข้าวัดสร้างบุญ จากการศึกษาพบว่า ในชุมชนบ้านห้วยต้ม เป็นชุมชนที่เป็นเอกลักษณ์ควรแก่การยกย่องและเป็นแบบอย่าง ชุมชนพระบาทห้วยต้ม มีคุรุบาชียะวงศาพัฒนาเป็นศูนย์รวมจิตใจของชุมชน ทุกคนนับถือศาสนาพุทธ เลื่อมใสและศรัทธาในพระพุทธศาสนาจนเข้า

^{๓๙} ศิริพร ดาบเพชร คมคาย มากบัว และประจักษ์ แป๊ะสกุล, ประวัติศาสตร์ไทย ม.๔-ม.๖, (กรุงเทพมหานคร: อักษรเจริญทัศน์, ๒๕๗๕), หน้า ๘๙.

วัดต้องถอดรองเท้าไว้นอกวัด โดยเฉพาะวันพระ จะถือเป็นวันสำคัญของคนในชุมชน โดยจะร่วมกันหยุดงานและแต่งกายด้วยชุดประจำเผ่าที่มีสีสันสวยงาม พาครอบครัวเพื่อมาร่วมกันไปทำบุญตักบาตร นอกจากจะตักบาตรด้วยข้าวและอาหารเจแล้ว ในชุมชนพระบาทห้วยต้ม ยังมีประเพณีตักบาตรผักอีกด้วย ฟังเทศน์และบำเพ็ญประโยชน์ให้วัด ในช่วงค่ำก็จะไปเวียนเทียนและสวดมนต์ ไหว้พระภายในวัด และรอบองค์พระมหาธาตุเจดีย์ศรีเวียงชัย สำหรับการทำบุญตักบาตรนั้นจะมีทุกวัน โดยพระภิกษุสามเณร จะรับบิณฑบาตที่วัดทุกๆ เช้า ซึ่งพุทธศาสนิกชนที่อยู่นอกชุมชน นับเป็นประเพณีอันดีงาม สร้างความประทับใจแก่นักท่องเที่ยวที่เข้ามาท่องเที่ยวและแสวงบุญเป็นประจำซึ่งเป็นวิถีชีวิตที่ควรส่งเสริมและสนับสนุนดำรงไว้สืบไป ดังผู้ให้ข้อมูลหลักกล่าวไว้ว่า “ทุกวันพระหรือวันศีล ชาวบ้านจะหยุดทำงาน เพื่อพาลูกหลานและครอบครัวมาทำบุญที่วัด ผู้ชายจะอุ้มลูกเข้ามาในวัด ผู้หญิงจะเป็นคนหิ้วถุงผ้า ในถุงผ้าจะมีผักและของที่ จะนำมาถวายในวันพระ”^{๕๐}

จะเห็นได้ว่า ครูบาชัยยะวงศาพัฒนา ท่านจะสอนให้ชาวบ้านปลูกฝังเรื่องการเข้าวัดทำบุญให้ทานตั้งแต่เด็กตัวเล็กๆ เพื่อสร้างจิตสำนึกและเป็นแบบอย่างในการทำบุญ การที่ให้ผู้ชายเป็นคนอุ้มลูกเข้ามาในวัดเพื่อแสดงให้เห็นว่า ผู้ชายต้องออกบ้านไปทำงานทุกวันไม่มีโอกาสอยู่กับลูกเพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างพ่อกับลูก พ่อจึงต้องเป็นคนอุ้มลูกเข้ามาทำบุญที่วัด และผู้หญิงต้องเป็นผู้สวดมนต์หรืออุ้มลูก เมื่อมาถึงในวัดพ่อกับแม่จะเป็นผู้เอาผักหรือสิ่งที่จะนำมาถวายเอาใส่มือให้เด็กเป็นผู้วางถวายเพื่อสร้างจิตสำนึกให้เด็กได้เรียนรู้การทำบุญและการถวายทาน และเป็นการใช้กุศโลบายของครูบาชัยยะวงศาพัฒนา ในเรื่องการทำงานเพื่อสร้างอาชีพเลี้ยงชีพชอบ และการสร้างบุญเพื่อสร้างทานบารมีให้ตนเองและครอบครัวมีความสุข ในภพหน้าชีวิตจะมีแต่ความสุขความเจริญ ชาวบ้านจึงได้ยึดถือเป็นวิถีในการดำเนินชีวิตและถ่ายทอดสืบมาจนถึงปัจจุบัน

กล่าวโดยสรุปคือ การเข้าวัดสร้างบุญ เป็นการปลูกฝังการสร้างความดีให้ชุมชนได้ตระหนักทาน คือ การให้ การเสียสละ หรือการเอื้อเพื่อแบ่งปันของๆตนเพื่อประโยชน์แก่บุคคลอื่น ไม่ตระหนี่ถี่เหนียว ไม่เป็นคนเห็นแก่ได้ฝ่ายเดียว คุณธรรมข้อนี้จะช่วยให้ไม่เป็นคนละโมภ ไม่เห็นแก่ตัว เราควรคำนึงอยู่เสมอว่า ทรัพย์สินสิ่งของที่เรามาหาได้ มิใช่สิ่งจริงจังยั่งยืน เมื่อเราสิ้นชีวิตไปแล้วก็ไม่สามารถจะนำติดตัวเอาไปได้

๒) ความเชื่อการนับถือผีปู่ย่า จากการศึกษาพบว่า ผีปู่ย่า เป็นผีหรือวิญญาณของบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้ว เป็นผีประจำตระกูลที่มีการนับถืออยู่ในวงศ์ญาติเดียวกัน โดยจะมีบทบาทและหน้าที่เป็นตัวเชื่อมความสัมพันธ์ในกลุ่มเครือญาติ ทำให้มีการแก้ไขปัญหาหรือยุติข้อขัดแย้งในหมู่เครือญาติได้ เชื่อกันว่าคติการนับถือผีปู่ย่านั้นจะเป็นแบบแผนวัฒนธรรมของชาวล้านนาแต่โบราณ

^{๕๐} สัมภาษณ์ นางบุญยิ่ง ไชยเมืองชื่น, สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลแม่ลาน, ๒๖ ธันวาคม ๒๕๖๑.

นอกเหนือจากชาวล้านนาและไทลื้อที่สืบสองพันนามีการนับถือผีปู่ย่าด้วยแล้ว ดังผู้ให้ข้อมูลหลักกล่าวไว้ว่า

“ยังมีชาติพันธุ์เผ่าไทอีก ๗ เผ่า คือ เผ่าไทหย่า ไทยั้ง ไทจุง ไทลาย ไทเหนือ ไทดำและไทน้ำ ล้วนมีการนับถือผีปู่ย่าด้วยกันทั้งสิ้น”^{๔๑}

ตระกูลหรือญาติที่เป็นผีเดียวกันกลุ่มหนึ่งๆ จะมีหอตั้งผีอยู่ที่บ้านต้นตระกูลหรือบ้านเดิมผีตั้งอยู่บริเวณหัวนอนหรือที่มุมของเขตรั้วบ้าน แต่บางบ้านอาจไม่มีหอผีจะมีแต่หิ้งผีปู่ย่าตั้งไว้ภายในบ้านที่หัวนอนในห้องของเจ้าของบ้าน หิ้งผีปู่ยานั้นนิยมจัดตั้งไว้บนหัวนอนเจ้าของบ้านโดยสูงจากพื้นบ้านประมาณสองเมตรถือเป็นของสูง เด็กๆจะไปเล่นเกะกะใกล้ไม่ได้ ผู้อาวุโสหรือพ่อแม่เท่านั้นที่จะเกี่ยวข้องกับผีปู่ย่าได้ในครอบครัวที่เคร่งครัดจะจัดสำรับกับข้าวด้วยอาหารคาวหวานอย่างละเล็กละน้อย พร้อมกับคนโทน้ำเช่นไหว้ทุกวัน เพราะเชื่อว่าหากเลี้ยงไม่ดีเท่าที่ควรแล้ว ผีปู่ย่าจะอดอยากอาจจะทำโทษให้ครอบครัวเดือดร้อนต่างๆนานา เป็นต้นว่าเด็กเล็กจะเจ็บป่วย แต่หากปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอจะช่วยคุ้มครองและดลบันดาลให้เกิดโชคลาภต่างๆได้ ผีปู่ย่าที่อยู่ในเรือนเหล่านี้นั้นบางครั้งก็จะถูกเรียกว่าเป็น ผีเรือนหรือ ผีเฮือนเพราะช่วยให้ความคุ้มครองบ้านเรือนและลูกหลานที่อยู่ในเรือนด้วย แต่บางครั้งความหมายของคำว่าผีเรือนของชนบางกลุ่มก็หมายถึงวิญญาณของพ่อแม่ผู้เป็นหัวหน้าครอบครัวที่ล่วงลับไปแล้ว ผีเรือนในบางท้องที่ของล้านนานั้นหมายถึง ผีหลายๆ ตนที่อยู่ในเรือนและทำหน้าที่ต่างๆกันซึ่งในจำนวนนี้มีผีพ่อของเจ้าของเรือนอยู่ด้วย โดยมีผีปู่ย่าหรือผีวงศ์ซึ่งเป็นผีประจำตระกูลเป็นหัวหน้าใหญ่สุดอยู่บนเรือน อย่างไรก็ตามก็ผีปู่ย่าหรือผีบรรพบุรุษของบางสายตระกูลที่เป็นผู้นำทางสังคม เช่น หัวหน้าหมู่บ้านเจ้าเมือง หรือกษัตริย์ นอกจากจะได้รับการนับถืออยู่ในกลุ่มวงศ์ตระกูลแล้ว ยังได้รับการนับถือบูชาจากชาวบ้านชาวเมืองอีกด้วย

ประเพณีเลี้ยงผีปู่ย่า ตายาย การเลี้ยงผี ปู่ ย่า ตา ยาย ผีปู่ ย่า ตา ยาย หมายถึงผีประจำตระกูล หรือที่เรียกกันว่าผีบรรพบุรุษ กล่าวคือถ้า ปู่ ย่า ตา ยาย ล่วงลับไปแล้วพวกลูกหลานก็จะสร้างหอไว้ทางเบื้องทิศหัวนอน หรือในสถานที่ที่เห็นว่าสมควร บนหอจะมีหิ้งวางเครื่องบูชา เช่น พานดอกไม้ ธูปเทียน น้ำตั้น(คนโท) วางเอาไว้ ในปัจจุบันคำว่า “ผีปู่ ย่า ตา ยาย” กรอกลงมาเหลือเพียงคำว่า “ผีปู่ย่า” ซึ่งเพื่อเป็นการสะดวกในการเรียกจะได้ไม่ยาวเกินไป

การนับถือผีปู่ ย่า ตา ยาย ก็มีเรื่องเล่าสืบกันมาว่า เวลาพ่อแม่ ตายลงไปในสมัยก่อน ลูกหลานไม่ได้กินได้ทานอุทิศส่วนกุศลให้ดังเช่นสมัยนี้ สาเหตุเพราะว่าอาจจะไม่มีวัดหรือไม่มีก็อยู่ห่างไกลวัดก็อาจเป็นไปได้ ลูกหลานมีความรักเอ็นดูห่วงใยพ่อแม่ จึงสร้างศาลสูงเพียงตาขึ้นแล้วมีดอกไม้ ธูปเทียน อาหาร หวานคาว ลูกส้มของหวาน บวงสรวงอัญเชิญดวงวิญญาณของพ่อแม่ให้มาอยู่ในศาล เพื่อพิทักษ์รักษาลูกหลานตลอดจนเครือญาติจะต้องถือผีปู่ ย่า ตา ยาย อันเดียวกันแล้วก็ห้ามแต่งงานในวงศ์ที่ถือผีอันเดียวกัน ผีปู่ ย่า ตา ยาย จะอยู่กับลูกหญิงตลอดไปโดยมากจะอยู่กับผู้หญิงคนหัวปี และจะต้องทำศาลให้ถ้าลูกคนหัวปีตายหรือหนีไปอยู่ที่อื่น ก็จะอยู่กับลูกหญิงคนถัดไปในเครือญาติที่เป็นปีกแผ่น การเลี้ยงผีปู่ ย่า ตา ยาย ในสมัยก่อนนั้น จะมีการส่งอาหารให้ทุกมื้อ

^{๔๑} สัมภาษณ์ นายสมคิด บัวตอง, กำนันตำบลนาทราย, ๒๐ ธันวาคม ๒๕๖๑.

เมื่อมีการกินอาหาร ต่อมาเห็นว่าเป็นการลำบากต่อลูกหลานซึ่งจะต้องทำมาหากิน ขอส่งวันละครั้ง เดือนละครั้ง จนต่อมาในปัจจุบันเป็นปีละครั้ง

ประโยชน์ของการเลี้ยงผี ปู่ ย่า ตา ยาย เป็นที่พึงพอใจ เพราะตามธรรมเนียมแล้วคนทางเหนือชอบนับถือยกย่องญาติผู้ใหญ่มาก ในเมื่อญาติผู้ใหญ่ล่วงไปแล้วก็สร้างศาลเอาไว้เป็นตัวแทน เมื่อตนประสบปัญหาาก็ไปกราบไหว้บอกกล่าวให้ช่วยเหลือ เป็นการรวมญาติที่อยู่ห่างไกลกันได้มาพบปะซักถามสารทุกข์สุกดิบต่อกัน เป็นการแนะนำผู้ที่มาเป็นเขยให้รู้จักญาติพี่น้องของฝ่ายหญิง

ข้อห้ามของผี ปู่ ย่า ในส่วนที่เฉพาะลูกผู้หญิง ผีปู่ ย่า วางข้อห้ามไว้ดังนี้คือ ถ้าผู้ชายล่วงเกินจับมือถือแขนไม่ว่าในที่ลับหรือที่แจ้ง พอใจหรือไม่พอใจ จะต้องเสียผี ห้ามหิวผมในเวลากลางคืน และห้ามส่องกระจกดูหน้าในเวลากลางคืน ห้ามชายหนึ่งชายใด ที่มีช่วงศฤงคารถือผีเดียวกัน เข้าไปเกินธรณีประตูห้องนอน ถ้าเข้าไปถือว่าผิดผี คู่ผัวเมีย เกิดทะเลาะวิวาทหย่าร้างกันไปกลับมา คินตีกินใหม่ จะต้องผิดผีเสียผี ในวงศ์ญาติเดียวกันถ้าทะเลาะวิวาทกันก็จะผิดผี ผู้หญิงถ้ามีชายอื่นใด มาทำให้ห้องจะต้องผิดผี แม้จะหาตัวชายผู้ทำไม่ได้ คนห้องจะต้องเป็นคนเสียผีเอง

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญพบว่า พิธีการเลี้ยงผีปู่ ย่า นี้จะทำกันในเฉพาะวงศ์ญาติที่ใกล้เคียงกันเท่านั้น ที่อยู่ห่างออกไปต่างบ้านต่างเมืองก็ไม่มีโอกาสมาร่วมด้วย ด้วยสาเหตุนี้เองที่ทำให้บางคนทอดทิ้งไปเลย แต่ถ้าหากเป็นเทศกาลตรุษสงกรานต์บางคนที่ยังไม่ทอดทิ้งก็อาจจะมาร่วมด้วย ที่ใช้คำว่าอาจจะก็เนื่องจากบางคนอยู่ไกลเกินไปไม่สามารถจะมาร่วมได้ การเลี้ยงผีในวันสงกรานต์หรือปีใหม่แบบพื้นเมืองนี้เขาถือว่าเป็นการมา “ดำหัว” ผีปู่ ย่า ด้วย ซึ่งผู้ที่ได้จะนำเอาเครื่องเช่นสังเวศ เช่น มะพร้าว กล้วย อ้อย มาร่วมกันและช่วยกันออกเงินค่าหัวหมูกอีกด้วย พร้อมกันนั้นก็มีการดำหัว ญาติผู้ใหญ่ไปด้วย^{๔๒} ดังผู้ให้ข้อมูลหลักกล่าวไว้ว่า “ในสมัยก่อนชาวกะเหรี่ยงมีความเชื่อในการนับถือผีปู่ย่า ผีบ้าน ผีเรือน ซึ่งครูบาชัยยะวงศาพัฒนา กล่าวว่า เป็นการครองตนอย่างประมาท ประมาทอย่างไร ประมาทต่อชีวิตของตนเองและผู้อื่น”^{๔๓}

เมื่อครูบาชัยยะวงศาพัฒนา รู้ถึงความเชื่อ ของชาวกระเหรี่ยงนั้นจึงได้แสดงธรรมะให้ชาวเขาได้ฟังและได้กล่าวถึงการดำรงชีวิตอยู่ของชาวกระเหรี่ยงนั้น ตั้งอยู่บนความประมาทเพราะปีหนึ่งๆ จะมีคนตายเยอะมากเพราะโดนสัตว์ป่าทำร้าย ชาวเขาเหล่านี้จะมีความเข้าใจได้ยาก เพราะการใช้ชีวิตอยู่ในป่าไม่มีใครคอยชี้ทางสว่างให้และยังจะเกิดปัญหาตามมาอีกมากมาย ท่านจึงได้ชักชวนชาวกระเหรี่ยงโดยเฉพาะผู้นำของหมู่บ้านให้เข้ามาอยู่ร่วมกันในชุมชนห้วยต้ม ครูบาชัยยะวงศาพัฒนา ได้มาจำพรรษาที่วัดพระพุทธรูปห้วยต้ม ระยะเวลาที่มาอยู่บรรดากระเหรี่ยงได้ติดตามท่านมาไม่มากนัก จนกระทั่งเมื่อประมาณปี พ.ศ. ๒๕๑๔ มีพวกกระเหรี่ยง (ชาวเขาเผ่าปาเกอญอ) อพยพมาหลายหมู่บ้าน ทุกคนกินอาหารมังสวิรัต ตามครูบาชัยยะวงศาพัฒนา ซึ่งได้ชี้ให้เห็นโทษการกินเนื้อสัตว์ หันมากินข้าวจิ้มพริกกับเกลือและผักต้มแทน ต่อมาครูบาชัยยะวงศาพัฒนา ได้ใช้กุศโลบายค่อยๆ ทะล่อมสอนชาวเขาเหล่านี้ให้เลิกยึดถือประเพณีนับถือผีปู่ย่า ผีบ้านผีเรือน ให้หันมาเลื่อมใสใน

^{๔๒} มณี พยอมยงค์, ประเพณีสิบสองเดือน ล้านนาไทย, (เชียงใหม่: ส.ทรัพย์การพิมพ์, ๒๕๓๗), หน้า ๑๐๔.

^{๔๓} สัมภาษณ์ พระครูพินิจสารธรรม, เจ้าอาวาสวัดพระบาทห้วยต้ม, ๒๒ ธันวาคม ๒๕๖๑.

ข้อธรรมคำสั่งสอนขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า โดยปุพื้นและวางหลักเกณฑ์ในการยึดถือ พระพุทธศาสนาให้ถึงแก่นแท้ ให้เลิกการเบียดเบียนรังแกสัตว์ เพียงเพื่อสนองความสุขของตัวเอง ประพฤติพรหมจรรย์มีศีล สมาธิ ปัญญา เป็นเครื่องชักพอกชำระจิตใจไม่เบียดเบียนผู้ใด

ดังนั้นผีป่วนหรือผีบรรพบุรุษของผู้นำทางสังคมจึงมีฐานะเป็นทั้งผีประจำ ตระกูลและผีของชุมชนด้วย ซึ่งในส่วนที่มีบทบาทต่อชุมชนนั้นจะมีชื่อเรียกว่า ผีเสื้อบ้าน หรือ ผีเสื้อเมือง และจะมีบทบาททางสังคมเพิ่มขึ้น เพราะนอกเหนือจากการที่จะต้องดูแลลูกหลานในวงศ์ตระกูลแล้ว ยังจะต้องดูแลชาวบ้านหรือชาวเมืองอีกด้วย ซึ่งบทบาทเช่นนี้มีลักษณะเหมือนบทบาทของหัวหน้าหมู่บ้านเจ้าเมือง หรือ กษัตริย์ จะเห็นได้ว่าบทบาทของผีป่วนจะมีส่วนเกี่ยวข้องอยู่ในสังคมหลายระดับ นับตั้งแต่ระดับครัวเรือน เครือญาติวงศ์หรือสายผีเดียวกัน แต่ในยุคปัจจุบันต้องอยู่ด้วยเหตุและผลอย่างมีสติ กล่าวโดยสรุป คือ ชาวกะเหรี่ยงมีความเชื่อเรื่องการบูชาผี ผีบ้าน ผีเรือน ผีป่วน โดยการสังเวยชีวิตสัตว์เป็นเครื่องเซ่นไหว้ ครุบาชัยยะวงศาพัฒนา จึงได้ขอขมาขานต์ สิ่งที่ชาวกะเหรี่ยงมีความเชื่อและได้ประพฤติผิดมาโดยตลอด และให้ชาวบ้านละทิ้ง เลิกปฏิบัติตั้งแต่บัดนั้นเป็นต้นมา และให้ชาวกะเหรี่ยงหมั่นรักษาศีล โดยเฉพาะเรื่องของศีล ๕ ท่านจะสอนเน้นให้พวกเขาไม่เบียดเบียนผู้อื่น และไม่ทำร้ายผู้อื่น เพื่อจะได้ไม่เป็นเวรกรรมกันไปในภายภาคหน้า ซึ่งการสอนของท่านทำให้พวกเขาได้รับความสงบสุขภายในหมู่บ้านของเขาอย่างที่ไม่เคยมีมาก่อน พวกเขาจึงยิ่งเคารพนับถือ และเชื่อฟังในคำสั่งสอนของท่านมากยิ่งขึ้น

๓) ความเชื่อเรื่อง ใจบ้าน ครุบาชัยยะวงศาพัฒนา ได้สร้างใจบ้าน หรือ สะตือเมือง เป็นจุดศูนย์กลางของหมู่บ้านในชุมชนบ้านห้วยต้มก็เช่นเดียวกันเนื่องจากเป็นหมู่บ้านขนาดใหญ่ ท่านจึงได้เป็นผู้นำชาวบ้านซึ่งเป็นชาวเขาเผ่าปาเกอญอ ทั้งหมด ก่อสร้างใจบ้าน หรือมณฑปหะตะยัง กามพระชัยยะวงศานุสรณ์ขึ้น เนื่องจากการมีใจบ้าน จะทำให้คนในหมู่บ้านเกิดความร่มเย็นเป็นสุข มีความมั่นคงทางวัฒนธรรมไม่อพยพย้ายถิ่นฐาน ถ้าบ้านใดไม่มีใจบ้านก็จะทำให้คนขาดสติขาดความมั่นคง ใจบ้านจึงเปรียบเหมือนกับใจคน ถ้าใจคนเราไม่อยู่กับเนื้อกับตัวก็จะก่อให้เกิดความวุ่นวาย ดังนั้นครุบาชัยยะวงศาพัฒนา จึงได้สร้างใจบ้านขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์ในการก่อสร้างเพื่อเป็นอนุสรณ์สถานบ่งบอกถึงที่ตั้งใจกลางของหมู่บ้านห้วยต้ม เพื่อเป็นสถานที่สำหรับใช้ประกอบพิธีกรรมสะเดาะเคราะห์ สิบชะตาของชาวเขาเผ่าปาเกอญอบ้านห้วยต้มเพื่อให้อยู่กันด้วยความร่มเย็นเป็นสุข ปัดเป่าสิ่งเสียดจัญไรอัปมงคลออกจากหมู่บ้านเพื่อเป็นสถานที่สำหรับสวดมนต์ภาวนาปฏิบัติธรรมของชุมชนในวันธรรมสวนะเพื่อเป็นถึงเก็บน้ำขนาดใหญ่จำนวน ๔ ถึง ให้คนในชุมชนได้เก็บน้ำไว้ใช้อุปโภคบริโภค

ชาวปาเกอญอได้มาร่วมแรงร่วมใจช่วยกันสร้างใจบ้าน โดยการไปขนทราย หิน จากลำห้วยต้ม ผาหนาม โดยใช้รถขน สมัยนั้นมีรถขนแค่คันเดียว ชาวเขาที่อยู่ที่สวนป่าสักแม่เทยกี้ช่วยกันเก็บรวบรวมก้อนหินไว้ ขนมาที่ใจบ้าน กลางวันมีชาวบ้านส่วนหนึ่งไปรับจ้าง หาเลี้ยงชีพพอดกเย็นกลับมาช่วยกันสร้างใจบ้าน โดยครุบาชัยยะวงศาจะมาควบคุมดูแลการก่อสร้างด้วยตนเอง

ระยะแรกที่พวกชาวปาเกอญอมาอยู่ชุมชนพระบาทห้วยต้มใหม่ๆ และช่วยกันสร้างไ้บ้าน มีชาวบ้านล้มตายเกือบทุกวัน เนื่องจากไม่มีอาหารกิน ไม่มีน้ำดื่มบางวันตายตั้ง ๓-๔ คน เมื่อมีคนตายบ่อยมากขึ้น ครูบาชัยยะวงศาพัฒนา จึงให้เอาตุ้งเหล็กไปฝังไว้ตามจุดต่างๆ ตามทิศต่างๆ ที่สำคัญ ที่เสื่อวัดข้างป่าช้า และอื่นๆ เพื่อบูชาและขอขมาเจ้าที่ หลังจากนั้นเป็นต้นมาจำนวนคนตายลดลง ท่านเล่าว่าสถานที่ทุกที่จะมีเจ้าที่เจ้าทาง เวลาเข้ามาอยู่ ต้องบอกกล่าวเจ้าที่เจ้าทาง ให้ข้าวให้น้ำแก่ท่านด้วย ท่านจะได้ช่วยปกปักรักษาให้อยู่รอดปลอดภัย

ในการสร้างไ้บ้าน ท่านได้ตั้งสัจอธิฐานต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ว่าถ้าสิ่งที่ชาวเขาได้ทำนั้นเป็นสิ่งที่ดีก็ขอให้สร้างได้แล้วเสร็จสมบูรณ์อย่าได้มีอุปสรรค แต่ถ้าสิ่งที่ทำนั้นไม่ดีก็ขอให้ชาวเขาเหล่านี้ได้ล้มหายตายจากอย่าให้มีข้าวมีน้ำกิน หลังจากที่สร้างไ้บ้านเสร็จ ฝนก็ตกต้องตามฤดูกาล ก็เป็นที่น่าอัศจรรย์ใจ ที่ชาวบ้านห้วยต้มสามารถขุดบ่อเจอน้ำในหมู่บ้าน ขุดบ่อน้ำตรงไหนของหมู่บ้านก็จะเจอน้ำ และมีความลึกของบ่อไม่มากเหมือนในอดีต ลำน้ำห้วยต้มก็เริ่มมีน้ำไหล ตามความเชื่อดั้งเดิมในสมัยพุทธกาล มีพระฤษีสร้างทุมมา เดินทางมาเจอพระพุทธเจ้า ตรงบริเวณไ้บ้านนี้ และได้แสดงกิริยาเคารพ โดยเออากั้มลงกราบพระพุทธเจ้า ดังนั้นการออกแบบการสร้างไ้บ้านของหลวงปู่ครูบาชัยยะวงศาพัฒนาจึงสร้างตามความหมายดังนี้ อีก คือ ไ้บ้าน มือสองข้าง คือ สระน้ำทางทิศตะวันตก ๒ ข้าง เท้าสองข้าง คือ สระน้ำทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือ และทิศตะวันตกเฉียงใต้

“ที่ไ้บ้านสามารถรองรับชาวบ้านได้เยอะมาก ทุกวันพระ หรือวันศีลชาวบ้านจะไม่ทำงาน และผู้นำชุมชน ที่เรียกว่า ตะเกะ จะมาอยู่รวมตัวกันกับชาวบ้านปรึกษาปัญหาและวางแผนการจัดงานประจำปี ที่สำคัญที่ไ้บ้านจะมีสัญลักษณ์ที่ปรากฏเด่นชัดคือจะมียักษ์ตัวใหญ่สองยืนอยู่หน้าข้างๆ ประตูทางเข้าไ้บ้าน”^{๔๔}

จะเห็นได้ว่า ทุกๆ วันพระหลังจากที่ชาวบ้านไปตักบาตรผักที่วัดเสร็จแล้วชุมชนห้วยต้มจะมารวมตัวกันที่ไ้บ้าน และมีการห่อข้าวกับต้มผัก น้ำพริก อาหารเจมารับประทานร่วมกันทั้งหมู่บ้าน และไ้บ้านจะมียักษ์ตัวใหญ่อยู่หน้าประตูทางเข้า ครูบาชัยยะวงศาพัฒนา ต้องการสื่อให้ชาวบ้านรู้ว่าคนกินเนื้อก็ไม่ต่างอะไรกับยักษ์ แต่ถ้าผู้ใดไม่กินเนื้อผู้นั้นก็ไม่ใช่ยักษ์ ชาวบ้านทุกคนจึงถือศีลกินเจ ไม่กินเนื้อสัตว์ ดำรงชีวิตด้วยการรักษาศีล มีการปฏิบัติตามกันมาตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน

สรุปคือ ความเชื่อเรื่องไ้บ้านชาวบ้านจะมีความสำคัญมากเพราะเป็นศูนย์รวมจิตใจของชาวบ้าน เมื่อมีปัญหาใด สามารถปรึกษาหารือหาทางแก้ไ้ปัญหาาร่วมกัน เป็นอนุสรณ์สถานบ่งบอกถึงที่ตั้งใจกลางของหมู่บ้านห้วยต้ม เป็นสถานที่สำหรับใช้ประกอบพิธีกรรมสะเดาะเคราะห์สืบชะตาของชาวเขาเผ่าปาเกอญอบ้านห้วยต้มเพื่อให้อยู่กันด้วยความร่มเย็นเป็นสุข ปิดเป่าสิ่งเสียดจัญไร

^{๔๔} สัมภาษณ์ นายภวัชชัย นาทรายกานต์, นายกองค้การบริหารส่วนตำบลนาทราย, ๒๐ ธันวาคม ๒๕๖๑.

อับมงคลออกจากหมู่บ้าน เป็นสถานที่สำหรับสวดมนต์ภาวนา ปฏิบัติธรรมของชุมชนในวันธรรมสวนะ มีถึงเก็บน้ำขนาดใหญ่ สำหรับให้คนในชุมชนได้เก็บน้ำไว้ใช้อุปโภค บริโภค เป็นทุนทางวัฒนธรรม ด้านความเชื่อที่ทำให้ชาวบ้านเกิดความสามัคคี เสียสละ มีความพอเพียง

๔) ความเชื่อเรื่องการแต่งกาย ขนเฝ้าปาเกอญอจะมีเอกลักษณ์ในการแต่งกาย ที่ยังคงยึดถือวัฒนธรรมและประเพณีนี้อย่างเคร่งครัด โดยการแต่งกายของผู้หญิงสาวจะสวมชุดยาวสีขาว และผู้หญิงที่แต่งงานแล้วก็จะสวมใส่เสื้อคนละท่อน คือนุ่งผ้าชิ้นและเสื้อที่ทอขึ้นใช้เอง สาเหตุที่ผู้หญิงที่แต่งงานแล้วต้องนุ่งคนละท่อนเพราะเป็นการให้เกียรติแก่ผู้หญิงที่ยังไม่ได้แต่งงาน

จากการศึกษาข้อมูลที่สำคัญพบว่า ความเป็นมาของผ้าทอที่เอวและการแปรรูปจากผ้าทอ เป็นการเรียนรู้จากการสืบทอดจากบรรพบุรุษตั้งแต่สมัยอดีตจนถึงปัจจุบัน ซึ่งสตรีชนเฝ้าปาเกอญอจะได้รับการสืบทอดบทบาทในการจัดหาและถักทอเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มสำหรับคนในครัวเรือน ได้สอดใส่ลวดลายตามคติความเชื่อและ ให้สืบตามวัสดุท้องถิ่นที่มาใช้ทำสีย้อมฝ้ายที่ปลูกเอง ทุกครัวเรือนเด็กสาวหากมีอายุ ๕ ขวบ จะต้องเรียนรู้วิธีการทอผ้าจากแม่ ดังนั้นผู้หญิงชนเฝ้าจะต้องทอผ้าเป็นทุกคน ช่วงเดือน มกราคม - มีนาคม ทุกครัวเรือน มารดาจะทอผ้าให้ลูกสวมใส่ซึ่ง ๑ ปีจะได้เปลี่ยนชุดใหม่ ๑ ครั้ง คือในวันปีใหม่เมือง (วันสงกรานต์) จะทอในวันที่เป็นสิริมงคลเท่านั้น ประเพณีการสวมใส่เสื้อผ้าก็ยังคงอนุรักษ์ไว้ จากความเชื่อและการให้เกียรติในการใช้เครื่องนุ่งห่ม หากมีประเพณีที่สำคัญในชุมชน ทุกคนจะต้องแต่งกายประจำเฝ้าของตนเอง เนื่องจากมีความเชื่อในการสวมใส่ว่า หากสวมใส่เสื้อประจำเฝ้าในการประกอบพิธีต่างๆ จะทำให้ชีวิตดี และทำให้การประกอบพิธีต่างๆมีความศักดิ์สิทธิ์ จากความเชื่อนี้ชนจึงยึดถือและปฏิบัติมาโดยตลอด

ดังนั้นสตรีชนเฝ้าปาเกอญอ จะได้รับการสืบทอดบทบาทในการจัดหาและถักทอเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มสำหรับคนในครัวเรือน ได้สอดใส่ลวดลายตามคติความเชื่อและให้สืบตามวัสดุท้องถิ่นที่มาใช้ทำสีย้อมฝ้าย ซึ่งการทอผ้าในสมัยอดีตยังไม่เป็นที่รู้จักและเป็นที่ยอมรับของคนทั่วไป ซึ่งจะทอผ้าฝ้ายเพื่อไว้สวมใส่ภายในครัวเรือน ดังผู้ให้ข้อมูลหลักกล่าวไว้ว่า “หากเข้ามาในชุมชนห้วยต้มแล้วมีวิธีสังเกตการณ์แต่งกาย ซึ่งการแต่งกายใช้สื่อความหมายของคนชุมชนห้วยต้มรวมไปถึงเป็นทุนทางวัฒนธรรมด้านความเชื่อของการทอเสื้อ”^{๔๕} การแต่งกายบางบอกลึงสถานะสภาพความเป็นอยู่ในการดำรงชีวิตในปัจจุบัน คือ ถ้าเป็นหญิงสาวใส่ชุดยาวท่อนเดียวแสดงว่าเป็นสาวยังไม่ได้แต่งงาน แต่ถ้า ใส่เสื้อผ้าสองท่อนและมีรอยสักหรือรอยสัญลักษณ์ไว้ที่ข้อเท้าแสดงว่า หญิงผู้นั้นแต่งงานแล้ว และการทอเสื้อของชาวเขา จะสังเกตได้ว่าเสื้อทั้งสองด้านจะเหมือนกันนั้น หมายถึงการเป็นคนดีต้องเป็นคนดีทั้งต่อหน้าและลับหลัง จึงกลายเป็นวิถีความเชื่อเรื่องการแต่งกายตั้งแต่อดีตยึดถือสืบต่อกันมาจนปัจจุบัน

^{๔๕} สัมภาษณ์ นายสุพจน์ เมธีกล้าเลิศ, ผู้นำชุมชนบ้านหนองบอน, หมู่ ๑๑, ๒๐ ธันวาคม ๒๕๕๘.

สรุปคือ คำสอนของครูบาในด้านความเชื่อ ในเรื่องการนับถือผียังคงมีอยู่บ้างแต่เป็นการ เช่นไหว้ด้วยดอกไม้ธูปเทียน ขนมหวานผลไม้ และชาวบ้านหมั่นรักษาศีล ภาวนา เข้าวัดทุกวันพระ ไม่เบียดเบียนชีวิตของผู้อื่น และความเชื่อเรื่องของใจบ้านจะเน้นหลักการให้ทาน เพราะการให้ ยิ่งใหญ่กว่าการเป็นผู้รับเพียงฝ่ายเดียว จึงทำให้ชาวบ้านเข้าใจหลักของการให้ทาน และการทอเสื้อผ้า การแต่งกาย ของชาวบ้านสื่อถึง คนเราต้องเป็นคนดีเสมอต้นเสมอปลาย ทั้งต่อหน้าและลับหลัง ดังนั้นเมื่อเปรียบกับหลักธรรม คือ สมานัตตา การวางตนเสมอต้นเสมอปลาย การวางตนได้เหมาะสม วางตนได้เหมาะสมกับฐานะที่ตนมีอยู่ในสังคม เมื่อชาวกะเหรี่ยงเข้าใจในหลักธรรมคำสอนของ พระพุทธศาสนา ก็ดำรงตนอยู่ในกรอบของการรักษาศีล นำพามาซึ่งความสุขในปัจจุบัน

๒.๓.๒ คำสอนในเรื่องการปฏิบัติ

๑) การเข้าวัดสร้างบุญ จากการศึกษาพบว่า ในชุมชนบ้านห้วยต้ม เป็นชุมชนที่เป็นเอกลักษณ์ควรแก่การยกย่องและเป็นแบบอย่าง ชุมชนพระบาทห้วยต้ม มีครูบาชัชยะวงศาพัฒนา เป็นศูนย์รวมจิตใจของชุมชน ทุกคนนับถือศาสนาพุทธ เลื่อมใสและศรัทธาในพระพุทธศาสนา ก่อนเข้าวัดต้องถอดรองเท้าไว้หน้าวัด โดยเฉพาะวันพระ จะถือเป็นวันสำคัญของคนในชุมชน โดยจะร่วมกันหยุดงานและแต่งกายด้วยชุดประจำเผ่าที่มีสีสันสวยงาม พาครอบครัวเพื่อมาร่วมกันไปทำบุญตักบาตร นอกจากจะตักบาตรด้วยข้าวและอาหารเจแล้ว ในชุมชนพระบาทห้วยต้ม ยังมีประเพณีตักบาตรผักอีกด้วย ฟังเทศน์และบำเพ็ญประโยชน์ให้วัด ในช่วงค่ำก็จะไปเวียนเทียนและสวดมนต์ ไหว้พระภายในวัด และรอบองค์พระมหาธาตุเจดีย์ศรีเวียงชัย สำหรับการทำบุญ ตักบาตรนั้นจะมีทุกวัน โดยพระภิกษุสามเณร จะรับบิณฑบาตที่วัดทุกๆเช้า ซึ่งพุทธศาสนิกชนที่อยู่นอกชุมชน บุคคลทั่วไป หรือนักท่องเที่ยว สามารถเข้าร่วมกิจกรรมได้ นับเป็นประเพณีอันดีงาม สร้างความประทับใจแก่นักท่องเที่ยวที่เข้ามาท่องเที่ยวและแสวงบุญเป็นประจำซึ่งเป็นวิถีชีวิตที่ควรส่งเสริมและสนับสนุนดำรงไว้สืบไป ดังผู้ให้ข้อมูลหลักกล่าวไว้ว่า “ทุกวันพระหรือวันศีล ชาวบ้านจะหยุดทำงาน เพื่อพาลูกหลาน และครอบครัวมาทำบุญที่วัด ผู้ชายจะอุ้มลูกเข้ามาในวัด ผู้หญิงจะเป็นคนหิ้วถุงผ้า ในถุงผ้าจะมีผัก และของที่เจ้านามถวายในวันพระ”^{๔๖}

ครูบาชัชยะวงศาพัฒนา ท่านจะสอนให้ชาวบ้านปลูกฝังเรื่องการเข้าวัดทำบุญให้ทานตั้งแต่เด็กตัวเล็กๆ เพื่อสร้างจิตสำนึกและเป็นแบบอย่างในการทำบุญ การที่ให้ผู้ชายเป็นคนอุ้มลูกเข้ามาในวัดเพื่อแสดงให้เห็นว่า ผู้ชายต้องออกบ้านไปทำงานทุกวันไม่มีโอกาสอยู่กับลูกเพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างพ่อกับลูก พ่อจึงต้องเป็นคนอุ้มลูกเข้ามาทำบุญที่วัด และผู้หญิงต้องเป็นผู้สะพายถุงย่ามหรือถุงผ้า เมื่อมาถึงในวัดพ่อกับแม่จะเป็นผู้เอาผักหรือสิ่งที่จะนำมาถวายเอาใส่มือให้เด็กเป็นผู้วาง

^{๔๖} สัมภาษณ์ นายพงษ์ศักดิ์ ก่อเกียรติตระกูล, ผู้นำชุมชนบ้านพระบาทห้วยต้ม หมู่ ๘, ๑๓ ธันวาคม ๒๕๖๑.

ถวายเพื่อสร้างจิตสำนึกให้เด็กได้เรียนรู้การทำบุญและการถวายทาน และเป็นการใช้กุศโลบายของครู บำชัชยะวงศาพัฒนา ในเรื่องการทำงานเพื่อสร้างอาชีพเลี้ยงชีพชอบ และการสร้างบุญเพื่อสร้างทาน บารมีให้ตนเองและครอบครัวมีความสุข ในภพหน้าชีวิตจะมีแต่ความสุขความเจริญ ชาวบ้านจึงได้ ยึดถือเป็นวิถีในการดำเนินชีวิตและถ่ายทอดสืบมาจนถึงปัจจุบัน

สรุปคือ การเข้าวัดสร้างบุญ เป็นการปลูกฝังการสร้างความดีให้ชุมชนได้ตระหนักทาน คือ การให้ การเสียสละ หรือการเอื้อเฟื้อแบ่งปันของๆตนเพื่อประโยชน์แก่บุคคลอื่น ไม่ตระหนี่ถี่ เหนียว ไม่เป็นคนเห็นแก่ได้ฝ่ายเดียว คุณธรรมข้อนี้จะช่วยให้ไม่เป็นคนละโมภ ไม่เห็นแก่ตัว เราควรคำนึงอยู่เสมอว่า ทรัพย์สินสิ่งของที่เรามาหาได้ มิใช่สิ่งจีรังยั่งยืน เมื่อเราสิ้นชีวิตไปแล้วก็ไม่สามารถจะนำติดตัวเอาไปได้

๒) การกินเจหรืออาหารมังสวิรัต ครูบาชัชยะวงศาพัฒนา ได้ใช้ตัวของท่านเป็นตัวอย่าง ให้ชาวเขาดู ในการที่ทำให้พวกเขาหันมาปฏิบัติธรรมะของพระพุทธองค์^{๔๗} ในสมัยนั้น พวกเขาได้นำอาหารที่มีเนื้อสัตว์มาถวายแต่ท่านหยิบฉันทเฉพาะที่เป็นผักเป็นพืชเท่านั้น ทำให้พวกเขาเกิดความ สงสัย ท่านจึงได้ยกเอาเรื่องในชาดกธรรมมาเทศน์ให้พวกเขาฟัง เพื่อเป็นการเน้นให้เห็นถึงกฎแห่ง กรรม และผลดีของการรักษาศีล ท่านได้อยู่อบรมสั่งสอนให้พวกเขารับรู้ถึงธรรมะและการรักษาศีลอยู่ เสมอ ๆ ดังที่ผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญกล่าวไว้ว่า “ครูบาชัชยะวงศาพัฒนา ได้มีความเมตตา สอนกินมังสวิรัต ในสมัยนั้นพวกเขาได้นำอาหารที่มีเนื้อสัตว์มาถวาย แต่ท่านหยิบฉันทเฉพาะที่เป็นผักเป็นพืชเท่านั้น ทำให้เขาเกิดความสงสัย ท่านจึงได้ยกเอาเรื่องในพุทธชาดกมาเทศน์ให้พวกเขาฟัง”^{๔๘}

เพื่อเป็นการเน้นให้เห็นถึงกฎแห่งกรรมและผลดีของการรักษาศีล ท่านได้อยู่อบรมสั่งสอน ให้พวกเขารับรู้ถึงธรรมะและการรักษาศีลอยู่เสมอๆ ทำให้พวกเขาเลื่อมใสและหันกลับมานับถือ พระพุทธศาสนาโดยละทิ้งประเพณีเก่าๆ ที่เคยปฏิบัติกันมา ต่อมาพวกเขาเหล่านี้ก็ได้เจริญรอย ตามท่าน โดยเลิกกินเนื้อสัตว์หันมากินมังสวิรัตแทน (ดังที่เราจะเห็นได้จากกะเหรี่ยงที่อยู่ ที่ หมู่บ้านพระพุทธรบาทห้วยต้มในปัจจุบันนี้) เมื่อท่านได้สอนพวกเขาให้นับถือศาสนาพุทธแล้ว ท่านก็จะจาริกธุดงค์แสวงหาสัจธรรมต่อไป ถ้ามีโอกาสท่านก็จะกลับไปโปรดพวกเขาเหล่านั้นอยู่เสมอ ด้วยเหตุนี้ชาวเขาและชาวบ้านในที่ต่างๆที่ท่านเคยไปสั่งสอนมาจึงเคารพนับถือท่านมาก

ครูบาชัชยะวงศาพัฒนา ได้สั่งสอนให้ชาวเขาสำนึกในกฎแห่งกรรม สำนึกในความมีเมตตา ต่อสัตว์โลกว่า “..ทุกคนย่อมรักตัวกลัวตาย สัตว์ที่เราล่ามาทำอาหาร ก็มีความกลัวตาย ถ้าเราไม่กิน

^{๔๗} อากาศ ปัญญู, “การถือมังสวิรัตของประชาชนในชุมชนห้วยต้ม อำเภอลี้ จังหวัดลำพูน”, *วิทยานพนธ์พุทธศาสตร์คุณูปบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๘), หน้า ๖๐.

^{๔๘} สัมภาษณ์ นายสุพรรณ ไหมเส้น, ผู้ใหญ่บ้านป่าไผ่, ๑๘ ธันวาคม ๒๕๖๑.

เนื้อสัตว์ก็จะมีอาการไม่มีการเบียดเบียนให้เป็นกรรมติดตัวไปที่เกิดมาเป็นชาวเขาต้องพบความลำบากก็เนื่องจากการฆ่าสัตว์ตัดชีวิตนี้แหละจงอย่าสร้างกรรมเพิ่ม ด้วยการกินเนื้อเขาอีกเลย”

ชาวเขาฟังแล้วก็เกิดความเลื่อมใสศรัทธาอย่างแรงกล้า ตั้งใจมั่นเลิกกินเนื้อสัตว์ แต่นั้นมาหันมากินอาหารมังสวิรัตแทน โดยหาผักหาหญ้า หัวเผือกหัวมัน พริกกับเกลือแทนเนื้อสัตว์ จนเป็นที่โจษขานกันทั่วไป ถึงความสามารถของครูบาวงศ์ในการขัดเกลาลึกลับใจชาวเขาเหล่านี้

ครูบาชัยวงศาพัฒนา ได้ให้เหตุผลที่จะถึง และโน้มน้าวจิตใจชาวเขาเหล่านี้ว่า “ผู้ที่เกิดมาเป็นชาวเขานั้น แต่ชาติปางก่อนได้สร้างกุศลมาไม่ดี จึงต้องเกิดมาเป็นชาวเขา ถ้าทำให้เขาละการสร้างเวรให้กับตัวเขาก็จะได้กุศลที่ดีเป็นคนดีของประเทศชาติ ไม่มีปัญหาต่อชาติต่อไป”

“ผู้ที่เกิดมาเป็นชาวเขานั้น แต่ชาติปางก่อนได้สร้างกุศลมาไม่ดี จึงต้องเกิดมาเป็นชาวเขา ถ้าทำให้เขาละการสร้างเวรให้กับตัวเขาก็จะได้กุศลที่ดีเป็นคนดีของประเทศชาติ ไม่มีปัญหาต่อชาติต่อไป”

“ทุกคนย่อมรักตัวกลัวตาย สัตว์ที่เราล่ามาทำอาหาร ก็มีความกลัวตาย ถ้าเราไม่กินเนื้อสัตว์ ก็จะไม่มีการฆ่า ไม่มีการเบียดเบียนให้เป็นกรรมติดตัวไปที่เกิดมาเป็นชาวเขา ต้องพบความลำบากก็เนื่องจากการฆ่าสัตว์ตัดชีวิตนี้แหละจงอย่าสร้างกรรมเพิ่ม ด้วยการกินเนื้อเขาอีกเลย”

ข้อความข้างต้นเป็นคำสั่งสอนที่ท่านใช้สอนชาวเขาลดจนการปฏิบัติตนให้เป็นตัวอย่าง กล่าวคือ เมื่อครูบาวงศ์สั่งสอน ชาวเขาก็เกิดศรัทธาเลื่อมใสต่างพากันนำอาหารที่ประกอบไปด้วยเนื้อสัตว์ มาถวาย ครูบาชัยวงศ์ก็หยิบเฉพาะผักฉันโดยไม่หยิบเนื้อสัตว์เลย ชาวเขาสงสัยจึงถามท่านครูบาชัยวงศ์จึงถือโอกาสสั่งสอน ให้ชาวเขาสำนึกในกฎแห่งกรรม สำนึกในความมีเมตตาต่อสัตว์ ชาวเขาฟังแล้วก็พากัน ตั้งใจมั่นว่าจะเลิกกินเนื้อสัตว์ นับแต่นั้นมาก็หันมากินอาหารมังสวิรัตแทน โดยหาผัก ขูดหัวเผือกหัวมัน พริกกับเกลือกินแทนเนื้อสัตว์ จนเป็นที่โจษขานกันทั่วไป ถึงความสามารถของครูบาชัยวงศ์ ในการขัดเกลาลึกลับใจชาวเขาเหล่านั้น

ครูบาชัยวงศาพัฒนา ท่านให้ชาวเขาในชุมชนห้วยต้มประพฤติปฏิบัติตนรักษาศีลห้าซึ่งมนุษย์จะอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นสุขสงบนั้น จำเป็นที่จะต้องมีกฎ เพื่อที่จะสามารถควบคุมความประพฤติ และเป็นข้อกำหนดในการดำรงชีวิตร่วมกับผู้อื่นในสังคม เพื่อไม่ให้เกิดการเบียดเบียนอยู่อื่น การเบียดเบียนกันในโลกนี้^{๔๙}

^{๔๙} อภากร ปัญโญ, “การถือมังสวิรัตของประชาชนในชุมชนห้วยต้ม อำเภอสี จังหัดลำพูน”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต, หน้า ๖๖.

ศีล คือ กฎกติกาของสังคม ซึ่งมีไว้สำหรับบังคับฝึกหัดความประพฤติของคนในสังคมให้มีความเรียบร้อย ซึ่งจะเน้นไปเพื่อเป็นข้อปฏิบัติเกี่ยวกับกายและวาจาเป็นการฝึกหัดกายวาจาให้เรียบร้อยไม่เป็นโทษต่อผู้อื่น

ศีล มิใช่หมายถึงเพียงความประพฤติดีงามสุจริตดีงามสุจริตทางกายและวาจาเท่านั้นแต่หมายถึงอาชีวะสุจริตด้วย สารระของศีลอยู่ที่เจตนา ได้แก่ การไม่คิดล่วงละเมิด ศีลจึงหมายถึงการไม่เจตนาละเมิดระเบียบวินัย หรือการไม่เจตนาล่วงเกินเบียดเบียนผู้อื่น นอกจากนี้ยังรวมถึงการสำรวมระวังคอยปิดกั้นหลีกเลี่ยงไม่ให้เกิดความชั่วขึ้น ศีล หรือเบญจศีลนั้น มี ๕ ประการคือ

ศีลข้อที่ ๑ ปาณาติบาต มืองค์ ๕ คือ ๑. สัตว์มีชีวิต ๒. รู้ยู่ว่าสัตว์มีชีวิต ๓. จิตคิดจะฆ่า ๔. มีความพยายาม ๕. สัตว์นั้นตายด้วยความพยายามนั้น

ศีลข้อที่ ๒ อทินนาทาน มืองค์ ๕ คือ ๑. ของผู้อื่นหวงแหน ๒. รู้ยู่ว่าเขาหวงแหน ๓. จิตคิดจะลัก ๔. มีความพยายาม ๕. ลักของได้ด้วยความสามารถ

ศีลข้อที่ ๓ กาเมสุมิฉฉาจาร มืองค์ ๔ คือ ๑. อคมนียวัตถุ ได้แก่สตรีหรือบุรุษที่ไม่ควรละเมิด ๒. จิตคิดจะเสพ ๓. มีความพยายามในการเสพ ๔. ยังมรรคคืออวัยวะสืบพันธุ์ให้ถึงกัน

ศีลข้อที่ ๔ มุสาวาท มืองค์ ๔ คือ ๑. เรื่องไม่จริง ๒. จิตคิดกล่าวให้คาดเคลื่อน ๓. มีความพยายามเกิดจากจิตที่คิดกล่าวให้คาดเคลื่อน ๔. ผู้อื่นเข้าใจความที่พูดนั้น

ศีลข้อที่ ๕ สุราเมรัยฯ มืองค์ ๔ คือ ๑. สิ่งนั้นเป็นของเมา ๒. จิตใคร่ที่จะดื่ม ๓. มีความพยายามเกิดจากจิตที่ใคร่จะดื่มนั้น ๔. กลืนให้ล่วงลำคองไป ดังที่ผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญกล่าวไว้ว่า “การลด ละ เลิก สิ่งมัวเมาเหล่านี้ได้ถือว่าเป็นสิริมงคลต่อชีวิตของตัวเองและครอบครัวจะมีความสุข ตามแนวของครูบาวางศ์ เป็นแนวทางที่ทำให้เกิดการถือศีล ๕”^{๕๐}

จะเห็นได้ว่า การดำรงชีวิตโดยยึดหลักศีล ๕ ย่อมนำมาซึ่งความสุขต่อตนเอง ครอบครัว และสังคม เรารักชีวิตเราฉันใด สัตว์มันก็รักชีวิตของมันฉันนั้น การถือศีลของชาวเขาจึงกลายเป็นกฎกติกาของสังคม ซึ่งมีไว้สำหรับบังคับฝึกหัดความประพฤติของคนในสังคมให้มีความเรียบร้อย ซึ่งจะเน้นไปเพื่อเป็นข้อปฏิบัติเกี่ยวกับกายและวาจาเป็นการฝึกหัดกายวาจาให้เรียบร้อยไม่เป็นโทษต่อผู้อื่น

เมื่อท่านอายุได้ ๑๒ ปี ท่านได้พบเหตุการณ์สำคัญที่ทำให้ไม่อยากจะกินเนื้อสัตว์นั้นเลยนับแต่นั้นมา กล่าวคือ มีครั้งหนึ่งท่านได้เห็นพญากวางใหญ่ถูกนายพรานยิง แทนที่พญากวางตัวนั้นจะ

^{๕๐} สัมภาษณ์ นายกรวัชชัย นาทรายกานต์, นายกองค้การบริหารส่วนตำบลนาทราย, ๒๐ ธันวาคม ๒๕๖๑.

ร้องเป็นเสียงสัตว์มันกลับร้องโหยๆๆเหมือนเสียงคน ร้อง แล้วสิ้นใจตายในที่สุด และเมื่อท่านไปอยู่กับครุบาชัยลังกาซึ่งไม่ฉันทเนื้อสัตว์^{๕๑} ท่านจึงงดเว้นอาหารจำพวกเนื้อสัตว์ตั้งแต่นั้นมา อีกประการหนึ่งอาจเป็นด้วยบุญบารมีที่ท่านได้สร้างสะสมแต่อดีตชาติ ประกอบกับได้เห็นความทุกข์ยากของสัตว์ต่างๆที่ถูกทำร้าย จึงทำให้ท่านเกิดความสลดใจอยู่เสมอ ท่านจึงตั้งจิตอธิษฐานถึงคุณพระศรีรัตนตรัยตั้งแต่นั้นมาว่า “จะไม่ขอเบียดเบียนชีวิตผู้อื่นไม่ว่าจะเป็นคนหรือสัตว์และจะไม่ขอกินเนื้อ สัตว์อีกต่อไป” ท่านได้เมตตาสอนว่า “สรรพสัตว์ทั้งหลายย่อมรักและหวงแหนชีวิตของมันเอง เราทุกคนไม่ควรจะเบียดเบียนมัน มันจะได้อยู่อย่างมีความสุข” และท่านยังพูดเสมอว่า “ท่านต้องการให้ศีลของท่านบริสุทธิ์ขึ้นไปเรื่อยๆ” สัตว์ทุกตัวมันก็รักชีวิตของมันเหมือนกัน เมื่อเราฆ่ามันตายเพื่อกินเนื้อมันจิตของมันไปที่สำนักพระยายมก็จะฟ้องร้องว่าคนนั้นฆ่ามันตาย คนนี้กินเนื้อของมัน ถึงแม้จะไม่ได้ฆ่า คนกินก็เป็นจำเลยด้วยก็ย่อมต้องได้รับโทษ แต่จะออกมาในรูปของการเจ็บไข้ได้ป่วย และความไม่สบายต่างๆ ซึ่งเจ้าตัวไม่รู้สักเห็นว่าเป็นเรื่องธรรมดา ท่านได้อบรมสั่งสอนให้พวกเขารับรู้ถึงธรรมะและการรักษาศีลอยู่เสมอๆ ทำให้พวกเขาเลื่อมใสและหันกลับมานับถือพระพุทธศาสนาโดยละทิ้งประเพณีเก่าๆที่เคยปฏิบัติกันมา

ต่อมาพวกชาวเขาเหล่านี้ก็ได้เจริญรอยตามท่าน โดยเลิกกินเนื้อสัตว์หันมากินมังสวิรัตแทน (ดังที่เราจะเห็นได้จากกะเหรี่ยงที่อพยพมาอยู่ที่หมู่บ้านพระพุทธรบาทห้วยต้ม ในปัจจุบันนี้) เมื่อท่านได้สอนพวกเขาให้นับถือศาสนาพุทธแล้ว ท่านก็จะจาริกธุดงค์แสวงหาสังฆกรรมต่อไปและถ้ามีโอกาสท่านก็จะกลับไปโปรดพวกเขาเหล่านั้นอยู่เสมอ ด้วยเหตุนี้ชาวเขาและชาวบ้านในที่ต่างๆที่ท่านเคยไปสั่งสอนมาจึงเคารพนับถือ ท่านมาก ดังที่ผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญกล่าวไว้ว่า “ครุบาชัยยะวงศาพัฒนา ท่านสอนให้ลูกหลานเป็นคนดี สร้างวิถีคิด ฝึกทำความดี ถือศีล เข้าวัดทุกวันศีล”^{๕๒} สมัยก่อนมีคนในหมู่บ้านน้อยจะปกครองง่าย แต่ปัจจุบันนี้มีชุมชนที่ย้ายเข้ามาใหม่ ประชากรจึงเพิ่มขึ้นแล้วทยอยเข้ามาเป็นศรัทธาของท่านครุบา และปฏิบัติตามวิถีครุบา ไม่รับประทานเนื้อ แต่ยังมีเด็กๆที่ต้องรับประทานเนื้อเพราะเด็กๆที่กำลังเรียนชั้นอนุบาลหรือระดับประถมศึกษาพัฒนาการทางด้านร่างกายและจิตใจต้องพัฒนาควบคู่กันไป แต่ถ้าถึงวันพระหรือวันศีล ทุกคนจะไม่ทานเนื้อเลยยังมีความคิดเห็นสอดคล้อง ดังที่ผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญกล่าวไว้ว่า “ครุบาไม่ได้ห้ามเรื่องฆ่าสัตว์ แต่ครุบาสอนว่า ถ้าสัตว์ตัวนั้นกลายเป็นพ่อและแม่ ของโยมมาเกิดเป็นสัตว์ละ โยมยังจะฆ่าสัตว์ตัวนั้นอยู่อีกหรือไม่”^{๕๓} การมีชีวิตอยู่ถือเป็นบุญของมนุษย์ ชีวิตที่เหลืออยู่ควรสร้างแต่ความดีงาม

^{๕๑} อากาศ ปัญโญ, “การถือมังสวิรัตของประชาชนในชุมชนห้วยต้ม อำเภอลี้ จังหวัดลำพูน”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต, หน้า ๖๗.

^{๕๒} สัมภาษณ์ นายสมศักดิ์ เทียมเพชร, ผู้ใหญ่บ้านม่วงสามปี, ๑๓ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๕๓} สัมภาษณ์ พระครูพินิจสารธรรม, เจ้าอาวาสวัดพระบาทห้วยต้ม, ๒๒ ธันวาคม ๒๕๖๑.

ไม่เบียดเบียนชีวิตผู้อื่น มีความเมตตากรุณาต่อสัตว์โลก เพราะชีวิตของเราและเขาต้องอาศัยอยู่แบบพึ่งพาอาศัยกัน ทุกชีวิตย่อมรักตัวเองเสมอ

๓) ประเพณี ประเพณี เป็นกิจกรรมที่มีการปฏิบัติสืบเนื่องกันมา เป็นเอกลักษณ์และมีความสำคัญต่อสังคม เช่น การแต่งกาย ภาษา วัฒนธรรม ศาสนา ศิลปกรรม กฎหมาย คุณธรรม ความเชื่อ อันเป็นบ่อเกิดของวัฒนธรรมของสังคมเชื้อชาติต่างๆ กลายเป็นประเพณีประจำชาติและถ่ายทอดกันมาโดยลำดับ หากประเพณีนั้นตั้งอยู่แล้วก็รักษาไว้เป็นวัฒนธรรมประจำชาติ หากไม่ดีก็แก้ไขเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเทศะ^{๕๔}

๓.๑) ประเพณีงานทำบุญใจบ้าน

หมู่บ้านทุกหมู่บ้านจะมีใจบ้านหรือ สะดือเมือง เป็นจุดศูนย์กลางของหมู่บ้าน ในชุมชนบ้านห้วยต้มก็เช่นเดียวกัน เนื่องจากเป็นหมู่บ้านขนาดใหญ่ หลวงปู่ครูบาชัยยะวงศาพัฒนา จึงได้เป็นผู้นำชาวบ้านซึ่งเป็นชาวเขาเผ่าปาเกอญอ ทั้งหมด ก่อสร้างใจบ้าน หรือมณฑปหะตะยงกาเมพระชัยยะวงศาอนุสรณ์ขึ้น เนื่องจากการมีใจบ้าน จะทำให้คนในหมู่บ้านเกิดความร่มเย็นเป็นสุข มีความมั่นคงทางวัฒนธรรม ไม่อพยพย้ายถิ่นฐาน ถ้าบ้านใดไม่มีใจบ้านก็จะทำให้คนขาดสติ ขาดความมั่นคงใจบ้าน จึงเปรียบเหมือนกับใจคน ถ้าใจคนเราไม่อยู่กับเนื้อกับตัวก็จะก่อให้เกิดความวุ่นวาย ดังนั้นหลวงปู่ครูบาชัยยะวงศาพัฒนาจึงได้สร้างใจบ้านขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์ในการก่อสร้าง คือ เป็นอนุสรณ์สถานบ่งบอกถึงที่ตั้งใจกลางของหมู่บ้านห้วยต้ม เป็นสถานที่สำหรับใช้ประกอบพิธีกรรมสะเดาะเคราะห์ สืบชะตา ของชาวเขาเผ่าปาเกอญอบ้านห้วยต้มเพื่อให้อยู่กันด้วยความร่มเย็นเป็นสุข ปิดเป่าสิ่งเสียดจัญไร อัปมงคลออกจากหมู่บ้าน เป็นสถานที่สำหรับสวดมนต์ภาวนา ปฏิบัติธรรมของชุมชนในวันธรรมสวนะ เป็นถังเก็บน้ำขนาดใหญ่ จำนวน ๔ ถัง (ที่สร้างไว้บนดาดฟ้าของใจบ้าน)สำหรับให้คนในชุมชนได้เก็บน้ำไว้ใช้อุปโภค บริโภค

ชาวปาเกอญอได้มาร่วมแรงร่วมใจช่วยกันสร้างใจบ้าน โดยการไปขนทราย หิน จากลำห้วยต้ม ผาหนาม โดยใช้รถขน สมัยนั้นมีรถขนแค่คันเดียว ชาวเขาที่อยู่ที่สวนป่าสักแม่เทยกี้ช่วยกันเก็บรวบรวมก้อนหินไว้ ขนมาที่ใจบ้าน กลางวันมีชาวบ้านส่วนหนึ่งไปปรับจ้าง หาเลี้ยงชีพพอดกเย็นกลับมาช่วยกันสร้างใจบ้าน โดยหลวงปู่ครูบาชัยยะวงศาจะมาควบคุมดูแลการก่อสร้างด้วยตนเอง ระยะเวลาที่พวกชาวปาเกอญอมาอยู่ชุมชนพระบาทห้วยต้มใหม่ ๆ และช่วยกันสร้างใจบ้าน มีชาวบ้านล้มตายเกือบทุกวัน เนื่องจากไม่มีอาหารกิน ไม่มีน้ำดื่มบางวันตายตั้ง ๓ - ๔ คน เมื่อมีคนตายบ่อยมากหลวงปู่ครูบาชัยยะวงศา จึงให้เอาตุ้งเหล็กไปฝังไว้ตามจุดต่างๆ ตามทิศต่างๆ ที่สำคัญ ที่เสี้ยววัดช้างป่าช้า และอื่นๆ เพื่อบูชาและขอขมาเจ้าที่ หลังจากนั้นเป็นต้นมาจำนวนคนตายลดลงหลวงปู่เล่า

^{๕๔} พระยาอนุนามานราชชน, วัฒนธรรมและประเพณีต่างๆของไทย, (พระนคร: คลังวิทยา, ๒๕๑๔), หน้า ๓๗.

ว่าสถานที่ทุกที่จะมีเจ้าที่เจ้าทาง เวลาเข้ามาอยู่ ต้องบอกกล่าวเจ้าที่เจ้าทาง ให้ข่าวให้น้ำแก่ท่านด้วย ท่านจะได้ช่วยปกปักรักษาให้อยู่รอดปลอดภัย

ในการสร้างใจบ้านหลวงปู่ครูบาวงศ์ได้ตั้งสัจอธิษฐานต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ว่าถ้าสิ่งที่ชาวเขาได้ทำนั้นเป็นสิ่งที่ดีก็ขอให้สร้างได้แล้วเสร็จสมบูรณ์อย่าได้มีอุปสรรค แต่ถ้าสิ่งที่ทำนั้นไม่ดีก็ขอให้ชาวเขาเหล่านี้ได้ล้มตายจากอย่าให้มีข่าวมีน้ำกิน หลังจากที่สร้างใจบ้านเสร็จ ฝนก็ตกต้องตามฤดูกาลก็เป็นที่น่าอัศจรรย์ใจ ที่ชาวบ้านห้วยต้มสามารถขุดบ่อเจอน้ำในหมู่บ้าน ขุดบ่อน้ำตรงไหนของหมู่บ้านก็จะเจอน้ำ และมีความลึกของบ่อไม่มากเหมือนในอดีต ลำน้ำห้วยต้มก็เริ่มมีน้ำไหล ตามความเชื่อดั้งเดิม ในสมัยพุทธกาล มีพระฤๅษีส่างทุมมา เดินทางมาเจอพระพุทธเจ้า ตรงบริเวณใจบ้านนี้ และได้แสดงกิริยาเคารพ โดยเออากก้มลงกราบพระพุทธเจ้า ดังนั้นการออกแบบการสร้างใจบ้านของหลวงปู่ครูบาชัยยะวงศาพัฒนาจึงสร้างตามความหมายดังนี้ ออก คือ ใจบ้าน มือสองข้าง คือ สระน้ำทางทิศตะวันตก ๒ ข้าง เท้าสองข้าง คือ สระน้ำทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือ และทิศตะวันตกเฉียงใต้

ในอนาคตข้างหน้า ชาวปาเกอญอชุมชนพระบาทห้วยต้ม มีโครงการจะสร้างกำแพงและประตูปิดกั้นทุกด้าน และจะไม่อนุญาตให้นารถเข้ามาในบริเวณใจบ้าน จะเปิดให้ใช้เฉพาะในเวลาทำพิธีกรรมเท่านั้น และจะมีพิธีสืบชะตาและสะเดาะเคราะห์ให้กับคนในชุมชน ในวันที่ ๑๓ เมษายนซึ่งเป็นวันสังขารล่อง ในปีใหม่เมือง ของทุกปี เพื่อเป็นการไล่เสนียดจัญไรออกจากครอบครัวและหมู่บ้าน และเพื่อความเป็นสิริมงคลของพี่น้องชาวปาเกอญอในชุมชนพระบาทห้วยต้ม ให้ดำเนินชีวิตอยู่ในหมู่บ้านด้วยความร่มเย็นเป็นสุข นับเป็นประเพณีที่ดีงาม สมควรอนุรักษ์ถ่ายทอดให้อนุชนรุ่นหลังได้ทราบประวัติและปฏิบัติสืบทอดพิธีกรรมของชนเผ่าต่อไปไม่ให้สูญหาย ทำบุญใจบ้านชาวบ้านในหมู่บ้านทุกคน จะเข้าร่วมพิธีทำบุญใจบ้าน ในวันที่ ๑๓ เมษายนของทุกปี ซึ่งเป็นวันสงกรานต์หรือ ปีใหม่เมือง(วันสังขารล่อง) คนในชุมชนก็จะพาลูกหลานเข้าร่วมพิธี โดยไม่จำกัดว่าเป็นคนในหมู่บ้านเท่านั้น คนนอกหมู่บ้านก็เข้าร่วมพิธีได้

๒.๔ สรุปองค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย

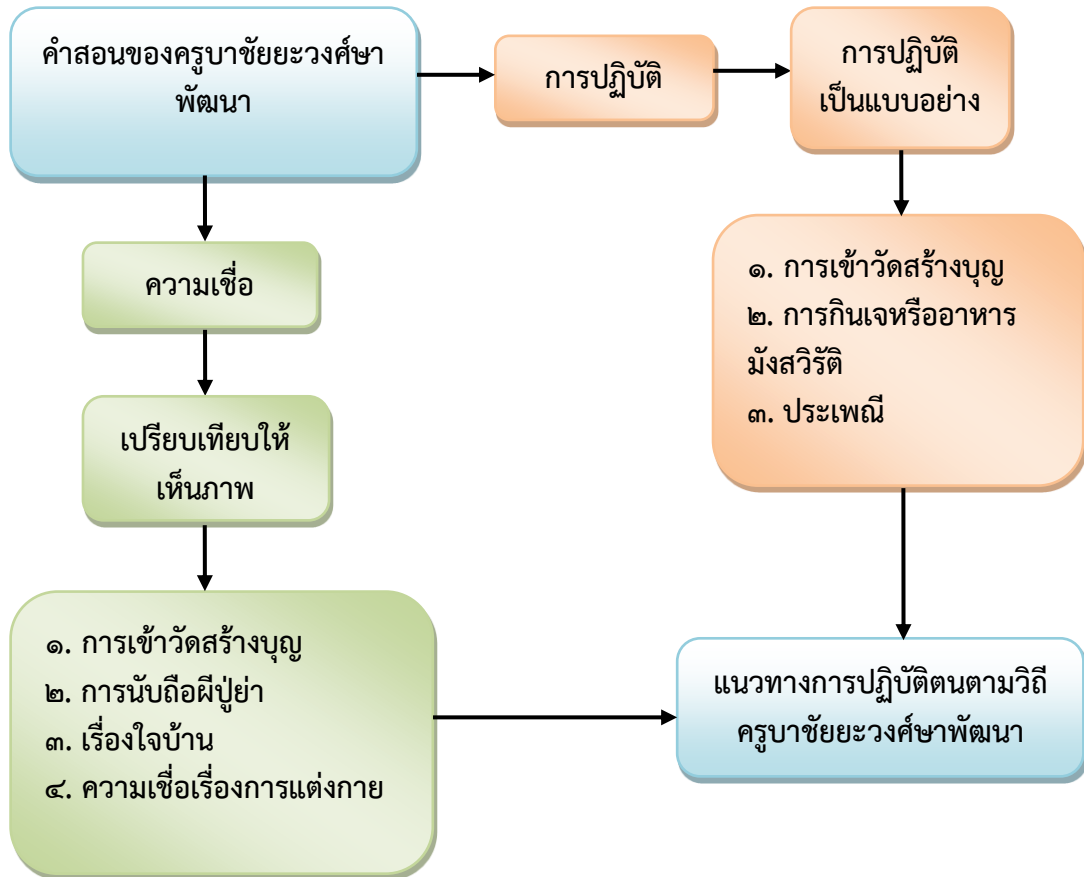
หลวงปู่ชัยยะ วงศาพัฒนา (พระครูพัฒนากิจจานุรักษ์) วัดพระพุทธรบาทห้วยต้ม ตำบลนาทราย อำเภอถ้ำปูน จันทบุรี นามเดิม วงศ์หรือชัยวงศ์ นามสกุล ต๊ะแหนม เกิดที่ ตำบลหันก้อ อำเภอถ้ำปูน เกิดเมื่อ วันอังคาร เดือน ๗ (เหนือ) แรม ๒ ค่ำ ปีฉลู ตรงกับวันที่ ๒๒ เมษายน ๒๔๕๖ เวลา ๒๔.๑๕ นาฬิกา โยมบิดาชื่อ น้อย จันต๊ะ (ถึงแก่กรรม เมื่ออายุ ๔๔ ปี) โยมมารดาชื่อ บัวแก้ว (ถึงแก่กรรม เมื่ออายุ ๗๘ ปี) จำนวนพี่น้องร่วมบิดามารดาเดียวกัน ๘ คน ท่านเป็นบุตรคนที่ ๓ มีน้องต่างบิดาอีก ๑ คน รวมเป็น ๙ คน หลวงพ่อเกิดในตระกูลชาวไร่ชาวนาที่

ยากจน พ่อแม่ของท่านมีสมบัติติดตัวมาแค่ ๓-๔ ไร่ ควาย ๒-๓ ตัว ทำนาได้ข้าวปีละ ๒๐-๓๐ หาบ ไม่พอกินเพราะต้องแบ่งไว้ทำพันธุ์ส่วนหนึ่ง อีกส่วนหนึ่งเอาไว้ใส่บาตรทำบุญบูชาพระ ส่วนที่เหลือจึงจะเก็บไว้กินเอง ต้องอาศัยขุ่ยไผ่ขุ่ยหลวกมาตำเอาเมล็ดมาหุงแทนข้าวและอาศัยของในป่า รวมทั้งมัน และกลอยเพื่อประทังชีวิต บางครั้งต้องอดมื้อกินมื้อก็มี แม่ต้องไปขออนุญาตพี่น้องๆ เขาก็ไม่มีจะกินเหมือนกัน แม่ต้องกลับมาเมื่อเปล่าพร้อมน้ำตาบนใบหน้ามาถึงเรือน ลูกๆก็ร้องไห้เพราะหิวข้าว แม้ว่าครอบครัวของท่านต้องดิ้นรนต่อสู้กับความอดอยากแต่ก็ไม่ได้ละทิ้งเรื่องการทำบุญให้ทาน ข้าวที่แบ่งไว้ทำบุญ แม่จะแบ่งให้ลูกทุกคน คนละปั้นไปใส่บาตร บูชาพระพุทธรูปทุกวันพระ จากการสัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญพบว่า วิถีชีวิตของครูบาชัยยะวงศาพัฒนาเป็นวิถีชีวิตที่มีความลำบาก

คำสอนในเรื่องความเชื่อ ครูบาชัยยะวงศาพัฒนา ท่านเป็นผู้ส่งเสริมให้ชาวบ้านในชุมชน ประกอบอาชีพที่สามารถสร้างรายได้ ที่สุจริตและมั่นคง มีอาชีพที่เป็นต้นทุนของชุมชนอย่างแท้จริง นำความรู้เดิมมาพัฒนาด้านอาชีพกับวิธีการสมัยใหม่ เป็นการพัฒนาด้านอาชีพสู่สากล จากการดำเนินชีวิตของชาวกะเหรี่ยง ที่ต้องอาศัยอยู่ในป่า หลังจากได้ฟังการบรรยายธรรมะจากครูบาชัยยะวงศาพัฒนา จึงได้ตัดสินใจเดินทางมาอยู่ร่วมกันในชุมชนห้วยต้ม และท่านได้รับพระราชทานที่ดินเพื่อประกอบอาชีพให้แก่ชาวเขา และให้ชาวเขาเลิกบูชาความเชื่อเรื่องการนับถือผี เลิกทำบาป เลิกประกอบอาชีพที่ไม่สุจริต วิถีครูบากับการสร้างอาชีพ สมัยก่อนครูบาชัยยะวงศาพัฒนา จะส่งคนในชุมชนไปเรียนด้านอาชีพด้านนั้นโดยตรง เพื่อให้เป็นมืออาชีพในงานนั้น กลับมาถ่ายทอดอาชีพต่างๆ สู่ชุมชนชาวกะเหรี่ยง เพื่อให้เป็นมืออาชีพในด้านต่างๆกลับมาถ่ายทอดความเป็นมืออาชีพสู่ชุมชนชาวกะเหรี่ยงและมีข้อตกลงในการอยู่ร่วมกัน

คำสอนในเรื่องการปฏิบัติ การเข้าวัดสร้างบุญ เป็นการปลูกฝังการสร้างความดีให้ชุมชน ได้ตระหนักทาน คือ การให้ การเสียสละ หรือการเอื้อเฟื้อแบ่งปันของๆตนเพื่อประโยชน์แก่บุคคลอื่น ไม่ตระหนี่ถี่เหนียว ไม่เป็นคนเห็นแก่ได้ฝ่ายเดียว คุณธรรมข้อนี้จะช่วยให้ไม่เป็นคนละโมภ ไม่เห็นแก่ตัว เราควรคำนึงอยู่เสมอว่า ทรัพย์สินสิ่งของที่เรามาหาได้ มิใช่สิ่งจริงยั่งยืน เมื่อเราสิ้นชีวิตไปแล้วก็ไม่สามารถจะนำติดตัวเอาไปได้ จะเห็นได้ว่า การดำรงชีวิตโดยยึดหลักศีล ๕ ย่อมนำมาซึ่งความสุขต่อตนเอง ครอบครัวและสังคม เรารักชีวิตเราฉันใด สัตว์มันก็รักชีวิตของมันฉันนั้น การถือศีลของชาวเขา จึงกลายเป็น กฎกติกาของสังคม ซึ่งมีไว้สำหรับบังคับฝึกหัดความประพฤติของคนในสังคมให้มีความเรียบร้อย ซึ่งจะเน้นไปเพื่อเป็นข้อปฏิบัติเกี่ยวกับกายและวาจาเป็นการฝึกหัดกายวาจาให้เรียบร้อยไม่เป็นโทษต่อผู้อื่น

แผนภาพที่ ๒.๑ สรุปลงค์ความรู้คำสอนของครูบาชัยยะวงศาพัฒนา

บทที่ ๓

กุศโลบายและการสอนประชาชนให้มีศีลธรรมตามหลักพระพุทธศาสนา ของครูบาชัยยะวงศาพัฒนา

การวิจัยเรื่อง แนวทางการประยุกต์กุศโลบายของครูบาชัยยะวงศาพัฒนาในการสอนประชาชนของพระสงฆ์ไทย ในบทนี้ผู้วิจัยได้ศึกษา กุศโลบายและการสอนประชาชนให้มีศีลธรรมตามหลักพระพุทธศาสนาของครูบาชัยยะวงศาพัฒนา ซึ่งสามารถแยกเป็นประเด็นที่เกี่ยวข้องได้ดังนี้

- ๓.๑ หลักพุทธธรรมสำคัญที่ครูบาชัยยะวงศาพัฒนานำมาสอนประชาชน
- ๓.๒ วิธีการใช้หลักพุทธธรรมในการสอนประชาชนของครูบาชัยยะวงศาพัฒนา
- ๓.๓ กุศโลบายในการสอนประชาชนให้มีศีลธรรมของครูบาชัยยะวงศาพัฒนา
- ๓.๔ สรุปลองค์ความรู้

๓.๑ หลักพุทธธรรมสำคัญที่ครูบาชัยยะวงศาพัฒนานำมาสอนประชาชน

จากการศึกษาและเก็บข้อมูลพบว่า หลักพุทธธรรมที่ครูบาชัยยะวงศาพัฒนานำมาสอนประชาชน สามารถแยกออกได้เป็น ๒ ลักษณะ คือ ความเชื่อ การปฏิบัติ ซึ่งเป็นการสอนเพื่อสร้างแนวทางในการดำเนินชีวิตของประชาชนตามวิถีของหลักพุทธธรรม โดยสามารถอธิบายได้ดังนี้

๓.๑.๑ ด้านความเชื่อ

๑) หลักธรรมพรหมวิหาร ๔ การเผยแผ่ธรรมะของครูบาชัยยะวงศาพัฒนา มีวิธีการเผยแผ่คล้ายกับการเผยแผ่ธรรมะของพระพุทธเจ้า ในสมัยพุทธกาล เพื่อสืบทอดหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนา และให้ความรู้แก่ชุมชนที่ยังไม่มีการพัฒนาด้านการศึกษา วิธีการเผยแผ่ธรรมะกับหลักธรรมพรหมวิหาร ๔ เป็นหลักธรรมประจำใจเพื่อให้ตนดำรงชีวิตได้อย่างประเสริฐและบริสุทธิ์เอก เช่น พรหม เป็นแนวธรรมปฏิบัติของผู้ที่ผู้ปกครอง และการอยู่ร่วมกับผู้อื่น ประกอบด้วยหลักปฏิบัติ ๔ ประการ ได้แก่

๑.๑) เมตตา คือ ครูบาชัยยะวงศาพัฒนา ท่านเป็นผู้มีพรหมวิหารสี่ หลวงพ่อมีความเมตตากรุณาและพรหมวิหารสี่มาแต่เยาว์วัยอย่างหาที่เปรียบมิได้ เพื่อนของหลวงพ่อดังแต่สมัยนั้นเล่า

ว่า เมื่อสมัยที่ท่านเป็นเด็กระหว่างทางไปหาของหรืออาหารป่า ทุกครั้งที่เห็นสัตว์ถูกกับดักของ นายพราน ท่านจะปล่อยสัตว์เหล่านั้นให้มีอิสรภาพเสมอ แล้วจะหาสิ่งของมาทดแทนให้กับ นายพราน เพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนกับชีวิตของมัน ท่านเป็นผู้ที่มีความเมตตาต่อสรรพสิ่งในโลก มีความรักใคร่ปรารถนาดีอยากให้ชุมชนบ้านห้วยตมมีความสุข มีจิตอันแผ่เมตตาและคิดทำประโยชน์ แก่มนุษยสัตว์โลกทั่วหน้า

๑.๒) กรุณา คือ ครูบาชัยยะวงศาพัฒนา ท่านเป็นผู้มีจิตใจอ่อนโยน คิดถึงผู้อื่นก่อน เสมอมีความสงสาร อยากคิดช่วยให้ชาวบ้านพ้นทุกข์ ใฝ่ใจในอันจะปลดปล่อยบ่าบัดความทุกข์ยาก เดือดร้อนของปวงสัตว์ ท่านจึงมีแนวคิดที่จะช่วยปลดปล่อยความทุกข์ให้ผู้อื่นเป็นสุข

๑.๓) มุทิตา คือ ครูบาชัยยะวงศาพัฒนา มีความยินดี ในเมื่อผู้อื่นอยู่ดีมีสุข มีจิตผ่องใส บ้านเทิง กอปรด้วยอากาศแจ่มชื่นเบิกบานอยู่เสมอ ต่อสัตว์ทั้งหลายผู้ดำรงในปกติสุข พลอยยินดีด้วย เมื่อเขาได้ดีมีสุข เจริญงอกงามยิ่งขึ้นไปเป็นสิ่งที่ นั้นได้ตั้งมั่นในการทำความดี และยินดีช่วยเหลือ ชุมชนอย่างแท้จริง จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญพบว่า

๑.๔) อุเบกขา คือ ครูบาชัยยะวงศาพัฒนา ท่านมีความวางใจเป็นกลาง อันจะให้ดำรง อยู่ในธรรมตามที่พิจารณาเห็นด้วยปัญญา คือ มีจิตเรียบตรงเที่ยงธรรมดุจตราขึง ไม่เอนเอียงด้วยรัก และชัง พิจารณาเห็นกรรมที่สัตว์ทั้งหลายกระทำแล้ว อันควรได้รับผลดีหรือชั่ว สมควรแก่เหตุอันตน ประกอบ พร้อมทั้งจะวินิจฉัยและปฏิบัติไปตามธรรม รวมทั้งรู้จักวางเฉยสงบใจมองดู ในเมื่อไม่มีกิจที่ ควรทำ เพราะเขาได้รับผิดชอบตนได้ดีแล้ว เขาสมควรรับผิดชอบตนเอง หรือเขาควรได้รับผลอันสมกับ ความรับผิดชอบของตน เช่น การเผยแผ่ธรรมะ ท่านจะวางตนเป็นกลาง ไม่โจมตีใคร ความสำรวมใน ศีล หรือข้อปฏิบัติอยู่ในกรอบ กติกา วินัย ไม่กล่าวร้ายศาสนาอื่น ดังผู้ให้ข้อมูลหลักกล่าวไว้ว่า

“ครูบาชัยยะวงศาพัฒนา ท่านวางตัวเป็นกลางในเรื่องการเลือกผู้นำชุมชน”^๑

ครูบาชัยยะวงศาพัฒนา ท่านไม่ได้เป็นคนเลือกผู้นำชุมชนด้วยตัวท่านเอง ท่านวางตัว เป็นกลาง (อุเบกขา) คอยชี้แนะให้คำปรึกษา วิธีพิจารณาคุณสมบัติของผู้นำชุมชนควรเลือกอย่างไร การเลือกผู้นำชุมชนจึงมาจาก ความเคารพ นับถือ ความศรัทธา ของชาวบ้านที่มีต่อผู้นำคนนั้น ท่านสอนให้ชุมชนรู้จักพิจารณาบุคคล ที่จะมาทำหน้าที่เป็นผู้นำต่างๆ ครูบาชัยยะวงศาพัฒนา มีความปรารถนาในการเผยแผ่ธรรมะรู้จักประมาณในการบริโภคปัจจัยสี่ รู้จักอยู่ในที่สงบ สงัด หมั่นฝึกฝนจิตของตนให้มีคุณภาพสูงยิ่งขึ้นมีเป้าหมายคือ เพื่อประโยชน์สุขแก่ชุมชน เพื่อเกื้อกูลคนใน

^๑ สัมภาษณ์ พระครูอินทวุฒิกุล, เจ้าคณะอำเภอเถิน, ๑๘ ธันวาคม ๒๕๖๑.

องค์การเพื่อความสุขทั้งแก่เทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย เพื่ออนุเคราะห์แก่ชาวโลก ท่านปฏิบัติตามแนวคำสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เป็นการสืบทอดพระพุทธศาสนาอย่างแท้จริง

๒) หลักศีล ๕ การนับถือผีปู่ย่าของชาวกะเหรี่ยงมีความเชื่อเรื่องการบูชาผี ผีบ้าน ผีเรือน ผีปู่ย่า โดยการสังเวยชีวิตสัตว์เป็นเครื่องเช่นไหว้ ครุบาชัยยะวงศาพัฒนา จึงได้ขอพิณทบาท สิ่งที่ชาวกะเหรี่ยงมีความเชื่อและได้ประพฤติผิดมาโดยตลอด และให้ชาวบ้านละทิ้ง เลิกปฏิบัติตั้งแต่บัดนั้น เป็นต้นมา และให้ชาวกะเหรี่ยงหมั่นรักษาศีล โดยเฉพาะเรื่องของศีล ๕ ท่านจะสอนเน้นให้พวกเขาไม่เบียดเบียนผู้อื่น และไม่ทำร้ายผู้อื่น เพื่อจะได้ไม่เป็นเวรกรรมกันต่อไปในภายภาคหน้า ซึ่งการสอนของท่านทำให้พวกเขาได้รับความสงบสุขภายในหมู่บ้านของเขาอย่างที่ไม่เคยมีมาก่อน พวกเขาจึงยิ่งเคารพนับถือและเชื่อฟังในคำสั่งสอนของท่านมากยิ่งขึ้น เมื่อเปรียบคุณค่าเชิงจริยธรรมของวิถีครูบากับความเชื่อการนับถือผีปู่ย่ากับหลักธรรม เรื่องของศีล ๕ คือ ศีลพื้นฐานที่องค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงสั่งสอนให้ชาวพุทธทุกคนยึดถือปฏิบัติเป็นหลักของชีวิต ซึ่งชาวกะเหรี่ยงหลังจากที่ได้รับฟังการบรรยายธรรมะของครุบาชัยยะวงศาพัฒนา จึงได้เปลี่ยนแนวคิดและวิถีการดำรงชีวิต ด้วยหลักปฏิบัติ ๕ ข้อดังรายละเอียด ต่อไปนี้

ศีลข้อที่ ๑ ปาณาติปาตา หมายถึง ชาวกะเหรี่ยง หลังจากเลิกนับถือเรื่องผี ไม่มีการฆ่าสัตว์ เพื่อใช้เป็นเครื่องสังเวยเช่นไหว้ ได้ละเว้นจากการฆ่าชีวิตสัตว์ทุกชนิด โดยการปรับตัวกลับใจมาเจริญภาวณา รักษาศีล กินเจหรืออาหารมังสวิรัตี้ แทนการกินและล่าเนื้อสัตว์

ศีลข้อที่ ๒ อทินนาทานาเวรมณี หมายถึง เมื่อทุกคนปฏิบัติ เลิกเสพของมีนเมาละเว้นจากการฆ่าสัตว์ งดเว้นจากการประพฤติในกาม ได้แล้ว ชุมชนบ้านห้วยต้มจะไม่ขโมย ไม่มีการลักทรัพย์ ในชุมชนบ้านห้วยต้ม

ศีลข้อที่ ๓ กาเมสุมิสณาจาราเวรมณี หมายถึง การแสดงออกด้านการครองเรือน หญิงที่ยังไม่แต่งงานจะแต่งกายโดยการสวมเสื้อชุดยาวลวด ส่วนผู้หญิงที่แต่งงานแล้วจะใส่เสื้อผ้าสองท่อน และบางเผ่าจะมีรอยสักที่เป็นสัญลักษณ์วงกลมที่ข้อเท้า แสดงว่าผู้หญิงคนนั้นแต่งงานมีคู่ครองแล้ว ชายหนุ่มไม่ควรไปข้องเกี่ยว จึงเป็นการงดเว้นจากการประพฤติผิดในกาม ละเว้นการประพฤติผิดลูกผิดเมียคนอื่น

ศีลข้อที่ ๔ มุสาวาทาเวรมณี หมายถึง คนในชุมชนบ้านห้วยต้ม จะให้ความไว้วางใจกันจึงมีการโกหกกัน เป็นการละเว้นจากการพูดบดบังเท็จ พูดจาโกหก พูดไม่อยู่กับร่องกับรอย

ศีลข้อที่ ๕ สุราเมรัยมัชชปะมาทัตถานาเวรมณี หมายถึง การเลิก การละเว้นจากการดื่มสุราเมรัยและเครื่องดองของมีนเมาทุกชนิด เช่น ขอนี้ครุบาชัยยะวงศาพัฒนา เน้นย้ำว่ามี

ความสำคัญที่สุด เพราะเป็นสาเหตุของปัญหา เมื่อสติถูกทำลาย จะนำพามาซึ่งความหายนะ ความสูญเสีย ดังนั้น ชาวบ้านในชุมชนจึงปฏิบัติกันอย่างเคร่งครัดไม่ยุ่งเกี่ยวกับของมีนเมา

“การนับถือผีปู่ย่าของชาวกะเหรี่ยง ครูบาชัยยะวงศาพัฒนา ได้บิณฑบาต สิ่งของที่เป็น ความเชื่อ เช่น มีดที่ใช้ในการฆ่าสัตว์ หม้อที่ใช้เลี้ยงผี”^๒

จะเห็นได้ว่า ครูบาชัยยะวงศาพัฒนา ท่านได้แสดงธรรมะและได้ให้แนวคิดในการ ดำรงชีวิตที่เป็นสุข อย่างแท้จริง โดยการลด ละ เลิก สิ่งที่เป็นสาเหตุของการสร้างเวรกรรมผูกพันกัน ไปในทุกภพทุกชาติ เพราะทุกชีวิตย่อมรักตัวกลัวตาย เช่นกันทุกชีวิต ยังสอดคล้องกับแนวคิดที่ว่า ดังที่ผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญกล่าวไว้ว่า “การลด ละ เลิก สิ่งมีนเมาเหล่านี้ได้ถือว่าเป็นสิริมงคลต่อชีวิตของ ตัวท่านเองและครอบครัวจะมีความสุข ตามแนวของครูบาชัยยะวงศาพัฒนา เป็นแนวทางที่ทำให้เกิด การถือศีล ๕”^๓

การดำรงชีวิตโดยยึดหลักศีล ๕ ย่อมนำมาซึ่งความสุขต่อตนเอง ครอบครัวและสังคม เรารักชีวิตเราฉันใด สัตว์มันก็รักชีวิตของมันฉันนั้น การถือศีลของชาวเขาจึงกลายเป็น กฎกติกาของ สังคม ซึ่งมีไว้สำหรับบังคับฝึกหัดความประพฤติของคนในสังคมให้มีความเรียบร้อย ซึ่งจะเน้นไปเพื่อ เป็นข้อปฏิบัติเกี่ยวกับกายและวาจาเป็นการฝึกหัดกายวาจาให้เรียบร้อยไม่เป็นโทษต่อผู้อื่น

๓) หลักสังคหะวัตถุ การแต่งกายบางบอถึงสถานะภาพความเป็นอยู่ในการดำรงชีวิตใน ปัจจุบัน คือ ถ้าเป็นหญิงสาวใส่ชุดยาวท่อนเดียวแสดงว่าเป็นสาวยังไม่ได้แต่งงาน แต่ถ้าใส่เสื้อผ่าสอง ท่อนและมีรอยสักหรือรอยสัญลักษณ์ไว้ที่ข้อเท้าแสดงว่า หญิงผู้นั้นแต่งงานแล้ว และการทอเสื้อของ ชาวเขา จะสังเกตได้ว่าเสื้อทั้งสองด้านจะเหมือนกันนั้น หมายถึง การเป็นคนดีต้องเป็นคนดีทั้งต่อหน้า และลับหลัง คำสอนของครูบาเรื่องการแต่งกายกับหลักธรรม สังคหะวัตถุ แปลว่า วิธีสงเคราะห์ เป็นวิธีปฏิบัติเพื่อยึดเหนี่ยวน้ำใจคนอื่นที่ยังไม่เคยรักใคร่นับถือ หรือที่รักใคร่นับถืออยู่แล้วให้สนิทแนบ ยิ่งขึ้น สังคหะวัตถุ ก็คือ เทคนิควิธีทำให้คนรัก หรือมนต์ผูกใจคน นั่นเอง มีทั้งหมด ๔ ประการ ดังนี้

๓.๑) ทาน คือ การให้ ได้แก่ การเสียสละ การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ การแบ่งปันช่วยเหลือกัน ด้วยสิ่งของ การให้ทานให้เพื่อขจัดกิเลส เช่น การบริจาคทานแก่คนสมณะชีพราหมณ์ ผู้ทรงศีล เพื่อขจัดความโลภหรือความตระหนี่ เป็นการชำระจิตใจให้สะอาด ยกกระดับจิตใจให้สูงขึ้น และการให้ เพื่อสงเคราะห์หรือเพื่อยึดเหนี่ยวน้ำใจคนอื่น เพราะฉะนั้น คนยากจนหรือคนที่มีวัตถุสิ่งของเล็กน้อยก็ สามารถแบ่งปันให้ทานผู้อื่นได้ตามอัธยาศัยของตน เช่น การแบ่งปันอาหารให้เพื่อน แบ่งปันเครื่อง

^๒ สัมภาษณ์ พระครูพิณิจสารธรรม, เจ้าอาวาสวัดพระบาทห้วยต้ม, ๒๒ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^๓ สัมภาษณ์ พระครูถาวรมงคลวัฒน์, เจ้าอาวาสวัดก้อทุ่ง, ๒๖ ธันวาคม ๒๕๖๑.

เขียนให้เพื่อน เป็นต้น คุณธรรมข้อนี้จะช่วยให้ไม่เป็นคนละโมภ ไม่เห็นแก่ตัว เราควรคำนึงอยู่เสมอว่า ทรัพย์สินของที่เราหามาได้ มีใช้สิ่งจริงยั่งยืน เมื่อเราสิ้นชีวิตไปแล้วก็ไม่สามารถจะนำติดตัวเอาไปได้

๓.๒) ปิยวาจา คือ การพูดคำสุภาพ อ่อนหวาน เพื่อให้เกิดความสามานสามัคคี ปิยวาจา ทำได้ง่าย เพราะวาจานั้นมีในตัวเรา เพียงเรามีสติ มีเมตตาในใจก็สามารถพูดออกมาได้

๓.๓) อัถตจริยา หมายถึง การบำเพ็ญประโยชน์ช่วยเหลือกันและกันในวงแคบและบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ในวงกว้าง หลักธรรมข้อนี้มุ่งสอนให้คนพัฒนาตน ๒ ด้าน คือ การทำตนให้เป็นประโยชน์ และทำในสิ่งที่เป็นประโยชน์ เช่น การตั้งใจศึกษาเล่าเรียน ฝึกฝนอบรมตนให้เป็นคนเจริญด้วยความรู้ ความสามารถ เป็นบุตรที่ดีของบิดามารดา เป็นศิษย์ที่ดีของครูอาจารย์เป็นนักเรียนที่ดีของสถานศึกษา ตลอดจนเป็นศาสนิกชนที่ดีของพระพุทธศาสนา

๓.๔.) สมานัตตา หมายถึง การวางตนเสมอต้นเสมอปลาย เช่น หลักการทอเสื้อของชาวกะเหรี่ยงนั้น จะใส่ลวดลายตามจินตนาการ รูปทรงลวดลายของเสื้อทั้งสองด้านจะเหมือนกัน นั่นสื่อถึงการปฏิบัติตนของชาวกะเหรี่ยง จะปฏิบัติสม่ำเสมอ ทั้งต่อหน้าและลับหลัง ถือได้ว่า ชาวกะเหรี่ยงเป็นผู้มีสมานัตตา ดังผู้ให้ข้อมูลหลักกล่าวไว้ว่า

“การทอเสื้อของชาวกะเหรี่ยง การทอเสื้อจะมีความหมายอยู่ในตัวมันเอง”^๔

จะเห็นได้ว่า การทอเสื้อของชาวกะเหรี่ยง นั้นเป็นการสื่อความหมายได้อย่างลึกซึ้ง แม้กระทั่งลวดลายของผ้าก็มีความหมาย เหมือนการทอผ้า เหตุผลที่ชาวกะเหรี่ยงทอผ้าด้านหน้ากับด้านหลังเหมือนกัน หมายถึง การวางตนเสมอต้นเสมอปลาย (สมานัตตา) นั่นเอง

กล่าวโดยสรุป คือ เสื้อผ้าการแต่งกายที่เป็นเอกลักษณ์ ของชุมชนบ้านห้วยต้มสื่อความหมายได้อย่างลึกซึ้ง เป็นวัฒนธรรมในการแต่งกายที่สวยงาม ลวดลายผ้าสื่อถึงอารมณ์และการจินตนาการบนผืนผ้าและด้านทั้งสองด้านของเสื้อ เมื่อเปรียบกับคนเรา คือ การวางตนเสมอต้นเสมอปลาย ปฏิบัติตนอย่างสม่ำเสมอต่อคนทั้งหลาย ให้ความเสมอภาค ไม่เอารัดเอาเปรียบผู้อื่น เสมอในสุขและทุกข์ คือ ร่วมสุขร่วมทุกข์ ร่วมรับรู้ปัญหา และร่วมแก้ปัญหาเพื่อประโยชน์ของสังคม

๔) หลักอิทธิบาท ๔ วิถีครูบากับการสร้างอาชีพ ในชุมชนบ้านห้วยต้ม อำเภอเถิน จังหวัดลำพูน ซึ่งเป็นทุนทางวัฒนธรรม ด้านอาชีพ ของชาวเขาที่สมัยก่อนไม่รู้จักการประกอบอาชีพ จึงได้ปลุกฝันชาย ทำงานผดึกหมาย ด้วยความที่ไม่มีความรู้ ไม่มีปัญญา จากการอพยพเข้ามาอยู่รวมตัวกันเป็นชนกลุ่มใหญ่ครูบาชัยยะวงศาพัฒนาจึงได้สอนให้ชาวเขาได้ประกอบอาชีพ ที่เป็นอาชีพสุจริต อาชีพเสริมที่ทำรายได้ให้กับชุมชน ได้แก่ การทำเครื่องเงิน ทอผ้าด้วยมือ การแปรรูปจากผ้าทอ

^๔ สัมภาษณ์ นายมนตรี คงคารินทร์ฤดี, ผู้นำชุมชนบ้านพระบาทพัฒนา, หมู่ ๒๓, ๑๓ ธันวาคม ๒๕๖๑.

ดีเหล็ก ชุดศิลาแลงและการจักสาน มีการพัฒนาจนเกิดเป็น ผลิตภัณฑ์ OTOP ของชุมชนที่ได้รับการยอมรับจากลูกค้าและนักท่องเที่ยว และอาชีพที่เกิดขึ้นล้วนแล้วแต่เกิดจากความเมตตาจากการถ่ายทอดจากครูบาวงศ์และแต่ละอาชีพสื่อถึงเรื่องราวประวัติ ความเชื่อของคนในหมู่บ้านจนเกิดเป็นวิถีทุนทางวัฒนธรรมด้านอาชีพ คำสอนของครูบาด้านอาชีพกับ อิทธิบาท ๔ เป็นธรรมะที่ใช้ในการทำงาน ประกอบด้วย ๔ ประการ ดังนี้

๔.๑) ฉันทะ คือ ชุมชนบ้านห้วยต้ม มีความรักในงานของตน-พอใจกับงานที่ทำอยู่มีความชอบหรือศรัทธางานด้านใด แล้วมุ่งไปในเส้นทางนั้น อาจเริ่มต้นง่าย ๆ ด้วยการตั้งคำถามกับตัวเอง ฉันททำงานเพื่ออะไร ฉันทมีความสุขหรือไม่หากงานที่ทำอยู่ไม่ใช่งานที่รักเสียทีเดียว เพื่อเราจะได้มีเวลาค้นหาและปรับเปลี่ยนตัวเอง หรือปรับศรัทธาของตัวเองให้เข้ากับงานที่ทำอยู่ อย่างไรก็ตามงานแต่ละอย่างนั้น ไม่มีทางที่ใครจะขึ้นชอบไปทั้งหมดทุกระบวนกร ดังนั้น ถ้าคุณพอใจที่จะทำและมีความสุขกับงาน เชื่อว่างานที่คุณทำอยู่ต้องออกมาดีแน่ๆ

๔.๒) วิริยะ คือ ทุกคนในชุมชนบ้านห้วยต้มมีความขยันหมั่นเพียรกับงานที่มีงานทุกอย่างจะสำเร็จได้ต้องอาศัยความขยันหมั่นเพียร ความวิริยะจึงเป็นเครื่องมืออีกอย่างหนึ่งที่จะนำคุณไปสู่ความสำเร็จได้ ยิ่งคุณขยันเท่าไรผลตอบแทนที่คุณจะได้รับมันก็มีมากเท่านั้น ที่สำคัญความวิริยะจะเกิดขึ้นได้ก็ด้วยความรักในงานจากฉันทะนั้นเอง และความวิริยะไม่ใช่การทำงานแบบเอาเป็นเอาตาย แต่เป็นการหมั่นฝึกฝนตนเองต่างหาก ทั้งนี้ มีข้อน่าสังเกตสำหรับคนทำงานร่วมกันคือ จะต้องขยันด้วยกันทั้งหัวหน้าและลูกน้อง ยิ่งผู้เป็นหัวหน้ายิ่งสำคัญมาก ถ้าเป็นคนเกียจคร้านคิดกินแรงอย่างเดียว ลูกน้องก็มักขยันไปได้ไม่กีน้ำ เดียวก็รามือกันหมด แต่ถ้าหัวหน้าเอาการเอางานก็จะสามารถดึงลูกน้องให้ขยันขันแข็งขึ้นด้วย

๔.๓) จิตตะ คือ คนในชุมชนบ้านห้วยต้ม เอาใจใส่รับผิดชอบกับงานที่ทำ จิตใจที่จดจ่อกับงานล้วนเกิดผลดีต่องานที่ทำ จิตตะเป็นธรรมะที่แสดงถึงสติ ความรอบคอบและความรับผิดชอบที่จะตามมา ซึ่งในสังคมการทำงานปัจจุบันนี้ มุ่งเน้นแย่งชิงตำแหน่งกัน และขัดขานจนลืมนึกไปว่างานที่ตนเองต้องรับผิดชอบนั้นคือสิ่งใดกันแน่ จิตตะจึงมีความสำคัญในการทำงานโดยไม่ออกแวกออกไปนอกกลุ่มนอกทาง ดังนั้น เมื่อคุณมีทั้งฉันทะและวิริยะแล้ว จิตตะจะเป็นเสมือนรั้วของเส้นทางที่ไม่ให้ไขว่เขวออกนอกทางสู่ความสำเร็จได้

๔.๔) วิมังสา คือ หลักในการทำงานต้องรู้ การพินิจพิจารณาและใช้ปัญญาตรวจสอบงาน สูดยอดของวิธีทำงานให้สำเร็จอยู่ในอิทธิบาทข้อสุดท้ายนี้ วิมังสา แปลว่า การพินิจพิจารณาหมายความว่า ทำงานด้วยปัญญา ด้วยสมองคิด ไม่ใช่สักแต่ว่าทำ คนเราแม้จะรักงานแค่ไหน

บากบั่นเพียงใด หรือเอาใจจดจ่ออยู่ตลอดเวลา แต่ถ้าขาดการใช้ปัญญาพิจารณางานด้วยแล้ว ผลที่สุดงานก็คั่งค้างและผิดพลาดจนได้ ดังผู้ให้ข้อมูลหลักกล่าวไว้ว่า

“การทำงานของชาวบ้าน ไม่ว่าจะป็นงานอะไร ชาวบ้านจะมีความขยันบากบั่น เอาใจใส่ งานเป็นอย่างดี มีความรับผิดชอบ”^๕

กล่าวโดยสรุป คือ ครูบาชัยยะวงศาพัฒนา นอกจากท่านได้ให้ความรู้ในการดำเนินชีวิต ให้พื้นที่ในการประกอบอาชีพ ให้อาชีพที่สุจริตและสร้างรายได้ให้ครอบครัว สร้างชื่อเสียงให้ชุมชน บ้านห้วย ซึ่งการประกอบอาชีพนั้นย่อมพบกับอุปสรรคในการทำงานอย่างแน่นอน จึงได้เปรียบเทียบการทำงานที่เหมาะสมคือ หลักธรรมะที่ใช้ในการทำงาน เป็นเรื่องง่าย ๆ ใกล้เคียง หากเรานำ อธิติบาท ๔ มาปรับใช้ในการทำงาน รั้งงานที่ทำ ขยันทำงาน รับผิดชอบงาน และรู้จักไตร่ตรองให้ถี่ถ้วน จึงเป็นทางแห่งความสำเร็จในการประกอบอาชีพ ทุกคนในชุมชนบ้านห้วยต้ม เป็นผู้ที่มีความขยันหมั่นเพียรในการทำงานต่อให้ลำบากแค่ไหน ไม่เคยท้อ เพราะทุกๆ วันพระ ครูบาชัยยะวงศาพัฒนาจะเล่านิทาน เรื่อง “สีหุห้ำตา” เพื่อเปรียบเทียบให้เห็นถึงความพยายามและอดทนในหน้าที่การงาน

๓.๑.๒ ด้านการปฏิบัติ

๑) สังคหะวัตถุ ๔ ครูบาชัยยะวงศาพัฒนา ท่านจะสอนให้ชาวบ้านปลูกฝังเรื่องการเข้าวัด ทำบุญให้ทานตั้งแต่เด็กตัวเล็กๆ เพื่อสร้างจิตสำนึกและเป็นแบบอย่างในการทำบุญ^๖ การที่ให้ผู้ชายเป็นคนอุ้มลูกเข้ามาในวัดเพื่อแสดงให้เห็นว่า ผู้ชายต้องออกบ้านไปทำงานทุกวันไม่มีโอกาสอยู่กับลูก เพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างพ่อกับลูก พ่อจึงต้องเป็นคนอุ้มลูกเข้ามาทำบุญที่วัด และผู้หญิงต้องเป็นผู้สะพายถุงย่ามหรือถุงผ้า เมื่อมาถึงในวัดพ่อกับแม่จะเป็นผู้เอาผักหรือสิ่งที่จะนำมาถวายเอาใส่มือ ให้เด็กเป็นผู้วางถวายเพื่อสร้างจิตสำนึกให้เด็ก ได้เรียนรู้การทำบุญ และการถวายทาน และเป็นการใช้ กุศโลบายของครูบาชัยยะวงศาพัฒนา ในเรื่องการสร้างบุญเพื่อสร้างทานบารมีให้ตนเองและครอบครัวมีความสุข ในภพหน้าชีวิตจะมีแต่ความสุขความเจริญ ชาวบ้านจึงได้ยึดถือเป็นวิถีในการดำเนินชีวิตและถ่ายทอดสืบมาจนถึงปัจจุบัน คำสอนของครูบากับการเข้าวัดสร้างบุญกับหลักธรรม สังคหะวัตถุ ๔ ประการ ดังนี้

๑.๑) ทาน คือ การให้ทาน ชุมชนชาววะเหียงจะปลูกฝังให้ลูกตั้งแต่ยังเล็ก ให้เด็กเข้าใจด้วยวิถีธรรมชาติ การให้ทาน, สิ่งที่ให้, ให้ของที่ควรให้แก่คนที่ควรให้ เพื่อประโยชน์แก่เขา, สละให้ปันสิ่งของตน เพื่อประโยชน์แก่ผู้อื่น มี ๒ หมวด อามิสทาน ให้สิ่งของ ธรรมทาน ให้ธรรมะ

^๕ สัมภาษณ์ นายแดง ตาคำ, ผู้ใหญ่บ้านบวก, ๑๘ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^๖ สัมภาษณ์ นายสมคิด บัวตอง, กำนันตำบลนาทราย, ๒๐ ธันวาคม ๒๕๖๑.

อามิสทาน เป็นเครื่องบริหารกาย ธรรมทาน เป็นเครื่องบริหารใจในสองอย่างนี้จะต้องเดินเคียงคู่กันเสมอ ถ้าขาดอย่างใดอย่างหนึ่ง ก็ไม่อาจที่จะสำเร็จประโยชน์อันสูงสุดได้ ดังนั้น ในฐานะปุถุชนเต็มขั้น จึงควรที่จะต้องบำเพ็ญทาน ๒ อย่างนี้ควบคู่กันไป ไม่ควรที่จะมุ่งทำแต่เพียงอย่างใดอย่างหนึ่งเท่านั้น เพราะทานทั้งสองอย่างนี้ย่อมต้องอาศัยซึ่งกันและกัน

๑.๒) ปิยวาจา คือ การสนทนา ชาวบ้านในชุมชนห้วยต้ม พุดจาไพบุระะ บ่อยครั้งที่เรามักจะพูดสิ่งต่างๆ แต่น้อยครั้งที่เราจะคำนึงถึงว่าคำพูดของเรานั้นเป็น ปิยวาจา หรือคำพูดที่น่ารัก หากพิจารณาเช่นนี้แล้ว เราก็คงเข้าใจแล้วว่าคนที่ปฏิบัติธรรมหลายท่าน ทำไมท่านจึงพูดน้อย ต่อไปนี้หากจะพูดอะไร เราก็คงพยายามถามตนเองว่า คำพูดนั้นเหมาะแก่เวลาไหม เป็นคำจริงไหม เป็นคำพูดเพื่อความสามัคคีไหม เป็นคำพูดที่มีประโยชน์ต่อผู้ฟังไหม และเป็นการพูดด้วยความเมตตา

๑.๓) สมานัตตตา คือ ชาวบ้านในชุมชนห้วยต้ม มีอัธยาศัยดี ให้เกียรติผู้อื่น ไม่ถือตัว ทำตนเสมอ ไม่รังเกียจซึ่งกันและกันโดยฐานะ โดยตระกูล โดยความรู้ เป็นต้น เมื่อไม่ถือตัววางตัวสนิทสนม ถือว่าเป็นพวกเดียวกัน ก็เป็นปัจจัยให้เกิดความรัก ความสามัคคี

๑.๔) อัตตถจริยา คือ ชาวบ้านในชุมชนห้วยต้ม ช่วยงานในหมู่บ้านด้วยความเต็มใจ จะสงเคราะห์ ไม่ทวงความดีที่ทำให้ อย่างนี้ก็เป็นเหตุให้เกิดความรัก ความสามัคคี

กล่าวโดยสรุป คือ ชาวบ้านในชุมชนห้วยต้ม นั้นมีการปฏิบัติตนอยู่ในหลักธรรมคำสอนได้อย่างเคร่งครัด จึงกลายเป็นวิถีชีวิตด้านการสร้างทานบารมีด้วยการทำบุญให้ทาน เป็นสิ่งที่ยิ่งใหญ่ ชาวบ้านได้ให้ความสำคัญสืบทอดจากรุ่นสู่รุ่น

๒) หลักธรรมศีล ๕ ครูบาชัยยะวงศาพัฒนา ท่านเป็นตัวอย่างในการกินเจหรืออาหารมังสวิรัตินำมาใช้ในการที่ทำให้พวกเขาหันมาปฏิบัติธรรมะของพระพุทธองค์^๗

เริ่มต้นจากพวกเขาได้นำอาหารที่มีเนื้อสัตว์มาถวาย แต่ท่านหยิบฉันทเฉพาะที่เป็นผักเป็นพืชเท่านั้น ทำให้พวกเขาเกิดความสงสัย ท่านจึงได้ยกเอาเรื่องในชาดกธรรมมาเทศน์ให้พวกเขาฟัง เพื่อเป็นการเน้นให้เห็นถึงกฎแห่งกรรม และผลดีของการรักษาศีล ท่านได้อยู่อบรมสั่งสอนให้พวกเขารับรู้ถึงธรรมะและการรักษาศีลอยู่เสมอ ๆ ทำให้พวกเขาเลื่อมใสและหันกลับมานับถือพระพุทธศาสนา โดยละทิ้งประเพณีเก่าๆ ที่เคยปฏิบัติกันมา ต่อมาพวกเขาเหล่านี้ก็ได้เจริญรอยตามท่าน โดยเลิกกินเนื้อสัตว์หันมากินมังสวิรัตแทน ดังที่เราจะเห็นได้จากกะเหรียงที่อพยพมาอยู่ที่หมู่บ้านพระ

^๗ อากาศ ปัญโญ, “การถือมังสวิรัตินำมาใช้ในการทำให้พวกเขาหันมาปฏิบัติธรรมะของพระพุทธองค์”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๙), หน้า ๖๐.

พุทธบาทห้วยต้มในปัจจุบันนี้ เมื่อท่านได้สอนพวกเขาให้นับถือศาสนาพุทธแล้ว ท่านก็จะจาริกธุดงค์ แสวงหาสังฆกรรมต่อไป ถ้ามีโอกาสท่านก็จะกลับไปโปรดพวกเขาเหล่านั้นอยู่เสมอ ด้วยเหตุนี้ชาวเขา และชาวบ้านในที่ต่างๆที่ท่านเคยไปสั่งสอนมาจึงเคารพนับถือท่านมาก ดังที่ผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญกล่าวไว้ว่า “วิถีครูบาเป็นแนวทางธรรมชาติ ตามแนวของคณะสงฆ์ ซึ่งเป็นแนวทางการศึกษาตามหลักคำสอนของพระพุทธเจ้าศึกษาเล่าเรียนประพฤติปฏิบัติ นำตนออกจากกามะกิเลสทั้งปวง นี่คือนววิถีเดิมของท่านครูบา”^๘

คำสอนของครูบา เป็นแนวทางพระธรรมวินัย ตามหลักคำสอนของพระพุทธศาสนา เพื่อให้ประชาชนเกิดการยอมรับ เพราะการที่จะทำให้ประชาชนเข้าใจในหลักธรรมนั้นมันเป็นสิ่งที่ยาก ครูบาชัยยะวงศาพัฒนา จึงต้องใช้วิธีการทำให้เห็นประจักษ์แก่สายตา เพื่อใช้เป็นกุศโลบาย เปรียบเทียบให้เห็นและการนำหลักธรรมน้อมนำมาหลักธรรมสอนชาวบ้าน เพื่อให้ชาวบ้านเกิดความเชื่อและปฏิบัติตามมาถึงทุกวันนี้ ยังมีความคิดเห็นที่สอดคล้องกันที่ว่าดังที่ผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญกล่าวไว้ว่า

“ครูบาชัยยะวงศาพัฒนา เน้นเศรษฐกิจพอเพียงเพราะจะทำให้ประชาชนมีความสุขใน ความพอเพียงไม่ต้องเบียดเบียนชีวิตใคร”^๙

การนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้ในการดำเนินชีวิต ไม่สร้างความเดือดร้อนต่อตนเองและผู้อื่น ย่อมนำมาซึ่งความสุขที่แท้จริง และยั่งยืน ในขณะที่ชาวเขาเผ่ากระเหรี่ยงที่นับถือ ท่าน อพยพมาตั้งบ้านเรือนอยู่กับท่านรอบๆ วัดแห่งนี้ จนเกิดเป็นชุมชนขนาดใหญ่ และขยายชุมชน ไปตั้งหมู่บ้านอื่นๆ อีกมากมาย จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญพบว่า เมื่อเปรียบคุณค่าเชิง จริยธรรมของวิถีครูบากับการกินเจหรืออาหารมังสวิรัตกับหลักธรรมศีล ๕ ประการนี้ ท่านเรียกว่า มนุษยธรรม แปลว่า ธรรมสำหรับมนุษย์ ธรรมทำให้คนเป็นมนุษย์อย่างสมบูรณ์, เป็นธรรมที่เป็นเหตุให้ เกิดมาเป็นมนุษย์เพราะผู้ที่จะมาเกิดเป็นมนุษย์ได้นั้น ต้องเป็นผู้ที่สมบูรณ์ด้วยมนุษยธรรมนี้มาก่อน การเกิดมาเป็นมนุษย์เป็นเรื่องที่ยากแท้ ดังพระพุทธดำรัสว่า "กิจโณ มนุสสปฏิลาโภ การได้อัตภาพมา เป็นมนุษย์เป็นเรื่องยาก" เมื่อเราได้อัตภาพเกิดมาเป็นมนุษย์แล้วอย่างนี้ ไม่พยายามรักษาสภาพปกติ ไว้ ก็จะกลายเป็นผู้ทำลายปกติของตนเองผู้ที่ล่องละเมียดศีล จึงชื่อว่าเป็นผู้ทำลายมนุษยธรรม ผู้ที่ ทำลายมนุษยธรรมชื่อว่าเป็นผู้ทำลายปกติของตนเองด้วยประการฉะนี้

๑) พึงละเว้นจากการฆ่าสัตว์ตัดชีวิต

๒) พึงละเว้นจากการลักขโมย ฉ้อฉล

^๘ สัมภาษณ์ นายสมศักดิ์ เทียมเพชร, ผู้ใหญ่บ้านม่วงสามปี, ๑๓ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^๙ สัมภาษณ์ นายกฤษชัย นาทรายกานต์, นายกองค้การบริหารส่วนตำบลนาทราย, ๒๐ ธันวาคม ๒๕๖๑.

- ๓) ฟังละเว่นจากการประพติมิตในกาม
- ๔) ฟังละเว่นจากการพูดเท็จ
- ๕) ฟังละเว่นจากการดื่มเครื่องดองของเมา

ดังที่ผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญกล่าวไว้ว่า “ท่านครูบาชัยยะวงศาพัฒนา เป็นแบบอย่างในการพิจารณาการหลักการของการกิน เพื่อให้ชาวบ้าน ยอมรับในการกินเจได้ ในที่สุดทุกคนก็หันมาปฏิบัติตามวิธีการกินเจและมังสวิรัต”^{๑๐}

การทำตัวเป็นตัวอย่างที่ดี มีค่ากว่าคำสอน เรื่องนี้เป็นเรื่องจริงที่ปรากฏขึ้นมาแล้วในหลายเหตุการณ์ ท่านสอนให้ชุมชนรู้จัก การดำรงชีวิตบนพื้นฐานของความถูกต้องดีงาม เพื่อสร้างทานบารมี และผลแห่งการประกอบกรรมดี จะส่งผลให้กรรมดีนำพาความสุขไปในทุกภพทุกชาติไป เป็นแบบอย่างที่ดีควรแก่การยกย่องและปฏิบัติตนตามตามแนวทางที่ถูกต้องดีงาม หลักธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนามี ๘๔,๐๐๐ พระธรรมชั้นธ อยู่ที่ยกนำมาประยุกต์ให้เหมาะสมกับสถานการณ์นั้นๆ เพื่อใช้เป็นกุศโลบายในการนำหลักธรรมมาใช้ในการดำเนินชีวิตที่ดีขึ้นรวมถึงการนำหลักธรรมมาใช้ในการพัฒนาชุมชน ดังนั้น ศิลปะในขั้นพื้นฐานคือทำให้กาย วาจา ใจ สงบไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น ทำให้สามารถที่จะทำให้จิตสงบได้ง่ายในการทำสมาธิ ในระดับของบรรพชิต ศิลปะจะมีจำนวนมากเพื่อกำกับให้พระภิกษุสงฆ์สามเณรสามารถครองตนในสมณะภาวะได้อย่างสมบูรณ์ และเอื้อต่อการประพตិพรหมจรรย์ในขั้นสูงต่อไปได้ เพื่อปลูกฝังคุณค่าเชิงจริยธรรมให้แก่ชุมชนบ้านห้วยต้ม สืบไป

๓) ความศรัทธา ความเชื่อ ความเสียสละ เป็นกิจกรรมที่มีการปฏิบัติสืบเนื่องกันมาเป็นเอกลักษณ์และมีความสำคัญต่อชุมชนบ้านห้วยต้ม เช่น การแต่งกาย ภาษา วัฒนธรรม ความเชื่ออันเป็นบ่อเกิดของวัฒนธรรมของสังคมเชื้อชาติต่างๆ กลายเป็นประเพณีประจำชาติและถ่ายทอดกันมาโดยลำดับ หากประเพณีนั้นตั้งอยู่แล้วก็รักษาไว้เป็นวัฒนธรรมประจำชาติ หากไม่ดีก็แก้ไขเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเทศะ ชุมชนพระบาทห้วยต้มมีประเพณี ที่ถือสืบต่อมาตั้งแต่บรรพบุรุษที่คล้ายคลึงกับประเพณีของชาวพื้นเมือง (ล้านนา) อย่างเช่น ประเพณีทานฉลากภัต ประเพณีปอยหลวง ประเพณีสงกรานต์ ประเพณีเลี้ยงผีปู่ย่า ผีบ้านผีเมือง ประเพณีไหว้สา ๓ ครูบา (หลังจากปีใหม่เมือง) ประเพณีบูชาเสาอินทขิล (สะดือบ้าน) ประเพณีเดือนเก้าเป็ง สรงน้ำรอยพระพุทธบาท (ช่วงเดือนเมษายนของทุกปี) แต่ที่โดดเด่นและแตกต่างจากที่อื่นคือ ประเพณีเปลี่ยนผ้าครูบาชัยยะวงศาพัฒนา

ผู้วิจัยได้ศึกษาคำสอนของครูบากับประเพณี เช่น ประเพณีเปลี่ยนผ้าครูบาชัยยะวงศาพัฒนา ประเพณีสรงน้ำรอยพระพุทธบาท ประเพณีงานกฐินประจำปี ประเพณีทำบุญข้าวใหม่ ฯลฯ

^{๑๐} สัมภาษณ์ พระครูพุทธนิรมิตสุนทร, รองเจ้าคณะอำเภอสี, ๑๙ ธันวาคม ๒๕๖๑.

เป็นหลักความศรัทธาที่ชาวบ้านมีต่อครูบาชัยยะวงศาพัฒนา ดังนี้ คือ ความศรัทธา ความเชื่อ ความเสียสละ ที่มีต่อครูบาชัยยะวงศาพัฒนา ดังนี้

๓.๑) ความศรัทธา คือ ความศรัทธา ที่มีต่อครูบาชัยยะวงศาพัฒนา เป็นพลังแห่งความเชื่อมั่น ศรัทธาเป็นพลังช่วยให้ความอยาก ความปรารถนาประสบความสำเร็จให้ง่ายขึ้น หมายถึงในแต่ละความเชื่อศรัทธาต้องผ่านการวิเคราะห์ มีการพิสูจน์อย่างมีเหตุผล ให้เป็นไปตามกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ทั้งทางจิตและกายภาพ เรียกว่า ความศรัทธาที่แท้จริง (เป็นศรัทธาในองค์ความรู้ ไม่ใช่สิ่งงมงาย)

๓.๒) ความเชื่อ คือ ความเชื่อที่มีต่อครูบาชัยยะวงศาพัฒนา การยอมรับอันเกิดอยู่ในจิตสำนึกของมนุษย์ต่อพลังอำนาจเหนือธรรมชาติ ที่เป็นผลดีหรือผลร้ายต่อมนุษย์นั้นๆ หรือสังคมมนุษย์นั้นๆ แม้ว่าพลังอำนาจเหนือธรรมชาติเหล่านั้น ไม่สามารถที่จะพิสูจน์ได้ว่าเป็นความจริงแต่มนุษย์ในสังคมหนึ่งยอมรับและให้ความเคารพเกรงกลัวสิ่งเหล่านี้ เรียกว่าความเชื่อ

๓.๓) ความเสียสละ คือ ความเสียสละเป็นคุณธรรมขั้นพื้นฐานของผู้ที่อยู่ร่วมกันในสังคม ทุกคนในสังคมต้องมีความใจเอื้อเพื่อเสียสละแบ่งปันให้แก่กัน ไม่มีจิตใจคับแคบ เห็นแก่ตัวความเสียสละจึงเป็นคุณธรรมเครื่องผูกมิตรไมตรี ยึดเหนี่ยวจิตใจไว้ เป็นเครื่องมือสร้างลักษณะนิสัยให้เป็นคนที่จะเห็นแก่ประโยชน์สุขส่วนรวมมากกว่าประโยชน์สุขส่วนตัว

ดังนั้น ผู้ที่มองเห็นการณ์ไกลควรพยายามฝึกตนให้เป็นคนเสียสละแบ่งปันวันละนิดเป็นการสร้างนิสัย อุบาสัยและอหิชาศัยที่ดีให้แก่ตนเอง ซึ่งอุบาสัยนี้จะค่อยๆ ฝังลึกลงในจิตใจ กลายเป็นอุปนิสัยที่มั่นคง ทำลายได้โดยยาก เป็นอุปนิสัยประจำตัวต่อไป ประเพณี เป็นเอกลักษณ์และมีความสำคัญต่อชุมชนบ้านห้วยต๋มที่ปฏิบัติสืบทอดกันมา ด้วยความศรัทธาที่มีต่อครูบาชัยยะวงศาพัฒนาอย่างแท้จริง ด้วยความเชื่อแห่งการทำดี จึงทำให้ชุมชนบ้านห้วยต๋มมีความเสียสละ ในการจัดประเพณีและวัฒนธรรมต่างๆ เพื่อสืบสานประเพณีและวัฒนธรรมที่ทรงคุณค่า อันเป็นต้นทุนทางวัฒนธรรมควรแก่การส่งเสริมและอนุรักษ์ และสิ่งที่ท่านทำได้ประพฤติแสดงออกมาให้เห็นเป็นประจักษ์แก่ชุมชนบ้านห้วยต๋ม ทั้งการปฏิบัติ ปรียัติ ปฏิเวธ สิ่งเหล่านี้ จึงทำให้เกิดความเชื่อ ความศรัทธา และความเสียสละ ของคนในชุมชนบ้านห้วยต๋ม

๓.๒ วิธีการใช้หลักพุทธธรรมในการสอนประชาชนของครูบาชัยยะวงศาพัฒนา

๓.๒.๑ วิธีการเผยแผ่ธรรมะ

ครูบาชัยยะวงศาพัฒนา เริ่มงานเผยแผ่พระพุทธศาสนาตั้งแต่ครั้งที่ท่านอุปสมบทใหม่ โดยการเดินธุดงค์ไปตามป่าเขาผ่านหมู่ชาวกระเหรี่ยงในท้องที่จังหวัดลำพูน จังหวัดเชียงใหม่ จังหวัด

ตาก แม่ฮ่องสอน และชายแดนประเทศพม่า ท่านได้อบรมสั่งสอนให้ชาวเขาเคารพนับถือ พระพุทธศาสนา ปฏิบัติตามแนวคำสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า จนกระทั่งท่านได้มาจำพรรษาเป็นการถาวร ณ วัดพระพุทธรบาทห้วยต้ม ท่านก็ได้ดำเนินงานด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา มาโดย ทั้งในด้านการเทศนา การอบรมศีลธรรม และการประพันธ์ผลงานการประพันธ์ที่โดดเด่น

การเผยแผ่ธรรมของ ครูบาชัยยะวงศาพัฒนา แม้ท่านไม่ใช่นักเทศน์ที่มีความชำนาญ เรื่องการเทศนาวิธี แต่ท่านก็ใช้วิธีการเผยแผ่แบบบูรณาการ คือ การแสดงออกทางข้อวัตรปฏิบัติที่สงบเรียบร้อย ตามหลักของพระสงฆ์ผู้เป็นสุปฏิปันโนบุคคล คือ พระผู้ประพฤติดี ปฏิบัติชอบ อากัปกริยาที่สงบเรียบร้อยของท่าน เจริญรอยตามพระอริยบุคคลผู้เป็นครูบาอาจารย์ และกิตติศัพท์ แห่งการประพฤติปฏิบัติชอบของท่าน ครูบาชัยยะวงศาพัฒนา จึงได้การเผยแผ่ธรรมตามแนวที่ท่าน ได้รับการศึกษาอบรมมาจากครูบาอาจารย์ จากการศึกษาวิจัยพบว่าการเผยแผ่ธรรมของท่านครูบา วงศ์ สามารถสรุปรวมได้ ๔ วิธีการ กล่าวคือ

๑) การปฏิบัติให้ดูเป็นตัวอย่าง^{๑๑} การปฏิบัติธรรมของ ครูบาชัยยะวงศาพัฒนานั้น ท่านเจริญรอยตามครูบาอาจารย์ที่ท่านเข้ารับการศึกษามาตั้งแต่ครั้งยังเป็นเด็กวัด บรรพชาเป็นสามเณร และอุปสมบทเป็นพระภิกษุตามประวัติกล่าวไว้ว่าเมื่อท่านยังเป็นเด็กวัดอยู่นั้น ได้รับการศึกษาอบรมจากสำนักของพระอาจารย์พุทธิมา ผู้มีศักดิ์เป็นน้าของท่าน เมื่อบรรพชาเป็นสามเณรนั้น ได้รับการศึกษาอบรมจากสำนักของครูบาชัยลังกา ผู้เป็นพระอุปัชฌาย์ และเมื่ออุปสมบทเป็นพระภิกษุครั้งแรกก็มีพระสุพรหมยานเถร (ครูบาพรหมา พรหมจกโก) วัดพระพุทธรบาทตากผ้า เป็นพระอุปัชฌาย์อาจารย์สอนข้อวัตรปฏิบัติตามแนวของพระสงฆ์ฝ่ายอรัญญวาสี ที่ยึดถือการปฏิบัติธรรมเจริญสมาธิกรรมฐานมาโดยตลอด เป็นเหตุให้พระคุณท่านประพฤติปฏิบัติตามแนวที่ครูบาอาจารย์อบรมสั่งสอนมา ต่อมาเมื่อท่านเจริญด้วยอายุโสฬสพรรษา มีกุลบุตรที่บรรพชาอุปสมบทเข้ามาฝากตัวเป็นศิษย์ของท่าน ก็ยึดหลักปฏิบัติตามท่านมาตลอด โดยเฉพาะการสมาทานมังสวิรัติจดเว้นจากการฉันเนื้อสัตว์ทุกชนิด บรรดาศิษย์ทั้งที่เป็นบรรพชิต และคฤหัสถ์ ถือปฏิบัติตามท่านด้วยความสมัครใจไม่มีใครบังคับ แม้จนกระทั่งปัจจุบันนี้ พระภิกษุสามเณรวัดพระพุทธรบาทห้วยต้ม และประชาชนในหมู่บ้านต่างๆ ที่ตั้งบ้านเรือนอยู่รอบวัดพระพุทธรบาทห้วยต้มจำนวน ๑๐ หมู่บ้าน คือ บ้านห้วยต้ม บ้านเด่นยางมูล บ้านหนอง บ้านหนองนาบ้านเด่นทราย บ้านหนองเกียง บ้านชัยวงศา บ้านพระบาทพัฒนา บ้านศรีเวียงชัย และบ้านหนองปู ก็ไม่รับประทานเนื้อสัตว์มาจนถึงบัดนี้ โดยเฉพาะบริเวณ พระเจดีย์ศรีเวียงชัย วัดหนองวัวเฒ่า เมื่อเราเดินทางจะเข้าไปนมัสการพระเจดีย์ จะมีป้อมยามของเจ้าหน้าที่ในหมู่บ้านคอยสอบถามและตรวจตราดู ยานพาหนะของเรา เพื่อป้องกัน

^{๑๑} สัมภาษณ์ พระครูพินิจสารธรรม, เจ้าอาวาสวัดพระบาทห้วยต้ม, ๒๒ ธันวาคม ๒๕๖๑.

การนำเนื้อสัตว์เข้าไปภายในบริเวณดังกล่าว ซึ่งชาวกระเหรี่ยง ถือเป็นดินแดนที่ศักดิ์สิทธิ์ของเขา มาโดยตลอด

๒) การแสดงพระธรรมเทศนา การแสดงพระธรรมเทศนาของ ครูบาชัยยะวงศาพัฒนา ท่านใช้วิธีการเทศน์ ๒ แบบ^{๑๒} คือ

๒.๑) การแสดงพระธรรมเทศนาแบบล้านนา การแสดงพระธรรมเทศนาแบบล้านนา เป็นการเทศน์ที่ใช้วิธีการอ่านไปตามคัมภีร์ใบลานที่ครูบาอาจารย์ในสมัยก่อนได้จารไว้ มีทั้งคัมภีร์ที่ใช้เทศน์ในงานมงคล งานอวมงคล และการเทศน์สอนศรัทธาสาธุชน เช่น ธรรมสารากวีวิชาสูตร ธรรมอรรถกถาสวิสัยสูตร ธรรมนิพพานสูตร ธรรมมหามูลนิพพาน และธรรมชัยยะสังคหะ เป็นต้น การเทศน์ตามคัมภีร์เหล่านี้ล้านนาเรียกว่าการเทศน์แบบ “ธรรมวัตร” คือเทศน์ตามปกติธรรมดา ไม่มีการเอื้อนเสียงมากนัก หากเป็นการเทศน์ธรรมมหาชาติ เวสสันดรชาดก ก็จะมีลีลาการเทศน์อีกแบบหนึ่งซึ่งจะต้องฝึกหัดเป็นพิเศษในส่วนของ ครูบาชัยยะวงศาพัฒนา ท่านใช้วิธีการเทศน์ตามคัมภีร์ที่ครูบาอาจารย์แต่งไว้แต่โบราณส่วนหนึ่ง อีกส่วนหนึ่งท่านก็แต่งขึ้นตามภูมิรัฐของท่าน ผลงานที่ท่านแต่งไว้เท่าที่พบก็มีธรรมมังคละสร้อย

๒.๒) การแสดงพระธรรมเทศนาแบบปฏิภาณโวหาร การแสดงพระธรรมเทศนาแบบปฏิภาณโวหาร ในล้านนามีปรากฏ ไม่นานมานี้เอง และผู้ที่เริ่มนำมาเผยแพร่ก็ยังสามารถสืบประวัติได้ กล่าวคือ ในรัชสมัยของเจ้าอินทวโรรสสุริยวงศ์ ดำรงตำแหน่งเจ้าผู้ครองนครเชียงใหม่อยู่ในขณะนั้น ปรากฏว่ามีเจ้านายและขุนนางจากกรุงเทพมหานคร เดินทางมานครเชียงใหม่ เพื่อทำราชการเป็นจำนวนมากประกอบกับเริ่มมีการบังคับใช้พระราชบัญญัติลักษณะปกครองคณะสงฆ์ ซึ่งจะต้องปฏิบัติตามแนวทางของคณะสงฆ์ส่วนกลาง ทั้งทางด้านพระธรรมวินัย พระราชบัญญัติ กฎมหาเถรสมาคม ตลอดจนจนถึงข้อวัตรปฏิบัติต่างๆ ก็อนุโลมตามพระสงฆ์ทางกรุงเทพมหานครทั้งนั้น ประกอบกับมีพระภิกษุสามเณรจากล้านนาเดินทางไปรับการศึกษาอบรมจากสำนักเรียนที่กรุงเทพมหานครเดินทางกลับขึ้นมาอยู่วัดเดิมของท่าน ก็ได้นำเอาลักษณะการเทศน์แบบปฏิภาณโวหารขึ้นมาใช้ด้วย

ครูบาชัยยะวงศาพัฒนา ใช้วิธีการแสดงพระธรรมเทศนาแบบปฏิภาณโวหารก็เมื่อพระราชพรหมอาจารย์ (วีระ) หรือที่บรรดาลูกศิษย์เรียกท่านด้วยความเคารพว่า “ฤาษีสิงดำ” ซึ่งมีความศรัทธาในวัตรปฏิบัติของครูบาศรีวิชัย ได้เดินทางมานมัสการครูบาศรีวิชัย และครูบาบุญทิม ณ วัดจามเทวี ครูบาศรีวิชัยได้แนะนำให้รู้จักครูบาภิชัยชาวปี ครูบาชัยยะวงศาพัฒนา จากนั้นมาท่านทั้งสองก็ไปมาหาสู่กันเสมอ และด้วยฤาษีสิงดำท่านเป็นนักเทศน์ที่มีชื่อเสียง สันนิษฐานว่าท่านครูบาชัยยะวงศาพัฒนาก็คงได้เค้าแบบมาจากฤาษีสิงดำนั่นเอง ดังนั้นเมื่อมีบรรดาสาธุชนทางภาคกลางที่ศรัทธาเลื่อมใสพระคุณท่าน ขึ้นมากราบนมัสการที่วัดพระพุทธรูปท่าห้วยต้ม หรือนิมนต์ท่านไปปฏิบัติ

^{๑๒} สัมภาษณ์ พระครูพุทธนิรมลสุนทร, รองเจ้าคณะอำเภอสี, ๑๙ ธันวาคม ๒๕๖๑.

ศาสนกิจทางภาคกลาง หากจะต้องมีการเทศน์หรือมีการอบรมธรรมะให้แก่สาธุชนดังกล่าวมาแล้วนั้น ก็จำเป็นต้องใช้ภาษาไทยกลาง และใช้รูปแบบการเทศน์แบบภาคกลาง ท่านจึงได้เริ่มเทศน์แบบ ปฏิภาณโวหาร ซึ่งสำนวนโวหารการเทศน์ของท่านก็นับ ว่าอยู่ในระดับของปราชญ์ผู้ทรงภูมิรู้ทาง พระพุทธศาสนาท่านหนึ่ง เพราะมีถ้อยคำสำนวนที่ไพเราะและได้อรุณสารประโยชน์มาก การแสดง พระธรรมเทศนาแบบปฏิภาณโวหารของ ครูบาชัยยะวงศาพัฒนา จะใช้ในการเทศน์สอนสาธุชนทั่วไป โดยเฉพาะเมื่อมีสาธุชนที่เป็นคนไทยภาคกลางร่วมอยู่ด้วย แนวทางการเทศน์สอนของท่านเป็นไปแบบ เรียบง่าย ฟังเข้าใจชัดเจนดี ผู้ฟังสามารถนำไปใช้ในชีวิตรประจำวันได้ นับได้ว่าเป็นการสงเคราะห์ ประชาชนที่สำคัญอย่างหนึ่งของพระคุณท่าน

๓) การเขียนบทความธรรมะ^{๓๓} ครูบาชัยยะวงศาพัฒนา แม้จะไม่ใช้กวีที่สามารถแต่งคำ ประพันธ์ได้อย่างงดงามแต่ท่านก็เขียนบทความธรรมะสอนบรรดาศิษย์ไว้มากมาย ทั้งที่เป็นการ ถ่ายทอดวรรณกรรมเก่าๆหรือแต่งขึ้นใหม่ตามแนวคิดของท่าน มีให้เห็นเป็นจำนวนมาก

บทความธรรมะดังกล่าวมาแล้วนั้น เป็นการเขียนบทความขึ้นตามวาระโอกาสที่จะ อำนวย เช่นเวลาอยู่ว่างๆ หรือเวลาเดินทางไกล ครูบาชัยยะวงศาพัฒนา จะเขียนบทความสั้นๆ ที่เป็นธรรมะของพระพุทธเจ้า ตามแต่ท่านจะนึกได้ ซึ่งบรรดาศิษย์ก็ได้รวบรวมพิมพ์ขึ้นไว้เป็นรูปเล่ม แล้วหลายครั้ง นับว่าท่านเป็นนักคิด และนักจดบันทึกที่ดีท่านหนึ่ง บทความธรรมะเหล่านี้เมื่อบุคคล ที่เคารพเลื่อมใสท่านหรือผู้อ่านที่ผ่านพบ เมื่อได้อ่านแล้วก็ได้คติข้อคิด นำไปเป็นแนวทางการดำเนิน ชีวิตได้เป็นอย่างดี นับได้ว่าเป็นการสงเคราะห์ประชาชนด้วยหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาอีก ประการหนึ่ง

๔) การพิมพ์หนังสือธรรมะแจก^{๓๔} เป็นธรรมบรรณาการ

ตลอดระยะเวลาที่ ครูบาชัยยะวงศาพัฒนา ดำรงชั้นธำมณอยู่นั้นท่านจะจัดให้มีการ ทำบุญเนื่องวันคล้ายวันเกิดของท่านเป็นประจำทุกปี ในแต่ละปีนั้นก็จะมีกรพิมพ์หนังสือเพื่อถวาย แต่พระสงฆ์ที่อาราธนามาเจริญพระพุทธมนต์ และแจกเป็นธรรมบรรณาการแก่ประชาชนที่มาร่วมงาน หนังสือธรรมะที่ท่านและคณะศิษย์พิมพ์แจกนั้น เช่น ธรรมปกิณกะ เล่ม ๑, ธรรมปกิณกะ เล่ม ๒, ธรรมปกิณกะ เล่ม ๓, หลวงปู่สอนหลาน, ประทีปธรรมในดวงใจ, ธรรมดาสอนโลก, พระชัยวงศานุส สติ, กรรมฐาน ๔๐ ข้อ ของครูบาอภิชัยชาวปี ฯลฯ

หนังสือธรรมะเหล่านี้ เมื่อถูกถ่ายทอดสู่ประชาชนแล้ว ย่อมเป็นประดุจประทีปส่อง ทางเดินดำเนินชีวิตไปสู่แนวทางที่ดีได้ ด้วยวิธีนี้ นับได้ว่าเป็นประโยชน์ที่สำคัญต่อชุมชนประการหนึ่ง

^{๓๓} สัมภาษณ์ พระครูอุดมคุณวัฒน์, เจ้าอาวาสวัดแม่ปอก, ๒๕ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๓๔} สัมภาษณ์ นายกรวัชชัย นาทรายกานต์, นายกองค้การบริหารส่วนตำบลนาทราย, ๒๐ ธันวาคม ๒๕๖๑.

ดังที่ผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญกล่าวไว้ว่า “งานด้านการเผยแผ่ ท่านเป็นครูบาที่ไม่พุดมาก ท่านเผยแผ่โดยการทำให้ดู เป็นแบบอย่างจึงทำให้ชุมชน เกิดความศรัทธา”^{๑๕} ในครั้งอดีตกาล เมื่อ(อุปติสสะ) พระอัสสชิ มีความสงบกาย สงบใจ ออกเดินบิณฑบาต อุปติสสะเห็นจึงเกิดความเลื่อมใส มีนัยน์ตาทอดลง ครูบาจะครองผ้าอยู่ตลอดเวลาจะปฏิบัติศาสนกิจด้วยความเมตตา และคอยช่วยเหลืองานบุญต่างๆ ของชาวบ้านท่านไม่เคยปฏิเสธ และท่านไม่เคยเรียกร้องอะไร เวลาจากการว่างงานท่านจะนั่งสมาธิ เมื่อชุมชนเห็นการประพฤติปฏิบัติของครูบาจึงเกิดความเลื่อมใสศรัทธาอย่างแรงกล้า

สรุปคือ วิธีการใช้หลักพุทธธรรมในการสอนประชาชนของครูบาชัยยะวงศาพัฒนา การเผยแผ่ธรรมของ ครูบาชัยยะวงศาพัฒนา แม้ท่านไม่เป็นนักเทศน์ที่มีความชำนาญเรื่องการเทศนาวิธี แต่ท่านก็ใช้วิธีการเผยแผ่แบบบูรณาการประกอบไปด้วย การปฏิบัติให้ดูเป็นตัวอย่าง การแสดงพระธรรมเทศนาของ การเขียนบทความธรรมะ การพิมพ์หนังสือธรรมะแจกเป็นธรรมบรรณาการ เป็นการแสดงออกทางข้อวัตรปฏิบัติที่สงบเรียบร้อยตามหลักของพระสงฆ์ผู้เป็นสุปฏิปันโนบุคคลคือ พระผู้ประพฤติดี ปฏิบัติชอบ อากัปกริยาที่สงบเรียบร้อยของท่าน เจริญรอยตามพระอรหันต์ผู้เป็นครูบาอาจารย์ และกิตติศัพท์แห่งการประพฤติปฏิบัติชอบของที่ได้สร้างสมมา

๓.๓ กุศโลบายในการสอนประชาชนให้มีศีลธรรมของครูบาชัยยะวงศาพัฒนา

กุศโลบายมาจาก คำว่า กุศล วิธีการที่เกิดจากปัญญา มีเป้าหมาย คือช่วยเหลือเกื้อกูลเพื่อนมนุษย์ให้บรรลุถึงความเบิกบาน เวลาที่เราจะใช้วิธีการอย่างหนึ่งกับเพื่อนมนุษย์ เราต้องมั่นใจว่า มันเป็นกุศโลบาย หรือเป็นอุบายกันแน่ ในทางพุทธศาสนาพระพุทธองค์ทรงเลือกใช้กุศโลบายคือวิธีการอันเป็นกุศลในการโปรดสัตว์มนุษย์ ทุกครั้ง เนื่องจากมนุษย์มีความแตกต่างทางสติปัญญา พระพุทธศาสนาเปรียบมนุษย์เป็น บัว ๔ เหล่า

มนุษย์เหล่าที่ ๑ เป็นบัวพินน้ำเปรียบกับบุคคลที่เป็นอัจฉริยะ เช่น อัลเบิร์ต ไอน์สไตน์ ไอแซก นิวตัน

มนุษย์เหล่าที่ ๒ เป็นบัวปริ่มน้ำได้พบพระองค์แล้ว นำหลักธรรมคำสอนไปประพฤติปฏิบัติสักพักก็บรรลุธรรม กลายเป็นอารยะบุคคลเปรียบเสมือนนักเรียนประเภทเกียรตินิยมทั้งหลาย

มนุษย์เหล่าที่ ๓ เป็นบัวที่อยู่ในน้ำเทียบได้กับคนทั่วไปนักเรียนทั่วไปกลุ่มบุคคลคาบเส้น นี่คือนักคิดกลุ่มใหญ่ของมนุษย์ในโลกนี้ที่เมื่อได้ฟังเทศน์ ได้ฟังธรรมแล้ว ฟังครั้งแรกจะยังไม่เข้าใจ ต้องฟังซ้ำๆ แต่ในที่สุดเขาก็สามารถบรรลุได้เช่นกัน

^{๑๕} สัมภาษณ์ พระครูอินทวิมลคุณ, เจ้าคณะอำเภอสี, ๑๘ ธันวาคม ๒๕๖๑.

มนุษย์เหล่านี้ ๔ เป็นบัวที่อยู่ตม อาจโผล่ขึ้นมาบ้างแต่ไม่มากในที่สุดก็จะเป็นอาหารของปลา ของสัตว์น้ำ หมดยุคที่ปลาจะพลิกานโดยประการทั้งปวงเปรียบเสมือนคนที่เกิดมาแล้วมีปัญหาทางสมองทางจิตใจไม่สมประกอบวิกลจริตและอีกประเภทหนึ่งร่างกายครบ ๓๒ ประการ สติปัญญาดี แต่ฟังใครไม่เป็นไม่ศรัทธาใครเลยเป็นโลกนี้ศาสนาที่ไม่นับถือ คิดเองได้ นับว่าเป็นบัวในตม^{๑๖}

ครูบาชัยวงศาพัฒนา ท่านจะเผยแผ่ธรรมะโดยการเล่านิทาน เพื่อให้ชาวบ้านได้เข้าใจง่ายพูดเป็นภาษากะเหรี่ยงหรือภาษาชาวเขา ชาวกะเหรี่ยงเกิดความสงสัยว่า การใช้ชีวิตอยู่ที่ชุมชนห้วยตมกับการใช้ชีวิตอยู่ในเมือง การใช้ชีวิตแบบไหนมีความสุขมากกว่ากัน ดังผู้ให้ข้อมูลหลักกล่าวไว้ว่า “ครูบาชัยวงศาพัฒนา ท่านกล่าวว่า ให้ดูที่ปลาสิ ปลากับนกคุยกัน ว่าอยู่ในน้ำจะมีความสุขได้อย่างไร เราบินอยู่บนท้องฟ้าเรามีความสุขยิ่งกว่า”^{๑๗}

๓.๓.๑ หลักปรัชญาธรรม ๗ กับเรื่อง “ความสุขของปลา”

ครูบาชัยวงศาพัฒนา ท่านได้เล่านิทานให้ชาวกะเหรี่ยงฟัง เพื่อให้ชาวบ้านได้พิจารณาเรื่องการใช้ดำรงชีวิตอยู่แบบไหนจะมีความสุขมากกว่ากัน ท่านให้ดูที่ปลา ว่าปลาอยู่ในน้ำมีความสุขมากเพียงใด แล้วปลาจะรู้ได้อย่างไร ว่านกบินอยู่บนท้องฟ้าแล้วมีความสุข จึงได้เล่าว่านิทาน เรื่อง “ความสุขของปลา”

กาลครั้งหนึ่งนานมาแล้ว มีฝูงปลาที่อาศัยอยู่ในบ่อน้ำแห่งหนึ่งในป่าที่อุดมสมบูรณ์มีฝูงปลาอยู่รวมกันหลายร้อยตัว อาศัยอยู่แต่ในน้ำ วันหนึ่งนกตัวหนึ่งบินไปบินมาเย็นเกาะกิ่งไม้ข้างๆบ่อน้ำแล้วพูดว่า

นกพูดว่า “เจ้าปลา ขึ้นมาอยู่บนนี้เถิด มีความสุขกว่าอยู่ในน้ำ”

ปลาพูดว่า “เจ้านก นั้นแหละ มาอยู่ในน้ำกับข้าดีกว่า เย็นสบาย”

นกพูดว่า “ใช้ชีวิตอยู่แต่ในน้ำ พวกเจ้าจะมีความสุขได้อย่างไร น่าเบื่อจะตาย วายไปวนมาอยู่แต่ในบ่อ สู้ข้าก็ไม่ได้ บินร่อนลอยเหินเวหาสูงอยู่บนท้องฟ้า มีความเป็นอิสระ เห็นทุกอย่างที่อยากเห็น ได้ไปทุกที่ที่อยากไป ข้ามีแต่ความสุข แล้วพวกเจ้าละ อยากมีความสุขและมีความสุขเหมือนข้าไหม ถ้าอยากมีความสุขก็ขึ้นมาจากบ่อน้ำสิ ข้าจะพาพวกเจ้าไปเอง”

ปลาถามว่า “ท่านบินสูงได้ ได้ไปทุกที่ มีอิสระ แล้วท่านมีความสุขจริงหรือ”

นกตอบว่า “แน่นอนสิ ถ้าไม่เชื่อ ไปเที่ยวกับข้าไหม จะพาไป”

^{๑๖} ว.วิชระเมธี, สถาบันวิมุตตยาลัย ธรรมะบรรยาย, (กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์, ๒๕๓๓), หน้า ๗๗.

^{๑๗} สัมภาษณ์ นายสมคิด บัวตอง, กำนันตำบลนาทราย, ๒๐ ธันวาคม ๒๕๖๑.

ปลาตัวหนึ่งตอบว่า “ไม่ละ เราใช้ชีวิตอยู่ในน้ำ ว่ายน้ำว่ายมาบางที่ไม่ต้องว่ายน้ำก็อยู่ได้ อยู่ในน้ำเย็นสบาย มีความสุขมากกว่านกอีก ข้างบนร้อนจะตาย ไม่มีสนุกหรอก”

ปลาบอกนกว่า “ฉันเจ้านกก็ลงมาอยู่กับปลาสิ ใช้ออยู่ในน้ำเย็นสบาย มีความสงบมีความสุขนะ มีอาหารที่อุดมสมบูรณ์ และเพื่อนของข้าก็มีความสุข มีความรักและอาศัยพึ่งพากันอยู่ด้วยกันดูจตุคามมิตรเพื่อนสหาย พวกเรามีความสุขมาก ขอบอก”

จากการสนทนาของนกและฝูงปลา ก็เปรียบเสมือนการใช้ชีวิตของชาวกะเหรี่ยงในชุมชนห้วยต้ม และการใช้ชีวิตของคนในสังคมเมือง ซึ่งการใช้ชีวิตของชาวกะเหรี่ยงและการนับถือศาสนาพุทธ ดำรงชีวิตแบบวิถีพุทธทำให้ชีวิตมีความสุขเพียงพอแล้ว ก็เหมือนคนในสังคมอื่นที่มาชวนให้ชาวกะเหรี่ยงไปนับถือศาสนาต่าง ชีวิตอาจจะไม่มีความสุขเหมือนการนับถือศาสนาพุทธ ก็อาจจะเป็นได้ แต่ชาวกะเหรี่ยงใช้ชีวิตอยู่กับต้นทุนของตัวเอง ซึ่งมีข้อตกลงในการอยู่ร่วมกันเพื่อให้การอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขและมีวิถีชีวิตในการดำเนินชีวิตในทิศทางเดียวกัน ดังบทบัญญัติที่ครูบาชัยยะวงศาพัฒนา ได้บัญญัติเป็นข้อตกลงในการอยู่ร่วมกันในชุมชนบ้านห้วยต้ม ข้อกำหนดการอยู่ร่วมกันของชุมชนห้วยต้ม^{๑๘}

- ๑) ห้ามเลี้ยงสัตว์ ห้ามฆ่าสัตว์ ห้ามนำเนื้อสัตว์มาจำหน่าย แจกแจกในหมู่บ้าน วัด และสถานที่ต่างๆ
- ๒) ห้ามจำหน่าย แจกแจก เครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ และของมีเมาทุกชนิด
- ๓) ห้ามจัดเลี้ยงเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ และของมีเมาทุกชนิด ในงานเทศกาล และงานต่างๆ
- ๔) ต้องรักษาความสงบ ไม่รบกวานเพื่อนบ้าน ไม่ลักขโมย ไม่ทะเลาะวิวาท
- ๕) ต้องรักและซื่อสัตย์ต่อคนในครอบครัว
- ๖) ผู้ที่อยู่ในชุมชนห้วยต้ม ควรเข้าวัด รักษาศีล ภาวนา บำเพ็ญสาธารณประโยชน์ สม่่าเสมอ และไม่เป็นปฏิปักษ์ต่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

นิทานเรื่อง “ความสุขของปลา” สอดคล้องกับหลักพุทธธรรม คือ หลักสัปปุริสธรรม ๗ เป็นหลักธรรมที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงแก่บริษัทตามโอกาสและสถานที่ต่างกันคำอธิบายตาม พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม๘๒ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต)^{๑๙}

^{๑๘} สัมภาษณ์ นายพงษ์ศักดิ์ ก่อเกิดตระกูล, ผู้นำชุมชนบ้านพระบาทห้วยต้ม หมู่ ๘, ๑๓ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๙} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม, พิมพ์ครั้งที่ ๑๒, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๖), หน้า ๒๑๐.

(๑) ธัมมัญญูตา ความรู้จักธรรม รู้หลัก หรือรู้จักเหตุ คือรู้หลักความจริง รู้หลักการ รู้หลักเกณฑ์ รู้กฎแห่งกรรม รู้กฎเกณฑ์แห่งเหตุผล และรู้หลักการที่จะทำให้เกิดผล เช่น ภิกษุรู้ว่าหลักธรรมข้อนั้นๆ คืออะไร มีอะไรบ้าง พระมหากษัตริย์ทรงทราบว่าหลักการปกครองตามราชพระเพณีเป็นอย่างไร มีอะไรบ้าง รู้ว่าจะต้องกระทำเหตุข้อนี้ๆ หรือกระทำตามหลักการข้อนี้ๆ จึงจะให้เกิดผลที่ต้องการอันนั้นๆ เป็นต้น

(๒) อุตถัญญูตา ความรู้จักอรรถ รู้ความมุ่งหมาย หรือ รู้จักผล คือ รู้ความหมาย รู้ความมุ่งหมาย รู้ประโยชน์ที่ประสงค์ รู้จักผลที่จะเกิดขึ้นสืบเนื่องจากการกระทำหรือความเป็นไปตามหลัก เช่น รู้ว่าหลักธรรมหรือภาชิตข้อนั้นๆ มีความหมายว่าอย่างไร หลักนั้นๆ มีความมุ่งหมายอย่างไร กำหนดไว้หรือพึงปฏิบัติเพื่อประสงค์ประโยชน์อะไร การที่ตนกระทำอยู่มีความมุ่งหมายอย่างไร เมื่อทำไปแล้วจะบังเกิดผลอะไรบ้างดังนี้ เป็นต้น

(๓) อุตตัญญูตา ความรู้จักตน คือ รู้ว่าเรานั้นว่าโดยฐานะ ภาวะ เพศ กำลัง ความรู้ ความสามารถ ความถนัด และคุณธรรม เป็นต้น บัดนี้ เท่าไร อย่างไร แล้วประพฤติให้เหมาะสมและรู้ที่จะแก้ไขปรับปรุงต่อไป

(๔) มัตตัญญูตา ความรู้จักประมาณ คือ ความพอดี เช่น ภิกษุรู้จักประมาณในการรับ และบริโภคปัจจัยสี่ คฤหัสถ์รู้จักประมาณในการใช้จ่ายโภคทรัพย์ พระมหากษัตริย์รู้จักประมาณในการลงทัณฑ์อาชญาและในการเก็บภาษี เป็นต้น

(๕) กาลัญญูตา ความรู้จักกาล คือ รู้กาลเวลาอันเหมาะสม และระยะเวลาที่จะต้องใช้ในการประกอบกิจ กระทำหน้าที่การงาน เช่น ให้ตรงเวลา ให้เป็นเวลา ให้ทันเวลา ให้พอเวลาให้เหมาะสมเวลา เป็นต้น

(๖) ปริสัจญูตา ความรู้จักบริษัท คือ รู้จักชุมชน และรู้จักที่ประชุม รู้กิริยาที่จะประพฤติต่อชุมชนนั้นๆ ว่า ชุมชนนี้เมื่อเข้าไปหา จะต้องทำกิริยาอย่างนี้ จะต้องพูดอย่างนี้ ชุมชนนี้ควรสงเคราะห์อย่างนี้ เป็นต้น

(๗) ปุคคลัญญูตา หรือ ปุคคลปโรปรัญญูตา ความรู้จักบุคคล คือ ความแตกต่างแห่งบุคคลว่า โดยอัธยาศัย ความสามารถ และคุณธรรม เป็นต้น ใครๆ ยิ่งหรือหย่อนอย่างไร และรู้ที่จะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นๆ ด้วยดี ว่าควรจะคบหรือไม่ จะใช้จะตำหนิ ยกย่อง และแนะนำสั่งสอนอย่างไร เป็นต้น

กล่าวโดยสรุป คือ ข้อกำหนดการอยู่ร่วมกันของชุมชนห้วยต้ม ทำให้ชุมชนบ้านห้วยต้มอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข หลังจากที่ชาวกะเหรี่ยงได้ฟังนิทานนี้จบแล้วจึงทำให้ชาวบ้านตัดสินใจที่จะอยู่ร่วมกันในชุมชนบ้านห้วยต้มและนับถือศาสนาพุทธ ด้วยความเชื่อและศรัทธาที่มีต่อครูบาชัยยะวงศา

พัฒนา เมื่อมีคนแปลกหน้าเข้ามาในชุมชนบ้านห้วยต้ม ผู้ชายบางกลุ่มจะรวมตัวกันเพื่อติดตามคนแปลกหน้ากลุ่มนั้น ติดตามตั้งแต่ทางเข้ามาในหมู่บ้านจนออกไปจากหมู่บ้าน จึงทำให้ผู้ที่คิดจะเข้าเผยแพร่ศาสนาอื่นเกิดความกลัว และไม่กล้าเข้ามาในหมู่บ้านชุมชนห้วยต้มอีก แล้วในที่สุดผู้ที่คิดจะมาเผยแพร่ศาสนาอื่น ก็ต้องถอยกลับไปโดยปริยาย ชุมชนบ้านห้วยต้มมีความรักและความศรัทธา มีการปกป้องศาสนาและพัฒนาชุมชนบ้านห้วยต้มให้มีความเข้มแข็งตลอดไป

๓.๓.๒ พรหมวิหาร ๔ กับเรื่อง “สี่หูห้าตา”

หลังจากการพัฒนาผู้นำชุมชน การพัฒนาจิตใจของคนในชุมชนก็เป็นเรื่องที่สำคัญมากในปัจจุบัน เพราะทุกสิ่งเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลาแต่สิ่งหนึ่งที่ไม่อาจเปลี่ยนแปลงไปได้คือ การมีจิตใจที่เข้มแข็ง มีสติปัญญาพิจารณาสิ่งที่เข้ามากระทบจากสิ่งยั่ววนภายนอก ครูบาชัยยะวงศาพัฒนาจึงได้ฉีควัดขึ้นป้องกันภัยอันตรายให้กับชุมชนบ้านห้วยต้ม ด้วยหลักธรรมในการดำเนินชีวิต อยู่อย่างไรให้มีสุข ไม่สร้างทุกข์ให้ผู้อื่น

ครูบาชัยยะวงศาพัฒนา ท่านจึงได้เล่านิทานให้ชาวบ้านฟังในวันพระ เพราะชาวบ้านหยุดการทำงานเพื่อเข้าวัดฟังธรรม เป็นการมารวมตัวทำบุญพร้อมกันอย่างพร้อมเพรียง รวมไปถึงในวันนั้นจะเป็นวันตักบาตรผัก ไม่กินเนื้อสัตว์ นี่เป็นเอกลักษณ์จุดเด่นของชุมชนบ้านห้วยต้ม นิทานเรื่อง “สี่หูห้าตา”

กาลครั้งหนึ่งนานมาแล้ว ในครั้งนั้นพระอินทร์ได้ทรงลงมาโปรด พระอินทร์เป็นพระโสดาบันคือ มีศีลอันบริสุทธิ์ และเป็นคนที่นับถือพระพุทธศาสนาเคารพและอุปถัมภ์พระพุทธศาสนา สัตว์ตัวนี้เป็นสัตว์ที่ประเสริฐ แต่ไม่ใช่สัตว์เดรัจฉาน เมื่อมนุษย์หรือสัตว์ใดที่มี มีศีลอันบริสุทธิ์ครบองค์ประกอบก็สามารถเป็นอริยบุคคลได้ “สี่หูห้าตา” เกิดจากนายกำพร้าว กับพระราชา นายกำพร้าวเกิดมายากจน แต่เป็นคนมีบุญ คนมีบุญอยู่ที่ไหนก็มีบุญ มีที่ดินว่างเปล่าข้างป่าช้าเหลือที่ว่างอยู่เพียงนิดเดียว นายกำพร้าว ก็ไปทำนา ไม่ว่าจะไปทำนาที่ไหนเขาจะโดนไล่หนีไปซะหมด ส่วนพระราชาก็เกิดความอิจฉา

พระราชาพูดว่า “นี่ คือ ที่ดินของเรา ให้เจ้าไปทำนาที่อื่นเถอะ” นายกำพร้าวเกิดความน้อยใจ จึงได้ตัดสินใจขึ้นไปอยู่บนดอย เรียกว่าดอยกำพร้าว ที่มีแต่ก้อนหิน แต่กลับกลายเป็นว่าปลูกข้าวได้เยอะและข้าวออกรวงสวยงาม พระราชาเกิดความอิจฉาอีก และไปบอกกับนายกำพร้าวว่า

พระราชาพูดว่า “นี่ก็เป็นที่ของเรา”

นายกำพร้าวพูดว่า “ไหนว่าท่านจะยกให้เราไงละ”

นายกำพร้าก็น้อยใจ แล้วนายกำพร้าก็ตัดสินใจ หลังจากเกี่ยวข้าวเสร็จแล้ว จะย้ายไปอยู่ที่อื่น เกิดมาก็โดนแกล้ง พอนอนๆ ไปในตอนกลางคืน ได้ยินเสียงกุกๆ กักๆ แต่พอตื่นขึ้นมาดูในยาม

เช้า ปรากฏว่า แดงก็หาย ข้าวก็หาย มีเพียงรอยเท้าที่ปรากฏคล้ายๆ เเท้าลิง มาทุกวันๆ นายกำพร้าว้าจึง ทำที่ดักสัตว์ขึ้นมาเพื่อดักจับสัตว์ในคืนนั้น พอกับดักตั้งสนั่น ลิงตัวนั้นวิ่งไป พอมองดูหน้า

นายกำพร้าว้าพูดว่า “นี่มันเป็นอะไรตาเหมือนลิง มีหูสี่หู มีตาห้าตา แล้วหยิ่งพินให้ข้าอีก” นายกำพร้าว้า เกิดอาการกลัวและในขณะเดียวกันก็โกรธ เจ้าลิงตัวนั้นด้วย แต่ด้วยที่นายกำพร้าว้าเป็นคนมี ศील มีความเมตตา คิดถึงตอนแรกก็มีความโกรธ นายกำพร้าว้าจึงจับ เจ้าสี่หูห้าตา มาไว้ที่บ้านของตน เพื่อทรมานเจ้าลิงตัวนี้ อย่างน้อยเอาไว้ไปขายให้พระราช ในคืนนั้นอากาศหนาวมาก จึงเอาเจ้าลิงลง ไปไว้ที่ใต้ถุนบ้าน นายกำพร้าว้าเกิดความสงสัยว่า อากาศหนาวแบบนี้ มันจะนอนอยู่อย่างไร มันจะ หนาวไหม เอ่อมันคงมีความรู้สึกเหมือนคนนี่แหละ เพราะมันเป็นสัตว์ มันคงมีความรู้สึกอย่างเราจึง เกิดความสงสารเจ้าลิงขึ้นมา จึงได้ตัดสินใจก่อไฟให้เจ้าลิงผิง เจ้าลิงก็นั่งผิงที่กองไฟและส่งยิ้มให้นาย กำพร้าว้า อย่างมีความสุข

นายกำพร้าว้าพูดว่า “เจ้าลิงน้อย เจ้าหิวไหม ข้าเอาแดงกับข้าวมาให้เจ้ากิน กินซะ” แต่เจ้าลิงก็ไม่ยอมกินอะไรซักอย่าง นายกำพร้าว้าเห็นเจ้าลิงไม่ยอมกินอะไรเลย จึงรู้สึกโกรธ

นายกำพร้าว้าพูดว่า “เอาอะไรมาให้ก็ไม่กิน แล้วเจ้าอยากกินอะไรละ ข้าไม่มีอะไรให้เจ้า กินแล้วนะ นอกจากก้อนถ่านไฟ ที่แดงระอุ อยู่ในกองไฟ” นายกำพร้าว้าจึงพูดด้วยความโกรธ ไม่พอใจ เจ้าลิงน้อยเห็นอาการดั่งนั้น เจ้าลิงเลยหยิบถ่านไฟที่ร้อนระอุ มากินแทนแดงและข้าว และในตอนเช้า เจ้าลิงถ่ายออกมาเป็นทองคำ ยิ่งกินถ่านยิ่งถ่ายเป็นทองคำ นายกำพร้าว้าก็เกิดความสงสัยยิ่งนัก นายกำพร้าว้า จึงได้ตัดสินใจนำเรื่องนี้ไปบอกแก่พระราช แต่แล้วนายกำพร้าว้าก็เปลี่ยนใจ ส่วนพระราช ท่านเป็นผู้กว้างขวาง มีความคิดที่จะกลั่นแกล้งนายกำพร้าว้าเป็นทุนเดิมอยู่แล้ว จึงเกิดความสงสัยว่า นายกำพร้าว้าร้ายขึ้นมาได้อย่างไร จึงทำการสืบดู จึงได้รู้ว่าที่นายกำพร้าว้าร้ายขึ้นมาได้เพราะมีเจ้าลิงน้อย ตัวนี้เอง พระราชาจึงเกิดความอยากได้ อยากเป็นเจ้าของลิงน้อยตัวนี้ พระราชาจึงได้ออกอุบายขอ เจ้าลิงตัวนี้มาเป็นของตน

พระราชพูดว่า “ถ้าเจ้าไม่ยอมเอาลิงตัวนี้ให้ข้า ข้าจะถือว่าเจ้าเป็นกบฏต่อบ้านเมือง” ส่วนนายกำพร้าว้าจึงจำใจจำเป็นที่จะต้องยกเจ้าลิงน้อยให้กับพระราชไป เพราะตนเองก็ร้ายและมี ทองคำมากพอแล้ว เจ้าลิงน้อยโดนจับมาไว้ที่พระราชวังของพระราช พระราชาบังคับให้เจ้าลิงกิน ถ่านเจ้าลิงก็ไม่ยอมกิน เจ้าลิงเลยใช้วิธีการ กระตุกเชือกให้หลุดแล้ววิ่งหนีไป พระราชาเมื่อเกิดความ โทลจึงได้วิ่งไล่ตามเจ้าลิงน้อยเข้าไปในถ้ำแห่งหนึ่ง เพราะเจ้าลิงวิ่งเข้าไปในถ้ำพระราชาก็วิ่งตามไป ถ้ำนี้มีลักษณะเหมือนคนอ้าปาก ในขณะที่พระราช วังตามเจ้าลิงเข้าไปในถ้ำ เขาเรียกว่า ถ้ำปากอ้า และแล้วถ้ำก็ปิดปากถ้ำเองมีลักษณะเหมือนคนปิดปาก ทหารที่ตามพระราชามาก็เข้าไปไม่ได้สักคน แต่ยังมีช่องเล็กๆ ที่พอจะยื่นอาหารเข้ามาในถ้ำได้ ในที่สุดพระราชาก็ติดอยู่ในถ้ำแต่เพียงผู้เดียว ในขณะที่พระราชาคิดอะไรไม่ออกสักอย่าง

พระราชทานว่า “เออ อย่างน้อยข้าก็ออกจากถ้ำนี้ไปไม่ได้แล้ว ก่อนตายข้าขออะไรสักอย่างได้ไหม” พระราชทานกับตัวเองก่อนจะตาย

พระราชทานว่า “สิ่งที่ข้ารักมากที่สุด คือ ภรรยาทั้งเจ็ดของข้าพเจ้า ก่อนที่ข้าจะตายขอให้ข้าได้เห็น ของลับของภรรยาทุกคนที่ข้ารักก่อนตายด้วยเถิด เป็นการส่งท้ายก่อนตาย” พระราชทานจึงกล่าวกับทหารที่อยู่ข้างนอกว่า

พระราชทานว่า “พวกเจ้าไปนำ ภรรยาทั้งเจ็ดคนมาเข้าเฝ้าเราหน่อยสิ ก่อนตายข้าอยากจะเห็นของลับ ของภรรยาข้าทั้งเจ็ดคน” ทหารจึงได้พาภรรยาทั้งเจ็ดมายืนอยู่หน้าถ้ำ แต่ไม่มีภรรยาคนใดที่จะยอมเปิดของลับให้พระราชทานดูเพราะมีความอาย มีเพียงภรรยาคนที่เจ็ดที่กล้าที่จะเปิดกระโปรงให้พระราชทานเห็นของลับของตน ภรรยาคนที่เจ็ดจึงเปิดกระโปรงให้พระราชทานได้เห็นเป็นบุญตาในครั้งสุดท้ายก่อนตาย ในขณะที่เปิดกระโปรงโชว์ ถ้ำจึงได้อ้าปากหัวเราะเสียงดัง ถ้ำจึงอ้าปากหัวเราะว่า “ ฮ่า ฮ่า ฮ่า ” ถ้ำจึงเปิดปากถ้ำแล้ว พระราชทานก็หลุดออกจากถ้ำมาได้ พระราชทานจึงได้รักและโปรดปรานเมียคนที่เจ็ดนี้มาก เพราะช่วยชีวิตของพระราชทานให้หลุดออกมาจากถ้ำได้จึงรอดพ้นจากความตายในครั้งนั้น เมื่อเปรียบเทียบเมียคนที่เจ็ดของพระราชทานในสมัยนี้ ก็คือ เมียน้อย นั่นเอง จึงไม่แปลกที่คนในสมัยนี้หลงรักและมีเมียน้อย เป็นเพราะว่ามันมีความเป็นมาตั้งแต่สมัยพุทธกาลที่เมียน้อยได้ทำคุณให้แก่พระราชทาน แม้จะเป็นเมียน้อยก็มีข้อดีเช่นกันจึงเป็นที่มาว่าทำไมผู้ชายถึงหลงเมียน้อย

นิทานเรื่องนี้สรุปได้ว่า พระราชทานนั้นมีความโลภ ความโลภเป็นทางแห่งความฉิบหาย และพระราชทานเป็นผู้มีจิตใจหยาบช้า แม้ก่อนตายยังมีความอยากเห็นในสิ่งที่ไม่เป็นกุศล เป็นสิ่งที่ไม่ควรนำมาเป็นแบบอย่าง และธรรมะในเรื่องนี้ เมื่อเปรียบกับการทำงาน คือ เปรียบถ่านไฟ เหมือนคำดูถูกของคน ที่มากระทบหูของเรา เราต้องมีความอดทนได้ ถ้าเรามีความอดทนเราจะประสบความสำเร็จในหน้าที่ทุกอย่าง ถ้าเปรียบกับการทำงานในปัจจุบัน ถ้าเราได้รับคำสั่งหรือโดนตำหนิ ให้เรามีความอดทนและมีความพยายามที่จะแก้ไขหรือควบคุมอารมณ์ของตนเองให้ได้ ถ้าเราทำได้จะได้ผลลัพธ์ที่มีคุณค่ายิ่ง ดังนั้นการกระทำกรรมสิ่งใดๆ ก็ตาม ถ้าเรามีความอดทนเราจะสามารถผ่านอุปสรรคต่างๆ ไปได้ และจะได้รับผลแห่งความอดทนและความดีที่ยิ่งใหญ่ เมื่อเปรียบหลักพุทธธรรมกับนิทานเรื่อง “สี่หูห้าตา” สอดคล้องกับหลักพรหมวิหาร ๔ และหลักศีล ๕ ดังนี้

๑) พรหมวิหาร ๔ มีรายละเอียดดังนี้

๑.๑) เมตตา คือ ความรู้สึกเอ็นดูสงสารผู้อื่นไม่ว่าจะเป็น เด็ก คนชรา หรือบุคคลอื่น ความเมตตานี้อาจจะเกิดมาจากความสงสารที่บุคคลนั้นคงตกอยู่ในความทุกข์ หรือความเศร้าหมองจากเหตุทั้งปวง สำหรับผู้นำที่ดีความยึดหลักข้อนี้ “เอาใจเขามาใส่ใจเรา” เมตตาผู้อื่นรอบข้างไม่เว้น

แม้แต่ลูกน้องผู้ร่วมงาน หรือคนที่ตำแหน่งต่ำกว่า ความเมตตาจะทำให้เรามีพลังดึงดูดและรักใคร่จากคนรอบข้าง

๑.๒) กรุณา คือ คนในสังคมทุกทุกสังคมหากมีคนที่ทำอะไรด้วยตนเองไม่ได้ก็ยอมรับความช่วยเหลือจากผู้อื่นรอบตัว การเข้าไปให้ความช่วยเหลือผู้ไม่รู้ ผู้ประสพภัย หรือให้รอดพ้นจากความทุกข์นั้นก็ล้วนแต่เป็นบุญจากความกรุณา การช่วยเหลือนั้นไม่ใช่แต่เพียงผู้มีบุญคุณถึงแม้ว่าคนนั้นเป็นคนไม่ดี คนนี้เป็นคนไม่ดี ไม่ว่าจะเป็มิตรหรือเป็นศัตรูเราก็ช่วยได้ ปลอ่ยวางอคติ ลดความถือตัว ความตระหนี่เพื่อเป็นหนทางในการแล้วช่วยเหลือครั้งกันละกัน หากท่านผู้นำ ผู้บริหารยึดถือหัวข้อนี้ไว้ รับรองได้เลยว่าจะมีแต่คนรักใคร่แม้แต่สัตว์ก็ยังกระดิกหางเข้ามาในความเมตตากรุณา

๑.๓) มุทิตา คือ การเป็นผู้นำที่แท้จริงควรจะวางตัวเองให้ ไร้ซึ่งการอิจฉา ริษยา และคอยสนับสนุนให้กำลังใจรวมถึงยินดีกับสิ่งดีที่เกิดขึ้นกับลูกน้อง เพื่อนร่วมงาน และคนในสังคมของตน ในยามที่คนในสังคมทำพลาดก็พร้อมน้อมรับและให้อภัยคอยตักเตือนแก้ไขไม่ใช่โกรธเป็นพินเป็นไฟ

๑.๔) อุเบกขา คือ การรู้จักวางเฉย การวางใจเป็นกลางเพราะพิจารณาเห็นว่า ใครทำดียอมได้ดี ใครทำชั่วยอมได้ชั่ว ตามกฎแห่งกรรม คือ ใครทำสิ่งใดไว้สิ่งนั้นย่อมตอบสนองคืนบุคคลผู้กระทำ เมื่อเราเห็นใครได้รับผลกรรมในทางที่เป็นโทษเราก็ไม่ควรดีใจหรือคิดซ้ำเติมเขาในเรื่องที่เกิดขึ้นเราควรมีความปรารถนาดี คือพยายามช่วยเหลือผู้อื่นให้พ้นจากความทุกข์ในลักษณะที่ถูกต้องตามทำนองคลองธรรม

กล่าวโดยสรุป คือ องค์ประกอบทั้งหมดของ “พรหมวิหาร ๔” ทั้งหมดไม่ว่าจะเป็นเมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา เป็นหลักการครองใจคน หลักการบริหารทั้งหมดในโลกล้วนแต่มาจากองค์ประกอบของ ๔ ตัวนี้เท่านั้น และหลัก “พรหมวิหาร ๔” สามารถหลอมรวมกับความเป็นผู้นำจะต้องเป็นที่รักใคร่ของคนในสังคมและจะต้องพัฒนาสังคมของตนให้เจริญก้าวหน้าได้ยิ่งยั้งขึ้น ผู้คนในสังคมพร้อมใจกันเพื่อที่สละเพื่อผู้นำของตนแน่นอน

๓.๓.๓ หลักศีล ๕ กับเรื่อง “สี่หูห้าตา” ในการอยู่ร่วมกันในสังคมนั้น จำเป็นที่แต่ละคนซึ่งเป็นสมาชิกของสังคมจะต้องทำตนให้เป็นคนเต็มคน ที่เรียกว่าเป็นมนุษย์ หรือเป็นคน ๑๐๐% เพื่อให้การอยู่ร่วมกันดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย มีความสงบสุข เกิดศานติสุข ไม่มีเวรภัยต่อกันและกันหลักธรรมที่จะทำคนให้เป็นให้เต็มคนอันยังผลให้การอยู่ร่วมกันมีความสุขมีความสงบสุขนั้นก็คือเบญจศีลเบญจธรรม อันได้แก่

๑) ปาณาติปาตา เวรมณี เจตนาเป็นเครื่องดเว้นจากการฆ่า การเบียดเบียน การทำร้ายร่างกายคนและสัตว์ แล้วมีจิตใจประกอบด้วยเมตตากรุณา มีความปรารถนาดี และสงสารเห็นอกเห็นใจผู้อื่นสัตว์อื่น

๒) อทินนาทานา เวรมณี เจตนาเป็นเครื่องงดเว้นจากการถือเอาสิ่งของที่เจ้าของไม่ได้ให้ด้วยอาการแห่งขโมยหรือโจร อันได้แก่ ลัก ฉก ชิง วิ่งราว ชูกรรโชก ชูเข็ญ ปล้น จี้ ตู๋ ฉ้อโกง หลอก ลวง ปลอม ตระบัด เบียดบัง สับเปลี่ยน ลักลอบ ยักยอก และรับสินบน แล้วเป็นผู้มีความขยัน ประกอบสัมมาชีพ บริจาคทาน และเคารพในกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินของผู้อื่น

๓) กามเมสุ มิจฉาจารา เวรมณี เจตนาเป็นเครื่องงดเว้นจากการประพฤติดิในกาม บุคคลต้องห้ามสำหรับฝ่ายชาย คือ

- (๑) ภรรยาคนอื่น
- (๒) ผู้หญิงที่ยังอยู่ในความอุปการะของผู้อื่น (ต้องพึงพาอาศัยผู้อื่นอยู่)
- (๓) ผู้หญิงที่จารีตต้องห้าม (แม่ ย่า ยาย พี่สาว น้องสาว ลูกสาว ชี หญิงผู้เยาว์)

บุคคลที่ต้องห้ามสำหรับฝ่ายหญิง คือ

- (๑) สามีคนอื่น
- (๒) ชายจารีตต้องห้าม (พ่อ ปู่ ตา พี่ชาย น้องชาย ลูกชาย พระภิกษุ สามเณร ชายผู้เยาว์)

ทั้งฝ่ายชายและฝ่ายหญิงไม่ใช่เฉพาะ ห้ามแต่ร่วมสังวาสเท่านั้น แม้แต่การเคล้าคลึง การพูดเกี้ยวพาราสี หรือการแสดงอาการ ปฏิพัทธ์แม้แต่ด้วยสายตาเนตรสบเนตร เป็นต้น ก็ถือว่าการละเมิดศีลข้อนี้แล้ว เมื่อไม่ล่วงละเมิดศีลข้อนี้แล้วเป็นผู้สำรวมในกามยินดีแต่ในภรรยาของตนเท่านั้น (สทาร์สันโดษ) จงรักภักดีแต่ในสามีของตน (ปติวัตร) ถ้ายังไม่ได้แต่งงานก็ต้องมีกามสังวร ตั้งตนอยู่ในขนบธรรมเนียมประเพณีที่ติงาม มีวัฒนธรรมอันดีชนิดที่ว่า "เข้าตามตรอกออกตามประตู"

๔) มุสาวาทา เวรมณี เจตนาเป็นเครื่องงดเว้นจากการพูดเท็จ อันได้แก่ คำปดทวน สาบาน ทำเล่ห์กระเท่ห์ มารยา ทำกิเลส เสริมความสามัคคีคำพูดเสียดแทง สับปลับ ผิดสัญญาเสียสัตย์ และคั่นคำ แล้ว เป็นผู้รักสัจจะจะพูดแต่คำสัตย์จริงด้วยความจริงใจและปรารถนาดี มุ่งหวังดีต่อผู้ฟัง

๕) สุราเมรยะมัชชะปมาทัญฐานา เวรมณี เจตนาเป็นเครื่องงดเว้นจากการดื่มน้ำเมาอันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท อันได้แก่ น้ำสุรา เมรัย เครื่องดื่มมีนเมาอื่น ๆ และการเสพยาเสพติดอื่น ๆ เช่น ผื่น เฮโรอีน กัญชา ยาบ้า หรือแม้แต่บุหรี่ แล้วเป็นผู้ประกอบด้วยสติสัมปชัญญะในการประกอบกิจการทั้งปวง และเป็นผู้ไม่ประมาทในชีวิตในการทำงาน ไนวัย ในเพศ

ดังที่ผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญกล่าวไว้ว่า “ผู้ที่จะเป็นคนเต็มร้อยจะต้องเป็นผู้มีการดำเนินชีวิตประจำวันที่ประกอบด้วยเบญจศีลเบญจธรรมทั้ง ๕”^{๒๐}

สรุปคือ นิทานเรื่อง “สีหุห้ำดา” ห้ำดา คือ จุตรับรู้การมองเห็นของเรา มันจะสอดคล้องกับศีล ๕ ศีลข้อ ๑-๕ เปรียบเสมือนดวงตาทั้งห้าดวง หู คือ พรหมวิหาร ๔ ซึ่งถือได้ว่าเป็นอาหารของศีล การที่ได้ยินอะไรมา แล้วนำมาประสมกับตา คนเราจะมีชีวิตอยู่ได้เพราะมีหูกับตา ถ้ามีแต่หูไม่มีตาก็เหมือนคนที่ ได้ยินมาแต่ไม่รู้ไม่ชี้ ได้ยินได้รู้แต่จับประเด็นไม่ได้ก็เหมือนคนพิการ คนเราต้องมีทั้งหูและตา ดังนั้น ดวงตาทั้งห้า อยู่ในศีล ๕ ทุกสิ่งทุกอย่างเป็นการแสดงออกของเราเพื่อให้คนอื่นเขาเห็นว่า เราอยู่ในศีล และคนเราควรปฏิบัติอยู่ในศีล ๕ ตลอดเวลา ส่วนหู คือ พรหมวิหาร ๔ เราได้ยินอะไรมา ควรมีความเมตตา กลั่นกรอง ทั้งศีล ๕ และพรหมวิหาร ๔ ต้องใช้ประกอบพิจารณาคู่กันจะแยกจากกันไม่ได้

๓.๔ สรุปองค์ความรู้

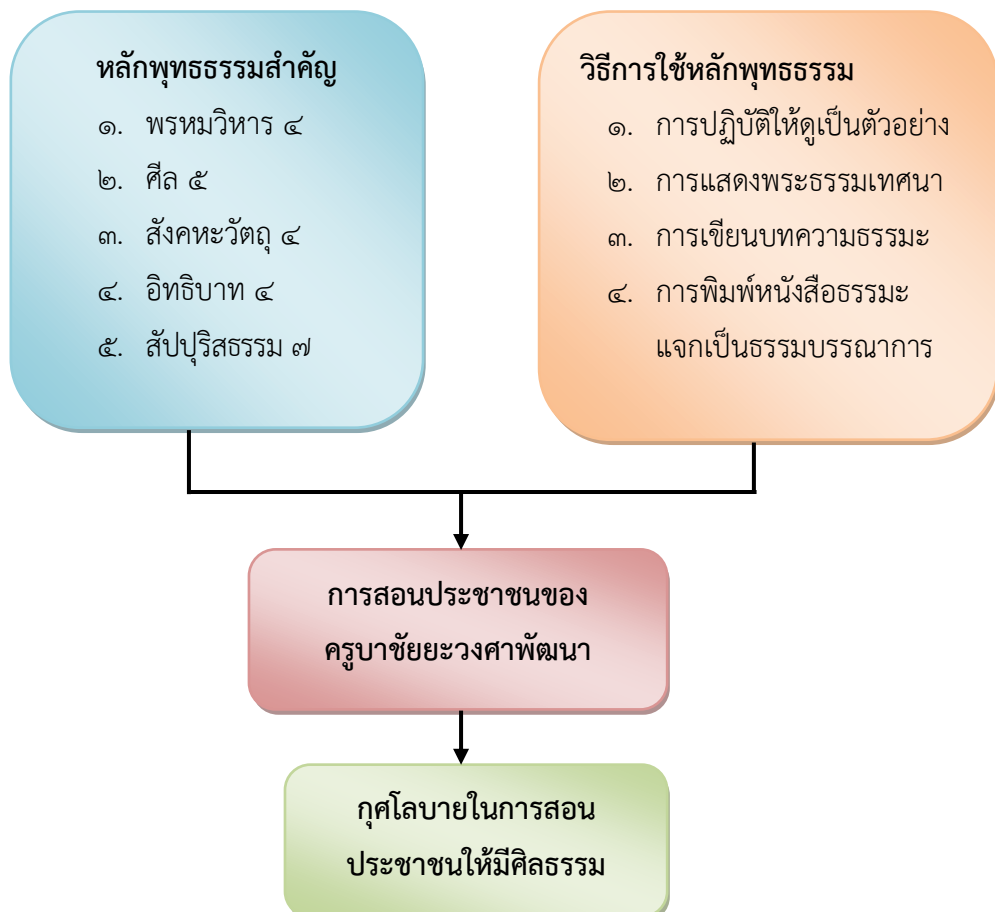
หลักพุทธธรรมกับความเชื่อ ครูบาชัยยะวงศาพัฒนา นอกจากท่านได้ให้ความรู้ในการดำเนินชีวิต ให้พื้นที่ในการประกอบอาชีพ ให้อาชีพที่สุจริตและสร้างรายได้ให้ครอบครัว ซึ่งการประกอบอาชีพนั้นย่อมพบกับอุปสรรคในการทำงานอย่างแน่นอน จึงได้เปรียบเทียบการทำงานที่เหมาะสมคือ หลักธรรมที่ใช้ในการทำงาน เป็นเรื่องง่าย ๆ ใกล้ตัว หากเรานำ อธิธิบาท ๔ มาปรับใช้ในการทำงาน รักงานที่ทำ ขยันทำงาน รับผิดชอบงาน และรู้จักไตร่ตรองให้ถี่ถ้วน จึงเป็นทางแห่งความสำเร็จในการประกอบอาชีพ ทุกคนในชุมชนบ้านห้วยต้ม เป็นผู้ที่มีความขยันหมั่นเพียรในการทำงานต่อให้ลำบากแค่ไหน ไม่เคยท้อ เพราะทุกๆ วันพระ ครูบาชัยยะวงศาพัฒนาจะเล่านิทานเรื่อง “สีหุห้ำดา” เพื่อเปรียบเทียบให้เห็นถึงความพยายามและอดทนในหน้าที่การงาน หลักพุทธธรรมกับการปฏิบัติที่ ครูบาชัยยะวงศาพัฒนา ปฏิบัติโดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นแนวทางในการเผยแผ่ธรรม ควบคู่กับการพัฒนาให้เกิดความเจริญทั้งทางด้านความคิด สติปัญญา และการดำรงชีวิต ได้แก่ พรหมวิหาร ๔ ศีล ๕ หลักการมีส่วนร่วม ความสามัคคี สังคหะวัตถุ ๔ อธิธิบาท ๔ หลักธรรมเหล่านี้ล้วนเป็นคุณค่าเชิงจริยธรรมที่ครูบาชัยยะวงศาพัฒนา นำมาพัฒนาชุมชนให้เกิดความเข้มแข็งตลอดมา กล่าวคือ การใช้หลักศีล ๕ พรหมวิหาร ๔ ในการพัฒนาด้านความเชื่อ หลักพรหมวิหาร ๔ เป็นหลักธรรมประจำใจเพื่อให้ตนดำรงชีวิตได้อย่างประเสริฐ หลักอธิธิบาท ๔ เป็นคุณธรรมนำความสำเร็จในการประกอบอาชีพ หลักสังคหะวัตถุ ๔ เป็นหลักธรรมสงเคราะห์ซึ่งกันและกัน ครูบาชัยยะวงศาพัฒนา ท่านกุศลโอบายในการเผยแผ่ธรรมะโดยการเล่านิทานเพื่อให้ชาวบ้านได้เข้าใจง่ายพูดเป็นภาษากระหรียงหรือภาษาชาวเขา

^{๒๐} สัมภาษณ์ พระครูพินิจสารธรรม, เจ้าอาวาสวัดพระบาทห้วยต้ม, ๒๒ ธันวาคม ๒๕๖๑.

วิธีการใช้หลักพุทธธรรมในการสอนประชาชนของครูบาชัยยะวงศาพัฒนา การเผยแผ่ธรรมของ ครูบาชัยยะวงศาพัฒนา แม้ท่านไม่ใช่นักเทศน์ที่มีความชำนาญเรื่องการเทศนาวิธี แต่ท่านก็ใช้วิธีการเผยแผ่แบบบูรณาการประกอบไปด้วย การปฏิบัติให้ดูเป็นตัวอย่าง การแสดงพระธรรมเทศนาของ การเขียนบทความธรรมะ การพิมพ์หนังสือธรรมะแจกเป็นธรรมบรรณาการ เป็นการแสดงออกทางข้อวัตรปฏิบัติที่สงบเรียบร้อยตามหลักของพระสงฆ์ผู้เป็นสุปฏิปันโนบุคคล คือ พระผู้ประพาสดีดี ปฏิบัติชอบ อากัปกิริยาที่สงบเรียบร้อยของท่าน เจริญรอยตามพระอรหันตบุคคลผู้เป็นครูบาอาจารย์ และกิตติศัพท์แห่งการประพาสดีดีปฏิบัติชอบของที่ได้สร้างสมมา

กุศโลบายในการสอนประชาชนให้มีศีลธรรมของครูบา อย่างนิทานเรื่อง “สีหูห้าตา” ห้าตา คือ จุดรับรู้การมองเห็นของเรา มันจะสอดคล้องกับศีล ๕ ศีลข้อ ๑-๕ เปรียบเสมือนดวงตาทั้งห้าดวง หู คือ พรหมวิหาร ๔ ซึ่งถือได้ว่าเป็นอาหารของศีล การที่ได้ยินอะไรมา แล้วนำมาประสมกับตา คนเราจะมีชีวิตอยู่ได้เพราะมีหูกับตา ถ้ามีแต่หูไม่มีตาก็เหมือนคนที่ ได้ยินมาแต่ไม่รู้ไม่ชี้ ได้ยินได้รู้แต่จับประเด็นไม่ได้ก็เหมือนคนพิการ คนเราต้องมีทั้งหูและตา ดังนั้น ดวงตาทั้งห้า อยู่ในศีล ๕ ทุกสิ่งทุกอย่าง เป็นการแสดงออกของเราเพื่อให้คนอื่นเขาเห็นว่า เราอยู่ในศีล และคนเราควรปฏิบัติอยู่ในศีล ๕ ตลอดเวลา ส่วนหู คือ พรหมวิหาร ๔ เราได้ยินอะไรมา ควรมีความเมตตา กลั่นกรอง ทั้งศีล ๕ และพรหมวิหาร ๔ ต้องใช้ประกอบพิจารณาคู่กันจะแยกจากกันไม่ได้

แผนภาพที่ ๓.๑ สรุปลองค์ความรู้วิธีการในการสอนของครูบาชัยยะวงศาพัฒนา

บทที่ ๔

แนวทางการประยุกต์กุศโลบายของครูบาชัยยะวงศาพัฒนาในการสอน ประชาชนของพระสงฆ์ไทย

การวิจัยเรื่อง การศึกษากุศโลบายการสอนประชาชนให้มีศีลธรรมตามหลักพระพุทธศาสนาของครูบาชัยยะวงศาพัฒนา ในบทนี้ผู้วิจัยได้ศึกษา แนวทางการประยุกต์กุศโลบายของครูบาชัยยะวงศาพัฒนาในการสอนประชาชนของพระสงฆ์ไทย ซึ่งสามารถแยกเป็นประเด็นที่เกี่ยวข้องได้ดังนี้

- ๔.๑ วิธีการสอนของครูบาชัยยะวงศาพัฒนาที่ควรนำมาใช้
- ๔.๒ การประยุกต์วิธีการสอนของครูบาชัยยะวงศาพัฒนา
- ๔.๓ สรุปองค์ความรู้

๔.๑ วิธีการสอนของครูบาชัยยะวงศาพัฒนาที่ควรนำมาใช้

๔.๑.๑ ด้านความเชื่อ

ครูบาชัยยะวงศาพัฒนา พยายามที่จะสอนชาวเขาให้เข้าใจในหลักธรรมคำสั่งสอนขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้าโดยใช้กุศโลบายต่างๆ เช่น ความเชื่อการนับถือผีปู่ย่า ความเชื่อเรื่องใจบ้าน ความเชื่อเรื่องการแต่งกาย เป็นความเชื่อที่ท่านเป็นผู้แสดงธรรมะ เพื่อให้ชาวกะเหรี่ยงเข้าใจหลักธรรมและน้อมนำมาปฏิบัติตาม คือ หลังจากฟังธรรมะแล้ว ทำให้ชาวกะเหรี่ยงเปลี่ยนความคิดและวิถีชีวิตก็เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างเห็นได้ชัด มีการรักษาศีล ๕ มีความเชื่อ ความศรัทธาและรู้จักเสียสละ ในการพัฒนาชุมชน วางตนเสมอต้นเสมอปลาย สร้างความสามัคคีในชุมชน การใช้หลักศีล ๕ ในการพัฒนาด้านความเชื่อ มีรายละเอียดดังนี้

๑) หลักศีล ๕ คือ ศีลพื้นฐานที่องค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงสั่งสอนให้ชาวพุทธทุกคนยึดถือปฏิบัติเป็นหลักของชีวิต ซึ่งชาวกะเหรี่ยงหลังจากที่ได้รับฟังการบรรยายธรรมะของครูบาชัยยะวงศาพัฒนา จึงได้เปลี่ยนแนวคิดและวิถีการดำรงชีวิต ด้วยหลักปฏิบัติ ๕ ข้อ

ศีลข้อที่ ๑ ปาณาติปาตา หมายถึง ชาวกะเหรี่ยง หลังจากเลิกนับถือเรื่องผี ไม่มีการฆ่าสัตว์ เพื่อใช้เป็นเครื่องสังเวชนไหว้ ได้ละเว้นจากการฆ่าชีวิตสัตว์ทุกชนิด โดยการปรับตัวกลับใจ มาเจริญภาวนา รักษาศีล กินเจหรืออาหารมังสวิรัต แทนการกินและล่าเนื้อสัตว์

ศีลข้อที่ ๒ อทินนาทานาเวรมณี หมายถึง เมื่อทุกคนปฏิบัติ เลิกเสพของมีนเมาละเว้นจากการฆ่าสัตว์ งดเว้นจากการประพฤตินอกใจ ได้แล้ว ชุมชนบ้านห้วยต้มจะไม่มีขโมย ไม่มีการลักทรัพย์ ในชุมชนบ้านห้วยต้ม

ศีลข้อที่ ๓ กาเมสุมิสณาจาราเวรมณี หมายถึง การแสดงออกด้านการครองเรือน หญิงที่ยังไม่แต่งงานจะแต่งกายโดยการสวมเสื้อชุดยาวลวด ส่วนผู้หญิงที่แต่งงานแล้วจะใส่เสื้อผ้าสองท่อนและบางเผ่าจะมีรอยสักที่เป็นสัญลักษณ์วงกลมที่ข้อเท้า แสดงว่าผู้หญิงคนนั้นแต่งงานมีคู่ครองแล้วชายหนุ่มไม่ควรไปข้องเกี่ยว จึงเป็นการงดเว้นจากการประพฤตินอกใจ ละเว้นการประพฤตินอกใจ ถูกผิดเมียคนอื่น

ศีลข้อที่ ๔ มุสาวาทาเวรมณี หมายถึง คนในชุมชนบ้านห้วยต้ม จะให้ความไว้วางใจกัน จึงมีการโกหกกัน เป็นการละเว้นจากการพูดบดบังเท็จ พูดจาโกหก พูดไม่อยู่กับร่องกับรอย

ศีลข้อที่ ๕ สุราเมรัยมัชปะมาทัตถานาเวรมณี หมายถึง การเลิก การละเว้นจากการดื่มสุราเมรัยและเครื่องดองของมีนเมาทุกชนิด เช่น ขอนี้ครูบาชัยยะวงศาพัฒนา เน้นย้ำว่ามีความสำคัญที่สุด เพราะเป็นสาเหตุของปัญหา เมื่อสติถูกทำลาย จะนำพามาซึ่งความหายนะ ความสูญเสีย ดังนั้น ชาวบ้านในชุมชนจึงปฏิบัติตนอย่างเคร่งครัดไม่ยุ่งเกี่ยวกับของมีนเมา ครูบาชัยยะวงศาพัฒนา ท่านยังได้สอนเกี่ยวกับหลักพรหมวิหารธรรมแก่ศรัทธาประชาชน เพื่อเป็นหลักในการดำเนินชีวิต^๑

จากการศึกษาพบว่า การสอนให้ประชาชนเกิดการดำเนินชีวิตอย่างถูกต้องและเป็นสุข ควรต้องเริ่มจากการพัฒนาในด้านต่างๆ อย่างการสอนด้านการพัฒนาจิตใจของคนในชุมชนก็เป็นเรื่องที่สำคัญมากในปัจจุบัน เพราะทุกสิ่งเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลาแต่สิ่งหนึ่งที่ไม่อาจเปลี่ยนแปลงไปได้ คือ การมีจิตใจที่เข้มแข็ง มีสติปัญญาพิจารณาสิ่งที่เข้ามากระทบจากสิ่งยั่ววนภายนอก ครูบาชัยยะวงศาพัฒนา จึงได้ฉีควัคซีนป้องกันภัยอันตรายให้กับชุมชนบ้านห้วยต้ม ด้วยหลักธรรมในการดำเนินชีวิต อยู่อย่างไรให้มีสุข ไม่สร้างทุกข์ให้ผู้อื่น ครูบาชัยยะวงศาพัฒนา ท่านจึงได้เล่านิทานให้ชาวบ้านฟังในวันพระ เพราะชาวบ้านหยุดการทำงานเพื่อเข้าวัดฟังธรรม เป็นการมารวมตัวทำบุญพร้อมกัน

^๑ สัมภาษณ์ นายกรวัชชัย นาทรายกานต์, นายกองค้การบริหารส่วนตำบลนาทราย, ๒๐ ธันวาคม ๒๕๖๑.

อย่างพร้อมเพียง รวมไปถึงในวันนั้นจะเป็นวันตัดบาตรผัก ไม่กินเนื้อสัตว์ นี่เป็นเอกลักษณ์จุดเด่นของชุมชนบ้านห้วยต้ม

๒) ใจบ้าน ความเชื่อเรื่อง ใจบ้านมีความสำคัญ คือ เป็นการรำลึกถึงความสามัคคี วันนั้นจะมีการหุงข้าวทำอาหารที่ใจบ้าน และจะแบ่งข้าวแบ่งอาหารให้กินร่วมกัน ทุกคนต้องได้กินเท่ากัน และทุกคนต้องอ้อมเหมือนกัน และถ้ามีใครมาท้วงว่า ข้าพเจ้ายังไม่ได้กิน ข้าพเจ้ายังไม่อ้อม ถ้ามีคนท้วงเพียงหนึ่งคน จะทำการทำพิธีกรรมนั้นใหม่ จากการประกอบพิธีกรรมในใจบ้านทำให้สรุปได้คือ คนเราต้องรู้จักความพอใจ พอเพียง เมื่อเรารู้ว่าเราไม่ได้ประโยชน์จากกิจกรรมนี้ เราควรมีความเสียสละ เป็นการฝึกตนอีกวิธีหนึ่ง เพื่อให้สังคมส่วนรวมจะได้ไม่เกิดความขัดแย้ง จึงเป็นการพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็งอีกวิธีหนึ่ง และกิจกรรมนี้เป็นการพัฒนาองค์กร ด้วยการให้หลักความสามัคคี หลักการมีส่วนร่วม และฝึกให้ชาวบ้านมีความอดทนและเสียสละ

คำสอนของครูบา เรื่องใจบ้าน กับหลักความสามัคคี หมายถึง การทำบุญใจบ้านต้องมีความพร้อมเพียงกัน มีความกลมเกลียวเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ไม่ทะเลาะเบาะแว้ง วิวาทบาดหมางซึ่งกันและกันซึ่ง ความสามัคคีคือ ความสามัคคีทางกาย ได้แก่ การที่คนในชุมชนมาหุงข้าวรวมกัน การร่วมแรงร่วมใจกันในการทำงาน ความสามัคคีทางใจ ได้แก่ การร่วมประชุมปรึกษาหารือกันเมื่อเกิดปัญหาขึ้นและวางแผนงานไว้ล่วงหน้าเพื่อเตรียมความพร้อม ยังมีความสอดคล้องกับหลักประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม คือ กระบวนการที่เน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านห้วยต้ม เพื่อสร้างโอกาสให้ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมประจำปีการรักษาทนทางวัฒนธรรมอันมีคุณค่าทางจิตใจ ดังผู้ให้ข้อมูลหลักกล่าวไว้ว่า

“ความเชื่อ ที่มีต่อใจบ้านของชาวชุมชนบ้านห้วยต้ม นั้นมีผลทางจิตใจของชุมชนยิ่งนัก”^๒ จากคำกล่าวนี้สะท้อนให้เห็นว่า พิธีกรรมที่จัดในใจบ้านของทุกปี มีความสำคัญต่อวิถีชีวิตของชุมชนบ้านห้วยต้มทุกคน หากใครไม่ได้มาร่วม นั้นหมายถึง ไม่มีขวัญและกำลังใจ ในการประกอบอาชีพ การงาน ดังนั้น ทุกครั้งที่มีการจัดพิธีกรรม ทุกคนจะมีความสามัคคี ในการช่วยกันเตรียมข้าวของให้พร้อม ต่างแบ่งหน้าที่ให้แต่ละคนอย่างชัดเจน และทุกคนที่ได้ช่วยงานต่างมีความสุขเพราะทำด้วยความเต็มใจและศรัทธา

๓) การแต่งกาย การแต่งกายบางอย่างบอกถึงสถานะภาพความเป็นอยู่ในการดำรงชีวิตในปัจจุบัน คือ ถ้าเป็นหญิงสาวใส่ชุดยาวท่อนเดียวแสดงว่าเป็นสาวยังไม่ได้แต่งงาน แต่ถ้าใส่เสื้อผ้านองท่อนและมีรอยสักหรือรอยสัญลักษณ์ไว้ที่ข้อเท้าแสดงว่า หญิงผู้นั้นแต่งงานแล้ว และการทอเสื้อของชาวเขา จะสังเกตได้ว่าเสื้อทั้งสองด้านจะเหมือนกันนั้น หมายถึง การเป็นคนดีต้องเป็นคนดีทั้งต่อหน้า

^๒ สัมภาษณ์ นายสมคิด บัวตอง, กำนันตำบลนาทราย, ๒๐ ธันวาคม ๒๕๖๑.

และลับหลัง คำสอนของครูบาเรื่องการแต่งกายเหนียวน้ำใจคนอื่นที่ยังไม่เคยรักใคร่นับถือ หรือที่รักใคร่นับถืออยู่แล้วให้สนิทแนบยิ่งขึ้น “การทอเสื้อของชาวกะเหรี่ยง การทอเสื้อจะมีความหมายอยู่ในตัวมันเอง”^๓

เสื้อผ้าการแต่งกายที่เป็นเอกลักษณ์ ของชุมชนบ้านห้วยต้มสื่อความหมายได้อย่างลึกซึ้ง เป็นวัฒนธรรมในการแต่งกายที่สวยงาม ลวดลายผ้าสื่อถึงอารมณ์และการจินตนาการบนผืนผ้าและด้านทั้งสองด้านของเสื้อ เมื่อเปรียบเทียบกับคนเรา คือ การวางตนเสมอต้นเสมอปลาย ปฏิบัติตนอย่างสม่ำเสมอต่อคนทั้งหลาย ให้ความเสมอภาค ไม่เอารัดเอาเปรียบผู้อื่น เสมอในสุขและทุกข์ คือ ร่วมสุขร่วมทุกข์ ร่วมรับรู้ปัญหา และร่วมแก้ปัญหาเพื่อประโยชน์ของสังคม

๔) อาชีพ ครูบาชัยยะวงศาพัฒนา นอกจากทำได้ให้ความรู้ในการดำเนินชีวิต ให้พื้นที่ในการประกอบอาชีพ ให้อาชีพที่สุจริตและสร้างรายได้ให้ครอบครัว สร้างชื่อเสียงให้ชุมชนบ้านห้วย ซึ่งการประกอบอาชีพนั้นย่อมพบกับอุปสรรคในการทำงานอย่างแน่นอน จึงได้เปรียบการทำงานที่เหมาะสมคือ หลักธรรมะที่ใช้ในการทำงาน เป็นเรื่องง่าย ๆ ใกล้ตัว หากเรานำ อิทธิบาท ๔ มาปรับใช้ในการทำงาน รักงานที่ทำ ขยันทำงาน รับผิดชอบงาน และรู้จักไตร่ตรองให้ถี่ถ้วน จึงเป็นทางแห่งความสำเร็จในการประกอบอาชีพ ทุกคนในชุมชนบ้านห้วยต้ม เป็นผู้ที่มีความขยันหมั่นเพียรในการทำงานต่อให้ลำบากแค่ไหน ไม่เคยท้อ เพราะทุกๆ วันพระ ครูบาชัยยะวงศาพัฒนาจะเล่านิทานเรื่อง “สีหุห้าตา” เพื่อเปรียบเทียบให้เห็นถึงความพยายามและอดทนในหน้าที่การงาน วิธีครูบากับการสร้างอาชีพ ในชุมชนบ้านห้วยต้ม อำเภอเถลิง จังหวัดลำพูน ซึ่งเป็นทุนทางวัฒนธรรม ด้านอาชีพของชาวเขาที่สมัยก่อนไม่รู้จักการประกอบอาชีพ จึงได้ปลูกฝิ่นขาย ทำงานผิดกฎหมาย ด้วยความรู้ที่ไม่มีปัญญา จากการอพยพเข้ามาอยู่รวมตัวกันเป็นชนกลุ่มใหญ่ครูบาชัยยะวงศาพัฒนาจึงได้สอนให้ชาวเขาได้ประกอบอาชีพ ที่เป็นอาชีพสุจริต อาชีพเสริมที่ทำรายได้ให้กับชุมชน ได้แก่ การทำเครื่องเงิน ทอผ้าด้วยมือ การแปรรูปจากผ้าทอ ตีเหล็ก ขุดศิลาแลงและการจักสาน มีการพัฒนาจนเกิดเป็น ผลิตภัณฑ์ OTOP ของชุมชน

สรุปได้ว่า ครูบาชัยยะวงศาพัฒนา พยายามที่จะสอนชาวเขาให้เข้าใจในหลักธรรมคำสั่งสอนขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้าโดยใช้กุศโลบายต่างๆ เช่น ความเชื่อการนับถือผีปู่ย่า ความเชื่อเรื่องใจบ้าน ความเชื่อเรื่องการแต่งกาย เป็นความเชื่อที่ท่านเป็นผู้แสดงธรรมะ เพื่อให้ชาวกะเหรี่ยงเข้าใจหลักธรรมและน้อมนำมาปฏิบัติตาม คือ หลังจากฟังธรรมะแล้ว ทำให้ชาวกะเหรี่ยงเปลี่ยนความคิดและวิถีชีวิตก็เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างเห็นได้ชัด มีการรักษาศีล ๕ มีความเชื่อความศรัทธาและรู้จักเสียสละ ในการพัฒนาชุมชน วางตนเสมอต้นเสมอปลาย สร้างความสามัคคีในชุมชน การใช้หลักศีล ๕ ในการพัฒนาด้านความเชื่อ

^๓ สัมภาษณ์ นายมนตรี คงคารินทร์ฤดี, ผู้นำชุมชนบ้านพระบาทพัฒนา, หมู่ ๒๓, ๑๓ ธันวาคม ๒๕๖๑.

๔.๑.๑. ด้านการปฏิบัติ

๑) การปฏิบัติให้ดูเป็นตัวอย่าง ครูบาชัยยะวงศาพัฒนา เผยแผ่พระพุทธศาสนาในท้องที่จังหวัดลำพูน เชียงใหม่ ตาก แม่ฮ่องสอน และชายแดนประเทศพม่า ท่านได้อบรมสั่งสอนให้ชาวเขาเคารพนับถือพระพุทธศาสนา ปฏิบัติตามแนวคำสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า จนกระทั่งท่านได้มาจำพรรษาเป็นการถาวร ณ วัดพระพุทธบาทห้วยต้ม ท่านก็ได้ดำเนินงานด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา โดย ทั้งในด้านการเทศนา การอบรมศีลธรรม และการประพันธ์ผลงานการประพันธ์ที่โดดเด่น เช่น ครว้าก้อมคำสอนครูบาวงศ์ ธัมมมังคละสร้อย จากการศึกษาพบว่าการเผยแผ่ธรรม แม้ว่าท่านจะไม่นักเทศน์ที่มีความชำนาญเรื่องการเทศนาวิธี แต่พระคุณท่านก็ใช้วิธีการเผยแผ่แบบบูรณาการ คือการแสดงออกทางข้อวัตรปฏิบัติที่สงบเรียบร้อย ตามหลักของพระสงฆ์ผู้เป็นสุปฏิปันโนบุคคล คือ พระผู้ประพฤติดี ปฏิบัติชอบ อากัปกิริยาที่สงบเรียบร้อยของท่าน เจริญรอยตามพระอรหันต์บุคคลผู้เป็นครูบาอาจารย์ คือ ครูบาชัยลังกา ครูบาพรหมา ผู้เป็นพระอุปัชฌาย์ ครูบาเจ้าศรีวิชัย ครูบาอภิชัยชาวปีผู้เป็นอาจารย์ ก็ทำให้ผู้ที่ได้พบเห็นท่านเกิดความศรัทธาเลื่อมใส ถวายความเคารพนับถือท่าน เหมือนอุปติสสะมานพเห็นกิริยาอันสงบเรียบร้อยของพระอัสสชิแล้วเกิดความเลื่อมใส โดยเฉพาะชาวเขาเผ่ากระเหรี่ยง ที่ยกย่องท่านว่าเป็น “เทพเจ้าแห่งชาวกระเหรี่ยง” ซึ่งก็ไม่ผิดไปจากความเป็นจริงนัก เพราะบ่อยครั้ง ที่เราได้เห็นภาพชาวเขาเผ่ากระเหรี่ยงนอนราบลงกับพื้น ให้ท่านเดินไปบนหลังของเขาด้วยความเชื่อว่าการกระทำดังกล่าว จะส่งผลให้เขาหายจากโรคภัยไข้เจ็บต่างๆ และเป็นสิริมงคลแก่ตัวเขาด้วย อาศัยความศรัทธาของหมู่ชน และกิตติศัพท์แห่งการประพฤติปฏิบัติชอบของท่านดังผู้ให้ข้อมูลหลักกล่าวไว้ว่า “งานด้านการเผยแผ่ ครูบาชัยยะวงศาพัฒนาท่านไม่พูดมาก ท่านเผยแผ่ธรรมะโดยการเล่านิทาน ปฏิบัติตนให้ดูเป็นแบบอย่างจึงทำให้ชาวบ้าน เกิดความศรัทธา”^๔

ครูบาจะครองผ้าอยู่ตลอดเวลาจะปฏิบัติศาสนกิจด้วยความเมตตา และคอยช่วยเหลืองานบุญต่างๆของชาวบ้านท่านไม่เคยปฏิเสธ และท่านไม่เคยเรียกร้องอะไร เวลาจากการว่างงานท่านจะนั่งสมาธิ เมื่อชุมชนเห็นการประพฤติปฏิบัติของครูบาจึงเกิดความเลื่อมใสศรัทธาอย่างแรงกล้า และการเผยแผ่ธรรมะของครูบาชัยยะวงศาพัฒนา ในสมัยก่อนคือ การเล่านิทาน กล่าวคือ การปฏิบัติธรรมให้ดูเป็นตัวอย่างการปฏิบัติธรรมของครูบาชัยยะวงศาพัฒนา นั้นท่านเจริญรอยตามครูบาอาจารย์ที่ท่านเข้ารับการศึกษา มาตั้งแต่ครั้งยังเป็นเด็กวัด บรรพชาเป็นสามเณร และอุปสมบทเป็นพระภิกษุ ตามประวัติกล่าวไว้ว่าเมื่อท่านยังเป็นเด็กวัดอยู่นั้น ได้รับการศึกษาอบรมจากสำนักของพระอาจารย์พุทธิมา ผู้มีศักดิ์เป็นน้าของท่าน เมื่อบรรพชาเป็นสามเณรนั้น ได้รับการศึกษาอบรมจากสำนักของครูบาชัยลังกา ผู้เป็นพระอุปัชฌาย์ และเมื่ออุปสมบทเป็นพระภิกษุครั้งแรกก็มีพระสุพรหมยาน

^๔ สัมภาษณ์ พระครูพุทธนิธรรมสุนทร, รองเจ้าคณะอำเภอเถิน, ๑๙ ธันวาคม ๒๕๖๑.

เถร (ครูบาพรหมา พรหมจกโก) วัดพระพุทธรบาทตากผ้า เป็นพระอุปัชฌาย์อาจารย์สอนข้อวัตรปฏิบัติ ตามแนวของพระสงฆ์ฝ่ายอรัญญวาสี ที่ยึดถือการปฏิบัติธรรมเจริญสมาธิกรรมฐานมาโดยตลอด เป็นเหตุให้พระคุณท่านประพาศปฏิบัติตามแนวที่ครูบาอาจารย์อบรมสั่งสอนมา ต่อมาเมื่อท่านเจริญ ด้วยอาวสุพรรณษา มีกุลบุตรที่บรรพชาอุปสมบทเข้ามาฝากตัวเป็นศิษย์ของท่าน ก็ยึดหลักปฏิบัติตาม ท่านมาตลอด โดยเฉพาะการสมาทานมังสวิริติ งดเว้นจากการฉันเนื้อสัตว์ทุกชนิด บรรดาศิษย์ทั้งที่เป็นบรรพชิต และคฤหัสถ์ ถือปฏิบัติตามท่านด้วยความสมัครใจไม่มีใครบังคับ แม้จนกระทั่งปัจจุบันนี้ พระภิกษุสามเณรวัดพระพุทธรบาทห้วยต้ม และประชาชนในหมู่บ้านต่างๆ ที่ตั้งบ้านเรือนอยู่รอบวัด พระพุทธรบาทห้วยต้มจำนวน ๑๐ หมู่บ้าน คือ บ้านห้วยต้ม บ้านเด่นยางมูล บ้านหนอง บ้านหนองนา บ้านเด่นทราย บ้านหนองเกียง บ้านชัยวงศา บ้านพระบาทพัฒนา บ้านศรีเวียงชัย และบ้านหนองปู จากการฟังการเล่านิทานเปรียบเทียบในเรื่องของการฆ่าสัตว์ และเปรียบกับ ถ้าหากสัตว์ตัวนั้นเป็น บรรพบุรุษ ของพวกเจ้ามาเกิดใหม่ในชาตินี้ละ ครูบาชัยยะวงศาพัฒนาให้แนวคิด ชาวบ้านจึงไม่ รับประทานเนื้อสัตว์มาจนถึงบัดนี้ โดยเฉพาะบริเวณ พระเจดีย์ศรีเวียงชัย วัดหนองวัวเฒ่า เมื่อเราเดินทางจะเข้าไปนมัสการพระเจดีย์ จะมีป้อมยามของเจ้าหน้าที่ในหมู่บ้านคอยสอบถามและ ตรวจตราดู ยานพาหนะของเรา เพื่อป้องกันการนำเนื้อสัตว์เข้าไปภายในบริเวณดังกล่าว ซึ่งชาวกระ เหยียง ถือเป็นดินแดนที่ศักดิ์สิทธิ์ของเขาโดยตลอด ดังผู้ให้ข้อมูลหลัก กล่าวไว้ว่า “ครูบาชัยยะ วงศาพัฒนา ท่านได้ออกธุดงค์เผยแพร่ธรรมะแก่ชาวเขา และปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างเพื่อเป็นกุศโลบาย ให้ชาวกระเหยียงได้เข้าใจด้วยวิธีธรรมชาติ”^๕

หลักการพัฒนาที่จัดว่าไม่ต้องลงทุนมากมายแต่ได้ผลดีที่สุดก็คือ การทำให้ดูเป็นตัวอย่าง เพราะไม่ต้องอาศัยคำพูดที่แสดงถึงเจตนาที่หวังดี หรือกระทบกระทั่งเพื่อให้เกิดการกระตุ้นความรู้สึก ให้อยากทำตามแต่ประการใด แต่เป็นการแสดงถึงภาวะที่ไม่มีปัญหากับตัวเอง หรือแสดงให้เห็นว่า สิ่งที่ปฏิบัติให้ดูนั้นก่อให้เกิดคุณค่า แต่การที่จะเชื่อว่าเป็นตัวอย่างที่ดีนั้น ก็ต้องอาศัยวิถีคิดและการ กระทำที่ดำรงอยู่บนพื้นฐานของความดีงามเป็นที่ตั้งเช่นกัน^๖ มิใช่เป็นการกระทำด้วยการประชด ประชัน หรือเป็นการเสแสร้งแกล้งทำแต่อย่างใด ด้วยเหตุนี้ตัวอย่างที่ได้พบเห็น จึงส่งผลต่อความนิยม ชมชอบที่จะให้ลงมือทำตาม ด้วยความยินดีและงดงามทางความรู้สึกของผู้เดินตาม การปฏิบัติให้เห็น เป็นตัวอย่าง จึงเป็นการชักนำผู้ที่เห็นให้เกิดความประทับใจในเบื้องต้น^๗ และเป็นการเชื่อมโยงทั้ง ความคิดและการกระทำไปสู่สิ่งที่ดีงามในวันข้างหน้าได้อย่างลงตัว การที่มีใครสักคนแนะนำสั่งสอน หรือบอกกล่าวให้เราทำอะไรสักอย่าง สิ่งที่เกิดขึ้นในใจก็คือ เชื่อตามนั้น ตามที่เขาพูด หรือปฏิเสธสิ่งที่ ได้ยินได้ฟังนั้นทันที เหตุผลที่สำคัญก็คือ ความเชื่อมั่นศรัทธาในตัวคนพูด อธิบายง่ายๆก็คือ เรื่องที่เอา

^๕ สัมภาษณ์ นายสมชาย กุลสัมพันธ์ชัย, ผู้นำชุมชนบ้านหนองเกียง, หมู่ ๑๘, ๑๗ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^๖ สัมภาษณ์ พระครูอุดมคุณวัฒน์, เจ้าอาวาสวัดแม่บ่อก, ๒๕ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^๗ สัมภาษณ์ นายแดง ตาคำ, ผู้ใหญ่บ้านบวก, ๑๘ ธันวาคม ๒๕๖๑.

มาบอกมาสอนคนอื่น ตนเองยังทำไม่ได้ แล้วใครที่ไหนจะเชื่อ แต่ถ้าหากสิ่งที่บอกกล่าวสั่งสอนนั้น เป็นสิ่งที่ผู้พูดได้ประพฤติปฏิบัติอยู่เป็นประจำ เรื่องราวเหล่านั้นคงไม่มีใครปฏิเสธ สำคัญที่สุดคือการ มองตนเอง สอนตนเอง ก่อนที่สั่งสอนผู้อื่น ตัวอย่างที่ดีมีค่ากว่าคำสอน พระสงฆ์ไทยในปัจจุบันจึงต้อง เป็นแบบอย่างในการปฏิบัติที่จะทำให้ประชาชนทั่วไปเกิดความศรัทธา และเกิดความเชื่อในการทำ ตามแบบอย่างนั้นๆ

๒) การแสดงพระธรรมเทศนา ครูบาชัยยะวงศาพัฒนา ใช้วิธีการแสดงพระธรรมเทศนา แบบปฏิภาณโวหารก็เมื่อพระราชพรหมจารย์ (วีระ) หรือที่บรรดาลูกศิษย์เรียกท่านด้วยความเคารพ ว่า “**ถาษีลิ่งคำ**” ซึ่งมีความศรัทธาในวัตรปฏิบัติของครูบาศรีวิชัย ได้เดินทางมานมัสการครูบาศรีวิชัย และครูบาบุญทิม ณ วัดจามเทวี ครูบาศรีวิชัยได้แนะนำให้รู้จักครูบาอภิชัยชาวปี ครูบาชัยยะวงศา พัฒนา จากนั้นมาท่านทั้งสองก็ไปมาหาสู่กันเสมอ และด้วยถาษีลิ่งคำท่านเป็นนักเทศน์ที่มีชื่อเสียง สันนิษฐานว่าท่านครูบาชัยยะวงศาพัฒนาก็คงได้เค้าแบบมาจากถาษีลิ่งคำนั่นเอง ดังนั้นเมื่อมีบรรดา สาธุชนทางภาคกลางที่ศรัทธาเลื่อมใสพระคุณท่าน ขึ้นมากราบนมัสการที่วัดพระพุทธบาทห้วยต้ม หรือนิมนต์ท่านไปปฏิบัติศาสนกิจทางภาคกลาง หากจะต้องมีการเทศน์หรือมีการอบรมธรรมะให้แก่ สาธุชนดังกล่าวมาแล้วนั้น ก็จำเป็นต้องใช้ภาษาไทยกลาง และใช้รูปแบบการเทศน์แบบภาคกลาง ท่านจึงได้เริ่มเทศน์แบบปฏิภาณโวหาร ซึ่งสำนวนโวหารการเทศน์ของท่านก็นับ ว่าอยู่ในระดับของ ประชาญ์ผู้ทรงภูมิรู้ทางพระพุทธศาสนาท่านหนึ่ง เพราะมีถ้อยคำสำนวนที่ไพเราะและได้อรรถ สारประโยชน์มาก การแสดงพระธรรมเทศนาแบบปฏิภาณโวหารของ ครูบาชัยยะวงศาพัฒนา จะใช้ใ นการเทศน์สอนสาธุชนทั่วไป โดยเฉพาะเมื่อมีสาธุชนที่เป็นคนไทยภาคกลางร่วมอยู่ด้วย แนวทางการ เทศน์สอนของท่านเป็นไปแบบเรียบง่าย ฟังเข้าใจชัดเจนดี ผู้ฟังสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ นับได้ว่าเป็นการสงเคราะห์ประชาชนที่สำคัญอย่างหนึ่งของพระคุณท่าน

เป็นการแสดง การชี้แจง การชี้ให้เห็นแจ้ง เป็นการถ่ายทอดธรรมอันเป็นคำสั่งสอนทาง ศาสนาด้วยการแสดงชี้แจงให้ฟัง เป็นการเผยแผ่ศาสนาแบบหนึ่งที่ใช้กันมาแต่สมัยพุทธกาล การเทศน์ ในสมัยพุทธกาลไม่มีพิธีการแต่อย่างใด เพียงผู้แสดงนั่งอยู่ในสถานที่สมควรและผู้ฟังมีลักษณะตั้งใจฟัง ก็สามารแสดงได้ ในขณะที่การเทศนานั้น อาจมีลักษณะลีลาต่างกันไปบ้างตามแต่อุปนิสัยของแต่ละ บุคคล สำหรับพระพุทธเจ้าแล้วบางครั้งจะใช้คาถาประพันธ์หรือร้อยแก้วธรรมดา ในประเทศไทย การเทศน์กลายเป็นส่วนประกอบสำคัญในพิธีกรรมต่าง ๆ ของชาวไทยมาช้านาน เช่น วันขึ้นบ้านใหม่ วันแต่งงาน ไปจนถึงงานศพ และมีข้อปลีกย่อยในการประกอบพิธีกรรมมากมาย เช่น ต้องมีการ อาราธนาศีลอาราธนาธรรม การจุดเทียนส่องธรรม เป็นต้น พระสงฆ์ไทยแต่โบราณก็มีการดัดแปลง โดยเพิ่มทำนองให้น่าสนใจ เรียกว่า เทศน์แหล่ หรือในรูปแบบที่ครูบาชัยยะวงศาพัฒนาได้ใช้คือการ

เทศผ่านนิทานเพื่อให้เกิดแง่คิด^๘ การเผยแพร่หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ต้องอาศัยการสื่อสารเป็นเครื่องมือในการทำความเข้าใจกับบุคคลผู้รับสาร ซึ่งในครั้งพุทธกาล การสื่อสารมีหลากหลายวิธีการ โดยเฉพาะตัวผู้เผยแผ่เองนั้นมีความมุ่งมั่น มีความจริงใจที่จะเผยแพร่หลักธรรมคำสั่งสอนให้บุคคลรู้แจ้ง เห็นจริงตามเป้าหมายของพระผู้มีพระภาค การทำงานสื่อสารดังกล่าวจึงประสบผลสำเร็จดังที่เราได้รับการสืบทอดมาถึงปัจจุบันนี้

๓) การเขียนบทความธรรมะ ครูบาชัยยะวงศาพัฒนา แม้จะไม่ใช้กวีที่สามารถแต่งคำประพันธ์ได้อย่างงดงามแต่ท่านก็เขียนบทความธรรมะสอนบรรดาศิษย์ไว้มากมาย ทั้งที่เป็นการถ่ายทอดวรรณกรรมเก่าๆหรือแต่งขึ้นใหม่ตามแนวคิดของท่าน มิให้เห็นเป็นจำนวนมาก บทความธรรมะดังกล่าวมาแล้วนั้น เป็นการเขียนบทความขึ้นตามวาระโอกาสที่จะอำนวย เช่น เวลาอยู่ว่างๆ หรือเวลาเดินทางไกล ครูบาชัยยะวงศาพัฒนา จะเขียนบทความสั้นๆที่เป็นธรรมะของพระพุทธเจ้า ตามแต่ท่านจะนึกได้ ซึ่งบรรดาศิษย์ก็ได้รวบรวมพิมพ์ขึ้นไว้เป็นรูปเล่มแล้วหลายครั้ง นับว่าท่านเป็นนักคิด และนักจดบันทึกที่ดีท่านหนึ่ง บทความธรรมะเหล่านี้เมื่อบุคคลที่เคารพเลื่อมใสท่านหรือผู้อ่านที่ผ่านพบ เมื่อได้อ่านแล้วก็ได้คิดขบคิด นำไปเป็นแนวทางการดำเนินชีวิตได้เป็นอย่างดี นับได้ว่าเป็นการสงเคราะห์ประชาชนด้วยหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาอีกประการหนึ่ง

เป็นความเรียงที่เขียนขึ้นโดยมีหลักฐานข้อเท็จจริง และในเนื้อหานั้น แทรกข้อเสนอแนะหรือเนื้อหาที่สร้างสรรค์เอาไว้ด้วย ความมุ่งหมาย บทความนั้นเขียนขึ้นเพื่อเสนอข้อคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องหรือ เหตุการณ์นั้นๆ ส่วนเรียงความเป็นการเขียนเพื่อแสดงความรู้เกี่ยวกับหัวข้อเรื่องนั้น เนื้อเรื่อง หัวข้อเรื่องของบทความต้องทันสมัย ทันต่อเหตุการณ์ อยู่ในความสนใจของผู้อ่านขณะนั้น เวลาผ่านไปเพียงสัปดาห์หนึ่งหรือมากกว่านั้น ก็อาจล้าสมัยไป ส่วนเรียงความจะหยิบยกเอาเรื่องใด ๆ ทั้งที่เป็นรูปธรรม และนามธรรมเขียนก็ได้ และหัวข้อเรื่องเดียวกันนี้จะเขียนเมื่อไหร่ก็ได้ ไม่ถือว่าล้าสมัย บทความประเภทให้แง่คิด โน้มน้าวใจหรือกระตุ้นให้ทำอย่างใดอย่างหนึ่ง ผู้เขียนอาจเขียนอย่างตรงไปตรงมา หรือเขียนในเชิงอุปมาอุปไมยก็ได้ การเขียนเชิงอุปมาอุปไมยนั้นจะเขียนถึงสิ่งอื่น ผูกเป็นเรื่องราวต่อเนื่องกันโดยตลอด ข้อความทั้งเรื่องจะแทนความคิดที่ต้องการให้ผู้อื่นทราบ เรื่องที่นำมาเขียนอาจเป็นการให้แง่คิดทั่วไป ซึ่งครูบาชัยยะวงศาพัฒนาสามารถเขียนบทความธรรมะสอนบรรดาศิษย์ไว้มากมาย ครูบาท่านเป็นแบบอย่างได้อย่างดีในการเผยแพร่ธรรมะผ่านการเขียนบทความ โดยการเขียนบทความสั้นๆ ก็เป็นวิธีหนึ่งที่สามารถสร้างแง่คิดให้กับบุคคลอื่นได้ ซึ่งเป็นรูปแบบหนึ่งที่พระสงฆ์ไทยควรนำมาใช้ในการเผยแพร่หลักพุทธธรรม

^๘ สัมภาษณ์ นายพงษ์ศักดิ์ ก่อเกียรติระกูล, ผู้นำชุมชนบ้านพระบาทห้วยต้ม หมู่ ๘, ๑๓ ธันวาคม ๒๕๖๑.

๔) การพิมพ์หนังสือธรรมะแจกเป็นธรรมบรรณาการ ตลอดระยะเวลาที่ ครูบาชัยยะวงศาพัฒนา ดำรงชั้นอยู่นั้นท่านจะจัดให้มีการทำบุญเนื่องวันคล้ายวันเกิดของท่านเป็นประจำทุกปี ในแต่ละปีนั้นก็จะมีกรพิมพ์หนังสือเพื่อถวายแด่พระสงฆ์ที่อาราธนามาเจริญพระพุทธมนต์ และแจกเป็นธรรมบรรณาการแก่ประชาชนที่มาร่วมงาน หนังสือธรรมะที่ท่านและคณะศิษย์พิมพ์แจกนั้น หนังสือธรรมะเหล่านี้ เมื่อถูกถ่ายทอดสู่ประชาชนแล้ว ย่อมเป็นประดุจประทีปส่องทางเดินดำเนินชีวิตไปสู่แนวทางที่ดีได้ ด้วยวิธีนี้ นับได้ว่าเป็นประโยชน์ที่สำคัญต่อชุมชนประการหนึ่ง ดังที่ผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญกล่าวไว้ว่า “งานด้านการเผยแผ่ ท่านเป็นครูบาที่ไม่พูดมาก ท่านเผยแผ่โดยการทำให้ดูเป็นแบบอย่างจึงทำให้ชุมชน เกิดความศรัทธา”^๙ ในครั้งอดีตกาล เมื่อ(อุปติสสะ) พระอัสสชิ มีความสงบกาย สงบใจ ออกเดินบิณฑบาต อุปติสสะเห็นจึงเกิดความเลื่อมใส มีนัยน์ตาทอดลง ครูบาจะครองผ้าอยู่ตลอดเวลาจะปฏิบัติศาสนกิจด้วยความเมตตา และคอยช่วยเหลืองานบุญต่างๆของชาวบ้านท่านไม่เคยปฏิเสธ และท่านไม่เคยเรียกร้องอะไร เวลาจากการว่างงานท่านจะนั่งสมาธิ ครูบาชัยยะวงศาพัฒนา เผยแผ่พระพุทธศาสนาในท้องที่จังหวัดลำพูน เชียงใหม่ ตาก แม่ฮ่องสอน และชายแดนประเทศพม่า ท่านได้อบรมสั่งสอนให้ชาวเขาเคารพนับถือพระพุทธศาสนา ปฏิบัติตามแนวคำสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า จนกระทั่งท่านได้มาจำพรรษาเป็นการถาวร ณ วัดพระพุทธบาทห้วยต้ม ท่านก็ได้ดำเนินงานด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาโดย ทั้งในด้านการเทศนา การอบรมศีลธรรม และการประพันธ์ผลงานการประพันธ์ที่โดดเด่น เช่น ครว้าก้อมคำสอนครูบาวงศ์ ธรรมมังคะสร้อย เมื่อชุมชนเห็นการประพฤติปฏิบัติของครูบาจึงเกิดความเลื่อมใสศรัทธาอย่างแรงกล้า

ต้องตั้งใจก่อนว่า จะทำหนังสือธรรมะให้ใครอ่าน พระหรือฆราวาส เด็กหรือผู้ใหญ่ คนท่างวัดหรือคนใกล้วัด เมื่อได้แนวแล้วก็รวบรวมเนื้อหาทำต้นฉบับ หรือหากจะพิมพ์เล่มที่มีอยู่แล้ว ก็ต้องทำหนังสือขออนุญาต แบบนี้จะได้มีประโยชน์ถูกคนถูกกลุ่ม และหนังสือธรรมะเล่มนั้นจะต้องอ่านแล้วเข้าใจไม่ยาก เหมาะสำหรับผู้คนทั่วไปที่เริ่มสนใจ ซึ่งในรูปแบบการทำหนังสือ ซึ่งการทำสื่อเหล่านี้ให้เหมาะสมกับเรียนรู้และการนำไปใช้ของแต่ละบุคคลในทุกช่วงวัยจะเป็นประโยชน์^{๑๐} ง่ายต่อการเข้าถึงหลักธรรม อีกทั้งยังมีความน่าสนใจอีกด้วย เช่น หนังสือสวดมนต์ หนังสือธรรมะสำหรับเด็ก หนังสือธรรมะกับสุขภาพ สำหรับผู้ที่ต้องการทำบุญเผยแพร่ศาสนาพิมพ์แจกเป็นธรรมทาน หรือแจกในงานต่างๆ อาทิเช่น งานศพ งานบวช งานบุญต่างๆ เพื่อเป็นการปฏิบัติเพื่อการเผยแผ่หลักพุทธธรรมต่อไป

สรุปได้ว่าด้านการปฏิบัตินั้น หลักการพัฒนาที่จัดว่าไม่ต้องลงทุนมากมายแต่ได้ผลดีที่สุดก็คือ การทำให้ดูเป็นตัวอย่างเพราะไม่ต้องอาศัยคำพูดที่แสดงถึงเจตนาที่หวังดี การถ่ายทอดธรรมอัน

^๙ สัมภาษณ์ พระครูอินทวิชิตคุณ, เจ้าคณะอำเภอสี, ๑๘ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๐} สัมภาษณ์ นายสมศักดิ์ เทียมเพชร, ผู้ใหญ่บ้านม่วงสามปี, ๑๓ ธันวาคม ๒๕๖๑.

เป็นคำสั่งสอนทางศาสนาด้วยการแสดงชี้แจงให้ฟัง เป็นการเผยแผ่ศาสนาแบบหนึ่งที่ใช้กันมาแต่สมัยพุทธกาล การเทศน์ในสมัยพุทธกาลไม่มีพิธีการแต่อย่างใด เพียงผู้แสดงนั่งอยู่ในสถานที่สมควรและผู้ฟังมีลักษณะตั้งใจฟังก็สามารถแสดงได้ ครูบาชัยยะวงศาพัฒนาสามารถเขียนบทความธรรมะสอนบรรดาศิษย์ไว้มากมาย ครูบาท่านเป็นแบบอย่างได้อย่างดีในการเผยแผ่ธรรมะผ่านการเขียนบทความหนังสือธรรมะเล่มนั้นจะต้องอ่านแล้วเข้าใจไม่ยาก เหมาะสำหรับบุคคลทั่วไปที่เริ่มสนใจ ซึ่งในรูปแบบการทำหนังสือ ซึ่งการทำสื่อเหล่านี้ให้เหมาะสมกับเรียนรู้และการนำไปใช้ของแต่ละบุคคลในทุกช่วงวัยจะเป็นประโยชน์

๔.๒ การประยุกต์วิธีการสอนของครูบาชัยยะวงศาพัฒนา

การปฏิบัติธรรมจริงๆ ก็คือการศึกษาธรรมะนั้นเอง ธรรมะก็คือกายกับใจ กายเรียกว่ารูปธรรม ใจเรียกว่านามธรรม ให้เราศึกษากาย ศึกษาใจ ศึกษาไปเรื่อย ตามดูว่าความเป็นจริงของกายเป็นยังไง ความเป็นจริงของใจเป็นยังไง ตัวความเป็นจริงนั้นแหละ ตัวธรรมะ ถ้าเข้าใจความเป็นจริงของกายของใจ ก็คือเข้าถึงธรรมะ ซึ่งจากการศึกษาสามารถวิเคราะห์เพื่อนำมาประยุกต์ใช้กับการสอนประชาชนให้มีศีลธรรมของพระสงฆ์ได้อยู่ ๒ ส่วนสำคัญ คือ ด้านความเชื่อ และด้านการปฏิบัติ โดยมีปัจจัยย่อยที่ส่งผลให้เกิดทั้งความเชื่อ และการปฏิบัติดังนี้

๔.๒.๑ การใช้สื่อที่หลากหลาย การถ่ายทอดธรรมอันเป็นคำสั่งสอนทางศาสนาด้วยการแสดงชี้แจงให้ฟัง ครูบาชัยยะวงศาพัฒนาใช้วิธีการหลากหลายรูปแบบในการแสดงพระธรรมแนวทางการเทศน์สอนของท่านเป็นไปแบบเรียบง่าย ฟังเข้าใจชัดเจนดี ผู้ฟังสามารถนำไปใช้ในชีวิตรประจำวันได้ บางครั้งท่านก็ได้ใช้การเทศน์ผ่านนิทานในการบอกเล่าเรื่องราวแล้วนำมาเชื่อมโยงกับหลักพุทธธรรม ครูบาชัยยะวงศาพัฒนาสามารถเขียนบทความธรรมะสอนบรรดาศิษย์ไว้มากมาย ครูบาท่านเป็นแบบอย่างได้อย่างดีในการเผยแผ่ธรรมะผ่านการเขียนบทความ^{๑๑} โดยการเขียนบทความสั้นๆ ก็เป็นวิธีหนึ่งที่สามารถสร้างแง่คิดให้กับบุคคลอื่นได้ ซึ่งวิธีการในการสร้างการเรียนรู้ของครูบาชัยยะวงศาพัฒนาไม่ได้เจาะจงเฉพาะการศึกษาเล่าเรียนในตำรับตำราเท่านั้น แต่เป็นการศึกษาเพื่อการพัฒนาอย่างครบถ้วนกระบวนการทั้งด้านกาย วาจา ใจ โดยผ่านกระบวนการศึกษาพัฒนา มีการเล่าเรียนเป็นจุดเริ่มต้น แล้วนำมาลงมือปฏิบัติ จนเกิดเป็นผลของการปฏิบัติตนเอง แล้วผลที่ได้รับจากการศึกษาพัฒนาตนก็จะเป็นผลย้อนกลับเป็นข้อมูลอันเป็นปัจจัยสำคัญเพื่อเป็นกัลยาณมิตรในการศึกษาพัฒนาต่อไป

พระสงฆ์ไทยควรให้ความสำคัญกับการฝึกฝนตนเอง อันเป็นเครื่องมือที่สำคัญยิ่งในการเรียนรู้ต่อไป เพราะมนุษย์นั้นจัดว่าเป็นผู้ที่สามารถฝึกฝนอบรมตนได้ดีกว่าสัตว์ประเภทอื่น ๆ พระสงฆ์

^{๑๑} สัมภาษณ์ พระครูพินิจสารธรรม, เจ้าอาวาสวัดพระบาทห้วยต้ม, ๒๒ ธันวาคม ๒๕๖๑.

ไทยในยุค ๔.๐ นั้นจึงต้องเป็นผู้ถ่ายทอดการศึกษาเรียนรู้ในระบบการฝึกอบรมจากภายนอกเข้าไปหาภายใน จากส่วนที่หยาบเข้าไปหาส่วนที่ละเอียดและจากส่วนที่ง่ายกว่าเข้าไปหาส่วนที่ยากและลึกซึ้งกว่า เมื่อแรกเริ่มการฝึก การฝึกส่วนหยาบภายนอกในขั้นศีล ช่วยเป็นฐานแก่การฝึกส่วนละเอียดภายใน ทำให้พร้อมและสะดวกที่จะฝึกในขั้นจิตและปัญญาให้ได้ผลดียิ่งขึ้น เมื่อฝึกขั้นละเอียดภายในคือขั้นจิตและปัญญา ผลก็ส่งกลับออกมาช่วยการดำเนินชีวิตด้านนอก เช่น มีความประพฤติสุจริต มั่นคง คิดแก้ปัญหาและทำกิจต่างๆ ด้วยปัญญา เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ทั้ง วิธีการดำเนินชีวิตที่ถูกต้องตามหลักคุณธรรมและจริยธรรม รวมถึงการประกอบอาชีพที่สุจริตไม่มีการเบียดเบียนผู้อื่น เลี้ยงชีพบนพื้นฐานของคุณธรรมและจริยธรรม การแสดงธรรมและการปาฐกถาธรรมของพระภิกษุสามารถกระทำได้ทั้งภายในวัดและภายนอกวัด การเผยแผ่ภายในวัด เช่น มีการแสดงพระธรรมเทศนาในวันธรรมสวนะ มีการบรรยายธรรมหรือพระธรรมเทศนาในวันอาทิตย์ ตั้งศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เป็นต้น ส่วนการเผยแผ่ภายนอกวัด เช่น การสนทนาธรรมตามบ้านเรือนประชาชนในโอกาสอันสมควร^{๑๒} การบรรยายธรรมหรือการแสดงพระธรรมเทศนาตามที่มีผู้นิมนต์การแสดงธรรมหรือการปาฐกถาธรรมของพระภิกษุ หมายถึง การกล่าวสั่งสอนหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า เพื่อให้พุทธศาสนิกชนสามารถนำเอาหลักธรรมคำสอนเหล่านี้ไปประพฤติเพื่อการดำรงชีวิตอย่างมีความสันติสุข

๔.๒.๒ การเป็นผู้นำปฏิบัติ พระภิกษุสงฆ์ ซึ่งเป็นบรรพชิตในพระพุทธศาสนา มีหน้าที่ศึกษาปฏิบัติธรรม เผยแผ่คำสอน สืบต่อพระพุทธศาสนา มีคุณธรรมและหลักความประพฤติที่ต้องปฏิบัติมากกว่าหน้าที่ของพระภิกษุที่สัมพันธ์กับคฤหัสถ์ ได้แก่ การให้ความอนุเคราะห์ชาวบ้าน การปฏิบัติตามคำสอนของพระพุทธเจ้า ซึ่งเมื่อพระภิกษุประพฤติปฏิบัติชอบตามหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าแล้วย่อมนำมาซึ่งความเลื่อมใสศรัทธาของพุทธศาสนิกชนและบุคคลผู้พบเห็นโดยทั่วไป^{๑๓} การทำกิจกรรมอันเป็นการสงเคราะห์ชาวบ้าน เช่น ช่วยสร้างสิ่งสาธารณประโยชน์ เป็นผู้นำชาวบ้านในกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ เช่น รักษาป่า ขุดลอกหนองบึง ส่งเสริมอาชีพสุจริต ตั้งกลุ่มสัจจะออมทรัพย์ ธนาคารข้าว ธนาคารโคกระบือ เป็นต้น การเป็นผู้นำในการปฏิบัติธรรม เช่น ฝึกสมาธิเพื่อให้ประชาชนได้เข้าถึงพระพุทธศาสนาจากการปฏิบัติอย่างแท้จริง “ครูบาชัยยะวงศาพัฒนา ท่านได้ออกจุดงค์เผยแผ่ธรรมแก่ชาวเขา และปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างเพื่อเป็นกุศโลบายให้ชาวเขาเห่เรียงได้เข้าใจด้วยวิธีธรรมชาติ”^{๑๔} จึงส่งผลต่อความนิยมชมชอบที่จะให้ลงมือทำตามด้วยความยินดีและงดงามทางความรู้สึกรักของผู้ติดตาม การปฏิบัติให้เห็นเป็นตัวอย่าง จึงเป็นการชักนำ

^{๑๒} สัมภาษณ์ นายมนตรี คงคารินทร์ฤดี, ผู้นำชุมชนบ้านพระบาทพัฒนา, หมู่ ๒๓, ๑๓ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๓} สัมภาษณ์ นายพงษ์ศักดิ์ ก่อแก้วตระกูล, ผู้นำชุมชนบ้านพระบาทห้วยต้ม หมู่ ๘, ๑๓ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๔} สัมภาษณ์ นายสมชาย กุลสัมพันธ์ชัย, ผู้นำชุมชนบ้านหนองเกี้ยว, หมู่ ๑๘, ๑๗ ธันวาคม ๒๕๖๑.

ผู้ที่เห็นให้เกิดความประทับใจในเบื้องต้น^{๑๕} และเป็นการเชื่อมโยงทั้งความคิดและการกระทำไปสู่สิ่งที่ดิงามในวันข้างหน้าได้อย่างลงตัว การที่มีใครสักคนแนะนำสั่งสอนหรือบอกกล่าวให้เราทำอะไรสักอย่าง สิ่งที่เกิดขึ้นในใจก็คือ เชื่อตามนั้น ตามที่เขาพูด หรือปฏิเสธสิ่งที่ได้ยินได้ฟังนั้นทันที เหตุผลที่สำคัญก็คือ ความเชื่อมั่นศรัทธาในตัวคนพูด คำสอนของครูบาเป็นแนวทางพระธรรมวินัย ตามหลักคำสอนของพระพุทธศาสนา เพื่อให้ประชาชนเกิดการยอมรับ เพราะการที่จะทำให้ประชาชนเข้าใจในหลักธรรมนั้นมันเป็นเรื่องที่ยาก ครูบาชัยยะวงศาพัฒนา จึงต้องใช้วิธีการทำให้เห็นประจักษ์แก่สายตาเพื่อใช้เป็นกุศโลบายเปรียบเทียบให้เห็นและการนำหลักธรรมนั้นนำมาหลักธรรมสอนชาวบ้านเพื่อให้ชาวบ้านเกิดความเชื่อและปฏิบัติตามมาถึงทุกวันนี้ ยังมีความคิดเห็นที่สอดคล้องกันที่ว่าดังที่ผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญกล่าวไว้ว่า “ครูบาชัยยะวงศาพัฒนา เน้นเศรษฐกิจพอเพียงเพราะจะทำให้ประชาชนมีความสุขในความพอเพียงไม่ต้องเบียดเบียนชีวิตใคร”^{๑๖}

๔.๒.๓ การใช้เหตุผลบนพื้นฐานความจริง เหตุผลกับความจริงนั้นมันแยกกันไม่ได้ เพราะในความจริงนั่นเองมันจะมีเหตุผลของมันอยู่แล้วในตัว เมื่อเราจะนำเอาความจริงในเรื่องใดไปอธิบายให้คนอื่นฟัง เราจะได้ทำก็เพียงนำเอาเหตุผลของความจริงนั้นไปอธิบายเท่านั้น เมื่อเขาได้ฟังแล้วเขานำเอาไปคิดพิจารณาตาม เขาก็จะเกิดความเข้าใจขึ้นมาได้เอง แต่ถ้าเขาไม่นำเอาไปคิดพิจารณาตาม เขาก็จะไม่เข้าใจ และถ้าเขานำเอาความเข้าใจนั้นไปพิสูจน์หรือทดลองปฏิบัติ เขาก็จะเกิดความเห็นแจ้งขึ้นมาด้วยตนเองทันที การใช้ชีวิตของคนในสังคมเมือง ซึ่งการใช้ชีวิตของชาวกะเหรี่ยงและการนับถือศาสนาพุทธ ดำรงชีวิตแบบวิถีพุทธทำให้ชีวิตมีความสุขเพียงพอแล้วก็เหมือนคนในสังคมอื่นที่มาจากชนให้ชาวกะเหรี่ยงไปนับถือศาสนาต่าง ชีวิตอาจจะไม่มีความสุขเหมือนการนับถือศาสนาพุทธ ก็อาจจะเป็นได้ แต่ชาวกะเหรี่ยงใช้ชีวิตอยู่กับต้นทุนของตัวเอง ซึ่งมีข้อตกลงในการอยู่ร่วมกันเพื่อให้การอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขและมีวิถีชีวิตในการดำเนินชีวิตในทิศทางเดียวกัน ครูบาชัยยะวงศาพัฒนา นอกจากท่านได้ให้ความรู้ในการดำเนินชีวิต ให้พื้นที่ในการประกอบอาชีพ ให้อาชีพที่สุจริตและสร้างรายได้ให้ครอบครัว สร้างชื่อเสียงให้ชุมชนบ้านห้วย ซึ่งการประกอบอาชีพนั้นย่อมพบกับอุปสรรคในการทำงานอย่างแน่นอน จึงได้เปรียบการทำงานที่เหมาะสมคือหลักธรรมะที่ใช้ในการทำงาน เป็นเรื่องง่าย ๆ ใกล้เคียงตัว^{๑๗}

๔.๒.๔ การเป็นแบบอย่างที่ดี วิธีสร้างศรัทธาที่ดีที่สุดก็คือการสอนด้วยการเป็นตัวอย่างที่ดี หลักการพัฒนาที่จัดว่าไม่ต้องลงทุนมากมายแต่ได้ผลดีที่สุดก็คือ การทำให้ดูเป็นตัวอย่างเพราะไม่ต้องอาศัยคำพูดที่แสดงถึงเจตนาที่หวังดี หรือกระทบกระทั่งเพื่อให้เกิดการกระตุ้นความรู้สึกให้อยาก

^{๑๕} สัมภาษณ์ นายแดง ตาคำ, ผู้ใหญ่บ้านบวก, ๑๘ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๖} สัมภาษณ์ นายกรวัชชัย นาทรายกานต์, นายกองค้การบริหารส่วนตำบลนาทราย, ๒๐ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๗} สัมภาษณ์ นายนคร แก้วอ้าย, กำนันตำบลศรีวิชัย, ๒๕ ธันวาคม ๒๕๖๑.

ทำตามแต่ประการใด แต่เป็นการแสดงถึงภาวะที่ไม่มีปัญหากับตัวเอง หรือแสดงให้เห็นว่า สิ่งที่ปฏิบัติให้ดูนั้นก่อให้เกิดคุณค่า แต่การที่จะถือว่าเป็นตัวอย่างที่ดีนั้น ก็ต้องอาศัยวิถีคิดและการกระทำที่ดำรงอยู่บนพื้นฐานของความดีงามเป็นที่ตั้งเช่นกัน^{๑๘} พระสงฆ์ที่ปฏิบัติดี ปฏิบัติชอบ งดงามไปด้วยศีล สมบูรณ์ไปด้วยคุณธรรม มีสติปัญญาเฉลียวฉลาด ศรัทธาในความหมายโดยทั่วไปไว้ว่า เป็นความเชื่อในเรื่องความสามารถของบุคคลสำคัญ ครูบาชียะวงศาพัฒนาท่านเป็นตัวอย่างในการกินเจหรืออาหารมังสวิรัตให้ชาวเขาดูในการที่ทำให้พวกเขาหันมาปฏิบัติธรรมะของพระพุทธองค์^{๑๙} ในการสร้างศรัทธาของพระสงฆ์ในปัจจุบันแต่ละรูปจะแตกต่างกันตามบริบทของการเผยแผ่โดยการให้การอบรม การสอนการแสดงธรรมและการเขียนตำราและการปฏิบัติธรรมผ่านสื่อต่างๆ ในยุคสมัยปัจจุบันนี้มีความเกี่ยวเนื่องทางด้านสังคมเป็นอย่างมาก ด้วยปัจจัยหลายๆ ด้าน โดยเฉพาะความเกี่ยวเนื่องทางด้านจิตวิญญาณ ดังนั้นการสอนประชาชนให้เกิดศีลธรรมจึงต้องปรับเปลี่ยนรูปแบบเพื่อให้เหมาะสมกับยุคสมัย ทันกับความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นตลอดเวลา แม้แต่การนำเสนอหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าก็ต้องปรับเปลี่ยนรูปแบบ และวิธีการเพื่อให้ทันกับความเปลี่ยนแปลงทางสังคม ซึ่งจะเป็นสิ่งที่จะนำไปสู่ความมั่นคงแห่งพระพุทธศาสนา

๔.๒.๕ การสร้างกิจกรรมแบบมีส่วนร่วม จัดกิจกรรมอันเป็นประเพณีและ ศาสนพิธีในโอกาสต่าง ๆ เช่น วันสำคัญทางพระพุทธศาสนา เพื่อให้ชาวบ้านได้ทำกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา ร่วมกัน อันจะทำให้เกิดความรักสามัคคีในหมู่บ้าน ชุมชน สังคม รวมทั้งการถือโอกาสเทศนาธรรมสั่งสอนให้งดเว้นจากอบายมุข ให้ประพฤติดี หลีกหนีความชั่ว พระสงฆ์จึงต้องเป็นผู้ที่สร้างกิจกรรมในการเปิดพื้นที่วัดเป็นพื้นที่แห่งการสร้างสุขภาวะ ผ่านการส่งเสริมกิจกรรมสันตนาการ และการออกกำลังกาย มีกิจกรรมที่เกี่ยวข้อง การเสริมสร้างสุขภาพ รักษาสุขภาพ การจัดกิจกรรมต่างๆ เช่น กีฬาพื้นบ้าน ชมรมผู้สูงอายุ เป็นต้น การส่งเสริมการให้ความรู้ในการปลูกพืช สมุนไพร มีกิจกรรมที่เกี่ยวข้อง คือ การจัดกิจกรรมเรียนรู้เพื่อสุขภาพ ส่งเสริมรับประทานอาหารเพื่อสุขภาพ ปลูกผักสวนครัวรั้วกินได้ปลอดสารเคมี และเป็นผักพื้นบ้านลดค่าใช้จ่ายในครัวเรือน การใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในวัดให้ เป็นแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยอาศัยความร่วมมือของคนในชุมชน หน่วยงาน และองค์กรต่างๆ สร้างประเพณีที่ชัดเจนบนทุนของชุมชนที่จะเป็นกิจกรรมที่มีการปฏิบัติสืบเนื่องต่อกันไปเรื่อยๆ เป็นเอกลักษณ์และมีความสำคัญต่อชุมชน เช่น การแต่งกาย ภาษา วัฒนธรรม ความเชื่อ อันเป็นบ่อเกิดของวัฒนธรรมของสังคมเชื้อชาติต่างๆ กลายเป็นประเพณีประจำชาติและถ่ายทอดกันมาโดยลำดับ หากประเพณีนั้นดีอยู่แล้วก็รักษาไว้เป็นวัฒนธรรมประจำชาติ หากไม่ดีก็แก้ไขเปลี่ยนแปลงไป

^{๑๘} สัมภาษณ์ พระครูอุดมคุณวัฒน์, เจ้าอาวาสวัดแม่ป้อก, ๒๕ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๙} อภากร ปัญโญ, “การถือมังสวิรัตของประชาชนในชุมชนห้วยต้ม อำเภอลี้ จังหวัดลำพูน”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๙), หน้า ๖๐.

ตามกาลเทศะ ชุมชนพระบาทห้วยต้มมีประเพณี ที่ถือสืบต่อมาตั้งแต่บรรพบุรุษ ที่คล้ายคลึงกับประเพณีของชาวพื้นเมือง (ล้านนา)

สรุปได้ว่า จากการศึกษาสามารถวิเคราะห์แนวทางการประยุกต์ใช้วิธีการสอนของครูบาชัยยะวงศาพัฒนาได้ดังนี้ การใช้สื่อที่หลากหลาย การถ่ายทอดธรรมอันเป็นคำสั่งสอนทางศาสนาด้วยการแสดงชี้แจงให้ฟัง ครูบาชัยยะวงศาพัฒนาใช้วิธีการหลากหลายรูปแบบในการแสดงพระธรรมแนวทางการเทศน์สอนของท่านเป็นไปแบบเรียบง่าย ฟังเข้าใจชัดเจนดี การเป็นผู้นำปฏิบัติเมื่อพระภิกษุประพฤติปฏิบัติชอบตามหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าแล้วย่อมนำมาซึ่งความเลื่อมใสศรัทธาของพุทธศาสนิกชนและบุคคลผู้พบเห็นโดยทั่วไป การใช้เหตุผลบนพื้นฐานความจริง เหตุผลกับความจริงนั้นมันแยกกันไม่ได้ เพราะในความจริงนั้นเองมันจะมีเหตุผลของมันอยู่แล้วในตัว เมื่อเรานำเอาความจริงในเรื่องใดไปอธิบายให้คนอื่นฟัง เราจะทำได้ก็เพียงนำเอาเหตุผลของความจริงนั้นไปอธิบายเท่านั้น การเป็นแบบอย่างที่ดีวิธีสร้างศรัทธาที่ดีที่สุดก็คือการสอนด้วยการเป็นตัวอย่างที่ดี หลักการพัฒนาที่จัดว่าไม่ต้องลงทุนมากมายแต่ได้ผลดีที่สุดก็คือ การทำให้ดูเป็นตัวอย่างเพราะไม่ต้องอาศัยคำพูดที่แสดงถึงเจตนาที่หวังดี การสร้างกิจกรรมแบบมีส่วนร่วม จัดกิจกรรมอันเป็นประเพณีและ ศาสนพิธีในโอกาสต่าง ๆ เช่น วันสำคัญทางพระพุทธศาสนา เพื่อให้ชาวบ้านได้ทำกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาด้วยกัน อันจะทำให้เกิดความรักสามัคคีในหมู่บ้าน ชุมชน สังคม รวมทั้งการถือโอกาสเทศนาธรรมสั่งสอนให้คนเว้นจากอบายมุข ให้ประพฤติดี หลีกหนีความชั่ว

๔.๓ สรุปองค์ความรู้

วิธีการสอนของครูบาชัยยะวงศาพัฒนาที่ควรนำมาใช้ ด้านความเชื่อ ครูบาชัยยะวงศาพัฒนา พยายามที่จะสอนชาวเขาให้เข้าใจในหลักธรรมคำสั่งสอนขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้าโดยใช้กุศโลบายต่างๆ เช่น ความเชื่อการนับถือผีปู่ย่า ความเชื่อเรื่องใจบ้าน ความเชื่อเรื่องการแต่งกายเป็นความเชื่อที่ท่านเป็นผู้แสดงธรรมะ เพื่อให้ชาวกะเหรี่ยงเข้าใจหลักธรรมและน้อมนำมาปฏิบัติตามคือ หลังจากฟังธรรมะแล้ว ทำให้ชาวกะเหรี่ยงเปลี่ยนความคิดและวิถีชีวิตก็เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างเห็นได้ชัด มีการรักษาศีล ๕ มีความเชื่อ ความศรัทธาและรู้จักเสียสละ ในการพัฒนาชุมชนวางตนเสมอต้นเสมอปลาย สร้างความสามัคคีในชุมชน การใช้หลักศีล ๕ ในการพัฒนาด้านความเชื่อด้านการปฏิบัติ หลักการพัฒนาที่จัดว่าไม่ต้องลงทุนมากมายแต่ได้ผลดีที่สุดก็คือ การทำให้ดูเป็นตัวอย่างเพราะไม่ต้องอาศัยคำพูดที่แสดงถึงเจตนาที่หวังดี การถ่ายทอดธรรมอันเป็นคำสั่งสอนทางศาสนาด้วยการแสดงชี้แจงให้ฟัง เป็นการเผยแผ่ศาสนาแบบหนึ่งที่ใช้กันมาแต่สมัยพุทธกาล การเทศน์ในสมัยพุทธกาลไม่มีพิธีการแต่อย่างใด เพียงผู้แสดงนั่งอยู่ในสถานที่สมควรและผู้ฟังมีลักษณะตั้งใจฟังก็สามารถแสดงได้ ครูบาชัยยะวงศาพัฒนาสามารถเขียนบทความธรรมะสอนบรรดาศิษย์ไว้มากมาย ครูบาท่านเป็นแบบอย่างได้อย่างดีในการเผยแผ่ธรรมะผ่านการเขียนบทความ หนังสือธรรมะเล่มนั้น

จะต้องอ่านแล้วเข้าใจไม่ยาก เหมาะสำหรับบุคคลทั่วไปที่เริ่มสนใจ ซึ่งในรูปแบบการทำหนังสือ ซึ่งการทำสื่อเหล่านี้ให้เหมาะสมกับเรียนรู้และการนำไปใช้ของแต่ละบุคคลในทุกช่วงวัยจะเป็นประโยชน์

การประยุกต์วิธีการสอนของครูบาชัยยะวงศาพัฒนา จากการศึกษาสามารถวิเคราะห์แนวทางการประยุกต์ใช้วิธีการสอนของครูบาชัยยะวงศาพัฒนาได้ดังนี้ **การใช้สื่อที่หลากหลาย** การถ่ายทอดธรรมอันเป็นคำสั่งสอนทางศาสนาด้วยการแสดงชี้แจงให้ฟัง ครูบาชัยยะวงศาพัฒนาใช้วิธีการหลากหลายรูปแบบในการแสดงพระธรรม แนวทางการเทศน์สอนของท่านเป็นไปแบบเรียบง่าย ฟังเข้าใจชัดเจนดี **การเป็นผู้นำปฏิบัติ** เมื่อพระภิกษุประพฤติปฏิบัติชอบตามหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าแล้วย่อมนำมาซึ่งความเลื่อมใสศรัทธาของพุทธศาสนิกชนและบุคคลผู้พบเห็นโดยทั่วไป **การใช้เหตุผลบนพื้นฐานความจริง** เหตุผลกับความจริงนั้นมันแยกกันไม่ได้ เพราะในความจริงนั่นเองมันจะมีเหตุผลของมันอยู่แล้วในตัว เมื่อเราจะนำเอาความจริงในเรื่องใดไปอธิบายให้คนอื่นฟัง เราจะได้ก็เพียงนำเอาเหตุผลของความจริงนั้นไปอธิบายเท่านั้น **การเป็นแบบอย่างที่ดี** วิธีสร้างศรัทธาที่ดีที่สุดก็คือการสอนด้วยการเป็นตัวอย่างที่ดี การทำให้ดูเป็นตัวอย่าง การสร้างกิจกรรมแบบมีส่วนร่วม จัดกิจกรรมอันเป็นประเพณีและ ศาสนพิธีในโอกาสต่าง ๆ เช่น วันสำคัญทางพระพุทธศาสนา เพื่อให้ชาวบ้านได้ทำกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาาร่วมกัน อันจะทำให้เกิดความรักสามัคคีในหมู่บ้าน ชุมชน สังคม รวมทั้งการถือโอกาสเทศนาธรรมสั่งสอนให้งดเว้นจากอบายมุขให้ประพฤติดี หลีกหนีความชั่ว

แผนภาพที่ ๔.๑ สรุปองค์ความรู้การประยุกต์วิธีการสอนของครูบาชัยยะวงศาพัฒนา

บทที่ ๕

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การศึกษาคุณลักษณะการสอนประชาชนให้มีศีลธรรมตามหลักพระพุทธศาสนา ของครูบาชัยยะวงศาพัฒนา ในบทนี้ผู้วิจัยได้ สรุปผลการศึกษาการศึกษาคุณลักษณะการสอนประชาชนให้มีศีลธรรมตามหลักพระพุทธศาสนาของครูบาชัยยะวงศาพัฒนา อภิปรายผล และข้อเสนอแนะซึ่งสามารถแยกเป็นประเด็นที่เกี่ยวข้องได้ดังนี้

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

๕.๒ อภิปรายผล

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

๕.๑.๑ ประวัติและคำสอนของครูบาชัยยะวงศาพัฒนา

๑) พุทธวิธีการสอน หากยกเอาผลงานและพระจริยาของพระพุทธเจ้ามาพิจารณา จะมองเห็นแนวทาง การบำเพ็ญพุทธกิจที่สำคัญหลายอย่าง เช่น ทรงล้มล้างความเชื่อถืองมงายในเรื่องพิธีกรรมอันเหลวไหลต่างๆ โดยเฉพาะการบูชายักษ์ ด้วยการสอนย้ำถึงผลเสียหายและความไร้ผลของพิธีกรรมเหล่านั้นที่ ทำให้คนเห็นแก่ตัว ซึ่งพระพุทธองค์ทรงมีพุทธวิธีในการสอนให้เหล่าพุทธบริษัทได้เข้าใจถึงหลักพุทธธรรมอันเป็นความจริงของธรรมชาติ ดังนี้ ทรงใช้บุคลิกภาพของพระองค์เองเป็นตัวสร้างแรงจูงใจ ทรงใช้คำตรัสในการสร้างความพร้อม ทรงใช้คำพูดกระตุกใจ ทรงใช้สถานการณ์ในการสร้างศรัทธา ทรงใช้บุคคลตัวอย่างในการอธิบาย ทรงใช้นิทานชาดกในการสอน ทรงใช้อุปกรณ์การสอนที่ง่ายๆ และเหมาะสมในการสอน ทรงสร้างความประหลาดใจในการสอน ทรงสร้างกำลังใจ สิ่งเหล่านี้เป็นพุทธวิธีที่ทำให้พุทธบริษัทได้เข้าใจถึงหลักธรรมของพระพุทธองค์นั่นเอง

๒) วิถีชีวิตของครูบาชัยยะวงศาพัฒนา หลวงปู่ชัยยะวงศาพัฒนา (พระครูพัฒนา กิจจานุรักษ์) วัดพระพุทธบาทห้วยต้ม ตำบลนาทราย อำเภอเถิง จังหวัดลำพูน ชาติภูมิ นามเดิม วงศ์หรือชัยวงศ์ นามสกุล ต๊ะแหนม เกิดที่ ตำบลหันก้อ อำเภอเถิง จังหวัดลำพูน เกิดเมื่อ วันอังคาร

เดือน ๗ (เหนือ) แรม ๒ ค่ำ ปีฉลู ตรงกับวันที่ ๒๒ เมษายน ๒๔๕๖ เวลา ๒๔.๑๕ นาฬิกา โยมบิดา ชื่อ น้อย จันตะ (ถึงแก่กรรม เมื่ออายุ ๔๔ ปี) โยมมารดาชื่อ บัวแก้ว (ถึงแก่กรรม เมื่ออายุ ๗๘ ปี) จำนวนพี่น้องร่วมบิดามารดาเดียวกัน ๘ คน ท่านเป็นบุตรคนที่ ๓ มีน้องต่างบิดาอีก ๑ คน รวมเป็น ๙ คน หลวงพ่อเกิดในตระกูลชาวไร่ชาวนาที่ยากจน พ่อแม่ของท่านมีสมบัติติดตัวมาแค่ ๓-๔ ไร่ ๓-๔ ควายน้อย ๒-๓ ตัว ท่านได้ข้าวปีละ ๒๐-๓๐ หาบ ไม่พอกินเพราะต้องแบ่งไว้ทำพันธุ์ส่วนหนึ่ง อีกส่วนหนึ่งเอาไว้ใส่บาตรทำบุญบูชาพระ ส่วนที่เหลือจึงจะเก็บไว้กินเอง ต้องอาศัยขุ่ยไฟขุ่ยหลวมมาตำเอาเม็ดมาหุงแทนข้าวและอาศัยของในป่า รวมทั้งมันและกลอยเพื่อประทังชีวิต บางครั้งต้องอดมือ กินมือก็มี แม่ต้องไปขออนุญาตพี่น้องๆ เขาก็ไม่มีจะกินเหมือนกัน แม่ต้องกลับมามือเปล่าพร้อมน้ำตาบนใบหน้ามาถึงเรือน ลูกๆ ก็ร้องไห้เพราะหิวข้าว แม้ว่าครอบครัวของท่านต้องดิ้นรนต่อสู้กับความอดอยากแต่ก็ไม่ได้ละทิ้งเรื่องการทำบุญให้ทาน ข้าวที่แบ่งไว้ทำบุญ แม่จะแบ่งให้ลูกทุกคน คนละบั้นไปใส่บาตร บูชาพระพุทธรูปทุกวันพระ จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญพบว่า วิถีชีวิตของครอบครัวชายะวงศาพัฒนาเป็นวิถีชีวิตที่มีความลำบาก

๓) คำสอนที่สำคัญของครอบครัวชายะวงศาพัฒนา คำสอนในเรื่องความเชื่อ ครอบครัวชายะวงศาพัฒนา ท่านเป็นผู้ส่งเสริมให้ชาวบ้านในชุมชนประกอบอาชีพที่สามารถสร้างรายได้ ที่สุจริต และมั่นคง มีอาชีพที่เป็นต้นทุนของชุมชนอย่างแท้จริง นำความรู้เดิมมาพัฒนาด้านอาชีพกับวิธีการสมัยใหม่ เป็นการพัฒนาด้านอาชีพสู่สากล จากการดำเนินชีวิตของชาวกะเหรี่ยง ที่ต้องอาศัยอยู่ในป่า หลังจากได้ฟังการบรรยายธรรมะจากครอบครัวชายะวงศาพัฒนา จึงได้ตัดสินใจเดินทางมาอยู่ร่วมกันในชุมชนห้วยต้ม และท่านได้รับพระราชทานที่ดินเพื่อประกอบอาชีพให้แก่ชาวเขา และให้ชาวเขาเลิกบูชาความเชื่อเรื่องการนับถือผี เลิกทำบาป เลิกประกอบอาชีพที่ไม่สุจริต วิถีครอบครัวกับการสร้างอาชีพสมัยก่อนครอบครัวชายะวงศาพัฒนา จะส่งคนในชุมชนไปเรียนด้านอาชีพด้านนั้นโดยตรง เพื่อให้เป็นมืออาชีพในงานนั้น กลับมาถ่ายทอดอาชีพต่างๆ สู่ชุมชนชาวกะเหรี่ยง เพื่อให้เป็นมืออาชีพในด้านต่างๆ กลับมาถ่ายทอดความเป็นมืออาชีพ สู่ชุมชนชาวกะเหรี่ยงและมีข้อตกลงในการอยู่ร่วมกัน คำสอนในเรื่องการปฏิบัติ การเข้าวัดสร้างบุญ เป็นการปลูกฝังการสร้างความดีให้ชุมชนได้ตระหนักทาน คือ การให้ การเสียสละ หรือการเอื้อเฟื้อแบ่งปันของๆตนเพื่อประโยชน์แก่บุคคลอื่น ไม่ตระหนี่ถี่เหนียว ไม่เป็นคนเห็นแก่ได้ฝ่ายเดียว คุณธรรมข้อนี้จะช่วยให้ไม่เป็นคนละโมภ ไม่เห็นแก่ตัว เราควรคำนึงอยู่เสมอว่า ทรัพย์สิ่งของที่เราหามาได้ มิใช่สิ่งจีรังยั่งยืน เมื่อเราสิ้นชีวิตไปแล้วก็ไม่สามารถจะนำติดตัวเอาไปได้ จะเห็นได้ว่า การดำรงชีวิตโดยยึดหลักศีล ๕ ย่อมนำมาซึ่งความสุขต่อตนเอง ครอบครัว และสังคม เรารักชีวิตเราฉันใด สัตว์มันก็รักชีวิตของมันฉันนั้น การถือศีลของชาวเขาจึงกลายเป็นกฎ กติกาของสังคม ซึ่งมีไว้สำหรับบังคับฝึกหัดความประพฤติของคนในสังคมให้มีความเรียบร้อย ซึ่งจะเน้นไปเพื่อเป็นข้อปฏิบัติเกี่ยวกับกายและวาจาเป็นการฝึกหัดกายวาจาให้เรียบร้อยไม่เป็นโทษต่อผู้อื่น

๕.๑.๒ กุศโลบายและการสอนประชาชนให้มีศีลธรรมตามหลักพระพุทธศาสนาของครูบาชัยยะวงศาพัฒนา

๑) หลักพุทธธรรมสำคัญที่ครูบาชัยยะวงศาพัฒนานำมาสอนประชาชน หลักพุทธธรรมกับความเชื่อ ครูบาชัยยะวงศาพัฒนา นอกจากท่านได้ให้ความรู้ในการดำเนินชีวิต ให้พื้นที่ในการประกอบอาชีพ ให้อาชีพที่สุจริตและสร้างรายได้ให้ครอบครัว ซึ่งการประกอบอาชีพนั้นย่อมพบกับอุปสรรคในการทำงานอย่างแน่นอน จึงได้เปรียบเทียบการทำงานที่เหมาะสมคือ หลักธรรมะที่ใช้ในการทำงาน เป็นเรื่องง่าย ๆ ใกล้เคียง หากเรานำ อธิเบทา ๔ มาปรับใช้ในการทำงาน รักงานที่ทำ ขยันทำงาน รับผิดชอบงาน และรู้จักไตร่ตรองให้ถี่ถ้วน จึงเป็นทางแห่งความสำเร็จในการประกอบอาชีพ ทุกคนในชุมชนบ้านห้วยตม เป็นผู้ที่มีความขยันหมั่นเพียรในการทำงานต่อให้ลำบากแค่ไหน ไม่เคยท้อ เพราะทุกๆ วันพระ ครูบาชัยยะวงศาพัฒนาจะเล่านิทานเรื่อง “สี่หูห้าตา” เพื่อเปรียบเทียบให้เห็นถึงความพยายามและอดทนในหน้าที่การงาน หลักพุทธธรรมกับการปฏิบัติที่ ครูบาชัยยะวงศาพัฒนา ปฏิบัติโดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นแนวทางในการเผยแผ่ธรรม ควบคู่กับการพัฒนาให้เกิดความเจริญทั้งทางด้านความคิด สติปัญญา และการดำรงชีวิต ได้แก่ พรหมวิหาร ๔ ศีล ๕ หลักการมีส่วนร่วม ความสามัคคี สังคหะวัตถุ ๔ อธิเบทา ๔ หลักธรรมเหล่านี้ล้วนเป็นคุณค่าเชิงจริยธรรมที่ครูบาชัยยะวงศาพัฒนา นำมาพัฒนาชุมชนให้เกิดความเข้มแข็งตลอดมา กล่าวคือ การใช้หลักศีล ๕ พรหมวิหาร ๔ ในการพัฒนาด้านความเชื่อ หลักพรหมวิหาร ๔ เป็นหลักธรรมประจำใจ เพื่อให้ตนดำรงชีวิตได้อย่างประเสริฐ หลักอธิเบทา ๔ เป็นคุณธรรมนำความสำเร็จในการประกอบอาชีพ หลักสังคหะวัตถุ ๔ เป็นหลักธรรมสงเคราะห์ซึ่งกันและกัน ครูบาชัยยะวงศาพัฒนา ท่านกุศโลบายในการเผยแผ่ธรรมะโดยการเล่านิทานเพื่อให้ชาวบ้านได้เข้าใจง่ายพูดเป็นภาษากะเหรี่ยงหรือภาษาชาวเขา

๒) วิธีการใช้หลักพุทธธรรมในการสอนประชาชนของครูบาชัยยะวงศาพัฒนาการเผยแผ่ธรรมของ ครูบาชัยยะวงศาพัฒนา แม้ท่านไม่ใช่นักเทศน์ที่มีความชำนาญเรื่องการเทศนาวิธี แต่ท่านก็ใช้วิธีการเผยแผ่แบบบูรณาการประกอบไปด้วย การปฏิบัติให้ดูเป็นตัวอย่าง การแสดงพระธรรมเทศนาของ การเขียนบทความธรรมะ การพิมพ์หนังสือธรรมะแจกเป็นธรรมบรรณาการ เป็นการแสดงออกทางข้อวัตรปฏิบัติที่สงบเรียบร้อยตามหลักของพระสงฆ์ผู้เป็นสุปฏิปันโนบุคคล คือ พระผู้ประพฤติดี ปฏิบัติชอบ อากัปกิริยาที่สงบเรียบร้อยของท่าน เจริญรอยตามพระอรหันต์ผู้เป็นครูบาอาจารย์ และกิตติศัพท์แห่งการประพฤติปฏิบัติชอบของที่ได้สร้างสมมา

๓) กุศโลบายในการสอนประชาชนให้มีศีลธรรมของครูบาชัยยะวงศาพัฒนา กุศโลบายในการสอนประชาชนให้มีศีลธรรมของครูบา อย่างนิทานเรื่อง “สี่หูห้าตา” ห้าตา คือ จุตรับรู้การ

มองเห็นของเรา มันจะสอดคล้องกับศีล ๕ ศีลข้อ ๑-๕ เปรียบเสมือนดวงตาทั้งห้าดวง หู คือ พรหมวิหาร ๔ ซึ่งถือได้ว่าเป็นอาหารของศีล การที่ได้ยินอะไรมา แล้วนำมาประสมกับตา คนเราจะมีชีวิตอยู่ได้เพราะมีหูกับตา ถ้ามีแต่หูไม่มีตาก็เหมือนคนที่ ได้ยินมาแต่ไม่รู้ไม่เห็น ได้ยินได้รู้แต่จับประเด็นไม่ได้ก็เหมือนคนพิการ คนเราต้องมีทั้งหูและตา ดังนั้น ดวงตาทั้งห้า อยู่ในศีล ๕ ทุกสิ่งทุกอย่างเป็นการแสดงออกของเราเพื่อให้คนอื่นเขาเห็นว่า เราอยู่ในศีล และคนเราควรปฏิบัติอยู่ในศีล ๕ ตลอดเวลา ส่วนหู คือ พรหมวิหาร ๔ เราได้ยินอะไรมา ควรมีความเมตตา กลับกรอง ทั้งศีล ๕ และพรหมวิหาร ๔ ต้องใช้ประกอบพิจารณาด้วยกันจะแยกจากกันไม่ได้

๕.๑.๓ แนวทางการประยุกต์กุศโลบายของครูบาชัยยะวงศาพัฒนาในการสอนประชาชนของพระสงฆ์ไทย

๑) วิธีการสอนของครูบาชัยยะวงศาพัฒนาที่ควรนำมาใช้ ด้านความเชื่อ ครูบาชัยยะวงศาพัฒนา พยายามที่จะสอนชาวเขาให้เข้าใจในหลักธรรมคำสั่งสอนขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้าโดยใช้กุศโลบายต่างๆ เช่น ความเชื่อการนับถือผีปู่ย่า ความเชื่อเรื่องใจบ้าน ความเชื่อเรื่องการแต่งกายเป็นความเชื่อที่ท่านเป็นผู้แสดงธรรมะ เพื่อให้ชาวกะเหรี่ยงเข้าใจหลักธรรมและน้อมนำมาปฏิบัติตาม คือ หลังจากฟังธรรมะแล้ว ทำให้ชาวกะเหรี่ยงเปลี่ยนความคิดและวิถีชีวิตก็เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างเห็นได้ชัด มีการรักษาศีล ๕ มีความเชื่อ ความศรัทธาและรู้จักเสียสละ ในการพัฒนาชุมชน วางตนเสมอต้นเสมอปลาย สร้างความสามัคคีในชุมชน การใช้หลักศีล ๕ ในการพัฒนาด้านความเชื่อ ด้านการปฏิบัติ หลักการพัฒนาที่จัดว่าไม่ต้องลงทุนมากมายแต่ได้ผลดีที่สุดคือ การทำให้ดูเป็นตัวอย่างเพราะไม่ต้องอาศัยคำพูดที่แสดงถึงเจตนาที่หวังดี การถ่ายทอดธรรมอันเป็นคำสั่งสอนทางศาสนาด้วยการแสดงชี้แจงให้ฟัง เป็นการเผยแผ่ศาสนาแบบหนึ่งที่ใช้กันมาแต่สมัยพุทธกาล การเทศน์ในสมัยพุทธกาลไม่มีพิธีการแต่อย่างใด เพียงผู้แสดงนั่งอยู่ในสถานที่สมควรและผู้ฟังมีลักษณะตั้งใจฟังก็สามารถแสดงได้ ครูบาชัยยะวงศาพัฒนาสามารถเขียนบทความธรรมะสอนบรรดาศิษย์ไว้มากมาย ครูบาท่านเป็นแบบอย่างได้อย่างดีในการเผยแผ่ธรรมะผ่านการเขียนบทความ หนังสือธรรมะเล่มนั้นจะต้องอ่านแล้วเข้าใจไม่ยาก เหมาะสำหรับบุคคลทั่วไปที่เริ่มสนใจ ซึ่งในรูปแบบการทำหนังสือซึ่งการทำสื่อเหล่านี้ให้เหมาะสมกับเรียนรู้และการนำไปใช้ของแต่ละบุคคลในทุกช่วงวัยจะเป็นประโยชน์

๒) การประยุกต์วิธีการสอนของครูบาชัยยะวงศาพัฒนา จากการศึกษาสามารถวิเคราะห์แนวทางการประยุกต์ใช้วิธีการสอนของครูบาชัยยะวงศาพัฒนาได้ดังนี้ **การใช้สื่อที่หลากหลาย** การถ่ายทอดธรรมอันเป็นคำสั่งสอนทางศาสนาด้วยการแสดงชี้แจงให้ฟัง ครูบาชัยยะวงศาพัฒนาใช้วิธีการหลากหลายรูปแบบในการแสดงพระธรรม แนวทางการเทศน์สอนของท่านเป็นไปแบบเรียบง่าย ฟังเข้าใจชัดเจนดี **การเป็นผู้นำปฏิบัติ** เมื่อพระภิกษุประพฤติปฏิบัติชอบตามหลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าแล้วย่อมนำมาซึ่งความเลื่อมใสศรัทธาของพุทธศาสนิกชนและบุคคลผู้พบเห็นโดยทั่วไป

การใช้เหตุผลบนพื้นฐานความจริง เหตุผลกับความจริงนั้นมันแยกกันไม่ได้ เพราะในความจริงนั้นเอง มันจะมีเหตุผลของมันอยู่แล้วในตัว เมื่อเราจะนำเอาความจริงในเรื่องใดไปอธิบายให้คนอื่นฟัง เราจะได้ก็เพียงนำเอาเหตุผลของความจริงนั้นไปอธิบายเท่านั้น **การเป็นแบบอย่างที่ดี** วิธีสร้างศรัทธาที่ดีที่สุดก็คือการสอนด้วยการเป็นตัวอย่างที่ดี การทำให้ดูเป็นตัวอย่าง **การสร้างกิจกรรมแบบมีส่วนร่วม** จัดกิจกรรมอันเป็นประเพณีและศาสนพิธีในโอกาสต่าง ๆ เช่น วันสำคัญทางพระพุทธศาสนา เพื่อให้ชาวบ้านได้ทำกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาาร่วมกัน อันจะทำให้เกิดความรักสามัคคีในหมู่บ้าน ชุมชน สังคม รวมทั้งการถือโอกาสเทศนาธรรมสั่งสอนในห้วงวันจากอภัยมุขให้ประพฤติดี หลีกหนีความชั่ว

๕.๒ อภิปรายผล

๕.๒.๑ ประวัติและคำสอนของครูบาชัยยะวงศาพัฒนา

๑) วิถีชีวิตของครูบาชัยยะวงศาพัฒนา **หลวงปู่ชัยยะ วงศาพัฒนา** (พระครูพัฒนา กิจจานุรักษ์) วัดพระพุทธบาทห้วยต้ม ตำบลนาทราย อำเภอเถลิง จังหวัดลำพูน ชาติภูมิ นามเดิม วงศาหรือชัยวงศา นามสกุล ต๊ะแหนม เกิดที่ ตำบลหันก่อ อำเภอเถลิง จังหวัดลำพูน เกิดเมื่อ วันอังคาร เดือน ๗ (เหนือ) แรม ๒ ค่ำ ปีมลฑู ตรงกับวันที่ ๒๒ เมษายน ๒๔๕๖ เวลา ๒๔.๑๕ นาฬิกา โยมบิดาชื่อ น้อย จันต๊ะ (ถึงแก่กรรม เมื่ออายุ ๔๔ ปี) โยมมารดาชื่อ บัวแก้ว (ถึงแก่กรรม เมื่ออายุ ๗๘ ปี) จำนวนพี่น้องร่วมบิดามารดาเดียวกัน ๘ คน ท่านเป็นบุตรคนที่ ๓ มีน้องต่างบิดาอีก ๑ คน รวมเป็น ๙ คน หลวงพ่อเกิดในตระกูลชาวไร่ชาวนาที่ยากจน พ่อแม่ของท่านมีสมบัติติดตัวมาแค่ ๓-๔ ไร่ ควบ ๒-๓ ตัว ทำนาได้ข้าวปีละ ๒๐-๓๐ หาบ ไม่พอกินเพราะต้องแบ่งไว้ทำพันธุ์ส่วนหนึ่ง อีกส่วนหนึ่งเอาไว้ใส่บาตรทำบุญบูชาพระ ส่วนที่เหลือจึงจะเก็บไว้กินเอง ต้องอาศัยขุยไผ่ขุยหลวมมาตำเอาเมล็ดมาหุงแทนข้าวและอาศัยของในป่า รวมทั้งมันและกลอยเพื่อประทังชีวิต บางครั้งต้องอดมื้อกินมื้อก็มี แม่ต้องไปขออนุญาตพี่น้องๆ เขาก็ไม่มีจะกินเหมือนกัน แม่ต้องกลับมาเมื่อเปล่าพร้อมน้ำตาบนใบหน้ามาถึงเรือน ลูกๆก็ร้องไห้เพราะหิวข้าว แม้ว่าครอบครัวของท่านต้องดิ้นรนต่อสู้กับความอดอยากแต่ก็ไม่ได้ละทิ้งเรื่องการทำบุญให้ทาน ข้าวที่แบ่งไว้ทำบุญ แม่จะแบ่งให้ลูกทุกคน คนละปิ่นไปใส่บาตร บูชาพระพุทธทุกวันพระ จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญพบว่า วิถีชีวิตของครูบาชัยยะวงศาพัฒนาเป็นวิถีชีวิตที่มีความลำบาก

๒) คำสอนที่สำคัญของครูบาชัยยะวงศาพัฒนา **คำสอนในเรื่องความเชื่อ** ครูบาชัยยะวงศาพัฒนา ท่านเป็นผู้ส่งเสริมให้ชาวบ้านในชุมชนประกอบอาชีพที่สามารถสร้างรายได้ ที่สุจริตและมั่นคง มีอาชีพที่เป็นต้นทุนของชุมชนอย่างแท้จริง นำความรู้เดิมมาพัฒนาด้านอาชีพกับวิธีการสมัยใหม่ เป็นการพัฒนาด้านอาชีพสู่สากล จากการดำเนินชีวิตของชาวกะเหรี่ยง ที่ต้องอาศัยอยู่ในป่า

หลังจากได้ฟังการบรรยายธรรมะจากครูบาชัยยะวงศาพัฒนา จึงได้ตัดสินใจเดินทางมาอยู่ร่วมกันในชุมชนห้วยต้ม และท่านได้รับพระราชทานที่ดินเพื่อประกอบอาชีพให้แก่ชาวเขา และให้ชาวเขาเลิกบูชาความเชื่อเรื่องการนับถือผี เลิกทำบาป เลิกประกอบอาชีพที่ไม่สุจริต วิถีครูบากับการสร้างอาชีพสมัยก่อนครูบาชัยยะวงศาพัฒนา จะส่งคนในชุมชนไปเรียนด้านอาชีพด้านนั้นโดยตรง เพื่อให้เป็นมืออาชีพในงานนั้น กลับมาถ่ายทอดอาชีพต่างๆ สู่ชุมชนชาวกะเหรี่ยง เพื่อให้เป็นมืออาชีพในด้านต่างๆ กลับมาถ่ายทอดความเป็นมืออาชีพ สู่ชุมชนชาวกะเหรี่ยงและมีข้อตกลงในการอยู่ร่วมกัน **คำสอนในเรื่องการปฏิบัติ** การเข้าวัดสร้างบุญ เป็นการปลูกฝังการสร้างความดีให้ชุมชนได้ตระหนักทาน คือ การให้ การเสียสละ หรือการเอื้อเฟื้อแบ่งปันของๆตนเพื่อประโยชน์แก่บุคคลอื่น ไม่ตระหนี่ถี่เหนียว ไม่เป็นคนเห็นแก่ได้ฝ่ายเดียว คุณธรรมข้อนี้จะช่วยให้ไม่เป็นคนละโมภ ไม่เห็นแก่ตัว เราควรคำนึงอยู่เสมอว่า ทรัพย์สิ่งของที่เราหามาได้ มิใช่สิ่งจีรังยั่งยืน เมื่อเราสิ้นชีวิตไปแล้วก็ไม่สามารถจะนำติดตัวเอาไปได้ จะเห็นได้ว่า การดำรงชีวิตโดยยึดหลักศีล ๕ ย่อมนำมาซึ่งความสุขต่อตนเอง ครอบครัว และสังคม เรารักชีวิตเราฉันใด สัตว์มันก็รักชีวิตของมันฉันนั้น การถือศีลของชาวเขาจึงกลายเป็นกฎกติกาของสังคม ซึ่งมีไว้สำหรับบังคับฝักหัดความประพฤติของคนในสังคมให้มีความเรียบร้อย ซึ่งจะเน้นไปเพื่อเป็นข้อปฏิบัติเกี่ยวกับกายและวาจาเป็นการฝึกหัดกายวาจาให้เรียบร้อยไม่เป็นโทษต่อผู้อื่น สอดคล้องกับวิทยานิพนธ์เรื่องวิถีครูบากับการพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็ง ในชุมชนบ้านห้วยต้ม อำเภอเถลิง จังหวัดลำพูน ได้ผลการศึกษาดังนี้

วิถีครูบาในฐานะเป็นทุนทางวัฒนธรรมวิถีครูบา ในฐานะเป็นทุนทางวัฒนธรรม จากการศึกษาพบว่า วิถีครูบาในฐานะเป็นทุนทางวัฒนธรรม เป็นพื้นฐานให้เกิดแนวความคิดในการนำเอาวัฒนธรรมที่ดั่งงามมาพัฒนาให้เกิดคุณค่าและมูลค่า อันส่งผลต่อวิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดั่งงาม ครูบาชัยยะวงศาพัฒนา เผยแผ่พระพุทธศาสนา ท่านได้อบรมสั่งสอนให้ชาวเขาเคารพนับถือพระพุทธศาสนา ปฏิบัติตามแนวคำสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า การปฏิบัติธรรมให้ดูเป็นตัวอย่าง สร้างอาชีพให้ชาวกะเหรี่ยง พร้อมทั้งดินในการประกอบอาชีพเกษตรกรรมและที่อยู่อาศัยอยู่ร่วมกันเป็นชุมชน ท่านจึงได้สร้างผู้นำชุมชน เพื่อให้ง่ายต่อปกครอง ท่านได้เมตตาสร้างฝั่เมืองของชุมชนอย่างเป็นระเบียบ ทั้งระบบน้ำ ระบบไฟฟ้า สาธารณูปโภคเพื่ออำนวยความสะดวกแก่ชุมชน มีการสนทนาธรรมกับผู้นำชุมชนและเผยแผ่ธรรมะให้แก่ชาวกะเหรี่ยงโดยการเล่านิทานเพื่อให้ชาวบ้านได้รู้จักพิจารณาด้วยตนเองและทำให้ชาวบ้านได้เข้าใจหลักธรรมโดยวิถีธรรมชาติ เพราะธรรมะ คือธรรมชาติ ซึ่งเป็นทุนทางวัฒนธรรม ที่ตรงตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนา

วิถีครูบากับการพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็ง ในชุมชนบ้านห้วยต้ม จากการศึกษาพบว่า ครูบาชัยยะวงศาพัฒนา หลังจากที่ท่านได้เผยแผ่ธรรมะให้แก่ชาวกะเหรี่ยงด้วยการเล่านิทาน ท่านได้เผยแผ่พระพุทธศาสนาโดย การเทศนา การอบรมศีลธรรม และการประพันธ์ผลงานการประพันธ์ที่โดดเด่น ในปัจจุบันท่านเป็นตัวอย่างในการกินเจหรืออาหารมังสวิรัต ให้ท่านสนับสนุน

กองทุนวัด โรงเรียน โรงพยาบาล บุรณะศาสนสถาน เพื่อให้ชาวบ้านเข้าใจหลักธรรมมากยิ่งขึ้น รวมไปถึงการส่งเสริมอาชีพโดยการส่งตัวแทนในชุมชนเข้าไปเรียนด้านวิชาชีพต่างๆ กลับมาถ่ายทอดความรู้สู่ชุมชน จนสามารถผลิตเป็นแหล่งเรียนรู้อาชีพมากมาย อาชีพเสริมที่ทำรายได้ให้กับชุมชน สร้างชื่อเสียงให้กับชุมชนจนถึงปัจจุบันนี้ ท่านได้สร้างผู้นำชุมชน เพื่อการปกครองในการพัฒนาชุมชน บ้านห้วยต้มในขณะเดียวกันท่านได้ใช้หลักธรรมพัฒนาจิตใจ เป็นหลักธรรมที่ใช้ในการพัฒนาให้ชุมชนเข้มแข็งต่อไป

คุณค่าเชิงจริยธรรมของวิถีครูบา ในฐานะเป็นเครื่องมือพัฒนาในชุมชน จากการศึกษาพบว่า คุณค่าเชิงจริยธรรมของวิถีครูบา หมายถึง หลักปฏิบัติที่ ครูบาชัยยะวงศาพัฒนา ปฏิบัติโดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นแนวทางในการเผยแผ่ธรรม ควบคู่กับการพัฒนา ชุมชนให้เกิดความเจริญทั้งทางด้านความคิด สติปัญญา และการดำรงชีวิต ที่มีหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาเป็นตั้ง เข้มทิศ นำทาง ชีวิตสู่ความเจริญ ที่ยั่งยืน เป็นคุณค่าเชิงจริยธรรมในทางพระพุทธศาสนา ได้แก่ พรหมวิหาร ๔ ศีล ๕ สังคหะวัตถุ ๔ อิทธิบาท ๔ หลักการมีส่วนร่วมใน ประชาธิปไตย หลักความสามัคคีและเสียสละ หลักธรรมเหล่านี้ล้วนเป็นคุณค่าเชิงจริยธรรมที่ครูบาชัยยะวงศาพัฒนา นำมาพัฒนาชุมชนให้เกิดความเข้มแข็งตลอดมาจนถึงปัจจุบัน

ผลการสัมภาษณ์ พบว่า ผู้ให้ข้อมูลสำคัญส่วนใหญ่เน้น การบูรณาการหลักธรรมมาปรับใช้ในชุมชนบ้านห้วยต้มในโอกาสต่างๆ และชาวบ้านเกิดความภูมิใจที่มีทุนทางวัฒนธรรมอันล้ำค่าคนในชุมชนบ้านห้วยต้ม ดำรงชีวิตอย่างมีความสุขกับต้นทุนทางวัฒนธรรม ที่พวกเขามี ผู้นำชุมชนมีแนวทางการพัฒนา ชุมชนและองค์กรให้มีความเข้มแข็งยิ่งขึ้น ในขณะเดียวกันได้อนุรักษ์ประเพณี วัฒนธรรม และส่งเสริมอาชีพ เพื่อสร้างรายได้ให้กับชุมชน ทุกคนมีวิถีชีวิตเหมือนกันคือ จะทำงานกันทุกวัน หยุดทำงานในวันพระ หรือวันศีล พาครอบครัวมาร่วมทำบุญตักบาตรผัก ทุกคนที่ปฏิบัติตน รักษาศีล ภาวนา กินเจหรืออาหารมังสวิรัตี้ ล้วนมีความสุขบนคุณธรรมที่ดีงาม

๕.๑.๒ กุศโลบายและการสอนประชาชนให้มีศีลธรรมตามหลักพระพุทธศาสนาของครูบาชัยยะวงศาพัฒนา

๑) หลักพุทธธรรมสำคัญที่ครูบาชัยยะวงศาพัฒนานำมาสอนประชาชน หลักพุทธธรรมกับความเชื่อ ครูบาชัยยะวงศาพัฒนา นอกจากท่านได้ให้ความรู้ในการดำเนินชีวิต ให้พื้นที่ในการประกอบอาชีพ ให้อาชีพที่สุจริตและสร้างรายได้ให้ครอบครัว ซึ่งการประกอบอาชีพนั้น ย่อมพบกับอุปสรรคในการทำงานอย่างแน่นอน จึงได้เปรียบเทียบการทำงานที่เหมาะสมคือ หลักธรรมที่ใช้ในการทำงาน เป็นเรื่องง่าย ๆ ใกล้เคียงตัว หากเรานำ อิทธิบาท ๔ มาปรับใช้ในการทำงาน รักงานที่ทำ ขยันทำงาน รับผิดชอบงาน และรู้จักไตร่ตรองให้ถี่ถ้วน เป็นผู้ที่มีความขยันหมั่นเพียรในการทำงานต่อ

ให้ลำบากแค่นั้น ไม่เคยท้อ เพราะทุกๆ วันพระ ครูบาชัยยะวงศาพัฒนาจะเล่านิทานเรื่อง “สี่หูห้าตา” เพื่อเปรียบเทียบให้เห็นถึงความพยายามและอดทนในหน้าที่การงาน หลักพุทธธรรมกับการปฏิบัติที่ ครูบาชัยยะวงศาพัฒนา ปฏิบัติโดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นแนวทางในการเผยแผ่ธรรม ควบคู่กับการพัฒนาให้เกิดความเจริญทั้งทางด้านความคิด สติปัญญา และการดำรงชีวิต ได้แก่ พรหมวิหาร ๔ ศีล ๕ หลักการมีส่วนร่วม ความสามัคคี สังคหะวัตถุ ๔ อธิธัมมา ๔ หลักธรรมเหล่านี้ล้วนเป็นคุณค่าเชิงจริยธรรมที่ครูบาชัยยะวงศาพัฒนา นำมาพัฒนาชุมชนให้เกิดความเข้มแข็งตลอดมา กล่าวคือ การใช้หลักศีล ๕ พรหมวิหาร ๔ ในการพัฒนาด้านความเชื่อ หลักพรหมวิหาร ๔ เป็นหลักธรรมประจำใจเพื่อให้ตนดำรงชีวิตได้อย่างประเสริฐ หลักอธิธัมมา ๔ เป็นคุณธรรมนำความสำเร็จในการประกอบอาชีพ หลักสังคหะวัตถุ ๔ เป็นหลักธรรมสงเคราะห์ซึ่งกันและกัน ครูบาชัยยะวงศาพัฒนา ท่านกุศโลบายในการเผยแผ่ธรรมะโดยการเล่านิทานเพื่อให้ชาวบ้านได้เข้าใจง่ายพูดเป็นภาษากระหรืงหรือภาษาชาวเขา

๒) การใช้หลักพุทธธรรมในการสอนประชาชนของครูบาชัยยะวงศาพัฒนา การเผยแผ่ธรรมของ ครูบาชัยยะวงศาพัฒนา แม้ท่านไม่ใช่นักเทศน์ที่มีความชำนาญเรื่องการเทศนาวิธี แต่ท่านก็ใช้วิธีการเผยแผ่แบบบูรณาการประกอบไปด้วย การปฏิบัติให้ดูเป็นตัวอย่าง การแสดงพระธรรมเทศนาของ การเขียนบทความธรรมะ การพิมพ์หนังสือธรรมะแจกเป็นธรรมบรรณาการ เป็นการแสดงออกทางข้อวัตรปฏิบัติที่สงบเรียบร้อยตามหลักของพระสงฆ์ผู้เป็นสุปฏิปันโนบุคคล คือ พระผู้ประพฤติดี ปฏิบัติชอบ อากัปกิริยาที่สงบเรียบร้อยของท่าน เจริญรอยตามพระอรหันตบุคคลผู้เป็นครูบาอาจารย์ และกิตติศัพท์แห่งการประพฤติปฏิบัติชอบของที่ได้สร้างสมมา

๓) กุศโลบายในการสอนประชาชนให้มีศีลธรรมของครูบาชัยยะวงศาพัฒนากุศโลบายในการสอนประชาชนให้มีศีลธรรมของครูบา อย่างนิทานเรื่อง “สี่หูห้าตา” ห้าตา คือ จุตรับรู้การมองเห็นของเรา มันจะสอดคล้องกับศีล ๕ ศีลข้อ ๑-๕ เปรียบเสมือนดวงตาทั้งห้าดวง หู คือ พรหมวิหาร ๔ ซึ่งถือได้ว่าเป็นอาหารของศีล การที่ได้ยินอะไรมา แล้วนำมาประสมกับตา คนเราจะมีชีวิตอยู่ได้เพราะมีหูกับตา ถ้ามีแต่หูไม่มีตาก็เหมือนคนที่ ได้ยินมาแต่ไม่รู้ไม่เห็น ได้ยินได้รู้แต่จับประเด็นไม่ได้ก็เหมือนคนพิการ คนเราต้องมีทั้งหูและตา ดังนั้น ดวงตาทั้งห้า อยู่ในศีล ๕ ทุกสิ่งทุกอย่างเป็นการแสดงออกของเราเพื่อให้คนอื่นเขาเห็นว่า เราอยู่ในศีล และคนเราควรปฏิบัติอยู่ในศีล ๕ ตลอดเวลา ส่วนหู คือ พรหมวิหาร ๔ เราได้ยินอะไรมา ควรมีความเมตตา กลับกรอง ทั้งศีล ๕ และพรหมวิหาร ๔ ต้องใช้ประกอบพิจารณาคู่กันจะแยกจากกันไม่ได้

๕.๑.๓ แนวทางการประยุกต์กุศโลบายของครูบาชัยยะวงศาพัฒนาในการสอน ประชาชนของพระสงฆ์ไทย

๑) วิธีการสอนของครูบาชัยยะวงศาพัฒนาที่ควรนำมาใช้ ด้านความเชื่อครูบาชัยยะวงศาพัฒนา พยายามที่จะสอนชาวเขาให้เข้าใจในหลักธรรมคำสั่งสอนขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้าโดยใช้กุศโลบายต่างๆ เช่น ความเชื่อการนับถือผีปู่ย่า ความเชื่อเรื่องใจบ้าน ความเชื่อเรื่องการแต่งกาย เป็นความเชื่อที่ท่านเป็นผู้แสดงธรรมะ เพื่อให้ชาวกะเหรี่ยงเข้าใจหลักธรรมและน้อมนำมาปฏิบัติตาม คือ หลังจากฟังธรรมะแล้ว ทำให้ชาวกะเหรี่ยงเปลี่ยนความคิดและวิถีชีวิตก็เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างเห็นได้ชัด มีการรักษาศีล ๕ มีความเชื่อ ความศรัทธาและรู้จักเสียสละ ในการพัฒนาชุมชน วางตนเสมอต้นเสมอปลาย สร้างความสามัคคีในชุมชน การใช้หลักศีล ๕ ในการพัฒนาด้านความเชื่อ ด้านการปฏิบัติ หลักการพัฒนาที่จัดว่าไม่ต้องลงทุนมากมายแต่ได้ผลดีที่สุดก็คือ การทำให้ดูเป็นตัวอย่างเพราะไม่ต้องอาศัยคำพูดที่แสดงถึงเจตนาที่หวังดี การถ่ายทอดธรรมอันเป็นคำสั่งสอนทางศาสนาด้วยการแสดงชี้แจงให้ฟัง เป็นการเผยแผ่ศาสนาแบบหนึ่งที่ใช้กันมาแต่สมัยพุทธกาล การเทศน์ในสมัยพุทธกาลไม่มีพิธีการแต่อย่างใด เพียงผู้แสดงนั่งอยู่ในสถานที่สมควรและผู้ฟังมีลักษณะตั้งใจฟังก็สามารถแสดงได้ ครูบาชัยยะวงศาพัฒนาสามารถเขียนบทความธรรมะสอนบรรดาศิษย์ไว้มากมาย ครูบาท่านเป็นแบบอย่างได้อย่างดีในการเผยแผ่ธรรมะผ่านการเขียนบทความ หนังสือธรรมะเล่มนั้นจะต้องอ่านแล้วเข้าใจไม่ยาก เหมาะสำหรับผู้คนทั่วไปที่เริ่มสนใจ ซึ่งการทำสื่อเหล่านี้ให้เหมาะสมกับเรียนรู้และการนำไปใช้ของแต่ละบุคคลในทุกช่วงวัยจะเป็นประโยชน์

๒) การประยุกต์วิธีการสอนของครูบาชัยยะวงศาพัฒนา จากการศึกษาสามารถวิเคราะห์แนวทางการประยุกต์ใช้วิธีการสอนของครูบาชัยยะวงศาพัฒนาได้ดังนี้ **การใช้สื่อที่หลากหลาย** การถ่ายทอดธรรมอันเป็นคำสั่งสอนทางศาสนาด้วยการแสดงชี้แจงให้ฟัง ครูบาชัยยะวงศาพัฒนาใช้วิธีการหลากหลายรูปแบบในการแสดงพระธรรม แนวทางการเทศน์สอนของท่านเป็นไปแบบเรียบง่าย ฟังเข้าใจชัดเจนดี **การเป็นผู้นำปฏิบัติ** เมื่อพระภิกษุประพฤติปฏิบัติชอบตามหลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าแล้วย่อมนำมาซึ่งความเลื่อมใสศรัทธาของพุทธศาสนิกชนและบุคคลผู้พบเห็นโดยทั่วไป **การใช้เหตุผลบนพื้นฐานความจริง** เหตุผลกับความจริงนั้นมันแยกกันไม่ได้ เพราะในความจริงนั้นเองมันจะมีเหตุผลของมันอยู่แล้วในตัว เมื่อเราจะนำเอาความจริงในเรื่องใดไปอธิบายให้คนอื่นฟัง เราจะได้ก็เพียงนำเอาเหตุผลของความจริงนั้นไปอธิบายเท่านั้น **การเป็นแบบอย่างที่ดี** วิธีสร้างศรัทธาที่ดีที่สุดก็คือการสอนด้วยการเป็นตัวอย่างที่ดี การทำให้ดูเป็นตัวอย่าง **การสร้างกิจกรรมแบบมีส่วนร่วม** จัดกิจกรรมอันเป็นประเพณีและ ศาสนพิธีในโอกาสต่างๆ เช่น วันสำคัญทางพระพุทธศาสนา เพื่อให้ชาวบ้านได้ทำกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาาร่วมกัน อันจะทำให้เกิดความรักสามัคคีในหมู่บ้าน ชุมชน สังคม รวมทั้งการถือโอกาสเทศนาธรรมสั่งสอนให้คนเว้นจากอบายมุขให้ประพฤติดี หลีกหนีความชั่ว

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยเรื่อง แนวทางการประยุกต์กลยุทธ์ของครูบาชัยยะวงศาพัฒนาในการสอนประชาชนของพระสงฆ์ไทย ผู้วิจัยขอเสนอประเด็น เพื่อให้ผู้เกี่ยวข้องได้นำไปใช้ได้ดังต่อไปนี้

๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะ

๑) การประยุกต์กลยุทธ์ของครูบาชัยยะวงศาพัฒนาในการสอนประชาชนของพระสงฆ์ไทย ควรมีการส่งเสริมให้เกิดการมีส่วนร่วมในการนำมาใช้จริง

๒) การประยุกต์กลยุทธ์ของครูบาชัยยะวงศาพัฒนาในการสอนประชาชนของพระสงฆ์ไทย ควรสร้างให้เกิดรูปแบบที่หลากหลายในการนำไปใช้

๕.๓.๒ ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

๑) ควรศึกษาถึงรูปแบบการนำคำสอนของครูบาชัยยะวงศาพัฒนามาใช้ในยุคปัจจุบันว่ามีความเหมือนหรือแตกต่างจากรูปแบบการสอนของครูบาชัยยะวงศาพัฒนาในอดีตหรือไม่อย่างไร

๒) ควรศึกษาถึงการประยุกต์ใช้คำสอนของครูบาชัยยะวงศาพัฒนาเปรียบเทียบกับรูปแบบการสอนของพระสงฆ์ในปัจจุบันว่าเป็นอย่างไร

๓) ควรมีการใช้รูปแบบการวิจัยที่เป็นเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อให้ได้ข้อมูลจากทุกภาคส่วนอย่างแท้จริง

บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย :

ก. ข้อมูลปฐมภูมิ

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. **พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.**

กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

ข. ข้อมูลทุติยภูมิ

(๑) หนังสือ:

จิรัชชาติ สันติยะศ. **ครูบาศรีวิชัยกับคตินิยมแบบครูบาใหม่.** กรุงเทพมหานคร: บริษัทงานดีจำกัด, ๒๕๕๓.

พระครูสิริสุตตาคม (ศุภชัย สุทธิญาณ). **พระชัยยะวงศานุสสติ.** กรุงเทพมหานคร: ป.สัมพันธ์การพิมพ์, ๒๕๔๐.

พระครูอดุลสีลภิต. **ประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนาในล้านนา.** เชียงใหม่: แสงศิลป์, ๒๕๔๙.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตโต). **พุทธวิธีในการสอน.** พิมพ์ครั้งที่ ๑๘. กรุงเทพมหานคร : บริษัทพิมพ์สวย จำกัด, ๒๕๕๖.

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). **วิธีคิดตามหลักพุทธธรรม.** กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สยาม, ๒๕๔๒.

วิลักษณ์ ศรีป่าซาง. **ตนบุญล้านนา.** เชียงใหม่: บริษัท วิทอินดีไซด์ จำกัด, ๒๕๕๓.

แสง จันทร์งาม. **“วิธีสอนของพระพุทธเจ้า”.** กรุงเทพมหานคร: กมลการพิมพ์, ๒๕๒๖.

สมเด็จพระมหาสมณะเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส. **วินัยมุข เล่ม ๒.** หลักสูตรนักรธรรมชั้นโท. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๕.

(๒) วิทยานิพนธ์:

เนตรชนก โพธารามิก. **“วิธีการประยุกต์ใช้พระมหาวีร ๔ เพื่อการพัฒนาสังคม”.** วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒.

บุญเพ็ญ ยาวิชัย. **“วิถีครูบากับการพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็ง ในชุมชนบ้านห้วยตม อำเภอลี้ จังหวัดลำพูน”.** วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๙.

- พระครูพุทธิธรรมสุนทรโสคา ทาป็น. “บทบาทของพระครูพัฒนกิจจานุรักษ์ ครูบาชัยยะวงศาพัฒนา ในการสงเคราะห์ชุมชน”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓.
- พระปลัดประจวบ ทุนผลงาม. “การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการพัฒนาชุมชนของพระครู พุทธิธรรมรักษ์ บุญเท็น พุทธรกชิต”. **การค้นคว้าอิสระศิลปศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๐.
- พระครูปลัดชัชวาลย์ อนาลโย ปิ่นแก้ว. “การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท ๔ เพื่อพัฒนาด้านการเรียนของ นักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดสมุทรปราการ”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์ มหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖.
- พระมหาศักดิ์พิชิต ฐานสิโท ชัยดี. “ศึกษาบทบาทการเผยแผ่พุทธธรรมของพระวิสุทธาธิปัต วิระ ภาททจारी ๒๕๔๙”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาธรรมนิเทศ**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๙.
- รอบพิศ ไวยสุศรี. “การศึกษาวิเคราะห์พระเครื่องในฐานะเป็นกุศโลบายในการปฏิบัติธรรม”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๐.
- สมชาย เหล็กเพชร. “วิเคราะห์งานของพระสงฆ์ในฐานะที่เป็นผู้นำพัฒนาชุมชน”. **วิทยานิพนธ์ ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๓๘.

(๓) สัมภาษณ์:

- สัมภาษณ์ พระครูอินทวดีคุณ. เจ้าคณะอำเภอลี้, ๑๘ ธันวาคม ๒๕๖๑.
- สัมภาษณ์ พระครูพิณิจสารธรรม. เจ้าอาวาสวัดพระบาทห้วยต้ม, ๒๒ ธันวาคม ๒๕๖๑.
- สัมภาษณ์ พระครูพุทธิธรรมสุนทร. รองเจ้าคณะอำเภอลี้, ๑๙ ธันวาคม ๒๕๖๑.
- สัมภาษณ์ พระครูถาวรมงคลวัฒน์. เจ้าอาวาสวัดก้อทุ่ง, ๒๖ ธันวาคม ๒๕๖๑.
- สัมภาษณ์ พระครูอุดมคุณวัฒน์. เจ้าอาวาสวัดแม่ป้อก, ๒๕ ธันวาคม ๒๕๖๑.
- สัมภาษณ์ นายสมคิด บัวตอง. กำนันตำบลนาทราย, ๒๐ ธันวาคม ๒๕๖๑.
- สัมภาษณ์ นายนคร แก้วอ้าย. กำนันตำบลศรีวิชัย, ๒๕ ธันวาคม ๒๕๖๑.
- สัมภาษณ์ นายกรวัชชัย นาทรายกานต์. นายกองค้การบริหารส่วนตำบลนาทราย, ๒๐ ธันวาคม ๒๕๖๑.
- สัมภาษณ์ นายสมชาย กุลสัมพันธ์ชัย. ผู้นำชุมชนบ้านหนองเกียง หมู่ ๑๘, ๑๗ ธันวาคม ๒๕๖๑.
- สัมภาษณ์ นายมนตรี คงคารีนฤดี. ผู้นำชุมชนบ้านพระบาทพัฒนา หมู่ ๒๓, ๑๓ ธันวาคม ๒๕๖๑.
- สัมภาษณ์ นายสมศักดิ์ เทียมเพชร. ผู้ใหญ่บ้านม่วงสามปี, ๑๓ ธันวาคม ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ นายแดง ตาคำ. ผู้ใหญ่บ้านบวก, ๑๘ ธันวาคม ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ นายสุพรรณ ใหม่เส้น. ผู้ใหญ่บ้านป่าไผ่, ๑๘ ธันวาคม ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ นางบุญยิ่ง ไชยเมืองชื่น. สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลแม่ลาน, ๒๖ ธันวาคม ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ นายพงษ์ศักดิ์ ก่อเกิดตระกูล. ผู้นำชุมชนบ้านพระบาทห้วยต้ม หมู่ ๘, ๑๓ ธันวาคม ๒๕๖๑.

๒. ภาษาอังกฤษ

(1) Book:

Bhikshu Sangharashita. **A Survey of Buddhism.** Delhi: L.S.Doraiswamy at W.Q.judge Press, 1966.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
หนังสือขอความอนุเคราะห์สัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

ที่ ศธ ๖๑๒๕/ว๐๔๗

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน ๑๙๒ หมู่ ๒ ตำบลต้นธง
อำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน ๕๑๐๐๐
โทรศัพท์/โทรสาร ๐-๕๓๕๖-๓๑๖๓

๒๙ มกราคม ๒๕๖๒

เรื่อง ขออนุญาตเก็บข้อมูลและสัมภาษณ์

เรียน พระครูพิณิจสารธรรม เจ้าอาวาสวัดพระบาทห้วยต้ม

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑.แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย พระทวิศักดิ์ ฉายา กิตติญาโณ นามสกุล วรกิจเจริญวงศ์ รหัสประจำตัวนิสิต ๖๐๑๔๒๐๕๐๒๐ นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “แนวทางการประยุกต์คุณลักษณะการสอนประชาชนให้มีศีลธรรมตามหลักพระพุทธศาสนาของครูบาชัยยะวงศาพัฒนา” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษาวินิจฉัยเรื่องนี้ จำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากท่าน จึงขอความอนุเคราะห์ที่พิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล และสัมภาษณ์เพื่อทำวิทยานิพนธ์ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการ ทางหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อทราบ และโปรดพิจารณาอนุญาตเก็บข้อมูลและสัมภาษณ์ต่อไป

เรียนมาด้วยความนับถือ

(พระครูสิริสุตานุยุต, ผศ.ดร.)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์ลำพูน

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

บัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน

โทรศัพท์ ๐-๕๓๕๖-๓๑๖๓ ภายใน ๑๐๗, ๐๙-๔๗๒๘-๗๓๗๕

ที่ ศธ ๖๑๒๕ /ว๑๔๗

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน ๑๙๒ หมู่ ๒ ตำบลต้นธง
อำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน ๕๑๐๐๐
โทรศัพท์/โทรสาร ๐-๕๓๕๖-๓๑๖๓

๒๙ มกราคม ๒๕๖๒

เรื่อง ขออนุญาตเก็บข้อมูลและสัมภาษณ์

เรียน พระครูอินทวุฒิคุณ เจ้าคณะอำเภอ

สิ่งส่งมาด้วย ๑.แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย พระทวิศักดิ์ ฉายา กิตติญาโณ นามสกุล วรกิจเจริญวงศ์ รหัสประจำตัวนิสิต ๖๐๑๔๒๐๕๐๒๐ นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “แนวทางการประยุกต์ศัลบายการสนทนาประชาชนให้มีศีลธรรมตามหลักพระพุทธศาสนาของครูบาชัยวงศาพัฒนา” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษาวินิจฉัยเรื่องนี้ จำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากท่าน จึงขอความอนุเคราะห์พิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล และสัมภาษณ์เพื่อทำวิทยานิพนธ์ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการ ทางหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อทราบ และโปรดพิจารณาอนุญาตเก็บข้อมูลและสัมภาษณ์ต่อไป

เรียนมาด้วยความเคารพ

(พระครูสิริสุธานุยุต, ผศ.ดร.)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์ลำพูน

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

(พระครูอินทวุฒิคุณ)

บัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน

โทรศัพท์ ๐-๕๓๕๖-๓๑๖๓ ภายใน ๑๐๗, ๐๙-๔๗๒๘-๗๓๗๕

ที่ ศธ ๖๑๒๕/ว๐๔๗

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน ๑๙๒ หมู่ ๒ ตำบลต้นธง
อำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน ๕๑๐๐๐
โทรศัพท์/โทรสาร ๐-๕๓๕๖-๓๑๖๓

๒๙ มกราคม ๒๕๖๒

เรื่อง ขออนุญาตเก็บข้อมูลและสัมภาษณ์

เรียน พระครูพุทธธรรมสุนทร รองเจ้าคณะอำเภอ

สิ่งส่งมาด้วย ๑.แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย พระทวิศักดิ์ ฉายา กิตติญาโณ นามสกุล วรกิจเจริญวงศ์ รหัสประจำตัวนิสิต ๖๐๑๕๒๐๕๐๒๐ นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “แนวทางการประยุกต์ทศโลบายการสอนประชาชนให้มีศีลธรรมตามหลักพระพุทธศาสนาของครูบาชัยยะวงศาพัฒนา” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาดูงานหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษาวินิจฉัยเรื่องนี้ จำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากท่าน จึงขอความอนุเคราะห์พิจารณาอนุญาตให้ นิสิตดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล และสัมภาษณ์เพื่อทำวิทยานิพนธ์ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการ ทางหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อทราบ และโปรดพิจารณาอนุญาตเก็บข้อมูลและสัมภาษณ์ต่อไป

เรียนมาด้วยความเคารพ

(พระครูสิริสุตานุยุต, ผศ.ดร.)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์ลำพูน

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

บัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน

โทรศัพท์ ๐-๕๓๕๖-๓๑๖๓ ภายใน ๑๐๗, ๐๙-๔๗๒๘-๗๓๗๕

ที่ ศธ ๖๑๒๕ / ๖๐๔๗

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน ๑๙๒ หมู่ ๒ ตำบลต้นธง
อำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน ๕๑๐๐๐
โทรศัพท์/โทรสาร ๐-๕๓๕๖-๓๑๖๓

๒๙ มกราคม ๒๕๖๒

เรื่อง ขออนุญาตเก็บข้อมูลและสัมภาษณ์

เรียน พระครูถาวรมงคลวัฒน์ เจ้าอาวาสวัดก้อทุ่ง

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑.แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย พระทิวศักดิ์ ฉายา กิตติญาโณ นามสกุล วรกิจเจริญวงศ์ รหัสประจำตัวนิสิต ๖๐๑๔๒๐๕๐๒๐ นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “แนวทางการประยุกต์ศัลยการสาธารณสุขให้มีศีลธรรมตามหลักพระพุทธศาสนาของครูบาชัยยะวงศาพัฒนา” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษาวินิจฉัยเรื่องนี้ จำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากท่าน จึงขอความอนุเคราะห์พิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล และสัมภาษณ์เพื่อทำวิทยานิพนธ์ ซึ่งเป็นประโยชน์ทางวิชาการ ทางหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อทราบ และโปรดพิจารณาอนุญาตเก็บข้อมูลและสัมภาษณ์ต่อไป

เรียนมาด้วยความนับถือ

(พระครูสิริสุตานุยุต, ผศ.ดร.)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์ลำพูน
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

บัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน

โทรศัพท์ ๐-๕๓๕๖-๓๑๖๓ ภายใน ๑๐๗, ๐๙-๔๗๒๘-๗๓๗๕

ที่ ศธ ๖๑๒๕/ว๐๔๗

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน ๑๙๒ หมู่ ๒ ตำบลต้นธง
อำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน ๕๑๐๐๐
โทรศัพท์/โทรสาร ๐-๕๓๕๖-๓๑๖๓

๒๙ มกราคม ๒๕๖๒

เรื่อง ขออนุญาตเก็บข้อมูลและสัมภาษณ์

เรียน พระครูอุดมคุณวิวัฒน์ เจ้าอาวาสวัดแม่เปือก

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑.แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย พระทศิศักดิ์ ฉายา กิตติญาโณ นามสกุล วรกิจเจริญวงศ์ รหัสประจำตัวนิสิต ๖๐๑๔๒๐๕๐๒๐ นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “แนวทางการประยุกต์ศุภโลบายการสอนประชาชนให้มีศีลธรรมตามหลักพระพุทธศาสนาของครูบาชัยยะวงศาพัฒนา” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษาวินิจฉัยเรื่องนี้ จำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากท่าน จึงขอความอนุเคราะห์พิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล และสัมภาษณ์เพื่อทำวิทยานิพนธ์ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการ ทางหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อทราบ และโปรดพิจารณาอนุญาตเก็บข้อมูลและสัมภาษณ์ต่อไป

เรียนมาด้วยความนับถือ

(พระครูสิริสุตานุยุต, ผศ.ดร.)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์ลำพูน
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

บัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน

โทรศัพท์ ๐-๕๓๕๖-๓๑๖๓ ภายใน ๑๐๗, ๐๙-๕๗๒๘-๗๓๗๕

ที่ ศธ ๖๑๒๕ / ๑๐๔๗

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน ๑๙๒ หมู่ ๒ ตำบลต้นธง
อำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน ๕๑๐๐๐
โทรศัพท์/โทรสาร ๐-๕๓๕๖-๓๑๖๓

๒๙ มกราคม ๒๕๖๒

เรื่อง ขออนุญาตเก็บข้อมูลและสัมภาษณ์

เจริญพร นายสมคิด บัวตอง กำนันตำบลนาทราย

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑.แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย พระทวิศักดิ์ ฉายา กิตติญาโณ นามสกุล วรกิจเจริญวงศ์ รหัสประจำตัวนิสิต ๖๐๑๔๒๐๕๐๒๐ นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “แนวทางการประยุกต์กุลโบายการสอนประชาชนให้มีศีลธรรมตามหลักพระพุทธศาสนาของครูบาชัยยะวงศาพัฒนา” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาค้นคว้าตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษาวินิจฉัยเรื่องนี้ จำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากท่าน จึงขอความอนุเคราะห์พิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล และสัมภาษณ์เพื่อทำวิทยานิพนธ์ ซึ่งเป็นประโยชน์ทางวิชาการ ทางหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมาเพื่อทราบ และโปรดพิจารณาอนุญาตเก็บข้อมูลและสัมภาษณ์ต่อไป

ขอเจริญพร

(พระครูสิริสุตานุยุต, ผศ.ดร.)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์ลำพูน
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

นางสาวกัญญา เกษมโตสุข/ใจ

นางสาว บัวตอง

กษณ บัวตอง

บัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน

โทรศัพท์ ๐-๕๓๕๖-๓๑๖๓ ภายใน ๑๐๗, ๐๙-๔๗๒๘-๗๓๗๕

ที่ ศธ ๖๑๒๕ / ๖๐๘๗

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน ๑๙๒ หมู่ ๒ ตำบลต้นธง
อำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน ๕๑๐๐๐
โทรศัพท์/โทรสาร ๐-๕๓๕๖-๓๑๖๓

๒๙ มกราคม ๒๕๖๒

เรื่อง ขออนุญาตเก็บข้อมูลและสัมภาษณ์

เจริญพร นายธวัชชัย นาทรายกานต์ นายกองค์การบริหารส่วนตำบลนาทราย

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑.แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย พระทวิศักดิ์ ฉายา กิตติญาโณ นามสกุล วรกิจเจริญวงศ์ รหัสประจำตัวนิสิต ๖๐๑๕๒๐๕๐๒๐ นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “แนวทางการประยุกต์ทศกัณฐ์โดยการสอนประชาชนให้มีศีลธรรมตามหลักพระพุทธศาสนาของครูบาชัยยะวงศาพัฒนา” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษาวินิจฉัยเรื่องนี้ จำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากท่าน จึงขอความอนุเคราะห์พิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล และสัมภาษณ์เพื่อทำวิทยานิพนธ์ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการ ทางหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพราหมเพื่อทราบ และโปรดพิจารณาอนุญาตเก็บข้อมูลและสัมภาษณ์ต่อไป

ขอเจริญพร

(พระครูสิริสุธานุยุต, ผศ.ดร.)
ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์ลำพูน
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

สัมภาษณ์แล้ว

(ศ.ธวัชชัย นาทรายกานต์)

บัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน

โทรศัพท์ ๐-๕๓๕๖-๓๑๖๓ ภายใน ๑๐๗, ๐๙-๔๗๒๘-๗๓๗๕

ที่ ศธ ๖๑๒๕/ว๐๔๗

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน ๑๙๒ หมู่ ๒ ตำบลต้นธง
อำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน ๕๑๐๐๐
โทรศัพท์/โทรสาร ๐-๕๓๕๖-๓๑๖๓

๒๙ มกราคม ๒๕๖๒

เรื่อง ขออนุญาตเก็บข้อมูลและสัมภาษณ์

เจริญพร นายนคร แก้วอ้าย กำนันตำบลศรีวิชัย

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑.แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย พระทวิศักดิ์ ฉายา กิตติญาโณ นามสกุล วรกิจเจริญวงศ์ รหัสประจำตัวนิสิต ๖๐๑๕๒๐๕๐๒๐ นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “แนวทางการประยุกต์คุณโลบายการสอนประชาชนให้มีศีลธรรมตามหลักพระพุทธศาสนาของครูบาชัยยะวงศาพัฒนา” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษาวินิจฉัยเรื่องนี้ จำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากท่าน จึงขอความอนุเคราะห์พิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล และสัมภาษณ์เพื่อทำวิทยานิพนธ์ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการ ทางหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพราหมเพื่อทราบ และโปรดพิจารณาอนุญาตเก็บข้อมูลและสัมภาษณ์ต่อไป

ขอเจริญพร

(พระครูสิริสุตานุยุต, ผศ.ดร.)
ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์ลำพูน
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

บัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน

โทรศัพท์ ๐-๕๓๕๖-๓๑๖๓ ภายใน ๑๐๗, ๐๙-๔๗๒๘-๗๓๗๕

ที่ ศธ ๖๑๒๕ / ๖๐๔๗

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน ๑๙๒ หมู่ ๒ ตำบลต้นธง
อำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน ๕๑๐๐๐
โทรศัพท์/โทรสาร ๐-๕๓๕๖-๓๑๖๓

๒๙ มกราคม ๒๕๖๒

เรื่อง ขออนุญาตเก็บข้อมูลและสัมภาษณ์

เจริญพร นายมนตรี คงคารินทร์ ผู้นำชุมชนบ้านพระบาทพัฒนา หมู่ ๒๓

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑.แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย พระทวิศักดิ์ ฉายา กิตติญาโณ นามสกุล วรกิจเจริญวงศ์ รัชสประจําตัว นิสิต ๖๐๑๕๒๐๕๐๒๐ นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “แนวทางการประยุกต์ทศโลบายการสอนประชาชนให้มีศีลธรรมตามหลักพระพุทธศาสนาของครูบาชัยยะวงศาพัฒนา” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษาวินิจฉัยเรื่องนี้ จำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากท่าน จึงขอความอนุเคราะห์พิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล และสัมภาษณ์เพื่อทำวิทยานิพนธ์ ซึ่งเป็นประโยชน์ทางวิชาการ ทางหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมาเพื่อทราบ และโปรดพิจารณาอนุญาตเก็บข้อมูลและสัมภาษณ์ต่อไป

ขอเจริญพร

(พระครูสิริสุตธานุยุต, ผศ.ดร.)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์ลำพูน

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

รับใช้สัมภาษณ์
มนตรี คงคารินทร์

บัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน

โทรศัพท์ ๐-๕๓๕๖-๓๑๖๓ ภายใน ๑๐๗, ๐๙-๔๗๒๘-๗๓๗๕

ที่ ศธ ๖๑๒๕ / ๖๐๔๗

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน ๑๙๒ หมู่ ๒ ตำบลต้นธง
อำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน ๕๑๐๐๐
โทรศัพท์/โทรสาร ๐-๕๓๕๖-๓๑๖๓

๒๙ มกราคม ๒๕๖๒

เรื่อง ขออนุญาตเก็บข้อมูลและสัมภาษณ์

เจริญพร นายสมศักดิ์ เทียมเพชร ผู้ใหญ่บ้านม่วงสามปี

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑.แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย พระทวิศักดิ์ ฉายา กิตติญาโณ นามสกุล วรกิจเจริญวงศ์ รหัสประจำตัวนิสิต ๖๐๑๔๒๐๕๐๒๐ นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “แนวทางการประยุกต์ทศโลบายการสอนประชาชนให้มีศีลธรรมตามหลักพระพุทธศาสนาของครูบาชัยยะวงศาพัฒนา” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษาวินิจฉัยเรื่องนี้ จำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากท่าน จึงขอความอนุเคราะห์พิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล และสัมภาษณ์เพื่อทำวิทยานิพนธ์ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการ ทางหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรามาเพื่อทราบ และโปรดพิจารณาอนุญาตเก็บข้อมูลและสัมภาษณ์ต่อไป

ขอเจริญพร

(พระครูสิริสุदानุยุต, ผศ.ดร.)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์ลำพูน
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ชินต๊ะ นิสิตภรรยา

สมศักดิ์ เทียมเพชร

บัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน

โทรศัพท์ ๐-๕๓๕๖-๓๑๖๓ ภายใน ๑๐๗, ๐๙-๔๗๒๘-๗๓๗๕

ที่ ศธ ๖๑๒๕ / ๖๐๔๗

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน ๑๙๒ หมู่ ๒ ตำบลต้นธง
อำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน ๕๑๐๐๐
โทรศัพท์/โทรสาร ๐-๕๓๕๖-๓๑๖๓

๒๙ มกราคม ๒๕๖๒

เรื่อง ขออนุญาตเก็บข้อมูลและสัมภาษณ์

เจริญพร นายแดง ตาคำ ผู้ใหญ่บ้านบวก

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑.แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย พระทวิศักดิ์ ฉายา กิตติญาโณ นามสกุล วรกิจเจริญวงศ์ รหัสประจำตัวนิสิต ๖๐๑๔๒๐๕๐๒๐ นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “แนวทางการประยุกต์ทศโลบายการสอนประชาชนให้มีศีลธรรมตามหลักพระพุทธศาสนาของครูบาชัยยะวงศาพัฒนา” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษานี้จำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากท่าน จึงขอความอนุเคราะห์พิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล และสัมภาษณ์เพื่อทำวิทยานิพนธ์ ซึ่งเป็นประโยชน์ทางวิชาการ ทางหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรามาเพื่อทราบ และโปรดพิจารณาอนุญาตเก็บข้อมูลและสัมภาษณ์ต่อไป

ขอเจริญพร

(พระครูสิริสุตานุยุต, ผศ.ดร.)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์ลำพูน
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

(นายแดง ตาคำ)

บัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน

โทรศัพท์ ๐-๕๓๕๖-๓๑๖๓ ภายใน ๑๐๗, ๐๙-๔๗๒๘-๗๓๗๕

ที่ ศร ๖๑๒๕ / ๖๐๔๗

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน ๑๙๒ หมู่ ๒ ตำบลต้นธง
อำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน ๕๑๐๐๐
โทรศัพท์/โทรสาร ๐-๕๓๕๖-๓๑๖๓

๒๙ มกราคม ๒๕๖๒

เรื่อง ขออนุญาตเก็บข้อมูลและสัมภาษณ์

เจริญพร นายสุพรรณ ไหมเส้น ผู้ใหญ่บ้านป่าไผ่

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑.แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย พระทวิศักดิ์ ฉายา กิตติญาโณ นามสกุล วรกิจเจริญวงศ์ รหัสประจำตัวนิสิต ๖๐๑๔๒๐๕๐๒๐ นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “แนวทางการประยุกต์คุณโลบายการสอนประชาชนให้มีศีลธรรมตามหลักพระพุทธศาสนาของครูบาชัยยะวงศาพัฒนา” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาค้นคว้าหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษาวินิจฉัยเรื่องนี้ จำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากท่าน จึงขอความอนุเคราะห์พิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล และสัมภาษณ์เพื่อทำวิทยานิพนธ์ ซึ่งเป็นประโยชน์ทางวิชาการ ทางหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรามาเพื่อทราบ และโปรดพิจารณาอนุญาตเก็บข้อมูลและสัมภาษณ์ต่อไป

ขอเจริญพร

(พระครูสิริสุตานุยุต, ผศ.ดร.)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์ลำพูน

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

บัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน

โทรศัพท์ ๐-๕๓๕๖-๓๑๖๓ ภายใน ๑๐๗, ๐๙-๔๗๒๘-๗๓๗๕

ที่ ศธ ๖๑๒๕/ว๐๔๗

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน ๑๙๒ หมู่ ๒ ตำบลต้นธง
อำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน ๕๑๐๐๐
โทรศัพท์/โทรสาร ๐-๕๓๕๖-๓๑๖๓

๒๙ มกราคม ๒๕๖๒

เรื่อง ขออนุญาตเก็บข้อมูลและสัมภาษณ์

เจริญพร นางบุญยิ่ง ไชยเมืองขึ้น สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลแม่ลาน

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑.แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย พระทวิศัคดี นายยา กิตติญาโณ นามสกุล วรกิจเจริญวงศ์ รหัสประจำตัวนิสิต ๖๐๑๔๒๐๕๐๒๐ นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “แนวทางการประยุกต์เทคโนโลยีการสอนประชาชนให้มีศีลธรรมตามหลักพระพุทธศาสนาของครูบาชัยยะวงศาพัฒนา” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษาวินัยนิพนธ์เรื่องนี้ จำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากท่าน จึงขอความอนุเคราะห์พิจารณาอนุญาตให้นิติดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล และสัมภาษณ์เพื่อทำวิทยานิพนธ์ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการ ทางหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมาเพื่อทราบ และโปรดพิจารณาอนุญาตเก็บข้อมูลและสัมภาษณ์ต่อไป

ขอเจริญพร

(พระครูสิริสุตานุยุต, ผศ.ดร.)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์ลำพูน
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

สัมภาษณ์ให้แล้ว

บุญยิ่ง ไชยเมืองขึ้น

บัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน

โทรศัพท์ ๐-๕๓๕๖-๓๑๖๓ ภายใน ๑๐๗, ๐๙-๔๗๒๘-๗๓๗๕

ที่ ศธ ๖๑๒๕ / ๖๐๔๗

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน ๑๙๒ หมู่ ๒ ตำบลต้นธง
อำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน ๕๑๐๐๐
โทรศัพท์/โทรสาร ๐-๕๓๕๖-๓๑๖๓

๒๙ มกราคม ๒๕๖๒

เรื่อง ขออนุญาตเก็บข้อมูลและสัมภาษณ์

เจริญพร นายพงษ์ศักดิ์ ก่อเกิดตระกูล ผู้นำชุมชนบ้านพระบาทห้วยต้ม หมู่ ๘

ที่ตั้งมาด้วย ๑.แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย พระทวิศักดิ์ ฉายา กิตติญาโณ นามสกุล วรกิจเจริญวงศ์ รหัสประจำตัวนิสิต ๖๐๑๔๒๐๕๐๒๐ นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “แนวทางการประยุกต์ศัลยกรรมการสอนประชาชนให้มีศีลธรรมตามหลักพระพุทธศาสนาของครูบาชัยยะวงศาพัฒนา” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษาวินิจฉัยเรื่องนี้ จำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากท่าน จึงขอความอนุเคราะห์พิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล และสัมภาษณ์เพื่อทำวิทยานิพนธ์ ซึ่งจะประโยชน์ทางวิชาการ ทางหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมาเพื่อทราบ และโปรดพิจารณาอนุญาตเก็บข้อมูลและสัมภาษณ์ต่อไป

ขอเจริญพร

ให้สัมภาษณ์แล้ว

(พงษ์ศักดิ์ ก่อเกิดตระกูล)

พระครูสิริสุตานุยุต, ผศ.ดร.)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์ลำพูน

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

บัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน

โทรศัพท์ ๐-๕๓๕๖-๓๑๖๓ ภายใน ๑๐๗, ๐๙-๔๗๒๘-๗๓๗๕

ที่ ศธ ๖๑๒๕ /ว๐๔๗

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน ๑๙๒ หมู่ ๒ ตำบลต้นธง
อำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน ๕๑๐๐๐
โทรศัพท์/โทรสาร ๐-๕๓๕๖-๓๑๖๓

๒๙ มกราคม ๒๕๖๒

เรื่อง ขออนุญาตเก็บข้อมูลและสัมภาษณ์

เจริญพร นายสมชัย กุลสัมพันธ์ชัย ผู้นำชุมชนบ้านหนองเกียง หมู่ ๑๘

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑.แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย พระทวิศักดิ์ ฉายา กิตติญาโณ นามสกุล วรกิจเจริญวงศ์ รหัสประจำตัวนิสิต ๖๐๑๔๒๐๕๐๒๐ นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “แนวทางการประยุกต์คุณโลบายการสอนประชาชนให้มีศีลธรรมตามหลักพระพุทธศาสนาของครูบาชัยยะวงศาพัฒนา” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษาวินิจฉัยเรื่องนี้ จำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากท่าน จึงขอความอนุเคราะห์พิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล และสัมภาษณ์เพื่อทำวิทยานิพนธ์ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการ ทางหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมมาเพื่อทราบ และโปรดพิจารณาอนุญาตเก็บข้อมูลและสัมภาษณ์ต่อไป

ขอเจริญพร

(พระครูสิริสุธานุยุต, ผศ.ดร.)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์ลำพูน

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

บัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน

โทรศัพท์ ๐-๕๓๕๖-๓๑๖๓ ภายใน ๑๐๗, ๐๙-๔๗๒๘-๗๓๗๕

ภาคผนวก ข
แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

เรื่อง การศึกษาคุณลักษณะการสอนประชาชนให้มีศีลธรรมตามหลักพระพุทธศาสนาของ
ครูบาชัยยะวงศาพัฒนา

คำชี้แจง

๑. แบบสัมภาษณ์ชุดนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาประวัติและคำสอนของครูบาชัยยะวงศาพัฒนา คุณลักษณะการสอนประชาชนให้มีศีลธรรมตามหลักพระพุทธศาสนา เพื่อเป็นแนวทางการประยุกต์ใช้ในการสอนประชาชนของพระสงฆ์ไทย

๒. แบบสัมภาษณ์มีทั้งหมด ๒ ตอน

ตอนที่ ๑ ข้อมูลเกี่ยวกับผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ ๒ สัมภาษณ์เกี่ยวกับประวัติความเป็นมาและการศึกษาคุณลักษณะการสอนประชาชนให้มีศีลธรรมตามหลักพระพุทธศาสนาของ ครูบาชัยยะวงศาพัฒนา

๓. แบบสัมภาษณ์ฉบับนี้ จะใช้สำหรับเก็บข้อมูลตามที่สนทนากับท่าน ผู้วิจัยจะนำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์เพื่อให้ได้ข้อสังเกตที่เป็นประโยชน์ต่อการศึกษาวิจัยเท่านั้น

๔. กรุณาตอบแบบสัมภาษณ์ตามความเป็นจริง ผู้วิจัยจะเก็บข้อมูลของท่านเป็นความลับ และนำเสนอเป็นภาพรวมเท่านั้น ไม่มีผลกระทบต่อสถานภาพของท่านแต่อย่างใด ผู้วิจัยจึงใคร่ขอความร่วมมือจากท่านได้กรุณาตอบแบบสัมภาษณ์ชุดนี้ให้ครบถ้วน

ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือจากท่านเป็นอย่างดี จึงขอขอบคุณทุกท่านที่ตอบแบบสัมภาษณ์มา ณ โอกาสนี้

พระทวีศักดิ์ กิตติธนาโณ

นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาพระพุทธศาสนา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๒ คำสอนที่สำคัญของครูบาชัยยะวงศาพัฒนา มีอะไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

๒.๒ กุศโลบายและการสอนประชาชนให้มีศีลธรรมตามหลักพระพุทธศาสนาของครูบาชัยยะวงศาพัฒนา

๑ หลักพุทธธรรมสำคัญที่ครูบาชัยยะวงศาพัฒนานำมาสอนประชาชน มีอะไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

๒ วิธีการใช้หลักพุทธธรรมในการสอนประชาชนของครูบาชัยยะวงศาพัฒนาเป็นอย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

๒ การประยุกต์วิธีการสอนของครูบาชัยยะวงศาพัฒนาใช้ในการสอนประชาชนของ
พระสงฆ์ไทยควรเป็นอย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ส่วนที่ ๓ ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ขอขอบพระคุณทุกท่านที่ตอบแบบสัมภาษณ์มา ณ โอกาสนี้

ภาคผนวก ค
ประมวลภาพประกอบการสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

สัมภาษณ์ พระครูพินิจสารธรรม, เจ้าอาวาสวัดพระบาทห้วยต้ม, ๒๒ ธันวาคม ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ พระครูพุทธธรรมสุนทร, รองเจ้าคณะอำเภอเถิน, ๑๙ ธันวาคม ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ พระครูอินทวุฒิกุล, เจ้าคณะอำเภอลี้, ๑๘ ธันวาคม ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ พระครูอุปถัมภ์สังขกิจ, เจ้าคณะตำบลนาทราย เขต ๒, ๒๐ ธันวาคม ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ พระครูอุดมคุณวัฒน์, เจ้าอาวาสวัดแม่ป๋อก, ๒๕ ธันวาคม ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ พระครูถาวรมงคลวัฒน์, เจ้าอาวาสวัดก้อทุ่ง, ๒๖ ธันวาคม ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ นายศรชัย ภูส้มพันธ์ชัย, ๒๐ ธันวาคม ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ นายศรชัย ภูส้มพันธ์ชัย, ๒๐ ธันวาคม ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ นายพงษ์ศักดิ์ ก่อเกิดตระกูล, ผู้นำชุมชนบ้านห้วยต้ม, ๒๐ ธันวาคม ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ นายกรวัชชัย นาทรายกานต์, นายกองค้การบริหารส่วนตำบลนาทราย,
๒๐ ธันวาคม ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ นายนคร แก้วอ้าย, กำนันตำบลศรีวิชัย, ๒๕ ธันวาคม ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ นายสุคำ หน่อแก้ว, ๒๐ ธันวาคม ๒๕๖๑

สัมภาษณ์ นายสมคิด บัวทอง, กำนันตำบลนาทราย, ๒๐ ธันวาคม ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ นายชนะพันธ์ ตุ่นวงศ์, สารวัตรกำนัน ตำบลป่าไผ่, ๒๐ ธันวาคม ๒๕๖๑.

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ - นามสกุล	พระทีศศักดิ์ กิตติธำณ (วรกิจเจริญวงศ์)
วัน เดือน ปีเกิด	๒๖ เมษายน ๒๕๒๕
การศึกษา	ปริญญาตรี พุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ที่อยู่ปัจจุบัน	๑๓๐ วัดอัมพวัน บ้านม่วงสามปี ตำบลลี่ อำเภอลี้ จังหวัดลำพูน